

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΓ' - ΤΕΥΧΟΣ 3 - ΜΑΡΤΙΟΣ 2003
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Π' – ΤΕΥΧΟΣ 3 – ΜΑΡΤΙΟΣ 2003
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἴω. Γενναδίου 14 – 115 21 Ἀθήναι
Τηλ.: 210-72.72.253. Fax 210-72.72.251
http://www.ecclesia.gr
e-mail:contact@ecclesia.gr

Ἐκδίδεται

Προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἑπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Διευθυντῆς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σαλῶνων
Θεολόγος
Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱεραῆς Συνόδου

Διευθυντῆς Συντάξεως τοῦ Δελτίου
Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου
Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Τακτικὸν μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

Ἀρχισυντάκτης
Κωνσταντῖνος Χολέβας

Τμῆμα Συντάξεως
Ἐπιμέλεια ὕλης, διόρθωσις δοκιμῶν
Χρήστος Γ. Καραγιάννης, Μ.Θ.

Φωτογραφίες
Χρήστος Μπόνης

Προεκτυπωτικὲς ἐργασίαι
Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ
Σόλωνος 98 – 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210-36.61.200. Fax 210-36.17.791
http://www.livanis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΜΙΛΙΑΙ

- Σεβ. Μητροπολίτου Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων κ. Ἐπιφανίου,*
Ἐνθρονιστήριος Λόγος 171
- Χαραλάμπους Γ. Σωτηροπούλου,*
Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Φρόνημα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου
ὡς Βιωματικὴ καὶ Διαχρονικὴ Ἐκφρασις 175

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

- Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως
Σεβ. Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος
καὶ Ὑμηττοῦ κ. Δανιὴλ,
Ἀνοίξεις Ἀναγωγῆ ἢ Ἀπάντησις εἰς
Ἀναιτιολόγητον Ἐλεγχον Ὑποτιθεμένων Κακοδοξιῶν 183

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

- Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου,*
Τὸ Ὁρθόδοξον Ἐκκλησιαστικὸν Φρόνημα 190

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

- Ἐπίσημος Ἐπίσκεψις Τετραμελοῦς Ἀντιπροσωπείας
τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν Καρδινάλιον
κ. Walter Kasper εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος 195

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ε.Ε.

- Ἐπιστολὴ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου πρὸς τὸν κ. Valéry Giscard
d' Estaing, Πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς 206
- Ἐπιστολὴ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου πρὸς τὴν
Δήμαρχον Ἀθηναίων 208

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ

- Ἐπίσκεψη τοῦ Προεδρείου τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν
Ἐκκλησιῶν στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος 210

ΜΕΛΕΤΑΙ

- Κωνσταντίνου Χολέβα,*
Τὸ Ζήτημα τῆς Ἀναγραφῆς τοῦ Θρησκευάματος – Νεώτερες
ἐξελίξεις 214

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

- Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου,*
Παν. Τζουμέργα. Ἡ συμβολὴ τοῦ Μητροπολίτη Κίτρους
Βαρνάβα Τζωρτζάτου (†1985) στὴν πρόοδο
τῶν Διορθοδόξων Σχέσεων στὴν χερσόνησο τοῦ Αἴμου 218

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ 220

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 227

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 242

ΟΜΙΛΙΑΙ

**ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ
ΛΟΓΟΣ
ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΘΗΡΑΣ, ΑΜΟΡΓΟΥ
ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ
κ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ**

(8/2/2003)

Μακαριώτατε, Πάτερ και Δέσποτα,
σεπτέ Προκαθήμενε τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Παροναξίας, Τοποτηρητὰ τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως ταύτης,
Θεόλεκτε τῶν Ἱεραρχῶν Σύλλογε,
Σεβασμιώτατε κ. Φραγκίσκε,
Ἄδελφοὶ Συμπρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι,
Ἐντιμότητε κ.κ. Νομάρχα, Ἐντιμότατοι κ.κ. Βουλευταὶ, Ἐπαρχε,
Δήμαρχοι,
Ἐκπρόσωποι τῶν Πολιτικῶν, Στρατιωτικῶν, Δικαστικῶν,
Ἐκπαιδευτικῶν καὶ λοιπῶν τῆς νήσου καὶ τοῦ Νομοῦ Ἀρχῶν,
Εὐλογημένε λαὸ τοῦ Θεοῦ
«Τὶ ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ ἡμῶν πάντων, ὃν ἀνταπέδωκέ μοι».

Συνεχόμενος ἀπὸ συναισθήματα χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ φόβου πολλοῦ, δειλιῶν πρὸ τῆς μεγαλειώδους γιὰ τὸ πρόσωπό μου εὐνοίας καὶ προνοίας τοῦ Δωρεοδότου Θεοῦ, ἀνέρχομαι τὶς βαθμίδες τοῦ Ἐπισκοπικοῦ τούτου Θρόνου καὶ ἐμφανίζομαι τὸ πρῶτον ἐνώπιον σύμπαντος τοῦ λαοῦ καὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ὡς Ἐπίσκοπος καὶ Ποιμενάρχης αὐτῆς.

Ἀναλογίζομαι τὴν ὥρα τῆς Χειροτονίας μου εἰς Ἀρχιερέα, διὰ τῶν τιμῶν χειρῶν, τοῦ προεξάρχοντος καὶ τῆς σημερινῆς αὐτῆς ἱερᾶς συνάξεως καὶ τελετῆς, Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου καὶ τῶν συλλειτουργησάντων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων καὶ τρέμω γιὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑψιστὴ τιμὴ, μὲ τὶς ὁποῖες ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία Του μὲ περιέβαλαν, ὅπως ἄλλωστε καὶ τὸ πρόσωπον κάθε Ἐπισκόπου.

Δὲν θὰ ὀμιλήσω, ὅπως συνηθίζεται στὴν περίσταση αὐτὴ, διεξοδικά, καὶ μάλιστα ἐνώπιον σεπτῶν Ἱεραρχῶν, ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος, γιὰ τὸ ὑψηλὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου, τὸ τόσο θεμελιώδες γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ περιοριστῶ μονάχα νὰ ἐπισημάνω τοῦτο: Ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς Προϊστάμενος τῆς Εὐχαριστιακῆς Συνάξεως, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς *«δίδεται εἰς βρώσιν τοῖς πιστοῖς»* *«εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον»*, ἐκφράζει τὴν πληρότητα, τὴν καθολικότητα καὶ τὴν *«ἐν μυστηρίῳ»* ἐνότητα τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, καὶ οἱ Ἐπίσκοποι ἐν τῷ συνόλῳ τους τὴν ἐνότητα τῆς *«ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς»* Καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτό, ὅμως, τὸ λειτούργημα καὶ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ δὲν προσδίδει μονάχα τιμὴ στὸν φορέα του, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀποτελεῖ καὶ εὐθὴν ἀπροσμέτρητη, ἀφοῦ ὁ Ἐπίσκοπος, ἰστάμενος *«εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ»*, ὀφείλει νὰ μιμεῖται διαρκῶς τὸν Θεάνθρωπο Ἰησοῦ καὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ Μάρτυρες Διαδόχους Του στὴν ἀναστροφή, στὴ διδασκαλία, στὴν ἀπλότητα, στὴν ἀγάπη, στὴν ὀλοκληρωτικὴ, μέχρι μαρτυρίου, θυσία.

Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀναλαμβάνων τὴν πηδालουχία τοῦ νοητοῦ αὐτοῦ σκάφους, ὡς τοῦ κέντρου τῆς εὐχαριστιακῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς, τῆς μικρᾶς αὐτῆς, ἀλλὰ εὐλογημένης Ἱερᾶς Μητροπόλεως, θέλω νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅλους ὅτι μὲ ἀνύστακτη μέριμνα θὰ προσπαθῶ νὰ φανῶ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλη-

Ἀπό τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων κ. Ἐπιφανίου (8.2.2003)

σίας, τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου μας, τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε, τίποτε ἄλλο δὲν φιλοδοξῶ νὰ εἶμαι, παρὰ μόνο πιστὸς ὑπηρετῆς καὶ διάκονος, ἐντολοδόχος τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ βουλῶν, νὰ μεταλαμπαδεύω τὴ Χάρη Του καὶ τὴν Ἀλήθεια Του στὶς καρδιές τῶν πιστῶν καὶ νὰ ἐργάζομαι γιὰ τὴ σωτηρία τους. Ὡς Ἐπίσκοπος, δὲν ἔρχομαι νὰ ἐπιτελέσω δικό μου ἔργο, ἀλλὰ μόνο γιὰ νὰ γίνω εὐχρηστο ὄργανο τοῦ μεγάλου Ἀρχιερέα Χριστοῦ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ αἰώνιο πρότυπό Του νὰ θυσιάσω τὴ ζωὴ μου ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου.

Ἡ μικρὴ αὐτὴ ἐκκλησιαστικὴ παροιμία, πού μοῦ κλήρωσε ἡ Ἐκκλησία, εἶναι ὁμορφὴ σὲ φυσικὲς καλλονές, ἔνδοξη σὲ θρησκευτικὰ καὶ ἔθνικὰ παλαίσματα, καλὴ σὲ κλῆρο καὶ λαό.

Ἴδου ἡ προσεξάρχουσα τοῦ ἐννεαρίθμου χοροῦ τῶν νήσων τῆς Μητροπόλεως Θήρα, ἡ γαλακτοτροφήσασα Ἀμοργός, ἡ Ἴος, ἡ Ἀνάφη, ἡ Ἡράκλεια, ἡ Σχοινοῦσα, ἡ Δονοῦσα, τὰ Κουφονήσια, μικροὶ εὐλογημένοι καὶ ἱστορικοὶ τόποι, μὲ ἀπειράριθμα ἔξωκκλήσια, Ναοὺς ἐπι-

βλητικούς, Μοναστήρια, ἱερὰ καταφύγια ἡσυχίας καὶ περισυλλογῆς, ἀλλὰ καὶ τόποι πού κεντρίζουν τὸ ἐνδιαφέρον σὲ ἑκατοντάδες ἐπισκέπτες, πού ἔρχονται γιὰ νὰ ξεκουραθοῦν ἀπὸ τὴν πολυτάραχη καθημερινότητα καὶ νὰ ζήσουν, καὶ γιὰ λίγο ἔστω, τὰ πλούσια δῶρα, μὲ τὰ ὁποῖα τὶς ἐπροίκισε ὁ Θεός!

Μεγάλο λοιπὸν τὸ χρέος τῆς ἀσκήσεως ποιμαντικῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς προβολῆς τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ καὶ ἑλληνορθόδοξου πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖο οἱ μικρὲς αὐτὲς Κιβωτοὶ ἔχουν διαφυλάξει, ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ, στὶς ἀπλὲς καρδιές τῶν Κυκλαδιτῶν. Σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια καλῶ ἐν ἀγάπῃ πολλῆ τοὺς κληρικοὺς μας, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸ νὰ συνεργήσουν, πάσῃ δυνάμει, στὴν εὐδόωση αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου. Ἰδιαίτερα ἀπλώνω τὸ χέρι μου πρὸς τὴν φερέλπιδά νεότητά τῶν νησιῶν μας, ὥστε νὰ ἀκούσουν τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ καταστοῦν ἀπὸ τὰ πιὸ ἰσχυρὰ καὶ ἀρραγθὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας τοῦ αὐρίου, τὴν ὁποία ὅλοι ἐπιθυμοῦμε καὶ πρέπει νὰ οἰκοδομήσουμε καὶ νὰ καλλύνουμε τὸ Χριστιανικὸ Οἰκοδόμημα. Καὶ γνωρίζω

ποῦ ἀπευθύνομαι. Ἀπευθύνομαι σὲ λαὸ ἀγαπητὸ καὶ ὀμαιμον! Πολλοὺς ἀπὸ ἐσᾶς ἔχω βαπτίσει, ἔχω στεφανώσει καὶ ἔχω διακονήσει ὡς Κατηχητὴς καὶ Πνευματικὸς, καὶ μὲ ἓνα λόγο, ἐμοιράστηκα μαζί σας πολλές θλίψεις καὶ πολλές χαρὲς. Θὰ μπορούσα, ἐν ταπεινότητι, νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι στὴν περίπτωση αὐτὴ ἔχει ἐφαρμογὴ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: «Γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν» (Ἰω. 10, 14). Ἡ καρδιά μου εἶναι πλήρης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ὑπέροχο καὶ εὐσεβῆ λαὸ τῆς μικρᾶς ἐπαρχίας μας, γιὰ τὰ πλήρη ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ καὶ πολλάκις καὶ πολλαπλῶς ἐκδηλωθέντα, ὅπως καὶ αὐτὴ τὴν ὥρα, πρὸς τὸ ταπεινὸ πρόσωπό μου αἰσθήματά του. Ἐπιθυμῶ νὰ διαβεβαιώσω τοὺς πάντες, ὅτι θὰ ἐξακολουθήσω νὰ εἶμαι «ὁ πατὴρ Ἐπιφάνιος», ὁ πατέρας σας, ὅπως μὲ ἀποκαλοῦσατε καὶ ὅπως ἐπιθυμῶ νὰ συνεχίσετε νὰ μὲ θεωρεῖτε. Ἡ θύρα τοῦ Ἐπισκοπείου θὰ εἶναι ἀνοικτὴ σὲ ὅλους καὶ ἡ καρδιά τοῦ Ἐπισκόπου, γεμάτη ἀγάπη καὶ καταδεκτικότητα, θὰ εἶναι πάντοτε πρόθυμη νὰ ἀκούσει τὰ προβλήματά σας καὶ νὰ συμβάλει στὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπίλυσή τους. Αὐτῆς τῆς συνεργασίας μας τοὺς καρποὺς θὰ θερίσουμε ὅλοι μαζί. Αὐτὴ τὴν ἱερὴ προσευχητικὴ στιγμή, ἃς ἐκζητήσουμε μόνο τὴ Χάρη καὶ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, διότι «*χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσι*» καὶ, κατὰ τὸν ἀθάνατο λόγο τοῦ χρυσοῦ τὴν γλῶτταν Ἰωάννου, «*σάλπιγγος ἀπάσης μεγαλοφωνότερα ἢ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις*».

Μακαριώτατε,

Ἡ μικρὰ τοπικὴ μας Ἐκκλησία χαιρεῖ σήμερα χαρὰ μεγάλη καὶ ἡ αἰτία τῆς χαρᾶς ἐκπηγάζει ἀπὸ τὴν ἀγαπῶσα τὸ ταπεινὸν πρόσωπό μου καρδιά Σας! Μὲ πολὺ πατρικὸ ἐνδιαφέρον ἐπιβλέπατε, στὴν μικρὴ καὶ ἀκριτικὴ αὐτὴ Μητρόπολη καὶ μεριμνήσατε, μετὰ τὴν παραδειγματικὴ πράξη τῆς ἐκούσιας παραιτήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου μας κ. Παντελεήμονος, νὰ πληρωθεῖ τάχιστα. Ἔχετε τὴν εἰλικρινῆ ἀγάπη καὶ τὴν βαθυτάτη εὐγνωμοσύνη τόσοσιν ἐμοῦ προσωπικὰ, ὅσον καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ μας. Ὡς ἐπίτιμος δημότης Ἄμοργου, ἐπιτρέψατέ μας νὰ πιστεύουμε ὅτι κατὰ κάποιον τρόπο ἀνήκετε καὶ στὴ Μητρόπόλὴ μας, τὴν ὁποία παρακαλοῦμε νὰ θεωρεῖτε καὶ νὰ αἰσθάνεσθε καὶ ἰδικὴ Σας. Θὰ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη εὐλογία καὶ αἰτία τιμῆς πολλῆς καὶ χαρᾶς γιὰ ὅλους μας νὰ Σᾶς ὑποδεχόμαστε πολὺ συχνὰ στὴν Ἄμοργό, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ στὴ Θήρα, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ, Σᾶς ἀγαποῦμε, Σᾶς σεβόμαστε καὶ Σᾶς τιμοῦμε εἰλικρινὰ ὡς Πατέρα μας.

Ἀπὸ τὴν ἐνθρόνισή τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θήρας, Ἄμοργου καὶ Νήσων κ. Ἐπιφανίου (8.2.2003)

Ἐπὶ τούτοις, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εὐχαριστήσω τὸν Σεβασμιώτατο Τοποτηρητὴ, Μητροπολίτη Παροναξίας κ. Ἀμβρόσιο, γιὰ τὴν πατρικὴ μέριμνά μου πρὸς τὴν ἐπαρχίαν μας, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη του καὶ τὴν φιλάδελφη διάθεσή του πρὸς τὸ ταπεινὸ πρόσωπό μου. Τὸν Σεβασμιώτατο Προκάτοχό μου Μητροπολίτη κ. Παντελεήμονα, γιὰ ὅσα πρόσφερε σ' αὐτὸν τὸν τόπο μὲ πολλὴ καὶ ἀνιδιοτελεῆ ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ στοργὴ μὲ τὴν ὁποία μὲ περιέβαλε κατὰ τὰ 18 ἔτη τῆς ποιμαντορίας του, ὥστε ὅταν ἀπεχώρησε νὰ μὲ προτείνει ὡς διάδοχό του. Ὁ Θεὸς ἃς τοῦ χαρίζει ὑγεία κατ' ἄμφω.

Νὰ εὐχαριστήσω, τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἁγίους Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐφείσθησαν κόπων, γιὰ νὰ εἶναι σήμερα ἐδῶ καὶ νὰ λαμπρύνουν μὲ τὴν παρουσία τους τὴν χαρὰ τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας καὶ ἐμοῦ προσωπικὰ.

Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατο κ. Φραγκῖσκο καὶ τὴν μικρὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Χριστιανικὴ Κοινότητα, πού ζεῖ ἀδελφικὰ καὶ ἄρμονικὰ μαζί μας, ἀπευθύνω λόγο ἀγάπης καὶ

ἐπιθυμῶ νὰ γνωρίζουν ὅτι μέσα στὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ τοὺς σέβομαι καὶ τοὺς τιμῶ ὅλους.

Τὸν αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ κατὰ πνεῦμα υἱὸν μου πρωτ. Θωμᾶ Συνοδινό, γιὰ τὴν πρὸς ἐμὲ πολλαπλῶς ἐκδηλωθεῖσα υἱϊκὴ του ἀγάπη, καθὼς καὶ γιὰ τοὺς κόπους καὶ τὴν μέριμνα γιὰ τὴν ἐτοιμασία τῆς σημερινῆς τελετῆς τῆς Ἐνθρονίσσεως.

Τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς μου, Πανοσιωτάτους καὶ Αἰδεσιμωτάτους ἱερεῖς τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως, γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὸν σεβασμὸ, τὸν ὁποῖο ἐπέδειξαν ὅλα τὰ χρόνια τῆς συνδιακονίας μας στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, καὶ ποῦ, εἶμαι βέβαιος, θὰ συνεχίσουν νὰ ἐπιδεικνύουν πρὸς τὸ πρόσωπό μου.

Τὶς πολιτικὲς στρατιωτικὲς καὶ λοιπὲς Ἀρχές, γιὰ τὴν παρουσία τους στὴν χειροτονία, ἀλλὰ καὶ σήμερα στὴν Ἐνθρονισή μου. Ἰδιαίτερα εὐχαριστῶ ἐκ μέσης καρδίας ὅσους συνήργησαν στὴν ἄρτια καὶ ἐπιτυχηῖ διοργάνωση τῆς σημερινῆς τελετῆς.

Τέλος, τὴν Ἀδελφότητα τῆς Ἱερᾶς καὶ παλαιφάτου Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Χοζοβιωτίσσης, μέσα στὴν ὁποία καὶ ἐγὼ γαλουχήθηκα καὶ ἀνδρώθηκα πνευματικά. Ἀπὸ τὰ ὑπερῶα τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Μοναστηριοῦ, ὕψωνα

πάντα χέρια ἰκεσίας πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ παρακαλοῦσα τὸν οὐράνιο Πατέρα, ὑπὲρ τῶν «*ιδίων ἀμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων*». Ἀλλὰ καὶ στὴν ζωὴ μου τὴν πολυκύμαντη καὶ μάλιστα στὴν ἱερατικὴ μου διακονία, εἶχα ἀσπίδα στὸν οὐρανὸ τὴν προστασία τῆς Θεοτόκου, ἡ ἱερὴ καὶ περίπυστη εἰκόνα τῆς ὁποίας εἶναι γιὰ μένα ἡ Μητέρα καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Παρακαλῶ τοὺς πατέρας καὶ ὡς χθὲς συνασκητὲς μου, νὰ μὴ παύσουν νὰ προσεύχονται καὶ γιὰ μένα.

Προσευχητικά, αὐτὴν τὴν ὥρα στρέφω τὸν νοῦ μου καὶ πρὸς τὴν ἱερὴ μνήμη τῶν μακαριστῶν Προκατόχων μου Νικοδήμου, Ζαχαρία, Ἀγαθαγγέλου καὶ ἰδίως τοῦ ἀειμνήστου Γαβριὴλ, τοῦ κατὰ πνεῦμα Πατρὸς μου, ποῦ μὲ χειροτόνησε καὶ μὲ κατέστησε κληρικὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Παρακαλῶ τὸν Θεὸ νὰ μὲ ἐνισχύσει, ἵνα «*τοῖς ἔχνεσιν αὐτῶν ἐπακολουθήσω*», μὲ σύνεση καὶ φρόνηση καὶ διαφυλάξω τὴν παρακαταθήκη τους «*ὄση μοι δύναμις ἔνεστιν*»!

Πνευματικά μου παιδιά,

Εὐχεσθε καὶ προσεύχεσθε γιὰ μένα!

Ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

**ΤΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ
ΦΡΟΝΗΜΑ
ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ
ΦΩΤΙΟΥ
ΩΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ
ΕΚΦΡΑΣΙΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΗΘΟΥΣ**

(Ὁμιλία
στὴν Ἡμερίδα
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,
Διορθόδοξο Κέντρο
Ἱ. Μονῆς Πεντέλης,
6/2/2003)

Τοῦ
**Χαράλαμπος Γ.
Σωτηροπούλου**
Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς
Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀθηνῶν

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλε.
Σεπτὴ χορεία τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων.

Ἐλλογιμώτατοι κ. Πρόεδροι τῶν Τμημάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἐλλογιμώτατοι κ. Καθηγηταί.

Ἀγαπητοὶ κ. Συνάδελφοι.

Σεπτὸν ἱερατεῖον.

Φίλη τάξις τῶν φοιτητριῶν καὶ φοιτητῶν.

Κυρίαί, δεσποινίδες καὶ κύριοι.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς σημε-
ρινῆς μας Εἰσηγήσεως ἐνώπιον Ὑμῶν. Εἶναι δὲ εὐκόλον νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς ὅτι
ἐκκλησιαστικός, εἰς τὸν χριστιανικὸν χώρον, χαρακτηρίζεται ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος
ἀνήκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· ἐντεῦθεν δὲ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα
εἶναι συναίσθημα ὠκοδομημένον ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ διαμορ-
φωμένον ἀπὸ τὸ εἶδος καὶ τὸ κάλλος τῶν ἁγίων ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν
θείων ἀρετῶν.

Καὶ ὁ ἱερός Φώτιος, ὁ Μέγας οὗτος Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ρώμης καὶ Οἰκου-
μενικὸς Πατριάρχης, ἡ λαμπρὰ αὐτῆ φυσιογνωμία, ἡ ὁποία ἐδέσποσε κατὰ τὸν
ἔνατον αἰῶνα εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, εἶχεν ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα. Ἐκκλη-
σιαστικὸν φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἐξεδηλοῦτο τόσον εἰς τὴν προσωπικὴν ζωὴν, τό-
σον εἰς τὰς διαπροσωπικὰς του σχέσεις καὶ ἐπικοινωνίαν διὰ τοῦ γραπτοῦ λό-
γου, ὅσον καὶ εἰς τὴν πηδαλιουχίαν τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν δια-
ποιίμωσιν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος αὐτῆς.

Καὶ τὸ φρόνημα τοῦτο δὲν τὸ ἀπέκτησεν ὁ ἅγιος Φώτιος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
πατριαρχείας του, ἀλλ' ἐκαλλιεργήθη παιδίοθεν, καθόσον ἐγεννήθη καὶ ἠῤῥξανεν
ἐν μέσῳ χριστιανῶν καὶ εὐσεβῶν γονέων. Ἐμελέτα τὴν Γραφὴν καὶ τοὺς Πατέ-
ρας¹. Ὁ πατὴρ του καὶ ἡ μήτηρ του ἐδιώχθησαν, ἐπειδὴ διεκρίνοντο διὰ τὰ εἰκο-
νόφιλά των αἰσθήματα καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν των· ἐξωρίσθησαν καὶ ἀπέθα-
νον ἐν τῇ ἐξορίᾳ συνεπείᾳ τῶν ταλαιπωριῶν². Τόσον δὲ ἦτο ἀνεπτυγμένον τὸ φρό-
νημά του εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ὥστε καὶ ἔρωτα πρὸς τὸν μονήρη βίον εἶχε³
καὶ ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν «βιοτικῶν πραγμάτων καὶ θορύβων ἐπεζητεῖ», χωρὶς ὁμως
οὐδέποτε νὰ σκεφθῇ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα⁴.

Τὸ γνήσιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του φρονήματος φαίνεται διαυγέστατα ἐκ

1. Ἐρμηνεύων τὸν ὄρον «πατὴρ» εἰς τὴν ἔκφρασιν «πατὴρ τοῦ διαβόλου», ὁμολογεῖ ὅτι
ἦτο γνώστης τῆς Γραφῆς, τῆς νομοθεσίας καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων: «Οὐδαμοῦ τῆς ἱερᾶς
ἡμῶν Γραφῆς γέγονα δυνατὸς εὐρεῖν, οὔτε κατὰ τὰ παλαιότερα τῆς νομοθεσίας, οὔτε ἐν οἷς ἡ
χάρις τὸ τῆς εὐσεβείας φῶς λαμπρότερον ἤστραψεν, οἰμενοῦν οὐδαμοῦ πατέρα τινὰ τοῦ δια-
βόλου λεγόμενον» (ΦΩΤΙΟΥ, Ἀμφιλόχεια, Ἐρώτησις ΜΖ', PG 101, 353B). Β. LAOURDAS –
L. G. WESTERINK, τ. V, σελ. 4, 45-48.

2. «Ἦν γὰρ καὶ πατὴρ τὸ πρόσθεν ἐπ' ἀρετὴν προσκαλούμενος, ὃς ἔνεκα δόξης ὀρθῆς καὶ
πίστεως ἀληθοῦς πλούτῳ μὲν καὶ ταῖς τῶν ἀξιωματῶν περιφανεῖαι μακρὰ χαιρεῖν εἰπὼν, καὶ
πάντα παθὼν, ... καὶ μήτηρ φιλόθεός τε καὶ φιλάρετος καὶ τοῦ ἀνδρὸς φιλονεικοῦσα κατὰ
μηδὲν ἐν τούτοις ἀπολιμπάνεσθαι» (ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 289, στ. 52-57, ἔκδ. Β. LAOURDAS
ET L. G. WESTERINK, PHOTIUS EPISTULAE ET AMPHILOCHIA, τόμ. III, σελ. 122).

3. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἀν., στ. 48-52, σελ. 122.

4. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 288, σσ. 15-21, τόμ. III, σελ. 115.

τῆς θέσεώς του ἔναντι τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἐκ τῆς ὁποίας ἦντλει τοῦτο.

Κατὰ τὸν θεῖον τοῦτον Πατέρα, ἡ μόνη ἀληθῆς καὶ εὐσεβῆς θρησκεία εἶναι ἡ τῶν Χριστιανῶν· πᾶσαι δὲ αἱ αἰρέσεις καὶ αἱ στάσεις καὶ οἱ ἔναντιον τῆς πόλεμοι εἶναι ἐπινόησις τοῦ πονηροῦ. Ὁ σοφὸς Ἄρχιερεὺς τοποθετεῖ τοῦτον τὸν σφοδρὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον ὑφίστατο καὶ συνεχίζει νὰ ὑφίσταται ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, εἰς τὸ ὅτι μόνον ἐν αὐτῇ τῇ θρησκείᾳ ὁ πονηρὸς σφοδρότερον πολεμεῖται· διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος «*μυριάς ἐπιβουλαῖς καὶ πάσαις μεθόδοις τινὰς ἐξ αὐτῶν ὑποσκελίζειν τεχνάζεται, καὶ ἀντιλυπεῖν τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ ἀγωνίζεται*»⁵. Ἐναντίον τῶν ἄλλων ἔθνων, τὰ ὁποῖα προφανῶς ἔχουν καὶ διάφορον θρησκείαν, ὁ πονηρὸς δὲν ὀπλίζεται, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἰς αὐτὰ τὰ ἔθνη ὁ πονηρὸς δὲν πολεμεῖται.

Κατ' αὐτὰ λοιπὸν τὰ στοιχεῖα διεμορφώθη τὸ προσωπικὸν ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τοῦ Φωτίου, τὸ ὁποῖον ἐξέφραζεν ὄχι μόνον θεωρητικῶς ἀλλὰ καὶ βιωματικῶς, διδάξας ὅτι τὸ φρόνημα ἑνὸς μέλους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀποτυπώνεται καὶ εἰς τὴν ιδιότητά του καὶ δι' αὐτῆς ἐκφράζεται. Πιστὸς εἰς τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, ἐδίδασκεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὡσπερ φρονεῖ, πρέπει καὶ νὰ πολιτεύεται, χωρὶς νὰ παρεκκλίνη, «*μηδὲ ἐπὶ βραχὺ*», «*μητε δεξιᾷ μητε ἀριστερᾷ*», καθόσον τοῦτο εἶναι «*τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα, τοῦτο τῶν πατέρων τὸ μάθημα, τοῦτο τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων τὸ φρόνημα*»⁶.

Εἶναι ἄκρως ἐντυπωσιακὸν τὸ περιεχόμενον τῆς πρώτης Ἐπιστολῆς, πρὸς τὸν Μιχαήλ, τὸν «*πνευματικόν*» του «*υἱόν*», ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ, τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας. Ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιστολῇ ὄντως διδάσκει εἰς αὐτὸν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν· ἐκφέρει θεολογικὸν λόγον. «*Νῦν δέ σοι τὸ ἱερόν καὶ θεόχρηστον τῆς ἱερᾶς ἡμῶν λατρείας ἀνατιθέμεθα μάθημα*»⁷.

Κατ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ δι' ἐπιστολῆς μάθημα ὁ ἱερός οὗτος Πατὴρ προτάσσει τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ ἐν συνεχείᾳ καταγράφει μὲ πᾶσαν λεπτομέρειαν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων, προτρέπων τὸν Μιχαήλ, ἡ πίστις του καὶ τὸ φρόνημά του νὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὴν παράδοσιν «*τῆς ἁγίας τοῦ*

Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας», νὰ ἀποδέχεται δὲ καὶ νὰ περιέχη τὰς ἁγίας ἑπτὰ συνόδους ὡς διδασκάλους καὶ προμάχους τῆς εὐσεβείας⁸.

Βιωματικὴ ἔκφρασις

Εἶναι σαφέστατον ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς πρώτης ἐπιστολῆς, πρὸς τὸν Μιχαήλ, ἀποτελεῖ κανόνα πίστεως, ἠθικῆς καὶ χριστιανικῆς ζωῆς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταφέρῃ κανεὶς ἐνταῦθα ὅλον τὸν ἠθικὸν πλοῦτον τῆς σκέψεως τοῦ ἱεροῦ Φωτίου· πλοῦτον, ὁ ὁποῖος ἀναδεικνύει συγγραφέα συγγράφοντα ὄχι τυπικῶς διὰ τῆς ἀψύχου γραφίδος, ἀλλὰ συγγράφοντα διὰ τῆς γραφίδος τῆς καρδίας του· ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ Φώτιος εἶχεν ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα ὄχι εἰς τὰς δέλτους, ἀνενεργόν, ἀλλὰ εἰς τὴν ζωὴν του.

Ἐνημερωτικῶς, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ὁμηγύρευς, λέγομεν ὅτι οὗτος, παραινῶν, ἐξαίρει τὴν ἀξίαν τῆς πίστεως, ὡς βασικῆς προϋποθέσεως ἀναπτύξεως ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, καὶ προχωρεῖ εἰς τὰς ἀγαθὰς πράξεις καὶ τὴν σεμνότητα τοῦ βίου, ὡς στοιχείων ἀνθεκτικῶν καὶ μὴ καιομένων ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν πειρασμῶν, ἀλλ' ἀποδιδόντων καρποὺς εὐκλειῆς, οἱ ὁποῖοι δὲν καταισχύνουν τὴν πίστιν, ἀλλὰ τὴν ἐπιρρωνύουν. «*Οὕτω καὶ ἡμεῖς*», γράφει ὁ Φώτιος, «*σοι παραινοῦμεν καὶ συμβουλεύομεν, ἀρεταῖς κοσμεῖν τὴν πίστιν καὶ τῇ πίστει τὰς ἀρετὰς λαμπροτέρας ἀπεργάζεσθαι*»⁹.

Ἐμφορούμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς Νηπτικῆς Θεολογίας, διδάσκει, καὶ αὐτός, τὸν κίνδυνον, τὸν ἐκ τῆς δουλείας τῆς σαρκὸς προερχόμενον· τῆς σαρκὸς ὡς δημιουργοῦ καὶ τεχνίτιδος πολλῶν παθῶν καὶ ὡς καταστροφῆς τοῦ κάλλους τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας¹⁰. Συμβουλεύει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποστρέφεται «*παντὶ τρόπῳ*» ὅ,τι κηλιδώνει καὶ ὅ,τι καταστίζει τὸν βίον του, ὥστε νὰ εἶναι ἄξιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν μουσικὴν παστάδα¹¹.

Ἐκθειάζει τὴν ταυτόχρονον ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, ὁμιλῶν περὶ «*εἰλικρινοῦς ἔρωτος*», τὸν

8. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἄν., στ. 53-56, σελ. 3.

9. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἄν., στ. 577-578, σελ. 20.

10. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἀμφιλόχεια, Ἐρώτησις ΝΔ', PG 101, 392C, τ. V, σ. 32, 18-21.

11. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἀμφιλόχεια, Ἐρώτησις Δ', PG 101, 101BC, T. IV, σ. 34.

5. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 1, στ. 506-508, τόμ. I, σελ. 17-18.

6. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἄν., στ. 469-480, σελ. 16-17.

7. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἄν., στ. 34-35, σελ. 3.

ὅποιον πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς πρὸς τὸν Θεόν, καὶ περὶ «στοργῆς καὶ τελείας ἀγάπης» πρὸς τὸν πλησίον¹². Τὸ συμπέρασμα τοῦ διὰ τὴν οἴησιν εἶναι ἀποκαλυπτικὸν τῆς βαρύτητος αὐτῆς τῆς κακίας: «Φεῦγε πάση δυνάμει τὴν οἴησιν· κρημνός ἐστιν βαθύς, πᾶσαν σωτηρίας ἀνοδὸν περιηρημένος»¹³.

Θίγει, βεβαίως, καὶ τὴν μεγάλην ἀρετὴν, τὴν προσευχήν, προτρέπων καὶ εἰς κατ' ἰδίαν προσευχήν καὶ εἰς κοινήν καὶ πιστεύων ὅτι, ὅταν, εἴτε ἡ μία εἴτε ἡ ἄλλη, γίνεται θεοφιλῶς, ἀποδίδει τὸ ὄσιον, ἀποδίδει τὴν εὐσέβειαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἀξιοπρόσεκτος εἶναι ἡ ἰδιαίτερότης ἐκάστης ἐκ τῶν δύο προσευχῶν, καθότι θεωρεῖ ὅτι ἡ μὲν κατ' ἰδίαν προσευχὴ πλεονεκτεῖ εἰς τὴν καθαρότητα τῆς διανοίας καὶ «εἰς οἰκεῖον κέρδος συντελεῖ», ἡ δὲ κοινὴ προσευχὴ «εἰς μίμησιν τοὺς ὀρώντας παρακαλεῖ» καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖ¹⁴.

Τὸ οὐσιώδες λοιπὸν εἶναι ὅτι, ἂν καὶ παραινῆ καὶ συμβουλευῆ, δὲν παραμένει, ὡς Πατριάρχης, ὡς ἄρχων, ἔξω ἀπὸ τὰς παραινέσεις καὶ τὰς συμβουλὰς· δὲν παραμένει ἀπλοῦς συγγραφεὺς ἢ ρήτωρ ἢ διδάσκαλος, ἀλλὰ παρδειγματικὸς ἐνσαρκωτῆς τῶν διδασκαλικῶν τοῦ λόγων. Διὰ τοῦτο δὲν παραλείπει νὰ ἐπισημαίη ὅτι κάθε ἄνθρωπος ὀφείλει «πάση δυνάμει» νὰ φυλάξῃ ταύτας, εἴτε ἄρχων εἴτε ἀρχόμενος εἴτε νέος εἴτε πρεσβύτης εἴτε πλούσιος εἴτε πένης· δὲν ἐξαιρεῖ λοιπὸν οὔτε τὸν ἑαυτὸν του, διότι «κοινὴ ... ἡ φύσις καὶ κοινὰ τὰ προστάγματα καὶ κοινῆς τῆς παραφυλακῆς καὶ ἐπιμελείας δεόμενα»¹⁵. Δὲν συμβουλεύει λοιπὸν ὡσάν ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ ἀφ' ὑψηλοῦ, ἀλλ' ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης μὲ προσωπικὸν βίωμα καὶ ἐμπειρίαν.

Ὁ κλεινὸς Πατριάρχης ἔδειξεν ὅτι ἦτο πάντοτε πρόθυμος, ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ, νὰ ἰκανοποιήσῃ δι' ἐρμηνειῶν τὰς ἀπορίας διαφόρων ἀπορούντων ἐπὶ ὀρισμένων ἐδαφίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτος ἡ εὐρύτης τῆς γνώσεως καὶ ἡ βαθύτης τῶν ἐρμηνειῶν¹⁶. Συμβουλεύει μάλιστα νὰ μὴ ἀπομονοῦται ποτε

ἐν ἐδάφιον, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν, ἀπὸ τὸ πλαίσιον ἐν τῷ ὁποίῳ εἶναι περιχαρακωμένον, συγχρόνως δὲ νὰ ἀναγιγνώσκεται μαζί μὲ τοὺς ἄλλους «θεῖους χρησμούς»¹⁷.

Ἡ χειροτονία του

Ἡ σεμνότης τοῦ ἁγίου Φωτίου ἐφάνη ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια, ὅτε ἦτο ὄντως ἀφοσιωμένος εἰς τὰς ἀναγνώσεις του καὶ τὰς μελέτας του καί, ἂν καὶ διεκρίνετο ἤδη διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν του εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα ἔναντι τῶν ἄλλων, παρέμενε ἀπλοῦς καὶ ἀγαπητὸς διδάσκαλος, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τοὺς διψασμένους διὰ μάθησιν μαθητάς του. Εἶχε λοιπὸν ἀποκτήσει δάφνας, χωρὶς νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτάς· δὲν τοῦ ἐχρειάζοντο ἄλλαι, καὶ μάλιστα ἄλλου εἴδους, ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χώρου. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐμέθυσε ἀπὸ χαρὰν, ὅταν τοῦ ἐπρότειναν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ μάλιστα μὲ τὴν ἀνάδειξιν του εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τὴν ἀποπομπὴν-παραίτησιν τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου.

Εἶναι ὄντως δραματικαὶ αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῖ διὰ νὰ δείξῃ τὸν πόνον, τὸν ὅποιον ἐδοκίμασε εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὁμολογουμένως τιμητικὴν καὶ λαμπρὰν διάκρισιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ μάλιστα νὰ ἀναδειχθῇ εἰς Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ λέξις βία ἐκφράζει τὴν ἰσχυρὰν ἐπιμονὴν τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου: «Ὁ τε βασιλεὺς αὐτὸς καὶ ὁ τῶν ἱερέων ἐπιτίθεται σύλλογος, ἀπαραιτήτως ἐκβιαζόμενοι τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ζυγὸν ἀναδέξασθαι»¹⁸. Αἱ λέξεις δάκρυα καὶ ἰκεσίαι ἐκφράζουν τὸν ταπεινὸν ἱεράρχην, ὁ ὁποῖος παρεκάλει νὰ ὑφίστατο μὲν μεγαλυτέραν βίαν, ἀλλὰ ἄλλον νὰ ἐψήφισον: «Ἡμῶν δὲ δάκρυσι καὶ ἰκεσίαις ἐκλιπαρούντων πλείοσιν ἐνδοῦναι μὲν τῆς βίας, ἐτέροις δὲ τὴν ψῆφον ἐπιθῆναι»¹⁹. Τὸ συγκλονιστικώτερον ὅμως ἀπόσπασμα τῆς διὰ πιέσεως χειροτονίας του εἶναι ἐκ τῆς

12. Βλ. ἐνθ' ἂν., στ. 590-591, σελ. 20. Εἰδικώτερον, διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον λέγει: «Τὸ μὲν ἀγαπᾶν τοὺς μισοῦντας, ἀρετῆς καὶ θεῖον· τὸ δὲ τοὺς ἀγαπῶντας, ἀνθρώπινον καὶ κοινόν· τὸ δὲ μισεῖν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας οὐδὲ θηρίων οἴμαι»: ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 120, Θεοφίλῳ πρῶτοισί τῳ, στ. 1-3, τόμ. I, σελ. 160.

13. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 122, στ. 5-7, τόμ. I, σελ. 161.

14. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 1, στ. 646-650, τόμ. I, σελ. 22.

15. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἂν., στ. 619-622, σελ. 21.

16. Βλ. π.χ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολαὶ 135 καὶ 137, τόμ. I, σελ. 178-186 καὶ 187-189.

17. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 138, Θεοδώρῳ ἀδελφῷ, στ. 22-26, τόμ. I, σελ. 190.

18. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 289, Τοῖς θεοφιλεστάτοις συλλειτουργοῖς, τῷ θεοσεβαστάτῳ οἰκονόμῳ καὶ συγκέλλῳ τῆς θεοπολιτῶν ἐκκλησίας, Φώτιος, ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης, στ. 70-72, τόμ. III, σελ. 123.

19. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἂν., στ. 72-73, σελ. 123.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ τὸ Προεδρεῖο τῆς Ἡμερίδος πού διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ συμμετοχὴ τῶν καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης (6/2/2003)

ἀπολογητικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον: «Βίαν γὰρ ὑπέστημεν, καὶ ἠλίκην θεός, ᾧ πάντα καὶ τὰ κρύφια πεφανέρωται, αὐτὸς συνεπίσταται· συνεσχέθημεν ἄκοντες· κακούργοι ἴσα καθεύροχθημεν· ἐτηρούμεθα φυλασσόμενοι· ἐψηφίσθημεν ἀνανεύοντες»²⁰.

Τὸ φρόνημά του, ὡς ἡγέτου

Ἐφ' ὅσον ὁμως τελικῶς ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐπίμονον πίεσιν νὰ χειροτονηθῆ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὸ πηδάλιον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔπρεπε καὶ τότε νὰ δεῖξῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν του φρόνημα.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἀρνησίς του νὰ δεχθῆ τὴν ἀνάδειξιν του εἰς Πατριάρχην Κωνσταντινου-

πόλεως δὲν εἶναι ἄμοιρος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του φρονήματος, καθόσον μὲ αὐτὴν τὴν ἀρνησιν δὲν ἐπεδείκνυεν ἀδιαφορίαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἢ φοβίαν νὰ ἀναλάβῃ εὐθύνας· ἀντιθέτως, ἐπεδείκνυε ταπεινώσιν καὶ ἔλλειψιν φιλοδοξίας. Ἦτο δι' αὐτὸν ὑπὲρ ἀρκετὴ ἢ ἐνασχόλησίς του καὶ ἡ ἀγάπη του εἰς τὰ διδακτικά του καθήκοντα, ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνεπτυγμένον καὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἐξεφράζετο.

Ὡς Πατριάρχης πλέον, μὲ ὄπλον τὰς γνώσεις του ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του φρονήματος, εἰργάσθη διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἐκκλησίας μέσα εἰς περιβάλλον ἀρνητικὸν καὶ δολοπλόκον, καθόσον εἶχε νὰ ἀντιπαλαίσῃ τὸσον πρὸς τὸν καιροσκόπον Βάρδα, ὅσον καὶ πρὸς τὰς φανατικὰς κινήσεις καὶ ἐνεργείας τῶν Ἰγνατιανῶν. Εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου προσγράφεται ὅτι εἰς συγκεκριμένας στιγμὰς δὲν ὑπέθαλπε τὰ ἄνομα σχέδια τοῦ Βάρδα· ἀντιθέτως, παρήνει τοῦτον π.χ. νὰ εἶναι μετριοπαθὴς ἔναντι τῶν Ἰγνατιανῶν· ἀλλ' οὔτε ἥλλαξε φρόνημα ἔναντι τῶν τελευταίων, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ μοναχοί, εἶχον ἐν πολλοῖς ἀπεμπολήσει τὸ ἐκκλη-

20. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 290, Τῷ τὰ πάντα ἀγιωτάτῳ, ἱερωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, Νικολάῳ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, Φώτιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης, στ. 41-44, τόμ. III, σελ. 125.

σιαστικόν των φρόνημα²¹.

Δύο ἱστορικῶς καταγεγραμμένα τοποθετήσεις του δεικνύουν ὅτι ὁ ἱερός Φώτιος ἦτο πρόσωπον μὲ ὑψηλὴν ἀξίαν καὶ ἐκτίμησιν. Πρῶτον, ἂν καὶ συνεπάθει²² τοὺς Πολιτικούς, δὲν ἀνεμείχθη εἰς τὰς διαμάχας τῶν δύο μερῶν, Ζηλωτῶν καὶ Πολιτικῶν, διατηρήσας εἰς τὸ ὕψος τῆς τὴν πατριαρχικῆν- ἐκκλησιαστικῆν του ιδιότητα.

Ἐνδείκνυται νὰ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι, ὅταν μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ Ἰγνατίου ἔγιναν σεισμοὶ (862:), οἱ ὀπαδοὶ του ἐξεμεταλλεύθησαν τεχνηνῶς τὸ φυσικὸν τοῦτο φαινόμενον καὶ συνήγειραν τὸν λαὸν ἐναντίον τοῦ Φωτίου, λέγοντες ὅτι διὰ τῶν σεισμῶν ὁ Θεὸς ἐξεδήλωνε τὴν ὀργὴν Του διὰ τὴν γενομένην καταδίκην. Σεισμοὶ ὅμως συνέβησαν καὶ ἐπὶ Ἰγνατίου (870/871) κατὰ τὴν δίκην καὶ καταδίκην τοῦ Φωτίου. Ἡ φιλόσοφος ὁμως ψυχὴ τοῦ σώφρονος Ἱεράρχου δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς του, μὲ τὴν σειράν των, νὰ ἐκμεταλλευθοῦν πρὸς ὑπεράσπισίν του τὰ γεγονότα. Δεύτερον, ἀνεδείχθη εἰς ὑπέρομαχον τῆς «Ὁρθοδοξίας κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τῆς εἰκονομαχίας» καὶ ἀνεθεματίσθη διὰ «τις εἰκονοφυλικὰς διακηρύξεις του»²³.

Ἐπειδὴ λοιπὸν συνεκέντρωνεν εἰς τὸ πρόσωπόν του εὐρεῖαν τόσον τὴν θεολογικὴν ὅσον καὶ ἐγκύκλιον μόρφωσιν καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχε νὰ παρουσιάσῃ μονοδιάστατον προσωπικότητα μὲ στενοὺς καὶ περιορισμένους ὁρίζοντας, ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ διεμόρφωνε προσωπικότητα μὲ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, τὸ ὁποῖον θὰ τὸν ἐβοήθει εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ δογματικῆς παραδόσεως.

Ποῖος δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ὁ Φώτιος δὲν ἐνήργησε μέσα εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ὅταν ἐξήλεγχε τὴν παπικὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν πανοῦργον συμπεριφορὰν τῶν ἡγετῶν τῆς ἐναντι τοῦ ἔθνους τῶν Βουλγάρων μὲ τὴν εἰσαγωγὴν πολλῶν αἰρετικῶν καινοτομιῶν, ὡς ἦτο π.χ. ἡ νηστεία τοῦ Σαββάτου, ἡ ἀγαμία τοῦ κλήρου καὶ ἡ ἐκπόρευσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ;²⁴ Ἄν εἰς τὴν ἀπολογητικὴν ἐπιστολὴν ὁ Φώτιος ἀνήγγελλεν εἰς

21. «Υπὸ ὁποιαδήποτε ... προϋπόθεσις ἢ εὐθύνη γιὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τῶν θλιβερῶν ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων βαρύνει ὄχι τὸν ἱερό Φώτιο ἢ τὸν Ἰγνάτιο, ἀλλὰ κυρίως τὴν αὐθαίρετη πολιτικὴ τοῦ Βάρδα» (ΒΛΑΣΙΟΥ ΦΕΙΔΑ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ΒΔ, Ἀθήνα 1994, σελ. 102).

22. Βλ. ΒΛΑΣΙΟΥ ΦΕΙΔΑ, Ἐνθε' ἄν., σελ. 100.

23. Αὐτόθι.

24. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 2, Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερατικούς θρόνους ..., στ. 65-79, τόμ. I, σελ. 42 καὶ στ. 101-107, σελ. 43.

τὸν πάπαν τὴν ἀνάδειξιν του εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, δικαιολογῶν μάλιστα τὴν «ἀθρόον» χειροτονίαν του, δὲν ἔπαυεν ἐν τούτοις νὰ ἐξελέγχε τούτον, ὡς γνήσιος καὶ ὑπεύθυνος ἡγέτης μὲ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, διὰ τὰς ὡς ἄνω καινοτομίας του. Γράφει σχετικῶς ὁ Φώτιος: «Καὶ τοῖς πειρωμένοις μωμεῖσθαι καὶ διαχλευάζειν τοῦ δόγματος τὴν ἀκριβείαν, ἀνθυποφέρειν μετὰ στεροῦ καὶ ἀκλονήτου φρονήματος τῆς τε πεπλανημένης δόξης τὸν ἔλεγχον καὶ τῆς εὐσεβείας τὸ ἀμώμητον»²⁵. Μὲ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ φρόνημα ἐξεφραζε τὴν θλίψιν του καὶ τὴν ἀνησυχίαν του δι' ὅσα ἐμυχανῶντο οἱ παπικοί. «Ἦλθεν ἡ τούτων φήμη εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκοάς»· «Ἐπλήγημεν διὰ μέσων τῶν σπλάγγων καιρίαν πληγὴν», γράφει, ἀποδεικνύων ὅτι, ὅτι ἐπληττε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπληττε καὶ τὸν ἴδιον προσωπικῶς, ὡς ἡγέτην αὐτῆς²⁶. Αὐτὴ ἡ ἀπογοήτευσίς τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ χαρακτηρίσῃ τοὺς παπικούς, ἐπισκόπους, ἐπισκόπους τοῦ σκότους, ὅπως γράφει.²⁷ ἐπιστενεν ὅτι μὲ τὴν διένεξιν, τὴν ὁποίαν εἶχε προκαλέσει ἢ αὐθαίρετος συμπεριφορὰ τοῦ πάπα Νικολάου, δὲν ἐπλήττετο ἀπλῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δὲν εἶχον ἀντιληφθῆ, καὶ δὲν ἤθελον ὁπωσδήποτε νὰ καταλάβουν, ὅτι μὲ τὴν σθεναράν του θέσιν, ὁ Φώτιος, εἰς τὰ διάφορα ζητήματα, ὅπως π.χ. τὸ filioque, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ πλήξῃ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ τὴν συγκρατήσῃ εἰς τὴν παράδοσιν, ὥστε νὰ μὴ βλαβῆ γενικώτερον ὁ Χριστιανισμὸς πρὸς χαρὰν τῶν ἄλλων δογμάτων. Ἡ σκέψις του δὲν περιοριζέτο τοπικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν –αὐτὸ δὲν τὸ ἀντελήφθησαν οἱ παπικοί–, ἀλλὰ διεχέετο εἰς ὅλην τὴν Χριστιανοσύνην. Ὑπ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα ἐνήργει ὁ γεραρὸς Πατριάρχης καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ αἴτιος τοῦ σχίσματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Φώτιος εἰργάσθη ἀόκνως καὶ ἐπιμελῶς διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, κινούμενος μὲ μετριοπάθειαν καὶ ἀφιλοδοξίαν, μένων ὁμως σταθερὸς εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς θείου Ὁργανισμοῦ. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἔγραφεν εἰς τὸν πάπαν Νικόλαον, ἐτόνιζεν ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ «πάντων κεφαλὴ»

25. ΦΩΤΙΟΥ, Ἀμφιλόχεια, ἐρώτησις ΛΕ', PG 101, 249 AB, τ. IV, σ. 130, 23-26.

26. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἄν., στ. 208-209, σελ. 47.

27. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἄν., στ. 205-206, σελ. 47.

εἶναι ὁ Χριστός. Οὕτως, ὁ σοφὸς Ἱεράρχης ἐξέφραζε τὸ ὀρθόδοξον χριστιανικὸν φρόνημα, ὅπως τοῦτο παρελήφθη ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ παρέμεινε εἰς τοὺς αἰῶνας ἀναλλοιώτον μόνον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.²⁸

Ἄλλωστε, ὁ Φώτιος καὶ τὴν ἀπομάκρυσίν του ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ 867, δὲν τὴν ἐθεώρει ὡς προσωπικὴν του μείωσιν, καὶ προσωπικῶς εἰς αὐτὸν ἐπίθεσιν, ἀλλ' ὡς ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας μὲ θλίψιν διεπίστωνεν ὅτι, ὅπως τὸ τότε «μισόχριστον τῶν Ἰουδαίων συνέδριον» ἐποίει ἀποσυναγώγους τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ οἱ μιμηταὶ τῶν Ἰουδαίων ἀποσυναγώγους ἐποίουν τοὺς ζηλωτὰς τῶν ἀποστόλων. Τὸ οὐσιῶδες καὶ ἐνδιαφέρον ἐνταῦθα στοιχεῖον εἶναι ὅτι ὁ Φώτιος ἐχαρακτήριζεν αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τῶν «νέων Ἰουδαίων» ὡς ἀποκοπὴν τῶν ἐκ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἐκ τοῦ νὰ ἀποκαλοῦνται Χριστιανοὶ καὶ νὰ ἔχουν πολιτείαν Χριστιανῶν. Αὐτόχρημα δηλαδὴ αὐτὴ ἡ ἐνέργειά των τοὺς ἐνέταξεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἰουδαίων, τοὺς ὁποίους «παρεζήλωσαν» καὶ, κατὰ συνέπειαν, αὐτοί, οἱ νέοι Ἰουδαῖοι, εἰς αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων «χριστομαχίαν καὶ μαιφονίαν φερόμενοι ἐκπεπτώκασιν»²⁹.

Διαχρονικὸν ἦθος

Ὁ Φώτιος, ἂν καὶ Πατριάρχης, δὲν εἶχε λησμονήσει ὅτι ἦτο μέλος τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας· καὶ ὅτι εἰς τὸ ζήτημα τῆς ὀρθῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ὁ κατέχων ἐξέχουσαν θέσιν ὀφείλει ἐξῆχως νὰ ἔχη καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν. «Ὅσα δέ τις προέχει τῇ ἀρχῇ», λέγει, «τοσοῦτω χρεωστεῖ πρωτεύειν καὶ τῇ ἀρετῇ»³⁰. Καὶ τοῦτο τὸ ἀπέδειξε καθ' ὅλην τὴν πατριαρχικὴν του ζωὴν, καθόσον ὅλαι αἱ ἐνεργεῖαι του ἦσαν ἐνεργεῖαι, αἱ ὁποῖαι οὐδόλως ἐμείωσαν τὴν εἰκόνα τοῦ σωστοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρός, τοῦ ἐμφορουμένου καὶ πεποτισμένου ὑπὸ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας φρονήματος. Ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του μαζί μὲ τοὺς ἄλλους συνεργάτας του «λαὸν ἅγιον τοῦ Χριστοῦ καὶ βασιλείον

ἱεράτευμα», οἵτινες ἠγωνίζοντο, ὡς ποτε οἱ κορυφαῖοι μαθηταί, διὰ νὰ ἀπομακρύνουν τὸν «χειμῶνα τῶν κακῶν»³¹.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τοῦ Φωτίου δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ φερθῇ ἀπρεπῶς, διὰ νὰ μὴ γίνῃ αἴτιος βλάβης τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχε βαθεῖαν συνείδησιν ὅτι ὁ πρωτεύων, ἐὰν δὲν εἶναι πρωτεύων καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν, «τρία ἄμα καὶ κάκιστα ἐπιτελεῖ· ἀπόλλυσιν ἑαυτόν, τοὺς ὀρῶντας εἰς κακίαν παρακαλεῖ, βλασφημεῖσθαι παρασκευάζει τὸν θεὸν ὅτι τοιοῦτω τηλικαύτην ἐνεχείρισεν ἀρχὴν»³².

Κατὰ τὸν Φώτιον, κάθε ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν κακίαν, ἰδιαιτέρως δὲ οἱ ἄρχοντες³³, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ φροντίζουν καὶ περὶ τῆς διαπλάσεως τοῦ φρονήματος τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἀνθρώπων, εἴτε «ποίμνιον» χαρακτηρίζονται εἴτε «ὑπήκοοι». «Διό», γράφει, «οὐ μόνον σέ (=Μιχαὴλ) αὐτὸ φρονεῖν οὕτω δεῖ καὶ δοξάζειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὸ σέ τεταγμένους εἰς τὸ αὐτὸ τῆς ἀληθείας φρόνημα χειραγωγεῖν καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν καταρτίζειν πίστιν καὶ μηδὲν τῆς τοιαύτης σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ἠγεῖσθαι τιμιώτερον»³⁴. Ποῖος δὲν ἐθαύμασε τὸ ταπεινὸν φρόνημα τοῦ Φωτίου κατὰ τὴν πικρὰν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ μαθητὴς του, Λέων ὁ Σοφός, εἰς τὸν ὅποιον ἔδωκε τὸ «εὖ ζῆν», τὸν κατεβίβαζε κατὰ τρόπον ἀτιμωτικὸν ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον;

Ὁ ἱερός Φώτιος ἠγωνίσθη μὲ ὅλας τὰς πνευματικὰς του δυνάμεις νὰ τηρήσῃ ἀκέραιον τὸ ἔργον τὸ ἀνατεθὲν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἀναδείξεώς του εἰς ἠγέτην τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία διδάσκει ὅτι κατόρθωσε τοῦτο, γενόμενος οὕτω διαχρονικὸς φωτοδότης τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν του φρόνημα ἦτο ἡ πηγὴ ἐκ τῆς ὁποίας ἦντλει δύναμιν διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῆ κατὰ τοῦ πάπα Νικολάου καὶ τοῦ Καρλομάγνου, ἐπὶ σκοπῶ ὅπως διαφυλάξῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν ἀρπακτικῶν ὀρέξεων αὐτῶν.

Εἶχεν ὁ Φώτιος εὐγένειαν ψυχῆς, ἀλλὰ εἶχε συγχρότως καὶ παρρησίαν, διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐδίστασε μὲ εὐγένειαν

31. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 126, Εὐσχήμονι καὶ Γεωργίῳ μητροπολίταις, στ. 1, 10-11, τόμ. I, σελ. 164.

32. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 1, στ. 782-784, τόμ. I, σελ. 26.

33. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐνθ' ἄν., στ. 784-785, σελ. 26.

34. «Ἄρχοντας γὰρ ὡς ἀληθῶς μὴ τῆς ἰδίας μόνον σωτηρίας ποιεῖσθαι φροντίδα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐμπιστευθέντα λαὸν τῆς ἴσης ἀξιῶν προνοίας καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τῆς θεογνωσίας χειραγωγεῖν τε καὶ ποσκαλεῖσθαι τελειότητα»: Ἐνθ' ἄν., στ. 480-487, σελ. 17.

28. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 288, στ. 166-183, τόμ. III, σελ. 120.

29. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 117, Μιχαὴλ μητροπολίτη Μυτιλήνης, στ. 10-13, τόμ. I, σελ. 155.

30. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 1, στ. 781-782, τόμ. I, σελ. 26.

νειαν νὰ ἐλέγξῃ τὸν πάπαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὸ ὅτι ἐδέχτο τοὺς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀντιτιθεμένους εἰς αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τὸ ὅτι παρείχεν εἰς αὐτοὺς ὑπεράσπισιν καὶ προστασίαν. Ὁ ἔλεγχος οὗτος ἦτο οὐσιώδης, καθόσον, μὲ αὐτὴν τὴν τακτικὴν, ὁ πάπας ἐδράττετο τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς. Τοῦ ὑπενθυμίζει λοιπὸν –διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν, τοῦ διδάσκει– ὅτι ὅσω ὑψηλότερον ἴσταται κανεῖς, ὅσω μεγαλύτεραν ὑπεροχὴν ἔχει, «τοσοῦτω νομοφυλακεῖν» ὀφείλει, καθότι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον φέρει τοὺς ἄλλους πρὸς τὴν ἀρετὴν ἢ τοὺς ὠθεῖ πρὸς τὴν κακίαν εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν μεγάλων³⁵.

Ἐκ τῆς ὅλης πορείας τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, ὅλοι δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν διδάγματα: γονεῖς, νέοι, νέοι ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, διδάσκαλοι, ἀρχιερεῖς, ἡγέται.

Οἱ γονεῖς τοῦ ἱεροῦ Φωτίου δίδουν τὸ ὀρθόδοξον μήνυμα τῆς εὐλογημένης οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐπισκιάζῃ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὅπως πάλαι ποτὲ αἱ ἄγιοι μητέρες, Ἑμμέλεια, Νόννα, Ἀνθοῦσα, Μόνικα, ἔδωκαν τοὺς λαμπροὺς βλαστοὺς Βασίλειον καὶ Γρηγόριον Νύσσης, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον καὶ ἱερὸν Αὐγουστῖνον. «*Παῖδευε τοίνυν σοφίαν καὶ ἀρετὴν τοὺς σοὺς παῖδας, ἵνα καὶ νεάζοντες ὠραίαν ἔχωσι τὴν πολιτείαν καὶ γενηρακότες μὴ δεήσωνται τῆς ἐτέρων βοηθείας*»³⁶.

Ἡ νεανικὴ ζωὴ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου διδάσκει τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὰ γράμματα μὲ παράλληλον ἀνθησιν τοῦ χριστιανικοῦ βιώματος, ὁποῖα καὶ ἂν εἶναι ἡ ἑνὸς ἐκάστου οἰκογενειακὴ κατάσταση. Ἐπισημαίνει ἐν προκειμένῳ ὅτι τὸ νὰ καυχᾶται κανεῖς ὅτι εἶναι γόνος καλῆς οἰκογενείας δὲν τοῦ προσπορίζει ἀξίαν ἠθικὴν, δεδομένου ὅτι «*καὶ ὁ χεῖριστος ἔξει λέγειν*» ἀντιθέτως, τὸ νὰ ἀναδειχθῇ κανεῖς εἰς «*ἡγεμόνα τοῦ γένους... δι' ἀρετῆς*», αὐτὴ εἶναι καύχησις καὶ προσδιορίζει τὸν «*ἀριστον*»³⁷.

Ὁ διδάσκαλος Φώτιος ἐμπνέει τὸν σημερινὸν διδάσκαλον εἰς τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς του συμπεριφορὰν, γινόμενος πόλος ἔλξεως τόσοσιν διὰ τοῦ ἦθους του ὅσον καὶ διὰ τῆς σοφίας του.

Ὁ ἀρχιερεὺς Φώτιος διδάσκει τὸ δέος, τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ συνέχη τὴν ψυχὴν τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ μάλιστα τοῦ ἀνερχομένου εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν τῆς ἀρχιερωσύνης. Διδάσκει ἐμφαντικῶς ὅτι ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης πρέπει νὰ βιώνῃ τὰ διδασκόμενα, διὰ νὰ ἔχη καὶ λαμπρὰν ἀπήχησιν.

Θέτει τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἡγέτην πρὸ τῶν εὐθυνῶν του κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀρχιερατικοῦ του ἀξιώματος. Ἐρμηνεύων τὸ ἐδάφιον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου «*Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων*» (Ματθ. 7, 6), καὶ ἐστιάζων τὴν ἐρμηνείαν εἰς τοὺς ὄρους «*ἅγιον*» καὶ «*μαργαρίτας*» λέγει ὅτι ταῦτα εἶναι «*τὸ ἀποστολικὸν καὶ θεῖον ἀξίωμα, ὃ κατὰ διαδοχὴν τὸ ἀρχιερέων γένος ὁρᾶται κληρούμενον· οὐδὲν γὰρ τούτων οὐμενοῦν οὔτε τοῖς κυσί προτιθέναι οὔτε τοῖς χοίροις θεμιτόν*»³⁸.

Διδάσκει ὅτι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος περιλαμβάνεται καὶ κάθε διωγμὸς ἢ τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται οἱ ἐναθλούμενοι εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, προκειμένου νὰ συντηρηθοῦν καὶ νὰ παραφυλαχθοῦν αἱ δεσποτικαὶ ἐντολαί³⁹.

Προτάσσει τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα διὰ τὴν καλὴν καὶ ὀρθὴν ἀντιμετώπισιν τῶν διαφόρων κακοδόξων θέσεων ὠρισμένων ἀνθρώπων, καθόσον τοῦτο διασφαλίζει τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ βοηθεῖ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν κάθε ἀποκλινοῦσης καὶ ἐκτρεπομένης βλασφημίας. Συμβουλεῖ νὰ ἰχνηλατῇ κανεῖς «*τὴν μέσην καὶ ἐκκλησιαστικὴν δόξαν*»⁴⁰.

Δὲν παραλείπει, βεβαίως, νὰ θίξῃ καὶ τὴν σύγκρισιν ἀνθρωπίνης καὶ θείας δόξης. Πιστεύει ὅτι εἶναι δι' ἕνα ἀνθρώπον, ἰδιαιτέρως δὲ δι' ἕνα ἡγέτην, ἐκκλησιαστικὸν ἢ πολιτικόν, πολὺ εὐχάριστον καὶ πνευματικῶς ἀναγκαῖον καὶ λυσιτελὲς τὸ νὰ μὴ παρασυρθῇ ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ νὰ μὴ ἐπιζητήσῃ αὐτὴν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁμιλῶν διὰ τοὺς ἀρχοντας τῆς ἐποχῆς Του οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἐπίστευσαν εἰς Αὐτόν, δὲν Τὸν ὠμολόγησαν φανερώς διὰ νὰ μὴ γίνουν «*ἀποσυνάγωγοι*», εἶπε τὸ πάντοτε ἐπικαιρὸν καὶ ἐλέγχον ἄνδρας ὁμοίων περιπτώσεων: «*Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων*

35. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 290, στ. 440-444, τόμ. III, σελ. 137.

36. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 110, Μιχαὴλ Πρωτοσπαθαρίω, στ. 4-6, τόμ. I, σελ. 149.

37. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 111, Νικήτα Πρωτοσπαθαρίω, τόμ. I, σελ. 150.

38. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 55, Σεργίω ἀδελφῷ, στ. 32-35, τόμ. I, σελ. 100.

39. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 112, Γρηγορίω ἀρχιεπισκόπῳ Συρακούσης, τόμ. I, σελ. 150-151.

40. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 34, στ. 6-8, τόμ. I, σελ. 86.

μαλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. 12, 43). Ἐφιστᾶ λοιπὸν τὴν προσοχήν, τονίζων ὅτι κάθε ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ φέρῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ προσβλέπῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ: «Ὁ γὰρ τοι τῆς ἀνθρωπίνης δόξης διὰ τοὺς θείους νόμους ὑπερορῶν, οὗτός ἐστιν ὁ τῆς ἀρετῆς ἐνθερμος ἐραστής»⁴¹.

«Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείπει γὰρ με διηγούμενον ὁ χρόνος» (Ἐβρ. 11, 32) περὶ τῶν θείων στοιχείων, τὰ ὅποια ἐκόσμουν τὸν πραγματικὸν ἐκεῖνον Ἀρχιερέα καὶ διδάσκαλον, τοῦ ὁποίου σήμερον τιμῶμεν τὴν ἱερὰν μνήμην καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα καὶ τὴν σοφίαν ἐπιχειροῦμεν νὰ προσεγγίσωμεν, ἐξαίροντες τὸ ἄπρωτον καὶ ἀναλλοίωτον αὐτῶν, καθὼς καὶ τὸ οὐσιῶδες τούτων καὶ ἀπαραίτητον εἰς τὴν ζωὴν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον εἰς τὴν ζωὴν ὅλων τῶν ἀνθρώπων πανευρωπαϊκῶς. Ὁ Φώτιος δὲν ἀνήκει μόνον εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα, καθότι, κατὰ τὴν ἐπαφὴν του γενικῶς με τοὺς ἀνθρώπους, εἴτε αὐτοὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ του εἴτε τὸ ποιμνιὸν του εἴτε οἱ συνεργάται του κ.λπ., τὸν ἀνθρώπον ἐξετίμησε καὶ τὸν ἀνθρώπον ἐκαλλιέργησε, διότι ἐθεώρει τοῦτον συνάνθρωπον, ἔχοντα τὴν αὐτὴν καὶ ὄχι διάφορον «φύσιν»⁴². Ὅσοι αἰῶνες καὶ ἂν παρέλθουν, θὰ εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρος «καταστατικὸς χάριτης» ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς δι' ἅπασαν τὴν χριστιανοσύνην ἢ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μιχαήλ, βάσει τῆς ὁποίας θὰ συνεκροτεῖτο ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας. Καὶ ἔχει διὰ τὸν Φώτιον ἰδιαιτέραν σημασίαν, καθότι οὗτος συνήθιζε νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ με σκέψιν διαμορφωμένην ἐκ τῆς πηγῆς τῶν θείων θησαυρισμάτων, ἐξ ἧς

«σοφία, σύνεσις, φόβος», τῷ Θεῷ «αἴνεσις, δόξα, τιμὴ καὶ κράτος». «Οὐδὲ γὰρ ἐξ ἑαυτῶν προφέρομεν ἄπερ λέγομεν», γράφει, «ἀλλ' ἐξ ὧν τῆς ζωηφόρου πηγῆς ἀπηντλήσαμεν»⁴³.

Ἐκκλησία, οἰκογένεια καὶ κοινωνία δύνανται λαμπρῶς νὰ πηδαλιουχηθοῦν με γνώμονα τὸν ἱερὸν Φώτιον, ὡς ἔχοντα καὶ παρουσιάζοντα ὑψηλὸν ἀνάστημα ἡθους, μορφώσεως, ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ διοικητικῶν ἱκανοτήτων.

Μακαριώτατε,

ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι ἐν τῇ Ἁγίᾳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, ὅσοι κατεγράφησαν ὡς *Μεγάλοι*, εἶχον ὄντως μεγαλεῖον διηγούμενον. Καὶ ὁ Πατριάρχης Φώτιος ὑπῆρξε Μέγας εἰς μόρφωσιν, Μέγας εἰς τὴν πατριαρχεῖαν του καὶ πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν πολιτεῖαν του, Μέγας εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ Μέγας εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα. Ἠγάπησε τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Μέγαν Ἀρχιερέα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα «ἀπαγγέλλει... τὴν ἀληθῆ πίστιν, τὸ τῆς εὐσεβείας φρόνημα, τῆς θεολογίας τὸ κήρυγμα, τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως τὸ μυστήριον»⁴⁴.

Εὐχεσθε λοιπὸν, ὅπως τὸ λαμπρὸν ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἀναλάμψῃ ἐν μέσῳ ὅλων τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, διὰ νὰ ὑμνῆται καὶ δοξάζεται ὁ ἐν Τριάδι Θεός· ὑμνούμενος δὲ καὶ δοξολογούμενος νὰ στέλλῃ τὴν θείαν Του Χάριν πρὸς φωτισμὸν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, διοικούντων καὶ διοικουμένων, καὶ πρὸς γνῶσιν ὅτι ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία εὐρίσκεται μόνον ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὅτι «πᾶν δώρημα τέλειον» «ἀνωθέν ἐστι καταβαῖνον».

41. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 167, Παύλῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας, στ. 10-11, τόμ. II, σελ. 44.

42. Βλ. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 290, Τῷ τὰ πάντα ἀγνωτάτῳ..., στ. 10-11, τόμ. III, σελ. 124.

43. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 40, Ἰωάννῃ Σπαθαρίῳ τῷ Χρυσοχέρῃ, στ. 4-5, τόμ. I, σελ. 89.

44. ΦΩΤΙΟΥ, Ἀμφιλόχεια, Ἐρώτησις ΜΓ', PG 101, 317A, τ. IV, σελ. 170, 342-344.

ΑΝΟΙΚΕΙΟΣ
ΑΝΑΓΩΓΗ
 ἢ
 ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ
 ΑΝΑΙΤΙΟΛΟΓΗΤΟΝ
 ΕΛΕΓΧΟΝ
 ΥΠΟΤΙΘΕΜΕΝΩΝ
 ΚΑΚΟΔΟΞΙΩΝ

Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, τὰ μέλη της καὶ τὸ ἔργον της εὐρίσκονται ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, ἰδιαίτερος ὅμως τοὺς τελευταίους μῆνες, εἰς τὸ στόχαστρον ἀδίκων καὶ ἀστηρίκτων ἐπιθέσεων.

Διὰ τὴν πληροφωρήσωμεν ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνημερωθοῦν καὶ διὰ τὴν μὴ ἐπιτρέψωμεν νὰ αὐτοαναγορευθοῦν μερικοὶ εἰσαγγελεῖς τῆς ὀρθοδοξίας, οἱ ὅποιοι κατασκευάζουν αἰρετικούς διὰ τὴν αὐτοδοξασθῶν ἐν συνεχείᾳ ὡς κατατροπώσαντες αὐτούς, ὡς δῆθεν ἀμύντορες τῆς ὀρθοδοξίας, καταθέτομε τίς ἀποψεις μας καὶ τὴν δῆλωσιν, ὅτι συμμετέχομε εἰς αὐτὸν τὸν διάλογον διὰ πρῶτην καὶ τελευταίαν φοράν. Ἡ Ἐπιτροπὴ μας εἶναι γνωμοδοτικὸν καὶ εἰσηγητικὸν ὄργανον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἀπευθυνόμεθα καὶ πρὸς αὐτὴν εἶναι ἡ ἀναφορὰ μας. Οἱ κατὰ τόπους Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες ἀσκοῦν τὴν ποιμαντικὴν κατὰ τὰ ἐκκλησιολογικῶς ἰσχύοντα.

Εἰσαγωγικά

1. Θεωροῦμεν, ὅτι τὰ πρῶτα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ὑπομνήσωμεν εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ οἱ ἀρμοδιότητες τῆς Ἐπιτροπῆς μας, ὅπως ἀναφέρονται εἰς τὸν Κανονισμόν συστάσεως καὶ λειτουργίας αὐτῆς:

«Σκοπὸς τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἐπὶ τῇ βάσει τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως καὶ τῶν συγχρόνων πνευματικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας μελέτη καὶ προώθησις τῶν κατὰ περίπτωσιν ληπτέων μέτρων, ἅτινα θὰ συντελέσουν εἰς τὴν «ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ἰωαν. 4.24) τέλεσιν τῆς Θείας Λατρείας καὶ εἰς τὴν συνειδητὴν εἰς αὐτὴν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν σήμερα.»

«Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει τὰς κατωτέρω ἀρμοδιότητας:

α. Προσδιορίζει καὶ μελετᾷ συγκεκριμένα προβλήματα τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας σήμερον καὶ γνωματεύει ἐπ' αὐτῶν, ὥστε νὰ ἔχει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὑπεύθυνον καὶ τεκμηριωμένην ἐνημέρωσιν κατὰ τὴν λήψιν τῶν ἐνδεικνυμένων ἀποφάσεων.

β. Μὲ ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰς λοιπὰς Συνοδικὰς Ἐπιτροπὰς, τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις, τὰς Ἱερὰς Μονὰς καὶ πάντα ἄλλον φορέα, διοργανώνει διαφόρους ἐκδηλώσεις, ὅπως: Συνέδρια, Ἡμερίδες, Σεμινάρια κ.λπ. ἢ προβαίνει εἰς θεολογικὰς ἐκδόσεις, ἐκλαϊκευτικὰ δημοσιεύματα, παραγωγὴ ὀπτικοακουστικῶν μέσων, ραδιοτηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν, ἀξιοποίησιν τῶν δυνατοτήτων τοῦ διαδικτύου (Internet) κ.λπ. τόσον διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἐπιμόρφωσιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου ἐπὶ λειτουργικῶν θεμάτων, ὅσον καὶ διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς λειτουργικῆς ἀγωγῆς τῶν πιστῶν.

γ. Μὲ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐν συνεργασίᾳ ἰδιαίτερος μὲ τὰς Ὀρθοδόξους Θεολογικὰς Σχολὰς, προγραμματίζει ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, προτείνει τὴν χορήγησιν ὑποτροφιῶν λειτουργικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἐξωτερικῇ, ἀποστέλλει ἐκπροσώπως αὐτῆς εἰς λειτουργικὰ καὶ ἄλλα παρεμφερῆ συνέδρια καὶ γενικῶς ἀναλαμβάνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν, ἥτις θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν σπουδὴν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τὴν ἀνάδειξιν καὶ προβολὴν τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου λειτουργικοῦ ἠθους».

Τοῦ
 Σεβ. Μητροπολίτου
 Καισαριανῆς, Βύρωνος
 καὶ Ὑμηττοῦ
κ. Δανιήλ,
 Προέδρου τῆς Εἰδικῆς
 Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
 Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως

2. Ἐκ τούτων δείκνυται σαφῶς διὰ ποῖον σκοπὸν συ-
νεστήθη ἡ Ἐπιτροπὴ μας καὶ δὲν εἶναι σκοπός, αὐτὸς ὁ
ὁποῖος ἀποδίδεται εἰς αὐτήν, δηλαδὴ ἡ καταστροφή καὶ
ἀνατροπὴ τῆς παραδόσεως. Ἀντιθέτως, ἔργον μας εἶναι
νὰ καλλιεργήσωμε τὸ λειτουργικὸν ἦθος τῶν πιστῶν.

Πρὸς τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ μας ἔχει ὀργανώσει ἕως τώ-
ρα τέσσερα Λειτουργικά Συμπόσια.

Τὸ 1999 εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Πεντέλης μὲ θέμα τὸ
Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος.

Τὸ 2000 εἰς τὸν Βόλον, εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν
Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ μὲ θέμα τὴν *Λειτουργι-
κὴν Ἀνανέωσιν*.

Τὸ 2001 εἰς τὴν Νεάπολιν Θεσσαλονίκης, εἰς τὴν
Ἱερὰν Μητρόπολιν Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως μὲ
θέμα τὴν *Θείαν Λειτουργίαν*.

Τὸ 2002 εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Χαλκίδος, εἰς τὸ
Νέον Προκόπιον Εὐβοίας, μὲ θέμα τὸ *Μυστήριον
τοῦ Γάμου*.

Τὰ Πορίσματα καὶ οἱ προτάσεις τῶν Συμποσίων
αὐτῶν ἔχουν ὑποβληθεῖ ἀρμοδίως εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ Πρακτικὰ τῶν Συμποσίων ἐτοιμάζονται νὰ ἐκδο-
θοῦν διὰ νὰ ἐνημερωθοῦν οἱ πάντες.

Οἱ Εἰσηγητὲς δημοσίως καὶ ἐνώπιον τῶν Συνέδρων ἀνέ-
πτυξαν τὶς ἀπόψεις τους. Εἰς τὶς ἐργασίες τῶν Συμποσίων
συμμετεῖχον Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες, Καθηγητὲς
τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν μας, Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοί.

Οὐδεὶς ἀπεκλείσθη νὰ λάβῃ τὸν λόγον καὶ νὰ διατυ-
πώσῃ τὴν γνώμην καὶ τὶς ἀπόψεις του.

Εἰδικά

Ὁ Πρωτοπρεσβύτερος κ. Θεόδωρος Ζήσης εἰς τὴν
ἐφημερίδα «Ὁρθόδοξος Τύπος» φ. 1486 τῆς 27.12.2002,
εἰς ἄρθρον του μὲ τίτλον ΝΕΟΒΑΡΛΑΑΜΙΣΜΟΣ Ἡ
«ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ» ἐπιτίθεται κατὰ τῆς
Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεν-
νήσεως καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς μὲ βαρεῖες κατηγορίες.

Ἐπειδὴ τὸ δημοσίευμα δημιουργεῖ ἐντυπώσεις εἰς
ὅσους δὲν γνωρίζουν, διὰ τοῦτο θὰ ἀπαντήσωμε συνο-
πτικῶς εἰς τὶς ἀπόψεις τοῦ συντάκτου τοῦ ἄρθρου.

α. Διευτώθη ἡ ἄποψις, ὅτι ἡ λειτουργικὴ ἀναγέννη-
σις μελετᾶται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας «χωρὶς νὰ ὑπάρῃ
ποιμαντικὴ ἀναγκαιότητα».

Αὕτη εἶναι μιὰ ἄποψις, κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ τῆς
θείας λατρείας ἔχουν καλῶς, ὅτι δὲν ὑπάρχουν θέματα
πρὸς ἔρευναν, πρὸς μελέτην, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ Σώ-
ματος τοῦ Χριστοῦ, τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπειδὴ δὲν συμεριζόμεθα αὐτὴν τὴν ἄποψιν, ἐπι-
τρέπατέ μας νὰ τὴν κρίνωμεν ὡς ἐσφαλμένην.

Ἐπὶ τοῦ ὅτι ὑπάρχει ποιμαντικὴ ἀναγκαιότητα νὰ μελετήσωμε
τὰ τῆς λατρείας μας καὶ τὸ πῶς ὁ πιστὸς λαὸς θὰ συμ-
μετέχῃ συνειδητῶς εἰς αὐτήν καὶ πῶς αὕτη θὰ τελεῖται
μετὰ «αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας» (Ἐβρ. ιβ' 28), πῶς θὰ εἶναι
«λογικὴ καὶ εὐάρεστη εἰς τὸν Θεόν» (πρβλ. Ρωμ. ιβ' 1).

Ἐπειδὴ τὸ θέμα εἶναι σοβαρὸν καὶ διὰ νὰ δεῖξωμεν,
ὅτι τὴν ποιμαντικὴν ἀναγκαιότητα δὲν τὴν ἐφεῦρεν ἡ
Ἐπιτροπὴ μας, θὰ παραθέσωμε ὅσα ἀναφέρει ὁ μακα-
ριστὸς Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κυρὸς Διο-
νύσιος εἰς τὸ Ὑπόμνημά του πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους
Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ τῆς θείας
Λατρείας» τὸ 1985, τοῦ ὁποῖου ἡ εἰδικότης διὰ τὴν λει-
τουργικὴν καὶ τὴν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι
ἀνεγνωρισμένη καὶ ὁ ἴδιος ἔχει συμβάλει εἰς τὴν δια-
μόρφωσιν τοῦ λειτουργικοῦ ἦθους τῆς Ἐκκλησίας μας.
Γράφει:

«Εἶναι ἀνάγκη νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ τολμήσωμε πολ-
λὰ σχετικὰ μὲ τὴν θείαν λατρεία. Ἐπάνω στὴν λατρεία τῆς
Ἐκκλησίας οἱ αἰῶνες κόλλησαν πολλὴ σκουριὰ κι ἐμεῖς
τώρα τὸ ἀκοπώτερο πού κάνουμε εἶναι νὰ τὰ φορτώ-
νομε ὅλα στὴν παράδοση. Αὕτη ἡ παράδοση εἶναι πολὺ
μεγάλῃ κακοτοπιὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ζωὴν. Τέλος
πάντων, παράδοση δὲν εἶναι νὰ δεθοῦμε σ' αὐτήν καὶ νὰ
τὴν πᾶμε πίσω, ἀλλὰ γιὰ νὰ πατήσωμε σ' αὐτήν καὶ νὰ
πᾶμε μπροστά. Χρειάζεται πολλὴ μελέτη τῶν πραγμάτων
καὶ γνώση γιὰ νὰ συγχρονισθῇ ἡ θεία λατρεία, νὰ τολ-
μήσωμε ὅ,τι εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ. Ὁχι ἀπλῶς, γιὰ νὰ
συγχρονισθῇ ἡ θεία λατρεία καὶ νὰ προσαρμοσθῇ στὶς
σύγχρονες συνθήκες τῆς ζωῆς, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξανάβρῃ τὸ
ἀληθινὸ περιεχόμενό της καὶ τὴν σεμνὴ ἐκκλησιαστικὴ
της μορφή».

Καὶ συμπληρῶνει ὁ ἴδιος μακαριστὸς Ἱεράρχης:

«Θὰ ἔλεγε κάποιος πῶς ἀντιφάσκουμε· ἀπὸ τὸ ἓνα
μέρος λέμε πῶς ἡ λατρεία εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ
ἀπὸ τὸ ἄλλο προτείνουμε μεταρρυθμίσεις στὴ θείαν λα-
τρεία. Μὰ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ πιστεύουμε πῶς ἡ Ἐκκλησία
εἶναι κυρίως ἡ θεία λατρεία, γι' αὐτὸ καὶ ἐπισημαίνου-
με ὅσα δὲν πᾶνε καλὰ στὴ θείαν λατρεία καὶ προτείνουμε
κάποιες μεταρρυθμίσεις, ὄχι γιὰ νὰ τὴν καταρρίψουμε,

ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν ἀνακαινίσουμε. Ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα τώρα, ἡ θεία λατρεία οὔτε μᾶς διδάσκει, οὔτε μᾶς μυσταγωγεῖ, γιὰτὶ καὶ νὰ θέλουμε δὲν μποροῦμε νὰ λατρεύσουμε «μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας».

Τὴν ποιμαντικὴν ἀναγκαιότητα διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ λειτουργικοῦ ἤθους ἐπισημαίνει μὲ τὶς διατυπώσεις του καὶ ὁ Μητροπολίτης Σηλυβρίας κ. Αἰμιλιανός:

«Στὸ κεφάλαιο τῆς λειτουργικῆς μορφώσεως διαπράττουμε σοβαρὸ μεθοδολογικὸ σφάλμα. Παραπονούμεθα, ὅτι πολλοὶ ἀσυναίσθητα ἐκκλησιάζονται, δὲν συμμετέχουν στὸ Μυστήριον τῆς Εὐχαριστίας καὶ γενικῶς δὲν ἐνδιαφέρονται. Διαπιστώσεις δυσάρεστες, ἀλλὰ πραγματικῆς.

Διότι ὁ ὁποιοσδήποτε πιστὸς πῶς θὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν λατρεία καὶ θὰ ἐνδιαφερθῇ δι' αὐτή, ἐὰν δὲν τὴν ἀγαπήσῃ; Ὁ καθεὶς ἐνδιαφέρεται διὰ κάποια ὑψηλὴ ἀπασχόλησι διότι τοῦ ἐπέσυραν τὴν προσοχή του, καὶ αὐτὸς τὴν συμπάθησε. Κατὰ συνέπεια, ἐνδιαφέρθηκε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγενε τμημα τῆς ζωῆς του καθημερινό. Αὐτὸ συμβαίνει μὲ ὅλες τὶς ὄντολογικῆς, μεταφυσικῆς ἀναζητήσεις, ἀκόμα καὶ μὲ πνευματικῆς ἀπασχολήσεις. Ἡ Πρωτοχριστιανικὴ Κατήχησις ἀπέβλεπε στὸ πῶς νὰ γνωρίσουν τὸν Χριστὸ ὡς Σωτῆρα, νὰ τὸν ἀγαπήσουν καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Οἱ πλεῖστοι συνήθως προσερχόμενοι εἰς τὴν λατρεία δὲν ὠθοῦνται ἀπὸ κίνητρα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Οὔτε ὁμως καὶ ἱκανοποιητικῆς γνώσεως τῶν σημειωμένων καὶ τελουμένων. Ἐνα κίνητρο μᾶς ὑποτυπώδους θρησκευτικότητος τοὺς παρακινεῖ. Παράδοσι, καλὴ συνήθεια, μιμητικὸ παράδειγμα τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος καὶ μιὰ ἐποχιακὴ νοσταλγία, πολλὴ ὁμως νεφελώδης καὶ συγκεχυμένη κατὰ τὴν διάρκειαν μεγάλων ἐορτῶν». («Ἡ σύγχρονη ἀσματικὴ ἀκαταστασία καὶ ἡ ἀδικουμένη ὑμνογραφία» ἐν τῷ τόμῳ τῆς Πεντηκονταετηρίδος Ἑστίας Θεολόγων Χάλκης. Ἐν Ἀθήναις, 2002 σελ. 67 καὶ ἐξῆς).

Εἰς ἄλλον σημεῖον τῆς μελέτης του ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑφισταμένην λειτουργικὴν κρίσιν καὶ τὰ αἰτία της.

«Ἡ καλπάζουσα σύγχρονη λειτουργικὴ κρίσις ἐγνώρισε πολλὰ στάδια προειδοποιητικὰ ποιμαντικῆς ἐξασθενήσεως στίς ἐνορίες. Γεγονότα σημαντικὰ προετοιμάσαν τὴν σημερινὴν ξηρασίαν καὶ ἀπόστασι τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν λατρεία» (ὁ. ἄ. σελ. 78).

Παρὰ ταῦτα, ὑπάρχουν κάποιοι, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ μᾶς ἀπαγορεύσουν νὰ προβληματισθῶμεν, νὰ συζητήσωμεν, νὰ σκεφθῶμεν, νὰ ἐρευνήσωμεν, νὰ προτείνωμεν.

Αὐτοὶ ἐπιδιώκουν νὰ ἐμποδίσουν τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ν' ἀποφασίσῃ τὰ δέοντα. Αὐτοὶ κρίνουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ποιμαντικὸν θέμα καὶ ἀποφασίζουν καὶ διατάσσουν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ οὐδεμίαν συζήτησις. Ὅποιον τολμήσῃ, χαρακτηρίζουν «αἵρετικόν», «παπικόν», ὅτι ἔχει ἐκκοσμικευθῆ.

Τοιαύτη τακτικὴ δὲν ἀκολουθοῦν καὶ οἱ τρομοκράτες;

Πρὸς ἐπιστήριξιν αὐτῆς τῆς θέσεως διατυπώνεται ἡ ἄποψις, ὅτι ἡ λειτουργικὴ ἀναγέννησις μελετᾶται α) κατὰ τὰ πρότυπα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου (1962-1965), καὶ β) κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου (ἐκκοσμίκευσις).

Διερωτώμεθα:

1ο. Πόθεν συνάγεται, ὅτι ὅσα ἀπεφάσισεν ἡ Β' Βατικανῆς Σύνοδος εἰς τὰ θέματα τῆς λατρείας διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, αὐτὰ εἰσηγήθη ἡ Ἐπιτροπὴ μας εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ νὰ ἐκδοθοῦν οἱ ἀπαραίτητες Συνοδικῆς Ἀποφάσεις διὰ τὸν Κλῆρον καὶ τὸ Λαόν;

Ἐπὶ αὐτῇ, ἔστω καὶ μία πρότασις μας, ἡ ὁποία ὑπεβλήθη εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, τὴν ὁποίαν εἰσηγήθημεν, ἀκολουθοῦντες τὶς ἀποφάσεις τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου; Ἄς μᾶς ὑποδειχθῇ διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν καὶ ἐμεῖς ὅσα ἄλλοι ἀντιλαμβάνονται.

2ο. Ἐμεῖς τὸ μόνον τὸ ὅποιο ἐπιδιώκομεν εἶναι νὰ γίνῃται ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ μετὰ «αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας», εὐτάκτως καὶ νὰ εἶναι εὐάρεστη εἰς τὸν Θεόν. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, πῶς αὐτὴ ἡ στόχευσις συνιστᾶ ἐκκοσμίκευσιν καὶ διὰ τοῦτο ἡ προσπάθεια εἶναι ἀπορριπτέα, ἐξωστέα καὶ ἀπαραδέκτος.

Μήπως ὅσοι εἰσηγοῦνται οἱ ἐπικριτῆς μας συμβάλουν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ νόθευσιν τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου; Συνιστᾶ ἐκκοσμίκευσιν ἢ μελέτη καὶ ὁ προβληματισμός; Πρέπει νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὰ αἰτήματα τῶν πιστῶν;

Ἄκόμη καὶ εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ κόσμου, μὲ τὴν θεολογικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, δὲν πρέπει ν' ἀπαντήσωμεν διὰ νὰ δώσωμεν τὴν μαρτυρίαν, τὸ ἥθος καὶ τὴν σοφίαν τῆς Ἐκκλησίας; Ἐχει ἢ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἡ Ἐκκλησία μας νὰ οἰκονομήσῃ λυσιτελῶς τὰ πράγματα εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν συμφώνως μὲ τὶς ἀνάγκας τῶν πιστῶν, τὶς συνθήκας τῆς ζωῆς καὶ τὴν παράδοσιν της;

Ἄκόμα καὶ τὸ ὅλα «ἔχουν καλῶς» εἰς τὴν λατρείαν μας πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν κατόπιν ἐρεῦνης, διαλόγου, μελέτης.

Ἐμεῖς δὲν ἐπειγόμεθα νὰ εἴπωμεν τίς ἀλλαγές, οἱ ὁποῖες πρέπει νὰ γίνουν. Αὐτοὶ δηλώνουν, ὅτι οὐδεμία ἀλλαγὴ γίνεται δεκτὴ ἀξιωματικῶ τῷ τρόπῳ, μὲ αὐθεντιαν, ἔπαρσιν καὶ αὐτοπεποιθήσιν δικτάτορος.

β. Ἐκατηγορήθη ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, ὅτι σπεύδει, ἐπείγεται νὰ ἀναεώση πολλὰ στοιχεῖα τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας μας.

Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ποιμαντικὲς ἀνάγκες ὑπάρχουν καὶ εἶναι πιεστικὲς, τιθέμενες ἐκ τῶν δεδομένων τῆς ἐποχῆς μας, ἐν τούτοις ἡ Ἐπιτροπὴ μας δὲν ἐπέδειξε σπουδὴ καὶ δὲν διακατείχεται οὔτε διακατέχεται ἀπὸ τὸ ἄγχος τῶν ἀλλαγῶν καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἀντιθέτως, οἱ κατήγοροί μας κατελήφθησαν ἀπὸ πανικὸν καὶ ἐξετόξευσαν ἀστήρικτες, ἀβάσιμες καὶ ἀτεκμηριώτες κατηγορίες κατὰ τὰ φαντασιοκοπήματά τους ἢ κατὰ τὰ μεταδιδόμενα εἰς αὐτοὺς φληναφήματα.

Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι μᾶς ἐχαράκτηρισαν αἰρετικούς, δὲν ἐπεκαλέσθησαν οὐδὲν κείμενον τῆς Ἐπιτροπῆς μας, δὲν ἐσημείωσαν οὐδεμίαν παραπομπὴν εἰς κείμενα τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει. Τὸ ἐθεώρησαν περιττό. Ἀφοῦ αὐτοὶ ἀποφαίνονται, κατ' αὐτοὺς περιττεῦει πᾶσα περαιτέρω ἔρευνα καὶ ἀποδείξεις.

Ὁ διάλογος, ὁμῶς δὲν διεξάγεται οὕτως. Ἀπαιτεῖ νηφαλιότητα, ἐπιχειρήματα, ἀποδείξεις, θέσεις καὶ προτάσεις.

Καὶ τοῦτο ρητέον, ὅτι δὲν ἀντιμετωπίζονται οἱ ἀδελφοὶ ἐν Κυρίῳ μὲ εἰρωνεῖες, ὑπεροψίαν καὶ δημαγωγίαν, ὅπως μᾶς ἀντιμετωπίζει ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου.

γ. Ἐκατηγορήθη ἡ Ἐπιτροπὴ μας διὰ μεθοδεύσεις. Εἰδικώτερον:

Πρῶτον: Ὅτι ἐχρησιμοποίησε τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονες, δηλαδὴ τοὺς λειτουργιολόγους διὰ νὰ εἰσαγάγῃ τίς «καινοτομίες» αὐτῆς.

Ἡ Ἐπιτροπὴ μας πράγματι ἐχρησιμοποίησε τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονες καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμη τους καὶ τὴν ἄποψίν τους. Ἀντὶ νὰ ἐπαινεθῶμεν δι' αὐτό, ἠλέγχθημεν.

Καὶ εἰς ποῖον ἔπρεπε νὰ ἀπευθυνθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ μας καὶ νὰ ἀναθέσῃ τίς εἰσηγήσεις, παρὰ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι κατὰ τεκμήριον γνωρίζουν, μελετοῦν καὶ εἶναι

εἰδικοί ἐπιστήμονες εἰς τὰ θέματα αὐτά;

Διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κυρὸς Διονύσιος εἰς τὸ προαναφερθὲν ὑπόμνημά του διευκρινίζει:

«*Προσπαθοῦμε νὰ εἴμαστε ἐνημερωμένοι ἐπιστημονικὰ στὸ ζήτημα τῆς θείας λατρείας καὶ φροντίζουμε νὰ ἀποκαταστήσουμε, ὅσο μπορούμε μερικὰ πράγματα, ὄχι γιατί φιλοδοξοῦμε νὰ εἴμαστε ἀνακαινιστές, ἀλλὰ γιατί μᾶς πιέζουν οἱ ἀνάγκες τῶν καιρῶν*».

Αὐτὴν τὴν διευκρίνησιν προσυπογράφομεν κι ἐμεῖς ἅπαντες ἀντιλαμβανόμενοι τίς μεγάλες εὐθύνες μας.

Καυχώμεθα ἐν Κυρίῳ, διότι ἡ Ἐκκλησία μας καὶ οἱ Θεολογικὲς Σχολές μας διαθέτουν ἐρευνητὲς καὶ μελετητὲς κύρους, τοὺς ὁποῖους Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία περιβάλλουν μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην τους καὶ τοὺς κατέστησαν διδασκάλους.

Ἄν αὐτοὶ δὲν ἔχουν λόγον, ποῖος ἄρᾳ γε ἔχει λόγον; Καὶ συλλογιζόμεθα περαιτέρω;

Ἐὰν εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μελετᾶ τὰ θέματα τῆς θείας λατρείας. Ἐὰν οἱ ποιμένες δὲν πρέπει νὰ ἀγωνιοῦν καὶ νὰ θέτουν ἐρωτήματα. Ἐὰν οἱ διδάσκαλοι εἶναι ἀναρμόδιοι. Ποῖος τελικὰ εἶναι ἀρμόδιος; εἰς ποῖον ὀφείλομεν νὰ καταφύγωμεν καὶ νὰ ὑπακούσωμεν; Ποῖος θὰ ἐκφράσῃ τὴν ὑπεύθυνην ἐκκλησιαστικὴν ἄποψιν καὶ θέσιν;

Εἶναι δυνατὸν ἕνας ἄνθρωπος νὰ ὑποκαθιστᾷ καὶ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ νὰ αὐτοαναγορεύεται Ὑπέροχη Ἐκκλησιαστικὴ Αὐθεντία κρινουσα τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς κρινόμενος καὶ μὴ ἀνεχόμενος νὰ κριθῇ ὑπὸ τινος, οὐδὲ καὶ ὑπὸ αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου;

Καὶ δεύτερον, ὅτι ἀπεκλείσαμε τίς ἄλλες φωνές εἰς τὰ Συμπόσια, τὰ ὁποῖα διωργάνωσεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος διὰ τῆς Ἐπιτροπῆς μας.

Συγκεκριμένως ἐγράφη:

«Ἡ ὀργάνωσι τῶν Συνεδρίων δὲν εἶναι ἀντιπροσωπευτικὴ καὶ συνοδική, μὲ τὴν εὐρύτερη ἐκκλησιολογικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, ἀλλὰ κατευθυνομένη καὶ τασικὴ.

Καλοῦνται συγκεκριμένοι εἰσηγητὲς καὶ σύεδροι κληρικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν κατὰ τόπους Ἱερῶν Μητροπόλεων, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται τίς συνέπειες ποὺ θὰ ἔχουν, ἂν ἀντιδράσουν στὴν ἐπίσημη «ἐκκλησιαστικὴ» γραμμὴ.

Ἡ κατηγορία αὐτὴ εἶναι δεινὴ συκοφαντία καὶ ἀθλιότης χαρακτριζούσα τὸν ἐκτοξεύσαντα αὐτὴν σκοτεινὸν νοῦν.

Διότι δὲν ἐπέλεξε ἡ Ἐπιτροπὴ τοὺς Συνέδρους. Τοὺς Συνέδρους ἀπέστειλεν ἕκαστος Μητροπολίτης κατὰ τὴν ποιμαντικὴν αὐτοῦ κρίσιν καὶ εὐθύνην. Ἐξ ἄλλου, Συμπόσια Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων διωργανώσαμεν. Καὶ εἴμεθα συνεπεῖς εἰς αὐτὴν τὴν ἐξαγγελίαν μας. Ἡ δὲ συμμετοχὴ τῶν Ἐκπροσώπων ἦτο εἰς ὅλα τὰ Συνέδρια ὑπεύθυνος καὶ ἐλευθέρως.

Εἶναι ἄηθες καὶ προβλητικὸν νὰ γράφεται, ὅτι οἱ Σύνοδοι Κληρικοί καὶ ὑπεύθυνοι Ποιμένες τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκ δειλίας καὶ φόβου δὲν ἔλαβον τὸν λόγον εἰς τὰ Συμπόσια. Ἀφοῦ αὐτοὶ δὲν εἶχον λόγον ἀνέλαβον οἱ ἀπολελυμένως χειροτονηθέντες καὶ τιτουλάριοι Πρεσβύτεροι, οἱ περὶ τὰ πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ μεριμνῶντες καὶ τυρβαζόμενοι, οἱ περιφέροντες τὰ ράκη τῆς ἑαυτῶν ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας, ὅπως διευθετήσουν τὶς ὑποθέσεις καὶ ἀποκαταστήσουν τὴν τάξιν.

Εἰς τὰ Συμπόσια αὐτὰ συνεδυσάθησαν ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῆς λειτουργικῆς παραδόσεώς μας καὶ ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα καὶ πρᾶξις διὰ τὸν πιστὸν λαόν.

Δὲν προσεκαλέσαμε τοὺς ὁμοιοδέατες μας διὰ νὰ δικαιώσωμεν ἑαυτοὺς καὶ οὔτε ἐπεβάλαμε στοὺς Εἰσηγητὲς ἢ στοὺς Συνέδρους τί θὰ εἶπουν καὶ τί δὲν θὰ εἶπουν. Ἐκαστος κατὰ τὴν εἰδικότητά του, τὴν ἔρευνάν του, τὴν γνῶσιν του, τὴν ἐμπειρίαν του, τὴν κατάρτισίν του καὶ τὴν ἀγάπην του διὰ τὴν θεῖαν λατρείαν συνεισέφερε εἰς τὸν λειτουργικὸν ἀμητόν. Ὑπάρχει ἄλλη διαδικασία νὰ ἀκολουθήσωμεν πρὶν γνωμοδοτήσωμεν;

Πάντως ἐμεῖς ἀνοίξαμε τὸν διάλογον. Προεκαλέσαμεν καὶ προκαλοῦμε τὸν διάλογον καὶ ἐζητήσαμεν νὰ καταθέσουν, ὅσοι δύνανται καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν, τὴν γνώμην τους. Ὅλα αὐτὰ ἐν συνεχείᾳ θὰ τὰ ἐπεξεργασθῇ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὸν τελευταῖον καὶ ὀριστικὸν λόγον διὰ νὰ ἀποφασίσῃ τὰ δέοντα.

Πρὸ αὐτοῦ ἔσπευσαν μερικοὶ νὰ μᾶς καταγγείλουν ὡς αἰρετικούς καὶ ἐχθροὺς τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως.

Βεβαίως δὲν ἠρωτήθη ἓνας, καὶ τὴν αὐθεντίαν αὐτοῦ δὲν ἐθωπεύσαμεν διὰ λόγων κολακείας καὶ αὐτὸς κραδαίνων τὴν μάχαιραν τοῦ λόγου του, ἡ ὁποία τελικῶς φεῦ! θὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῆς ἀδεσπότου καὶ ἀκαλύπτου κεφαλῆς αὐτοῦ.

δ. Θρυλεῖται, ὅτι ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς μας εἶναι οἱ ἐξῆς ἀλλαγές:

«*Ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ χρησιμοποιουμένου σήμερα μοναστικοῦ τυπικοῦ καὶ ἡ υἰοθέτηση τοῦ ἐγκαταλειφθέντος*

ἀσματικοῦ τυπικοῦ, ἡ συντόμευση τοῦ χρόνου τῶν ἀκολουθιῶν ποὺ θεωροῦνται μακρῆς καὶ κουραστικῆς, ἡ μεταφορὰ τοῦ χρόνου ἐνάρξεώς τους ἀργότερα, ὥστε νὰ ξεκουράζονται τὸ πρωὶ οἱ πιστοὶ ποὺ θέλουν νὰ τὶς παρακολουθήσουν, ἡ προτίμηση ὄχι ἀργῶν ἀλλὰ συντόμων βυζαντινῶν μελῶν, ἡ τέλεση δεύτερης λειτουργίας τὴν ἴδια ἡμέρα ἀπὸ τὸν ἴδιο ἱερέα, ἡ μετάφραση τῶν λειτουργικῶν κειμένων, ὥστε νὰ γίνονται κατανοητὰ ἀπὸ τὸν λαό, ἡ ἐκφώνηση τῶν εὐχῶν καὶ ὄχι ἡ μυστικὴ ἀνάγνωσή τους, ἡ συμψαλμωδία τοῦ ἐκκλησιασματος, ἡ κατάργηση τῶν ὑψηλῶν τέμπλων, ἡ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στοὺς χοροὺς τῶν ἱεροψαλτῶν, ἡ χρῆση μουσικῶν ὀργάνων μέσα στὶς Ἐκκλησίες, ἡ τετράφωνη ἀπόδοση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων, ἡ σύνταξη νέων ἀκολουθιῶν γιὰ τὸν ἀρραβῶνα καὶ τὸν γάμο, ὡς καὶ νέων εὐχῶν γιὰ τὶς γυναῖκες μετὰ τὸν τοκετὸ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς λοχείας, ἡ μόνιμη στροφή τοῦ ἱερέως πρὸς τὸν λαὸ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Θεῖας Λειτουργίας, ἡ κήδευση τῶν ἀβαπτίστων νηπίων καὶ τῶν αὐτοκτονούντων, ἡ κατάργηση τοῦ ράσου, ἡ ἔμμεση ὑποκατάσταση τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως ἀπὸ ψυχιάτρους καὶ ψυχολόγους καὶ πολλὰ ἄλλα».

Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ὑποδειχθῇ εἰς ποίαν ἀπόφασιν τῆς Ἐπιτροπῆς μας καὶ εἰς ποίαν εἰσήγησίν μας πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἐπροτάθησαν ὅλα αὐτὰ.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ θέματα αὐτὰ ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον μελέτης καὶ ἐρεύνης, θέματα εἰσηγήσεων. Αὐτὸ ἀπαγορεύεται; Ὅταν μάλιστα διὰ ἀρκετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θέματα πολλοὶ αὐθαιρετοῦν καὶ προσβάλλουν καὶ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ ἥθος τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας μας;

ε. Ἐκεῖνο ἐπὶ πλέον τὸ ὁποῖον δὲν δέχεται ἡ Ἐπιτροπὴ μας εἶναι, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσίν μας α) ἔχομεν εἰς τὰ πράγματα σύγκρουσιν τῆς ἀγιοπνευματικῆς μυστικοασκητικῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς καὶ τῆς ὀρθολογιστικῆς καὶ ἐκκοσμικευμένης παπικῆς Δύσεως, ὅτι εἴμεθα Νεοβαρλααμιστὲς καὶ ὅτι ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὶς ἡμέρας μας ἡ σύγκρουσις τοῦ Βαρλαάμ μετὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν.

Ἐὰν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς μας εἶναι «ὁ νέος Βαρλαάμ», εὐλόγως διερωτώμεθα, ποῖος εἶναι ὁ «νέος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», ὁ ὁποῖος στηλιτεύει τοὺς ὀρθολογιστὲς καὶ ἐκκοσμικευμένους ὁπαδοὺς τῆς παπικῆς Δύσεως.

Ἐκπλησσομέθα διαπιστοῦντες τὴν εὐκολίαν μετὰ τὴν

ὅποια ἐπιχειρεῖται ἢ διαίρεσις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος εἰς «παραδοσιακοῦς» καὶ «ἀνανεωτάς». Ἐμεῖς σεβόμενοι τὴν ἐνότητα αὐτήν, ἀναγνωρίζομεν μόνον ἀδελφούς ἀγωνιῶντες διὰ τὰ θέματα τῆς λατρείας.

στ. Εἶναι δυνατὸν νὰ κατηγορούμεθα, ὅτι ἀπορρίπτομε «τὴν μυστικὴν ὁδὸν τῆς γνώσεως καὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ Θεοῦ διὰ καθάρσεως καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ κοινωνία τῶν ἀκρίστων ἐνεργειῶν καταργώντας τὴν κακοπάθεια τοῦ σώματος καὶ ὅλη τὴν ἀσκητικὴν παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας»;

Μένομεν ἄφωνοι ἐκ τῆς εὐκολίας καὶ τῆς ἐπιπολαιότητος, διὰ τῆς ὁποίας διευπλώθη ἡ φοβερὰ αὐτὴ κατηγορία. Διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς μας ἔχει γράψει ἢ ἔχει ἐκφράσει τοιαύτας ἀπόψεις, πολλῶ δὲ μᾶλλον, διότι ἡ Ἐπιτροπὴ μας οὐδὲν ἐπρότεινε συντελοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον κατηγορεῖται.

Διὰ τοῦτο καὶ πάλιν εὐλόγως διερωτώμεθα:

Πότε ἀπερρίψαμε τὴν μυστικὴν ὁδὸν τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ; Ποῖος ἔγραψεν ἐναντίον τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας; Ποῖος κατήγγησε τὴν κακοπάθεια τοῦ σώματος, τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἀσκητικὴν παράδοσιν;

Βεβαίως, ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου δι' ἀνοικείου καὶ ἀνεπιτρέπτου ἀναγωγῆς πειρᾶται νὰ τεκμηριώσῃ τὴν ἄποψίν του, ἀλλὰ ἡ ἐπιχειρηματολογία του κρίνεται ἔωλος καὶ ἀστήρικτος, διότι καὶ ἡ ἀναγωγή εἶναι ἀνεπιτρέπτος καὶ τὰ ἀναγόμενα στοιχεῖα τῶν κατηγοριῶν δὲν εὐσταθοῦν. Δὲν ἔχουν οὕτως τὰ πράγματα. Αὐτὸ τὸ λέγομεν καὶ ἐπικαλούμεθα τὶς ἀναφορὲς μας πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, εἰς τὶς ὁποῖες οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει.

Ἐγράφη, ὅτι «κινούμεθα στὴν ἴδια πνευματικὴ καὶ θεολογικὴ γραμμὴ τοῦ Βαριλάμ καὶ ὅτι δι' ἡμῶν ὁ Βαριλάμ ἐπιχειρεῖ νὰ πάρῃ τὴν ρεβάνς ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ».

Ἄδόκιμος ἡ ταῦτις. Θὰ προσθέσωμεν καὶ βλάβη. Ὅχι ἐπειδὴ ἐμεῖς ταυτιζόμεθα μὲ τὸν κατακριθέντα Βαριλάμ, ἀλλὰ διὰ ἐκεῖνον ἢ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι «ὑπερφρονοῦν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν» (πρβλ. Ρωμ. ιβ' 3), οἱ ὁποῖοι φαντάζονται τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς καὶ τοὺς τοποθετοῦν ἰσοστασίους μὲ τὸν Ἅγιον. Μόνον μὲ θυμηδία δυνάμεθα νὰ ἀντιμετωπίσωμεν αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν.

Κατόπιν τούτου, δὲν ἀπομένει τὸ νὰ ζητήσουν νὰ ἀποφασίσῃ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος νὰ εἰσηγηθῇ εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ προστεθῇ εἰς τὸν οἰκείον τόπον τῆς Β' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ

τιμᾶται ὁ «νέος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», ὁ ἐλθὼν ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὅστις ἐπάταξεν τοὺς νεοβαρλααμιστάς.

Τὶ νὰ εἰπωμεν; Τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἐξέλιπεν καὶ ἡ ἐντροπὴ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἁγίους.

ζ. Ἐχαρκτηρίσθημεν ὡς αἰρετικοὶ ἀπὸ ἓνα Ἀρχιμανδρίτην, πρῶτον Πρωτοπρεσβύτερον καὶ ἀπὸ ἄλλον ἓνα Πρωτοπρεσβύτερον. Ἀποκρούομεν παντὶ σθένει τὴν κατηγορίαν καὶ τὸν ἀτιμωτικὸν τοῦτον χαρακτηρισμὸν.

α) Διότι δὲν εἶπομεν, ἐγράψαμεν ἢ ἀπεφασίσσαμεν ὅσα ἀναφέρουν οἱ κατήγοροί μας, ὅτι ἐπρόξαμεν.

β) Διότι οὐδεμίαν εὐαγγελικὴν καὶ συνοδικὴν διδασκαλίαν ἠρνήθημεν καὶ ἀνετρέψαμεν.

γ) Διότι καὶ τὰ ὅσα ἀναφέρονται, ὅτι κατὰ τὴν ἄποψίν τους ἐπράξεν ἡ Ἐπιτροπὴ μας, δὲν εἶναι δογματικὰ θέματα, δὲν ἄπτονται τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν. Ἐκ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων ἢ λειτουργικῆ πρᾶξις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διαφέρει τοπικῶς καὶ χρονικῶς, χωρὶς νὰ ζημιοῦται ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ σωτηρία τῶν μελῶν τῆς.

Ὁ μέγας Φώτιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως γράφων πρὸς τὸν Πάπαν Νικόλαον διατυπώνει τὴν ἄποψιν, ὅτι «ἡ τῶν λειτουργικῶν ἐτερότητος» δὲν ἐμποδίζει τὴν θείαν χάριν νὰ ἐνεργήσῃ:

«Ὅρα δέ, εἰ βούλει, πρὸς τοῖς εἰρημένους καὶ τὰς τῶν λειτουργικῶν ἐτερότητας τὰς ἐν ταῖς εὐχαῖς, τὰς ἐν ταῖς ἐπικλήσεσι, τὰς ἐν τάξει καὶ ἀκολουθίᾳ, τὰς ἐν τῷ τοῦ χρόνου μήκει, καὶ τῇ βραχύτητι, τὰς ἐν πλήθει καὶ ὀλιγότητι, καίτοι δι' αὐτῶν, ὧ τοῦ θαύματος! ὁ κοινὸς ἄρτος εἰς σῶμα Χριστοῦ μεταβάλλεται, καὶ ὁ κοινὸς οἶνος αἷμα χρηματίζει τοῦ λύτρου ἡμῶν ἐξ οἰκείας πλευρᾶς τοῦτο σὺν ὕδατι βλύσαντος. Καὶ ἡ τῶν εἰρημοένων ἐτερότης τε καὶ παραλλαγή τὴν ἐνοειδῆ καὶ θεοποιὸν χάριν τοῦ Πνεύματος ἀπληθύντως τε καὶ ἀπαραλλάκτως ὑποδέξασθαι τὰ ἐφ' οἷς ταῦτα τελεῖται οὐ διεκώλυσεν» (P.G. τόμ. 102, στλ. 608).

Μάλιστα δὲ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων ἡ λειτουργικὴ παράδοσις διέφερεν κατὰ τόπους καὶ συνεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου Σμύρνης καὶ τοῦ Πάπα Ρώμης Ἀνικήτου, ὅτι δύναται ἐκάστη τοπικὴ Ἐκκλησία νὰ ἔχῃ τὸ ἰδικόν της τυπικὸν χωρὶς νὰ θίγεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐνότης καὶ κοινωνία.

«Τοῦ δὲ μακαρίου Πολυκάρπου ἐπιδημήσαντος τῇ

Ῥώμη ἐπὶ Ἀνικήτου καὶ περὶ ἄλλων τινῶν μικρὰ σχόντες πρὸς ἀλλήλους, εὐθὺς εἰρήνευσαν, περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου μὴ φιλεριστήσαντες εἰς ἑαυτούς. Οὔτε γὰρ ὁ Ἀνίκητος τὸν Πολύκαρπον πείσαι ἐδύνατο μὴ τηρεῖν, ἄτε μετὰ Ἰωάννου τοῦ μαθητοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων οἷς συνδιέτρεψεν αἰεὶ τετηρηκότα, οὔτε μὴν ὁ Πολύκαρπος τὸν Ἀνίκητον ἔπεισε τηρεῖν, λέγοντα τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτοῦ πρεσβυτέρων ὀφείλειν κατέχειν. Καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκοινώνησαν ἑαυτοῖς, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρεχώρησεν ὁ Ἀνίκητος τὴν εὐχαριστίαν τῷ Πολυκάρπῳ, κατ' ἐντροπὴν δηλονότι, καὶ μετ' εἰρήνης ἀπ' ἀλλήλων ἀπηλλάγησαν, πάσης τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχόντων, καὶ τῶν τηρούντων καὶ τῶν μὴ τηρούντων» (Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Εὐσεβίου Καισαρείας, βιβλ. Ε' παρ. 24 Ε.Π.Ε. τόμ. 2, σελ. 204).

δ) Διότι οἱ δύο Πρεσβύτεροι εἶναι ἀναρμόδιοι νὰ μᾶς κρίνουν. Ἔχομε τὸν Κρίνοντα ἢ ἀκριβέστερον τὴν Κρίνουσά μας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπροτεῖναμεν καὶ ἐζητήσαμεν ἀπὸ Αὐτῆν, νὰ ζητήσῃ ἐγγράφως νὰ τεκμηριώσουν οἱ κα-

τήγοροί μας τὶς κατηγορίες ἐπὶ δεδομένων τῆς Ἐπιτροπῆς μας. Νὰ ἀναφέρουν δηλαδὴ, ποῦ καὶ πότε ἀπεφασίσαμεν ἢ εἰσηγήθημεν ὅλα αὐτὰ τὰ ὅποια μᾶς ἀποδίδουν. Τῷ ὄντι εἴμεθα αἰρετικοὶ ἐπειδὴ τὸ ἀπεφασίσαμεν οἱ δύο, τὸ ἔγραψαν καὶ τὸ ἐδημοσίευσαν;

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος γνωρίζει καὶ κρίνει, ἐὰν εἴμεθα αἰρετικοί, ὅπως διατείνεται ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου. Ἐκείνη κρίνει τὶς εἰσηγήσεις μας, δέχεται ἢ ἀπορρίπτει αὐτὲς καὶ λαμβάνει τὶς ἀποφάσεις.

Διὰ τοὺς κατηγοροὺς μας ἡ ὑπερτάτη καὶ ὑψίστη αὐθεντία, ὁ κανὼν ἀκριβείας εἶναι οἱ δύο αὐτοὶ Πρεσβύτεροι. Οὔτε Σύνοδος ὑπάρχει. Οὔτε διαδικασία ἰσχύει. Πᾶς ὁ ἀντιλέγων αὐτοῖς, κατ' αὐτοὺς ἀντιπίπτει τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ καὶ ρίπτεται εἰς τὸ πῦρ τὸ ἔξωτερον.

«Ῥῦσαι ἡμᾶς Κύριε τῆς γέννησης τοῦ πυρός».

Ἡ Ἐπιτροπὴ μας ἓνα κίνητρον ἔχει: Ἡ θεία Λατρεία νὰ γίνῃ διὰ τοὺς πιστοὺς τὸ ὑπερῶν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου καὶ τῆς Πεντηκοστῆς.

ΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΦΡΟΝΗΜΑ

1. Κατὰ τὴν κοινὴ σύσκεψιν τῶν Σεβ. Μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἄλλων Ἱεραρχῶν μὲ τοὺς διδάσκοντες στὶς δύο Θεολογικὰς Σχολὰς μας, ἡ ὁποία σύσκεψις, συμφῶνως πρὸς πολυετὴ παραδόσιν, τὴν 6η Φεβρουαρίου 2003, ἡμέραν μνήμης τοῦ ἱ. Φωτίου τοῦ Μεγάλου, πραγματοποιήθηκε στὸ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης, ἡ συζήτησις περιεστράφη πρὸ πάντων στὴν προσπάθεια τοῦ ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ τῆς ἐννοίας τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος. Ἐφορμὴν γὰρ τῆ συζήτησις αὐτὴ ἔδωσεν ἡ εἰσήγησις τοῦ Καθηγητοῦ κ. Χαραλάμπους Σωτηροπούλου, ἡ ὁποία κατὰ γλαφυρὸν τρόπον ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «*Τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ὡς βιωματικὴ καὶ διαχρονικὴ ἔκφρασις ὀρθοδόξου ἡθους*». Τὰ συναρτώμενα πρὸς τὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν τοῦ ἱ. Φωτίου ἱστορικὰ στοιχεῖα, ποὺ παρουσιάσθησαν στὴν ὡραία εἰσήγησι τοῦ κ. Σωτηροπούλου, ἡ ὁποία δημοσιεύεται σὲ ἄλλες σελίδες τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας», χρησίμευσαν κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασα συζήτησι ὡς ἐφαλτήριο πρὸς θεωρητικώτερη καὶ γενικώτερη διεῖσδυσι καὶ ἐμβάθυνσι στὰ κύρια γνωρίσματα τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἐμφορητῆται πᾶς ὀρθόδοξος Χριστιανός. Στὸ παρὸν ἄρθρο μας ἂς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπομνήσωμε καὶ συμπληρώσωμε μερικὰ ἀπὸ τὰ λεχθέντα κατὰ τὴ συζήτησι αὐτὴ περὶ τῶν γνωρισμάτων αὐτῶν.

2. Ἐπειδὴ «ἀρχὴ σοφίας ὀνομάτων ἐπίσκεψις», πρέπει νὰ φέρωμε στὴ μνήμη μας τὴν κύρια σημασίαν τῆς λέξεως «φρόνημα». Ὅπως ἡ λέξις «ποίημα» συναρτᾶται ἐτυμολογικῶς πρὸς τὴ λέξι «ποίησις», κατὰ παρόμοιον τρόπον τὸ «φρόνημα» συναρτᾶται πρὸς τὴ «φρόνησι». Τὶς δύο αὐτὲς λέξεις βοήθη ὁ ἀρχέγονος Χριστιανισμὸς νὰ κυκλοφοροῦν στὸ ἑλληνικὸ περιβάλλον κληρονομημένους ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας πεζογράφους καὶ ποιητὰς, τὶς εἶδε νὰ χρησιμοποιοῦνται συχνὰ στὴ Μετάφρασι τῶν Ἑβδομήκοντα τῶν ἱ. βιβλίων τῆς Π.Δ., τὶς εἰσήγαγε στὸ λεξιλόγιον τῆς Κ.Δ. καὶ τὶς κληροδότησε στὶς ἐπόμενες χριστιανικὰς γενεάς, οἱ ὁποῖες τὶς χρησιμοποιοῦν ἕως σήμερον.

3. Ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ ἀκριβὴς σημασία τῆς λέξεως «φρόνησις», τῆς ὁποίας καρπὸς εἶναι τὸ «φρόνημα»; Ἡ γλωσσικὴ συνάφεια τῶν δύο αὐτῶν λέξεων μέσα στὰ –κατὰ τὴ Φιλοσοφίαν τῆς γλώσσης, λ.χ. τοῦ Wittgenstein– λεγόμενα «γλωσσικὰ παιγνίδια»¹, πείθει ὅτι τὸ βαθύτερον νόημα τῶν καθ' ἕλην ποικίλων συναρτήσεων τους, οἱ ὁποῖες ἐκφράζονται μὲ τὴ συμπαράθεσιν ἐπιθέτων (λ.χ. πατριωτικὸ, ἔθνικόν, ἠθικόν, θρησκευτικόν φρόνημα), ἔχει κυρίως μορφολογικὸν ἢ εἰδολογικὸν χαρακτήρα, τὸν ὁποῖον ἐπεσήμανεν ἰδιαιτέρως ὁ Ἀριστοτέλης. Τὴν ἐπισημάνει αὐτὴν περὶ τῆς σημασίας τῆς δημιουργούσης τὸ φρόνημα φρονήσεως ἔκαμεν ὁ Σταγειρίτης μὲ ὀξύνοιαν καὶ λεπτεπίλεπτη φαινομενολογικὴ ἀνάλυσιν τῶν ἐννοιῶν –ἀλλὰ καὶ μὲ κάποιον σχολαστικισμόν καὶ πολλὰς ἐπαναλήψεις– στὸ εὐρύτατον χρησιμοποιούμενον καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας ἔργον τοῦ «*Ἠθικὰ Νικομάχεια*», τῶν ὁποίων τὰ ὑπ' ἀρ. 5 ἕως 7 μέρη (βιβλία) ἀλληλοπεριχωροῦνται μὲ τὰ ὑπ' ἀρ. 4 ἕως 6 μέρη τοῦ ἔργου «*Ἠθικὰ Εὐδήμεια*»².

4. Στὰ δύο αὐτὰ ἔργα ὁ Ἀριστοτέλης, ἐκτὸς τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν (λ.χ. γενναιοδωρίας, μεγαλοψυχίας, σωφροσύνης, ἐπιεικείας, δικαιοσύνης, φιλίας), προ-

Τοῦ

κ. **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**
Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν,
Τακτικοῦ Μέλους
τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

1. Περισσότερα περὶ τῶν «γλωσσικῶν παιγνιδίων» (Sprach-spiele, language-games) βλ. δειγματοληπτικῶς στὰ ἐξῆς: Ludwig Josef-Johann Wittgenstein, *Tractatus Logico-Philosophicus*, London 1961. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου.

2. Ἀριστοτέλους, *Ἠθικὰ Νικομάχεια*: Εἰσαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια, Ἐκδ. «Κάκτου» στὴ σειρά «Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία, ἀρ. 196, 197 καὶ 198 (3 τόμοι), Ἀθήνα 1993. Στὴν ἴδια σειρά βλ. καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλους «*Ἠθικὰ Εὐδήμεια*»: Εἰσαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια, ἀρ. 195, Ἀθήνα 1993.

βάλλει τις *διανοητικές ἀρετές*, τῶν ὁποίων ἡ ἀλληλεπίδρασις ρυθμίζεται ἀπὸ μίαν ἐξ αὐτῶν, τὴν *φρόνησι*. Ἡ *φρόνησις*, ὡς «*ἔξις μετὰ λόγου πρακτικῆ περὶ τὰ ἀνθρώπων ἀγαθὰ καὶ κακὰ*» (Ἡθ. Νικομάχειας, 1140b, 4-6, 20-21), εἶναι διανοητικὴ ἰκανότης καὶ λειτουργία, ποὺ μεταβάλλει τὴν θεωρία καὶ γνῶσι σὲ πρᾶξι, ὑποδεικνύοντας στὰ πλαίσια ἐκάστης συγκεκριμένης καθ' ὕλην περιπτώσεως τοῦ καθημερινοῦ βίου τὴν ἐνεργοποίησι τῆς ἐλευθέρως «προαιρέσεως» πρὸς τὸν τελικὸ σκοπὸ («πρὸς τὸ τέλος») (αὐτ., 1146a, 4-5) τῆς ἐπιλογῆς τῶν καταλλήλων μέσων καὶ τρόπων τοῦ «πράττειν» μετὰ τὴν ἀποφυγὴ τῶν φευκτέων κακῶν καὶ τὴν ἐπιδιώξει τῶν πρακτέων «περὶ τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀνθρώπων» (αὐτ., 1143b, 22-23).

5. Ὁ Ἀριστοτέλης, μὴ παρασιωπώντας τὴ δυνατότητα ἐκτροπῆς τῆς ἀνθρωπίνης «προαιρέσεως» πρὸς τὴν «πανουργία» λ.χ. στὴν περίπτωσι ἀδιστάκτων πολιτικῶν ἢ ἐγκληματιῶν, ἐστιάζει τὸν στοχασμὸ του στὴν ὑγιᾶ φρόνησι, ποὺ καθοδηγεῖ πρὸς τὸ ἠθικῶς ἀγαθόν. Ἡ ὑγιᾶς αὐτῆ φρόνησις δὲν εἶναι τρόπος τινὰ *creatico ex nihilo*, ἀλλὰ ὡς «*εὐβουλία*» ἀναπτύσσεται μετὰ τὴ «*σύνεσι*» ἢ «*εὐσυνεσία*» τοῦ «*εὐσυνέτου*» ἢ «*συνετοῦ*» ἀνθρώπου (αὐτ. 1143a, 9-10).

Ἡ «*σύνεσις*» γίνεται αἰσθητὴ μέσα στὸν ἀστερισμὸ τῆς συναντήσεως, ἀλληλεπιδράσεως καὶ ἀλληλοενισχύσεως τοῦ «*νοός*», τῆς «*διανοίας*», τῆς «*ἐπιστήμης*» (=γνώσεως), τοῦ «*ὀρθοῦ λόγου*», τῆς διαβουλεύσεως (τοῦ «*βουλευσασθαι*») μετὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ μετὰ «*σπουδαίους*» καὶ «*φρονίμους*» ἀνθρώπους (αὐτ., 1096a, 25· 1096b 29· 1139a 18, 33· 1138b, 20 κ.ά.)³ καὶ ὄλων γενικῶς τῶν «*διανοητικῶν ἀρετῶν*», τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιότητι εἶναι ἡ «*σοφία*» (αὐτ., 1098b, 24· 1141a, 2· 1141a, 2 ἔξ. 1177a, 24 ἔξ.): «*Ἡδίστη δὲ τῶν κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐνεργειῶν ἢ κατὰ τὴν σοφίαν ὁμολογουμένως ἐστίν*» (αὐτ. 1177a, 24-25), Ἡ *σοφία* καθιστᾶ ἰκανὸν τὸν σοφὸν νὰ γνωρίζῃ τις πρῶτες ἀρχές. «*Ὡστ' εἴη ἂν ἡ σοφία νοῦς καὶ ἐπιστήμη*» (αὐτ., 1141a, 19). Ἡ σοφία, ὡς συνισταμένη καὶ ἀνακεφαλαίωσις τῶν νοητικῶν καὶ γνωστικῶν λειτουργιῶν καὶ κατευθυνόμενη στὴν γνῶσι τοῦ ἀμεταβλήτου καὶ τοῦ αἰωνίου, ἀνήκει στὸ «*ἐπιστημονικόν*» (=γνωστικόν) θεωρητικόν μέρος τῆς ψυχῆς, ἐνῶ ἡ ὑπὸ τῆς σοφίας κινήτοποιουμένη ὑγιᾶς φρόνησις, ποὺ ἀνήκει στὸ «*βουλευτικόν*» (=συμβουλευτικῶς καθοδηγοῦν) μέρος τῆς ψυχῆς, ἔχει πρακτικὸν χαρακτῆρα, σχετιζομένη πρὸς ἐπὶ μέρους συγκεκριμένα πράγματα καὶ συγκεκριμένες καταστάσεις,

ποὺ ἀντιμετωπίζονται στὴν πρᾶξι (αὐτ., 1141b, 21 ἔξ.).

6. Ἡ φρόνησις, ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς σοφίας κινήτοποιεῖ τὴν ἀναριθμητὴς φορὴς μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐλεύθερη βούλησι, τὴν «*ἐκουσίαν*» «*προαίρεσιν*» πρὸς λήψιν ἀποφάσεως διὰ τῆς ἀποκρούσεως ἢ διὰ τῆς καταφάσεως καὶ προτιμήσεως ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἐκ τῶν ὄθουντων στὴν πρᾶξι ἀξιολογικῶν κινήτρων καὶ ἐλατηρίων, τὰ ὁποῖα προβάλλονται ὑπὸ τοῦ θυμικοῦ. Ὁ Ἀριστοτέλης στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀντικρούει τὴν ἄποψιν τοῦ Σωκράτους, ὅτι ἡ γνῶσις ὀδηγεῖ ὀπωσδήποτε *στὴν ἀρετὴν* καὶ ὅτι οἱ παρεκτροπῆς ὀφείλονται στὴν ἄγνοϊαν (αὐτ., 1145b, 25 ἔξ.). Κατὰ τρόπον περισσότερο ρεαλιστικὸ ἐπισημαίνει, ὅτι παρὰ τὴν τυχὸν γνῶσι τοῦ ἠθικῶς ἀγαθοῦ, ὁ ἐκ τῶν ἡδονῶν (λ.χ. τῶν ἀφροδισίων) (αὐτ., 1152b, 18) ἀκρατῆς βίος ἐξουδετερώνει τὴν ὑγιᾶ φρόνησι, διότι κανεὶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σκεφθῇ τὸ ὀρθὸν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ αἰσχροῦ ἡδονισμοῦ («οὐδένα γὰρ ἂν δύνασθαι νοῆσαι τι ἐν αὐτῇ (τῇ τῶν ἀφροδισίων ἡδονῇ)» (αὐτ., 18-19). Γι' αὐτὸ ἡ φρόνησις πρέπει νὰ ἀσκήται καὶ νὰ ἐπαγρυπνῆ στὸ νὰ ἀντιστέκεται στὶς κακὰς ἐπιθυμίας. Πρέπει νὰ εἶναι «*ἀντιτείνουσα*» στὰ «*ψεκτὰ*» (αὐτ., 1146a, 4).

7. Ἡ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸν ἡδονισμὸν ὑγιᾶς φρόνησις, ποὺ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἐκ τῆς «*ἔξεως*» βιωματικῆν ἐμπειρίαν, ἔχει στὴ διανοητικῆ σφαῖρα ὄχι γνωστικῆν, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἐρμηνευτικῆν ἀποστολὴν πρὸς ἐπισήμανσιν τῶν μέσων καὶ τρόπων πραγματώσεως τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν στὶς συγκεκριμένες καταστάσεις. Ἡ ὑγιᾶς φρόνησις δημιουργεῖ ἔτσι τὸ ὑγιᾶς φρόνημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ παράγων, ποὺ ἀξιοποιεῖ τοὺς ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη λεγομένους «*τόπους*» (ἔξ ὧν καὶ ἡ ὄνομασία τοῦ ἔργου του «*Τοπικῆ*»³), δηλ. τις λογικὲς περιοχές, στὶς ὁποῖες κανεὶς εὐρίσκει λογικὰ ἐπιχειρήματα, ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀποδείξεις. Γι' αὐτὸ ὁ G. Vico χαρακτῆριζε τοὺς «*τόπους*» ὡς «*sedes argumentorum*»⁴. Στούς «*τόπους*» αὐτοὺς τὸ ὀρθῶς «*φρονεῖν*» ἀναζητεῖ ὀρισμένα «*ἐνδοξα*», δηλαδή γνῶμες, ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀποχρῶντες λόγοι καὶ κατάλληλα ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα στὸν κατάλληλον «*καιρὸν*» (στὸ σημερινὸ *timing*)⁵.

4. Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς γίνεται ἀπὸ τὸν G. Vico στὸ ἔργο του *De nostri temporis studiorum ratione* (1709). Hennig Ottmann, *Geschichte des politischen Denkens*, τομ. 1/2, Stuttgart 2001, σ. 127.

5. Περὶ τῆς χρήσεως τῶν «*τόπων*» στὴν «*Τοπικῆ*» καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν Ἐπιστήμην τοῦ Δικαίου βλ. τὴν εἰδική, ἐξαιρέτη καὶ πολὺ ἐπαινεθεῖσα μελέτη τοῦ πρ. Πρωτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γεωργίου Μητσοπούλου «*Τοπικὴ καὶ Ἐπιστήμη τοῦ Δικαίου*» στὸν τόμο «*Ἀφιέρωμα στὸν Κωνσταντῖνον Τσάτσον*», Ἀθήνα 1980, σσ. 519 καὶ ἔξῃς.

3. Ἀριστοτέλους, *Τοπικῆ-γεωμ. μετρ. Τοπικ* ἀπὸ τὸν E. Rolfes, Hamburg³ 1992.

Ἡ ὑγιής φρόνησις, που ὀδηγεῖ ἐκ τῆς θεωρητικῆς vitae contemplativae στήν vitam activam κάνει ὀρθές ἐπιλογές, που ὀδηγοῦν μὲ ὑγιεῖς ἀποφάσεις στήν ἐπίτευξι τῆς εὐδαιμονίας. Οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς ἐφαρμόζονται εἴτε στήν ζωὴ τῶν ἠθικῶν ἀτόμων εἴτε στίς συνετεῖς νομοθετικὲς καὶ πολιτικὲς ἐνέργειες τῶν «πόλεων». Ὁ Ἀριστοτέλης ὁμιλεῖ περὶ «φρονήσεως πρακτικῆς», περὶ «φρονήσεως νομοθετικῆς» καὶ περὶ φρονήσεως «πολιτικῆς καὶ βουλευτικῆς» (αὐτ., 1145b, 20-28).

8. Ἡ φρόνησις ὀδηγεῖ στήν πραγμάτωσι ἀρετῶν, που ἔχουν ὡς γνώρισμα τὴν τήρησι τοῦ ὀρθοῦ μέτρου, τῆς «μεσότητος» μεταξὺ τῶν δύο ἀκροτήτων τῆς «ἐλλείψεως» καὶ τῆς «ὑπερβολῆς». Ἡ ἀνδρεία λ.χ. εὐρίσκεται στὸ μέσον μεταξὺ τῆς δειλίας καὶ τῆς παράλογης ριψοκίνδυνης τόλμης (αὐτ., 1117a, 9-27). Ὁ Ἀριστοτέλης σὲ 3 μέρη (βιβλία) τῶν «Ἠθικῶν Νικομαχειῶν» (III ἕως V), χρησιμοποιώντας τὸ κριτήριον τῆς «μεσότητος» παρουσιάζει ὁλόκληρη ἀρετολογία καὶ ἠθικὴν καθηκοντολογία.

9. Τὸ ὅτι μερικοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐξεδήλωσαν ἐκτίμησι στὰ «Ἠθικά Νικομάχεια» τοῦ Ἀριστοτέλους ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα περὶ φρονήσεως καὶ φρονήματος εἶναι ἀπὸ ἄποψι μορφολογικὴ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου συμβατὰ πρὸς τὴν χριστιανικὴ βιοθεωρία, ἐνῶ ἀπὸ ἄποψι περιεχομένου ἐκεῖνα εἶναι πολὺ ἀτελέστερα σὲ σύγκρισι πρὸς τὸν πνευματικὸ πλοῦτον τῆς ἐξυμνουμένης στὰ λειτουργικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας χριστιανικῆς φρονήσεως καὶ τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, τὸ ὁποῖον ἔχει ἢ πρέπει νὰ ἔχει κάθε Χριστιανός. Ὑπογραμμίζοντες τὴ μορφολογικὴ αὐτὴ συμβατότητα καὶ ἀναφερόμενοι στήν καθ' ἕλην ὑπεροχὴν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, ἐπισημαίνομεν στὴ συνέχεια τὰ ἑξῆς:

10. Ἡ Θεολογία τοῦ Ἀριστοτέλους παρουσιάζει μὲν τὸν Θεὸν «ὡς ἐρώμενον» (Μεταφυσικὴ XII, 7, 1072b, 3) καὶ ἔχει σαφὴ μονοθεϊστικὴ διαίσθησι, ἀλλὰ καὶ συμβιβάζεται καὶ πρὸς τὴν λαϊκὴ εὐσέβεια, ὁμιλώντας συχνὰ περὶ θεῶν συμφώνως πρὸς αὐτήν. Ὁ Θεὸς αὐτός, που εἶναι Θεὸς τῆς Φυσικῆς, τῆς Κοσμογονίας καὶ τῆς Φιλοσοφίας, ὑπενθυμίζει τὸν Θεὸν τοῦ «Δεισμοῦ», ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶναι δυνατὸν νὰ συνάψουν οἱ ἄνθρωποι ζωντανὴ προσωπικὴ σχέσι. Ἡ ἀνθρωποκεντρικὴ ἀριστοτελικὴ Ἠθικὴ στερεῖται τοῦ δυναμισμοῦ, τὸν ὁποῖον προσφέρει ἡ Θεία Χάρις μέσα στὰ πλαίσια τῆς Χριστιανικῆς Θεοκεντρικῆς Ἠθικῆς. Ἐκεῖνη ἔχει ἔμμονον (ἐν+μένειν), ἐνδοκοσμικὸν χαρακτῆρα καὶ στερεῖται τῶν ὑπερβατικῶν συναρτήσεων τοῦ Χριστιανοῦ μέσα στήν μυστηριακὴ καὶ ἀναγωγικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς Ἐκκλησίας.

11. Ἡ φρόνησις καὶ τὸ φρόνημα, ἄν στήν ἀριστοτελικὴ διδασκαλία συναρτῶνται πρὸς τὴν Γνωσιολογία, ἡ ὁποία δέχεται ὅτι ὑπάρχουν μόνον δύο πηγὲς γνώσεως, δηλαδὴ οἱ αἰσθήσεις καὶ ἡ διάνοια μὲ τὴν συλλογιστικὴ τῆς ἰκανότητά, μέσα στὰ χριστιανικὰ πλαίσια τροφοδοτοῦνται καὶ ἀπὸ τρίτην πηγὴ γνώσεως, δηλ. ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐσωτερικὴν θεὰ καὶ βιωματικὴ ἐμπειρία. Μέσα στήν ἐμπειρία αὐτὴ ὅλες οἱ διανοητικὲς λειτουργίαι, χωρὶς νὰ χωρίζονται σχολαστικῶς ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀλληλοπεριχωροῦνται καὶ ἐνεργοῦν συνενωμένες. Ἐὰς θυμηθῶμε τίς ὠραιότατες σχετικὲς ἐκφράσεις τῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας μας κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα περίοδο. Συμφώνως πρὸς τίς ἐκφράσεις αὐτὲς, τὸ ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα ἐνισχύεται ὄχι μόνον ἀπὸ τίς διανοητικὲς λειτουργίαι τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὰ νοησιαρχικὰ ἐρεθίσματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ βιωματικὰ στοιχεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Γνωσιολογίας. Ἡ φρόνησις περιλαμβάνει λ.χ. τὸ «πορεύεσθαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ»· τὸ «ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας»· «τὴν πλησμονὴν τῆς σοφίας»· τὴν «σύνεσιν»· τὴν ἐκ τῆς «πλάνης» ἀπελευθέρωσιν τῶν «πεπλανημένων»· τοὺς «θησαυροὺς τῆς σοφίας», τῆς «παιδείας» καὶ τῆς «γνώσεως»· τὴν «θεϊκὴν γνῶσιν»· τὴν «κρείττονα σοφίαν» καὶ «ἀμείνονα φιλοσοφίαν»⁶.

Ἡ Ὀρθόδοξη Γνωσιολογία, συναρτωμένη πρὸς πραγματικὴν Ἀνθρωπολογία καὶ συμφωνοῦσα πρὸς τὴν σχετικὴ διδασκαλία τῶν μεγάλων νηπτικῶν Πατέρων, καθιστᾷ συνειδητὸν ὅτι μὲ τὴν ἁμαρτία τῆς «ψυχῆς τὸ ὀπτικὸν ἡμαυρώθη» καὶ ὅτι ὁ «νοῦς» συχνὰ ἀσθενεῖ «ἐκτυφλούμενος» καὶ «ἁμαυρούμενος» ἀπὸ τὸ «νέφος», τὴν «ζόφωσιν» καὶ τὴν «ἀχλὺν τῶν παθῶν». Ἡ ἐνίσχυσις τῆς φρονήσεως διὰ τῆς ἀντιστάσεως στὸν ἄκρατον ἡδονισμόν, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης, στὰ ὀρθόδοξα χριστιανικὰ πλαίσια γίνεται εὐκόλως δυνατὴ μὲ τὴν οἰκείωσιν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ στήν «κάθαρσιν» μὲ τὴν μετάνοιαν, τὴν ἄσκησιν, τὴν νῆψιν, τὴν προσευχὴν. Μὲ τὴν κάθαρσιν αὐτὴ «νύκτα ἡδονῶν ἀφιέμενοι..., φωτὶ τῆς ἀληθείας προσερχόμεθα»· «διώκομεν τὸ νέφος τῶν παθῶν»· «φῶς κατοπτέομεν», τὸ «ἀνέσπερον θεῖον φῶς»· «φωτοειδεῖ χάριτι»· «τὸ τῆς διανοίας ὄμμα καταναγαζόμεθα»· γινόμεθα «ἔσοπτρα Θεοῦ» καὶ ὡς ὁ Μωϋσῆς «θεόπται»· ὀδηγούμεθα «εἰς πλησμονὴν» τῆς «ἀκτίστου... σοφίας τοῦ Θεοῦ»· ζωοποιεῖται ὁ «τεθαμμένος ἡμῶν νοῦς» καὶ ὀδη-

6. Παραπομπὲς στίς λειτουργικὲς αὐτὲς ἐκφράσεις βλ. στὸ ἔργο: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ οὐσία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου, ἐν Ἀθήναις 1986, σ. 106.

γείται στην θέα τοῦ «ἐρασμίου κάλλους» τοῦ Χριστοῦ⁷.

12. Μέσα στην Ὁρθόδοξη Ἡθική μνημονεύονται οἱ κυριώτερες ἀρετές, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἡ λεπτομερὴς «καζουίστικη» περιπτωσιολογία τοῦ ἐκτενοῦς καταλόγου τῶν ἀρετῶν, τὸν ὁποῖο παρουσιάζει ἡ ἀριστοτελικὴ Ἡθική. Τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα καθιστᾷ κατανοητὸν, ὅτι τὸ ἦθος, ἐὰν ἀπὸ εἰδολογικὴν ἄποψιν εἶναι γενικῶς ἡ κατάφασις καὶ προτίμησις τῆς ἐκάστοτε ἀνωτέρας ἀξίας ἔναντι τῆς κατωτέρας, τοῦ «κρείττονος» ἀντὶ τοῦ «χειρόνος», ὅμως καθ' ὕλην ἔχει διάφορες ἀποχρώσεις, πτυχεῖς καὶ ἐκδηλώσεις ἀναλόγως πρὸς τὶς ἐπὶ μέρους περιπτώσεις τῶν ἀτομικῶν, οἰκογενειακῶν, κοινωνικῶν, ἐκκλησιαστικῶν, διορθόδοξων, διαχριστιανικῶν καὶ διαθηρησκευτικῶν συναρτήσεων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ ἱ. Φώτιος ἦταν ἔξοχο πρότυπο Ὁρθοδοξίας. Ὡς πηδάλιον τῆς ζωῆς καὶ δράσεώς του εἶχε τὴν ἀρετὴ τῆς «διακρίσεως», ἡ ὁποία, κατὰ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ ὅλες τὶς ἀρετές, ἡ βασιλίσα καὶ ἀρετὴ τῶν ἀρετῶν⁸. Ὅλοι οἱ νηπτικοὶ Πατέρες διδάσκουν ὅτι ἡ διάκρισις γεννᾷ τὴν διόρασι, μὲ τὴν ὁποία κάθε φορὰ ἐδῶ καὶ τώρα εἶναι δυνατόν μὲ θεῖο φωτισμὸ νὰ γνωρίζωμε τὸ θεῖο θέλημα. Ὁ ἅγιος Κασσιανὸς ὁ Ρωμαῖος γράφει «πρὸς τὸν Ἡγούμενον Λεόντιον»: «*Ἡ διάκρισις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀφήνῃ τὶς ὑπερβολὰς καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη καὶ νὰ βαδίζῃ τὸν βασιλικὸν δρόμον... Ἡ διάκρισις ξεχωρίζει κάθε τι κακὸ καὶ μὴ ἀρεστὸ στὸν Θεὸ καὶ ἀπομακρύνει τὴν πλάνην*»¹⁰.

13. Ἀπὸ ὀρθόδοξη ἄποψις ἡ περὶ μεσότητος διδασκαλία τοῦ Ἀριστοτέλους γίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν μέρει δεκτὴ στην περιοχὴ τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ ἐνεργειῶν. Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συχνὰ μνημονεύουν τὸ ἰδεῶδες τῆς μεσότητος καὶ δαψιλῶς χρησιμοποιοῦν ἐκφράσεις καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὰ «Ἡθικὰ Νικομάχεια» καὶ ἀπὸ τὰ «Ἡθικὰ Εὐδήμεια». Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης λ.χ. ἀναφέρει ὅτι «*πᾶσα ἀρετὴ δύο κακῶν μέση*»¹¹. Ἀλλ' ὅμως τὸ ἰδεῶδες τῆς μεσότητος δὲν εἶναι ἀπολυτοποιημένη προκρούστεια κλίση ποῦ παραμορφώνει τὸ χριστιανικὸ φρόνημα, ἀλλὰ ὑπόκειται στην μνημονευθεῖσα χριστιανικὴ διάκρισις, ἡ ὁποία στὰ μὲν

ζητήματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως δὲν θέλει μεσότητες, συμβιβασμοὺς καὶ σχετικισμοὺς, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν στροφὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ ἀπόλυτη, ἀνύστακτη καὶ ἐντατικὴ συνεχὴ προσπάθεια καὶ πορεία πρὸς τὸ ὀλοῦν ὑψηλότερο μὲ ἐπιδιώξιν τοῦ «*βραβεῖου τῆς ἄνω κλήσεως*» (Φιλιπ. γ', 14). Τὸ ἰδανικὸν τῆς στροφῆς πρὸς τὸ Excelsior εἶναι κατ' ἔξοχὴν χριστιανικὸ ἰδανικόν.

14. Ἐπειτα, τὸ γνήσιον ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικόν φρόνημα δὲν δημιουργεῖ ρομπὸτ μὲ ἀπολύτως ἀκριβῆ μηχανικὴ προσκόλλησι σὲ μιὰ γεωμετρικὴ τρόπον τινὰ μεσότητα, ποῦ ἔχει τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς ἀπόστασι ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα. Οἱ πνευματικὲς λειτουργίαι καὶ ἐκδηλώσεις δὲν εἶναι ὑλικές, σταθμητὲς καὶ μετρητὲς, ἀλλ' ἄυλες, ἀστάθμητες καὶ ἀμέτρητες καὶ μέσα στὰ θεανθρώπινα πλαίσια τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, δὲν αἰρουν διὰ «μεσαίων» λύσεων ἀσυμβίβαστες ἐκ πρώτης ὄψεως διαφορῆς, οἱ ὁποῖες μερικὲς φορὲς ἐκ παρεξηγήσεως δίδουν τὴν ἐντύπωσι ὑπάρξεως πολώσεως καὶ ἀγεφύρωτου χάσματος, ἀλλὰ τὶς ὀδηγοῦν πνευματικῶς σὲ *διαλεκτικὴν σχέσι* ἐνότητος. Ἡ διαλεκτικὴ αὐτὴ σχέσις μέσα στην Ἐκκλησία δὲν νοεῖται κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Μάρξ ἀναστραφέν σχῆμα τῆς «*θέσεως-ἀντιθέσεως-συνθέσεως*», τὸ ὁποῖον πρώτοι παρουσίασαν οἱ Φίχτε (Fichte) καὶ Schelling καὶ τὸ ὁποῖον, ὅπως τονίζεται ἀπὸ νεωτέρους ἐρευνητὲς, εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Χέγκελ (Hegel) ἀπεδόθη ἐσφαλμένως καὶ εἰς αὐτὸν, ἐνῶ αὐτὸς τὴν μὲν τριάδα τῆς «*θέσεως-ἀντιθέσεως-συνθέσεως*» εἶχε χαρακτηρίσει ὡς «*ἐξωτερικὸν ἄψυχον σχῆμα*» (*äusserliches lebloses Schema*), τὴν δὲ διαλεκτικὴν κίνησι ἐκλαμβάνει ὡς ἐναρμόνισιν τῶν διαφορῶν, μὲ τὶς ὁποῖες εἶναι δομημένη ἡ πραγματικότης, καὶ ὡς συνένωσιν σὲ μιὰ ἀνώτερη δυναμικὴ ὀργανικὴ ἐνότητα, ἡ ὁποία εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν ἀριστοτελικὴν μεσότητα.

Ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν ἔχει ἐπισημάνει ὁ γράφων, ἡ διαλεκτικὴ ἐνότης αὐτὴ, ποῦ χαρακτηρίζει τὴν θεανθρώπινη δομὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, εἶναι δυνατόν νὰ παρομοιασθῇ μὲ πολὺχρωμο ψηφιδωτὸ. Ἀντικρύζοντες τὸ θεότευκτο καὶ ἀχειροποίητο καλλιτέχνημα αὐτὸ, ποῦ ὑπενθυμίζει τὴν δυναμικὴ ἐνότητα τῶν ἀκτίστων θείων ἐνεργειῶν τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, δὲν πρέπει νὰ νομίζωμε ὅτι γνησίως ὀρθόδοξες εἶναι μόνον μερικὲς ἀρεστὲς σὲ μᾶς ψηφίδες τοῦ καλλιτεχνήματος αὐτοῦ καὶ νὰ θεωροῦμε ὡς ἀρνητὲς τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκείνους τοὺς ἀδελφοὺς μας, οἱ ὁποῖοι στρέφουν τυχὸν τὴν προτίμησι τους σὲ ἄλλες ψηφίδες, ποῦ κι αὐτὲς ἀνήκουν ἀναποσπάστως στὸ ὀργανικὸ ὅλο τοῦ θείου αὐτοῦ ψηφιδωτοῦ. Αὐτὸ τὸ ὀργανικὸ σύνολο, αὐτὴ ἡ θαυμαστὴ θεανθρώπινη ὁλότης, ποῦ ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὴν ἐνιαία ἀναπαλλοτριώ-

7. Ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 106-107.

8. Π. Μ. Σωτήρχου, *Ὁρθοδοξία καὶ Ὁρθοπραξία* (Τὶ μᾶς διδάσκουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες), Ἐκδόσεις Παπαδημητρίου, Ἀθήνα, σ. 227.

9. Αὐτ. σσ. 21-22.

10. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 254.

11. Γρηγορίου Νύσσης, *Ἐξήγησις τοῦ ἄσματος τῶν ἀσμάτων*, Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλ. Συγγραφέων, τόμ. 66, Ἀθήνα 1987), σσ. 238-239.

τη δογματική πίστι και την ἐνοποιούσα εὐχαριστιακή ἀναγωγική και μυσταγωγική πνοή, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού πρέπει νά παρουσιάζεται στο ὀπτικό μας πεδίο με τὸν εὐρυγώνιο φακὸ τοῦ γνήσιου ὀρθοδόξου φρονήματος, τὸ ὅποιο ποτὲ δὲν συμβιβάζεται με τὴν αἰρετική ἀπόκλιση, ἢ ὅποια ὑπερτονίζει εἴτε τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο εἰς βάρος τοῦ θεοῦ, εἴτε τὸ θεῖον εἰς βάρος τοῦ ἀνθρώπινου και βλέπει ἀνύπαρκτη ἀντίθεσι και πόλωσι ἐκεῖ, ὅπου στήν πραγματικότητα ὑπάρχει διαλεκτική ἄρμονία.

Στὸ θεῖο αὐτὸ ψηφιδωτὸ εἶναι ἐναρμονισμένα πλεῖστα διαφορετικά ἢ και ἐκ πρώτης ὄψεως ἀντίθετα στοιχεῖα. Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ και ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου· ὁ ἀτομισμός και ὁ κοινωνισμός· ἡ ἐνδοστρέφεια και ἡ ἐξωστρέφεια· οἱ οὐράνιες προσδοκίες και οἱ γήινες ἐλπίδες· ἡ ἔκστασις στήν πνευματική θεωρία και ἡ τέρψις τῶν αἰσθήσεων με τὰ ὕλικά σύμβολα· ἡ ἀναστάσιμη ἀγαλλίασις και οἱ ροές τῶν δακρύων με στεναγμούς μετανοίας· τὸ πνεῦμα Ἰωάννου και ἡ σκέψις Πέτρου ἢ Παύλου· ἡ θεωρητική στάσις τῆς Μαρίας και ἡ διακονική διάθεσις τῆς Μάρθας· ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ Πέτρου, πού ἔδωσε τὸ χέρι στὸν Παῦλο, μολοντί αὐτὸς «κατὰ πρόσωπον ἀντέστη» (Γαλ. β', 11) σὲ μερικές ἀπόψεις ἐκεῖνου· ὁ χωρισμός τῶν δρόμων τοῦ Παύλου και τοῦ Βαρνάβα· οἱ διαιρέσεις τῶν χαρισμάτων, τῶν διακονιῶν και τῶν ἐνεργημάτων (Α' Κορ. ιβ', 5-6)· ἡ κοινωνιολογική ποικιλία τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων· ἡ θεόμορφη «καινή κτίσις» (Β' Κορ. ε', 17) και ἡ ἀνθρωπόμορφη ἀναλογική ἢ συμβολική κατανόησις τῆς ἀπροσίτου στήν ἀνθρώπινη διάνοια θείας οὐσίας· τὸ ἀποφατικό και τὸ καταφατικό στοιχεῖο τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας· ἡ αὐστηρότης ἢ ἀκριβεία και ἡ οἰκονομία· ὁ ρυθμός τῆς βασιλικῆς ἢ τοῦ σταυροειδοῦς ναοῦ με τροῦλλον, ἀλλὰ και ἡ δομὴ τῶν ὀκταγωνικῶν ναῶν, πού ἐξυμνοῦνται ἀπὸ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τοῦ ἱ. ναοῦ Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου, πού προσελκύνει ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους Ἑλληνας· οἱ τοιχογραφίες τῶν κατακομβῶν και ἡ εἰκονογραφία λ.χ. τῆς μακεδονικῆς ἢ τῆς κρητικῆς ἢ τῆς ἐπτανησιακῆς σχολῆς ἢ τῆς Ρωσίας, τῆς Σερβίας, τῆς Βουλγαρίας και τῶν ἄλλων σλαβικῶν χωρῶν· ἡ ἠθικοκοινωνική ἐπι τοῦ ὅρουσις ὁμιλία τοῦ Κυ-

ρίου, ἀλλὰ και ἡ Φιλοκαλία ἢ τὸ Γεροντικό· ἡ κάπως νοησιαρχική διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἀλλὰ και οἱ μυστικοὶ στοχασμοὶ τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ και τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ νέου Θεολόγου ἢ ἡ σύνθεσις τῶν διαφόρων πατερικῶν παραδόσεων στο συγγραφικό ἔργο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ· ἢ «Βασιλειᾶς» τοῦ Μ. Βασιλείου ἢ τὰ συσσίτια τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἢ τὸ ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος ἢ τὰ «Σπίτια Γαλήνης», τὰ ποικίλα Ἰδρύματα και τὰ θαυμάσια συσσίτια τῆς σημερινῆς «Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης», ἀλλὰ και ἡ νοερὰ προσευχὴ τῶν ἡσυχαστῶν· οἱ καλύβες ἢ τὰ σπήλαια τῶν ἐρημιτῶν, ἀλλὰ και ἡ «κατ' οἶκον ἐκκλησία», τὴν ὁποῖαν οἰκοδομεῖ τὸ ἱερὸ μυστήριον τοῦ γάμου· ἢ πατροπαράδοτη θαυμασία βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσική μας, ἀλλὰ και οἱ κατασκευαστικὲς παραλλαγές λ.χ. ἐνὸς Σακελλαριδῆ, πού μεταρσιώνουν πολλοὺς Ὁρθοδόξους Ἑλληνες, ἢ ἡ ἀνταποκρινομένη στίς αἰσθητικὲς προτιμήσεις τοῦ περιβάλλοντός της πολυφωνικὴ χορωδία τῆς ἱ. μονῆς Ζαγκόρσκ ἢ οἱ παντὸς εἶδους χορωδίες τῶν Ὁρθοδόξων τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας, τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς και τῆς Ἀσίας· ἡ στροφή πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ και ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐπίγεια πατρίδα· ἡ ἀμετακίνητη ἀγάπη πρὸς τὴν ὀρθόδοξη δογματικὴ πίστι, ἀλλὰ και οἱ «ἐν ἀληθείᾳ» και «ἐν ἀγάπῃ» διορθόδοξοι, διαχριστιανικοὶ και διαθρησκευτικοὶ διάλογοι· τὸ σταθερὸ και τὸ μεταβλητὸ στήν ὀρθόδοξη λατρεία—ὄλα αὐτὰ, πού δειγματοληπτικῶς ἀναφέραμε, εἶναι μερικές ἀπὸ τίς ποικιλόμορφες και πολύχρωμες ψηφίδες, πού εἶναι ἄρμονικῶς συνταιριασμένες στο θεότευκτο και ἐνιαῖο αὐτὸ ψηφιδωτὸ, πού λέγεται «Ὁρθοδοξία».

Γιὰ ὄλα αὐτὰ, ὅπως και γιὰ τίς κατὰ τόπους και χρόνους ὑπάρχουσες λειτουργικὲς διαφορὲς ἰσχύει ἡ γνωστὴ φράσις τοῦ ἱ. Φωτίου: «Ἡ τῶν εἰρημένων ἐτερότης τε και παραλλαγή τὴν ἐνοειδῆ και θεοποιὸν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὑποδέχασθαι... οὐ διεκώλυσεν»¹². Ὁ ἱ. Φώτιος ὁ Μέγας, ὅπως και ὄλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, παρουσιάζει τὸ γνήσιο ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ «φρόνημα τοῦ πνεύματος» (Ρωμ. η', 27), πού ἦταν καρπὸς τῆς «ἐν πάσῃ σοφίᾳ και φρονήσει» (Ἐφ. α', 8) ἁγίας ζωῆς του¹³.

12. Φωτίου τοῦ Μεγάλου, Ἐπιστολὴ β' ἀπολογητικὴ πρὸς τὸν Πάπαν Νικόλαον, Migne Ἐ.Π. 102, 608.

13. Περισσότερα περὶ τοῦ φρονήματος τοῦ ἱ. Φωτίου ἀναφέρει ὁ γράφων στὰ ἐξῆς δημοσιεύματά του: Ὁ Μ. Φώτιος ὡς φορέας τοῦ γνήσιου ὀρθοδόξου πνεύματος, ἐν Ἀθήναις 1971. Τὸ ἀνθρωπιστικὸ και πολιτιστικὸ ἰδεῶδες τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, Ἀθήνα 19... Ὁ Μέγας Φώτιος ὡς σκαπανεὺς τοῦ ἰδεώδους τῆς παγιοχριστιανικῆς και πανευρωπαϊκῆς ἐνότητος, Ἀθήνα 1992.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

**ΕΠΙΣΗΜΟΣ
ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ
ΤΕΤΡΑΜΕΛΟΥΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ
ΤΗΣ
ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙ-
ΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΥΠΟ ΤΟΝ
ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΝ
κ. WALTER KASPER
ΕΙΣ ΤΗΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ**

(11 Φεβρουαρίου 2003)

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος δέχθηκε στὶς 11 Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. στὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο τὸν Πρόεδρο τοῦ Ποντιφικίου Συμβουλίου γιὰ τὴν Προώθηση τῆς Ἐνότητας τῶν Χριστιανῶν, Καρδινάλιο κ. Βάλτερ Κάσπερ, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ ἀπὸ χθές, ὡς ἐπικεφαλῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐθιμοτυπικὴ ἐπίσκεψη στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σὲ ἀνταπόδοση τῆς ἐπίσκεψης Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας στὸ Βατικανὸ τὸν περασμένο Μάρτιο.

Ὁ Καρδινάλιος Κάσπερ συνοδεύεταν ἀπὸ τὸν Γραμματέα τοῦ Ποντιφικίου Συμβουλίου γιὰ τὴν Προώθηση τῆς Ἐνότητας τῶν Χριστιανῶν, Ἐπίσκοπο Μπράιαν Φάρελ, τὸν Μονσινιὸρ Γιόχαν Μπόνι καὶ τὸν Νούντσιο τοῦ Βατικανοῦ στὴν Ἀθήνα Πὸλ Τάμπετ. Ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, πού τὸν ὑποδέχθηκε, ἀπαρτιζόταν ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ τῶν Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, Σεβ. Μητροπολίτη Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιο, τὸν Διευθυντὴ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Θεοφ. Ἐπίσκοπο Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννη, τὸν Διευθυντὴ τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, Θεοφ. Ἐπίσκοπο Ἀχαΐας κ. Ἀθανάσιο, τὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Θεοφ. Ἐπίσκοπο Σαλῶνων κ. Θεολόγο, τὸν Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερο π. Θωμᾶ Συνοδινό, τὸν ἐκπρόσωπο Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου, Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτη π. Ἐπιφάνιο Οἰκονόμου καὶ τοὺς Γραμματεῖς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ τῶν Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερο π. Στέφανο Ἀβραμίδη καὶ Ἀρχιμανδρίτη π. Ἰγνάτιο Σωτηριάδη.

Νωρίτερα ὁ Καρδινάλιος Κάσπερ καὶ τὰ μέλη τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπισκέφθηκαν τὸ Κέντρο Βιοϊατρικῆς Ἠθικῆς καὶ Δεοντολογίας, τὸ ὁποῖο στεγάζει τίς δραστηριότητες τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Βιοηθικῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐνημερώθηκαν σχετικὰ ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς ἐν λόγω Ἐπιτροπῆς, Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτη π. Νικόλαο Χατζηνικολάου.

Χθές εἶχαν ἐνημερωτικὲς συναντήσεις μὲ τὸν Συνοδικὸ Σύνδεσμο γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση καὶ Ἐπιμόρφωση τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, Σεβ. Μητροπολίτη Φθιώτιδος κ. Νικόλαο, μὲ τὸν Συνοδικὸ Σύνδεσμο γιὰ τὴν Κοινωνικὴ Πρόνοια καὶ Εὐποιᾶ, Σεβ. Μητροπολίτη Νικαίας κ. Ἀλέξιο, μὲ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Θεοφ. Ἐπίσκοπο Θεμοπυλῶν κ. Ἰωάννη, μὲ τὸν Γενικὸ Διευθυντὴ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Θεοφ. Ἐπίσκοπο Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελο καὶ μὲ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κέντρου Συμπαραστάσεως Παλλινოსτούντων Μεταναστῶν κ. Παπαντωνίου, ἐνῶ παρακολούθησαν συναυλία Βυζαντινῆς καὶ Γρηγοριανῆς Μουσικῆς μὲ τίς χορωδίες «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης» καὶ «Nova Schola Gregoriana di Verona», ὑπὸ τὴ διεύθυνση τῶν χορορχῶν κ.κ. Γρηγορίου Στάθη καὶ Alberto Turco, τὴν ὁποία διοργάνωσε ἡ Διεύθυνση Πολιτιστικῶν Ἐκδηλώσεων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν στὴν αἴθουσα τοῦ Ἰνστιτούτου «Goethe».

**Προσφώνησις
τοῦ Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου
πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Καρδινάλιον
κ. Walter Kasper**

Ἐκλαμπρότατε,

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ μεγάλης ἱκανοποιήσεως Σᾶς ὑποδεχόμεθα ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν μελῶν τῆς συνοδείας Σας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες ἰδρύθησαν ἀμφοτέρωθεν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου, τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἵδρυσεν ὡσαύτως καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης. Οὕτως, τὸ ἱερὸν πρόσωπον αὐτοῦ καὶ αἱ ἱεραποστολικαὶ του προσπάθειαι ἐσφυρηλάτησαν ἓνα κοινὸν σύνδεσμον μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἡμῶν. Ἡ πρώϊμος ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας δίδει μαρτυρίαν περὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν τῶν δεσμῶν ὡς ὁμολογεῖται ὑπὸ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος πρὸς τοὺς Κορινθίους ἀπὸ τὴν περίοδον τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τρεῖς Ἀθηναῖοι ἀνῆλθον εἰς τὸν Παπικὸν θρόνον καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἕως τῶν ἀρχῶν του ὀγδοῦ αἰῶνος ἡ Ἑλλάς ἦτο ὑπὸ τὴν Κανονικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης. Ἱστορικαὶ συνθῆκαι καὶ τὸ ὀδυνηρὸν σχίσμα, τὸ ὁποῖον διέρρηξεν τὸν ἄρραφον χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ, ἀπεμάκρυναν τὰς δύο ἱστορικὰς καὶ παλαιφάτους Ἐκκλησίας ἀπὸ ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ Ποτηρίου τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας.

Αὐτὸς οὗτος εἶναι ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς αἰτίαν θλίψεως καὶ προβληματισμοῦ καθ' ὅτι δογματικαὶ διαφοραὶ καὶ ἐκκλησιολογικαὶ ἀλλοιώσεις, ὑφιστάμεναι εἰσέτι καὶ διαμορφωθεῖσαι κατὰ τὴν διάρκειαν χιλίων ἐτῶν, ἀπέκοψαν τὰς γεφύρας τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁποίας ἡ μὲν Ἑμετέρα Ἐκκλησία ἔχει καθιερώσει ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τὴν «*Ἑβδομάδα Προσευχῆς διὰ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν*», ἡ δὲ Ὀρθόδοξος συνεχίζει τὴν ἀπὸ αἰῶνων λειτουργικὴν δέησιν Αὐτῆς «*ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως*». Ἐνταῦθα, δέον ὅπως ὑπογραμμισθῇ καὶ ἡ Ἑμετέρα ἀποφασιστικὴ προσωπικὴ συμβολὴ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐρασμίας χριστιανικῆς ἐνότητος, τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖτε λαμπρῶς ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ δὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς διακονίας Σας ὡς Πανεπιστημιακοῦ Καθηγητοῦ ἐν Γερμανίᾳ.

Παρὰ ταῦτα, καὶ ἐνῶ ὁ θεολογικὸς διάλογος ἐξελίσσεται, ἔστω καὶ μετ' ἐμποδίων, ὑπὸ τῶν θεσμοθετημένων ὀργάνων τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα μὲ μειωμένον τὸν ἀρχικὸν ἐνθουσιασμὸν λόγῳ τῶν ἀναφεισῶν νέων δυσκολιῶν καὶ ἰδίως τοῦ προβλήματος τῆς Οὐνίας, ὡς Ἑμεῖς Αὐτὸς ἐδηλώσατε προσφάτως, ἡ Ἁγιωτάτη Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα συνειδητὴν τὴν εὐθύνην ἐναντι τῶν χριστιανικῶν κοινωνιῶν καὶ τῆς

ιστορίας ἐν τῇ Εὐρώπῃ, εἰς ἣν τοῦτο μὲν κυφοροῦνται ὀσημέραι ἀλλαγῆς κοσμοϊστορικῆς σημασίας ἀπειλοῦσαι τὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ταυτότητα αὐτῆς, τοῦτο δὲ ὀργανικῶς καὶ ὡς πλήρες μέλος αὐτῆς ἀνήκει ἢ πατρίς ἡμῶν, ἢ ὁποῖα καὶ προεδρεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου ἑξαμήνου ἐνεστώτους ἔτους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ἐγκαινιάζει ὁμοῦ καὶ συντόμως μετὰ τῆς Ὑμετέρας Ἐκκλησίας μίαν νέαν περίοδον ἀμοιβαίας εἰλικρινοῦς συνεργασίας καὶ πολυτίμου ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων ἐπὶ θεμάτων κοινῶν ἐνδιαφέροντος καὶ κοινῶν ποιμαντικῶν ἀνησυχιῶν.

Νῦν ἐν πνεύμα ἀνανεωμένων ἐπαφῶν καὶ συνεργασίας προβάλλει, ἐν πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ εὐλογῆσῃ, οὕτως ὥστε αἱ κοινὰ ἡμῶν προσπάθειαι διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐξέλιξιν τῶν κοινῶν ἐνδιαφερόντων νὰ πραγματοποιηθοῦν. Αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις καὶ τὰ θέματα κοινῶν ἐνδιαφέροντος ἐθίγησαν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς Ρώμην κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Τὰ πλέον ἔντονα καὶ ἐπείγοντα ἐξ αὐτῶν εἶναι 1) τὸ τῆς κοινῆς χριστιανικῆς κληρονομίας καὶ ταυτότητος καὶ ἐκεῖνο τῆς χριστιανικῆς τῆς κουλτούρας καὶ πνευματικότητος, ἀξιών αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ διατηρηθοῦν ὑπογεγραμμισμένα καὶ προβεβλημένα, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ σχεδιαζομένου Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποῖου θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ μνεῖα περὶ πνευματικῆς χριστιανικῆς κληρονομίας.

Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλεν ἤδη εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Χώρας καὶ νῦν προεδρεύοντα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως κ. Κωνσταντῖνον Σημίτην ἔγγραφον, περιέχον τὰς βασικὰς προτεραιότητας τῆς Ἑλληνικῆς Προεδρίας, συμφώνως πάντοτε πρὸς τὴν γνώμην τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ ὁποῖον καὶ θὰ ἐπιδώσωμεν Ὑμῖν.

Ἐν εἰσέτι σημαντικὸν θέμα εἶναι 2) τὸ τῆς Βιοηθικῆς. Πρόσφατοι ἀνακοινώσεις ἀμφισβητουμένης ἐπιστημονικῆς ἐπαρκείας ἰατρικῶν ἐργαστηρίων, σχετιζομένων στενῶς μεθ' αἰρετικῶν ὁμάδων (Σεκτῶν), πειραματιζομένων καὶ πραγματοποιούντων κλωνοποίησιν ἀνθρώπων, δὲν δύνανται παρὰ νὰ προξενοῦν ἔντονον ἀγωνίαν καὶ ἀνησυχίαν εἰς ἡμᾶς. Πρέπει νὰ ἐνώσωμεν τὰς προσπάθειάς ἡμῶν καὶ νὰ ἀσκήσωμεν πιέσεις ἐπὶ ἐκείνων τῶν ἀρμοδιῶν καὶ ὑπευθύνων φορέων, οὕτως ὥστε νὰ διασφαλισθῇ ὁ σεβασμὸς ἡμῶν εἰς τὴν ἱερότητα τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἡ ἀκεραιότης τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου

διὰ νὰ παραμένῃ τοῦτο ἀπαραβίαστον. Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διασαλεύῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς ἰατρικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας.

Μὲ τὰ ἐπίκαιρα θέματα τῆς Βιοηθικῆς ἀσχολεῖται ἡδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἀρχιεπισκοπείας ἡμῶν ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς, ἀποτελουμένη ὑπὸ σημανόντων ἐπιστημόνων, τὸ Κέντρον τῆς ὁποίας μόλις ἐπεσκέφθητε.

Ἐν εἰσέτι σύμπτωμα τῆς ἠθικῆς πρωτίστως κρίσεως, ἢ ὁποῖα ἐπαπειλεῖ τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας εἶναι 3) ἡ περιφρόνησις τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸ φυσικὸν περιβάλλον. Ὁ ἄνθρωπος ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ του εἰς τὸν Κῆπον τῆς Ἑδέμ, ἵνα φυλάττῃ καὶ καλλιεργῇ αὐτόν. Ὑποχρέωσις του διαχρονικὴ εἶναι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ φυσικὸν περιβάλλον, θεωρούμενον ὡς μία θεόδοτος εὐλογία διὰ τὰς μελλούσας γενεάς. Παρὰ ταῦτα, αἱ φυσικαὶ καταστροφαί, αἱ ὁποῖαι αὐξάνονται σταθερῶς εἰς ἀνησυχητικὸν βαθμὸν, προκαλοῦνται εἰς εὐρείαν ἔκτασιν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δύνανται νὰ ἀποδοθοῦν εἰς τὰς ἐκλύσεις ἀερίων, εἰς τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἀποθεμάτων ὄζοντος, τὴν διάβρωσιν τῆς γῆς, τὴν μόλυνσιν τῶν ὑδάτων, τὸ φαινόμενον τοῦ θερμοκηπίου καὶ ἄλλους ἀρνητικὸς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦνται ὑπὸ τῆς ἐλλείψεως σεβασμοῦ ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ φυσικὸν περιβάλλον. Αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν δέον ὅπως συνεργασθῶσι, οὕτως ὥστε αἱ ἐξουσίαι τοῦ κόσμου τούτου νὰ συναισθανθῶσιν τὴν σοβαρότητα καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀπειλῆς, τὴν ὁποῖαν βαθμηδὸν δημιουργοῦν, ἂν μὴ καὶ ἀκουσίως ἐνθαρρύνουν, διὰ τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ λάβουν τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἐπείγοντα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς καταστροφῆς τοῦ πλανήτου μας.

Μὲ τὰ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἀσχολεῖται ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας, ἢ ὁποῖα ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν πολλαπλῶν αὐτῆς δραστηριοτήτων (ἐκθέσεων καὶ ὁμιλιῶν) συνέβαλεν εἰς τὴν ὑπὸ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καθιέρωσιν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέρας Προσευχῆς διὰ τὴν προστασίαν τοῦ Περιβάλλοντος.

Κατόπιν αὐτῶν τῶν ὑπαρξιακῶν προβλημάτων, ἐρχόμεθα εἰς τὰ ποικίλα καὶ πολλαπλὰ προβλήματα τὰ μαστίζοντα τὴν σημερινὴν κοινωνίαν καὶ τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν τὴν ἄμεσον ποιμαντικὴν προσοχὴν καὶ μέριμναν τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν. Μεταξὺ τούτων κυρίαρχον θέσιν κατέχει 4) ἡ προστασία τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, 5) ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς τρομοκρατίας, 6) ἡ οἰκονομικὴ καὶ

κοινωνική ἀνισότης καὶ 7) αἱ φυλετικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ διακρίσεις. Ἄλλα σημαντικὰ θέματα, ἰδίως ἐντὸς τῆς νέας Εὐρωπαϊκῆς πραγματικότητος, εἶναι 8) τὰ τῶν μεταναστῶν καὶ τῶν πάσης φύσεως προσφύγων. Ἐπίσης 9) τὸ μέλλον τῶν νέων τῆς Εὐρώπης, ἢ σχέσις τῶν πρὸς τὰς αἰωνίους ἀληθείας καὶ τὰς ἠθικὰς ἀξίας τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τῆς χριστιανικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἢ παροχὴ ἴσων εὐκαιριῶν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ ζήσουν μίαν δημιουργικὴν ζωὴν, ἢ ὅποια θὰ συμβάλῃ θετικῶς εἰς τὴν εὐημερίαν τῆς Εὐρώπης, ταῦτα ἅπαντα εἶναι θέματα, τὰ ὅποια καλούμεθα νὰ διαπραγματευθῶμεν, καὶ διὰ τὰ ὅποια δυνάμεθα καὶ ὑποχρεούμεθα νὰ ἀρθρώσωμεν κοινὸν λόγον.

Μὲ θέματα ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τρομοκρατίας, φυλετικῶν διακρίσεων καὶ κοινωνικοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀσχολεῖται ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πρωτοστατεῖ ἐν τῇ Χώρα ἡμῶν εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Τὸ δὲ τελευταῖον καταδεικνύεται ἐκ τῶν ἐντίμων ἀγῶνων τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν διὰ τὴν προαιρετικὴν ἀναγραφὴν τοῦ θρησκευμένου εἰς τὰς ἀστυνομικὰς ταυτότητας τῶν Ἑλλήνων, πρᾶγμα ὅπερ προὐκάλεσεν τὴν συκοφάντησιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ εἰς ἔθνικόν καὶ εἰς διεθνὲς ἐπίπεδον.

Συγχρόνως μὲ τὴν ὡς ἄνω Ἐπιτροπὴν λειτουργεῖ καὶ ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος, τῆς ὁποίας ἔργον ἀποτελεῖ ἡ περιφρούρησις τῆς ἰδικῆς μας πνευματικῆς ταυτότητος καὶ τῶν ἔθνικῶν μας παραδόσεων, ἐνῶ μὲ τὰ θέματα τῆς χριστιανικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων μας ἀσχολεῖται ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Μὲ τὸ μέλλον τῶν νέων μας ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ πραγματικότητι τῆς ἀνεργίας, ἀσχολουμένη ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, ἵδρυσεν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀττικῆς τὸ Κέντρον Ἐπαγγελματικῆς Καταρτίσεως, παρὰ τῇ Ἐνορίᾳ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καματεροῦ, τὸ ὅποion θὰ ἔχητε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσητε ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Αἱ Ἐκκλησιαὶ ἡμῶν καλοῦνται νὰ ἀντιμετωπίσουν ἅπαντα ταῦτα τὰ φλέγοντα θέματα ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἡ ἀποτελεσματικότης τῶν παρασχεθσομένων ἀπαντήσεων καὶ λύσεων δύναται νὰ ἐνδυναμωθῇ καὶ ἡ ἐπιρροὴ τῶν δύναται νὰ γίνῃ τοσοῦτω μᾶλλον αἰσθητὴ ἐὰν αὐταὶ εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν κοινῶν καὶ συντόνων προσπαθειῶν ἡμῶν.

Ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς τῆς κοινῆς συνεργασίας διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν εὐημερίαν τοῦ κοινοῦ Εὐρω-

παϊκοῦ Οἴκου ἡμῶν, διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ κατάθεσιν τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν γίνεσθαι, ὑπὸ τὸ πρῶσιμα τῶν διαφαινομένων ἐξελίξεον εἰς τὴν πνευματικὴν φυσιογνωμίαν τῆς Εὐρώπης, ἢ ὅποια δυστυχῶς καθ' ἡμέραν ἐκκοσμικεῖται καὶ ἀποστασιοποιεῖται ἀπὸ τὰς βασικὰς χριστιανικὰς τῆς ἀξίας, θέματα τὰ ὅποια θὰ διεξέλθητε κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις παραμονὴν Σας μετὰ τῶν ἀρμοδίων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἥτοι α) τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, β) τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων, γ) τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς, δ) τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ε) τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Εὐποιίας, καὶ στ) τῆς Μὴ Κυβερνητικῆς Ὄργανώσεως «Ἀλληλεγγύη» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, χαιρετίζομεν τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν Ὑμῶν σήμερον. Ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα ὅτι αἱ κοιναὶ διαβουλεύσεις ἡμῶν θὰ συμβάλουν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν κατάθεσιν κοινῆς μαρτυρίας εἰς κεφαλαῖωδη θέματα τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονον Εὐρωπαϊον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐνθαρρύνουν τὴν κατανόησιν καὶ τὴν προσέγγισιν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν.

Ἐν τῷ αὐτῷ ὡσαύτως πνεύματι ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν Ὑμῖν ὅτι ἡ Ἀγιοτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοργανώνει ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπὸ 4ης ἕως 6ης προσεχοῦς Μαΐου ἐ.ἔ. Διεθνὲς Συνέδριον ὑπὸ τὸν ἐπίκαιρον τίτλον: «Ἀρχαὶ καὶ ἀξίαι διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς Εὐρώπης», εἰς τὸ ὅποion μετὰ χαρᾶς προσκαλοῦμεν δι' Ὑμῶν, ὅπως εὐαρεστουμένη συμμετάσχῃ δι' ἐκπροσώπου τῆς καὶ ἡ Ὑμετέρα Ἐκκλησία.

Ἐν κατακλείδι, παρακαλῶ τὴν Ἐκλαμπρότητά Σας ὅπως μεταφέρῃ εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἀγιότητα, τὸν Πάπαν Ἰωάννην Παῦλον τὸν Β', τοὺς πλέον ἐγκαρδίους χαιρετισμοὺς καὶ τὰς εὐχὰς διὰ καλὴν ὑγίαν καὶ δύναμιν εἰς τὸ ὑπουργιμά του καὶ εἰς τὰς προσπάθειάς του πρὸς προώθησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς κατανοήσεως μεταξύ τῶν ἀνθρώπων.

Ὡς δεῖγμα, τέλος, φιλοξενίας ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἐπιδώσω τόσον εἰς Ὑμᾶς προσωπικῶς ὅσον καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς Τιμίας Συνοδείας Σας ἀπὸ ἐν ἀτομικὸν ἐνθύμιον τῆς ἐνταῦθα παρουσίας Σας ὁμοῦ μετὰ τοῦ τόμου «Μαρτυρία τῆς Ἀγάπης», τοῦ καταγράφοντος τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ κοινωνικὸν ἔργον συμπάσης τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

**Μήνυμα
του Πάπα
Ἰωάννου Παύλου του Β΄
πρὸς τὸν
Μακαριώτατον
Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. Χριστόδουλον**

«Ἡ φιλαδελφία μενέτω. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε»

(Ἑβρ. 13, 1-2)

Φέροντας στὴ μνήμη τὴν προτροπὴ αὐτὴ τῆς Ἐπιστολῆς πρὸς Ἑβραίους γιὰ νὰ ἐμπεδώσουμε τοὺς δεσμούς μας πάνω στὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη ποὺ ὀφείλουμε νὰ τρέφουμε οἱ μὲν πρὸς τοὺς δέ, ἔχω τὴ χαρὰ νὰ Σᾶς ἀποστείλω, Μακαριώτατε, τὸ παρὸν Μήνυμα μέσῳ τοῦ Καρδινάλιου Βάλτερ Κάσπερ καὶ τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἁγίας Ἐδρας, ποὺ ἐπισκέπτεται τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἁγίας Ἐδρας, προσκεκλημένοι στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴν Μακαριότητά Σας, ἐπιθυμοῦν ἔτσι νὰ ἀνταποδώσουν τὴν εὐπρόσδεκτη ἐπίσκεψη τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ Μάρτιο τοῦ περασμένου χρόνου στὴ Ρώμη. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα συγκεκριμένο δείγμα τῆς βούλησής μας νὰ μείνουμε στὴ φιλαδελφία. Δὲν λησμονοῦμε τὸ καθῆκον ἐκεῖνο τῆς φιλοξενίας, ποὺ πρέπει νὰ χαρακτηρίζει τὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Ὅπουδῆποτε συναντῶνται, οἱ χριστιανοὶ μποροῦν νὰ συνευρίσκονται καὶ νὰ ἀναγνωρίζονται ὡς ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ. Μποροῦν μαζὶ νὰ ξεκινήσουν ἐκ νέου ἀπὸ τὸν Χριστό.

Ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἁγίας Ἐδρας θὰ μπορέσει λοιπὸν νὰ ἐπανεξετάσει τὸ περιεχόμενο τῶν ὄσων προτείναμε ἀπὸ κοινοῦ σχετικὰ μὲ τὴν Εὐρώπη στὴν κοινὴ μας Διακήρυξη στὸν Ἄρειο Πάγο τῶν Ἀθηνῶν, στίς 4 Μαΐου 2001, καὶ νὰ συνεχίσει τὶς καρποφόρες ἐκεῖνες ἀνταλλαγὲς καὶ συζητήσεις ἀνάμεσα στοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς ὑπευθύνους τῶν διαφόρων Ὄργανισμῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἁγίας Ἐδρας, ποὺ ἔγιναν τὸ Μάρτιο τοῦ περασμένου χρόνου στὴ Ρώμη.

Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν γιὰ μένα αἰτία χαρᾶς καὶ ἱκανοποίησης. Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία αἰσθάνεται ὅτι ἔχει νὰ ἐπιτελέσει ἓνα καθῆκον στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο κατὰ τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ στιγμὴ, καὶ ἡ εὐθύνη ποὺ ἔχει ταυτίζεται μὲ ἐκείνη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ εὐθύνη αὐτὴ ἀποτελεῖ ἓνα κοινὸ πεδίο, πάνω στοῦ ὁποῖο θὰ ἀναπτύξουμε τὴν ἀμοιβαία συνεργασία. Τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης εἶναι τόσο σημαντικὸ ὥστε νὰ μᾶς ὠθήσει νὰ προχωρήσουμε πέραν τοῦ παρελθόντος τῶν διαιρέσεών μας, τῶν ἀσυνεννοησιῶν μας καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀπομάκρυνσης.

Τὸ ὑπὸ κίνδυνο θέμα εἶναι ἡ προαγωγή στὴν Εὐρώπη, ἐδῶ καὶ τώρα, ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιῶν, ὅπως καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀξιῶν, τῆς ἀναγνώρισης τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Κοινοτήτων, τῆς προάσπισης τῆς ἱερότητας τῆς ζωῆς, τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος. Μᾶς κινεῖ ἡ βαθειὰ πεποίθηση ὅτι ἡ

«Γεραιά» Ἡπειρος δὲν πρέπει νὰ χάσει τὸν χριστιανικὸ πλοῦτο τῆς πολιτιστικῆς τῆς παράδοσης καὶ δὲν πρέπει νὰ χάσει τίποτα ἀπὸ ὅσα κατέστησαν λαμπρὸ τὸ παρελθόν τῆς. Διαπιστώνουμε τὴν ἀνάγκη νὰ δώσουμε μιὰ νέα ὄψη, πιὸ ἀποτελεσματικὴ, στὴ μαρτυρία τῆς πίστεως μας, ὥστε νὰ ἀναβιώσουν μὲ νέο σφρίγος οἱ χριστιανικὲς ρίζες τῆς Εὐρώπης, τὸ σφρίγος μιᾶς μαρτυρίας μας περισσότερο σύμφωνης. Ἡ συνεργασία αὐτὴ ποὺ πρέπει νὰ ἀναπτύξουμε καὶ νὰ αὐξήσουμε, θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ θεραπευτικὰ μέσα στὸν ἰδεολογικὸ σχετικισμό, τόσο διάχυτο στὴν Εὐρώπη, στὸν ἠθικὸ πλουραλισμὸ ποὺ λησμονεῖ τὶς αἰώνιες ἀξίες, σὲ μιὰ μορφή μαζικοποίησης ποὺ ἀφήνει ἀνικανοποίητο τὸν ἄνθρωπο διότι καταργεῖ τὶς νόμιμες διαφοροποιήσεις, οἱ ὁποῖες ἐπέτρεψαν τὴ διάδοσιν τῶν θησαυρῶν στὴν Ἀνατολικὴ καὶ τὴ Δυτικὴ Εὐρώ-

πη. Ἀνήκει σὲ μᾶς νὰ δράσουμε ἀπὸ κοινῶν γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε αὐτοὺς τοὺς σημαντικοὺς καὶ ἐπείγοντες σκοποὺς.

Εὐχομαι, Μακαριώτατε, ἡ νέα αὐτὴ ἐπαφὴ νὰ δημιουργήσει συγκεκριμένους μορφές συνεργασίας μεταξὺ μας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης εἶναι διαθέσιμη γιὰ τὴν ἀμοιβαία συνεργασία, συνειδητοποιώντας τὴν ἀνάγκη νὰ ἐνσωματωθῶν στὴ σημερινὴ Εὐρώπη ἢ ἑλληνικὴ, ἢ λατινικὴ καὶ ἢ σλαβικὴ παράδοση, ὥστε τὸ ὅλον νὰ διαρθρωθεῖ σὲ ἓνα σύνολο ἁρμονικόν.

Μὲ αὐτὰ τὰ αἰσθήματα, Σᾶς διαβεβαιώνω, Μακαριώτατε, γιὰ τὴν ἀδελφικὴ μου ἀγάπη.

Βατικανό, 8 Φεβρουαρίου 2003

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΥΛΟΣ Β΄

**Προσφώνησις
 τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
 Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας
 κ. Ἀμβροσίου,
 Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
 ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν σχέσεων
 πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Καρδινάλιον
 κ. Walter Kasper**

Ἐκλαμπρότατε,

Μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς, μετὰ χαρᾶς οὐ τῆς τυχούσης καὶ μετὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης ὑποδεχόμεθα Ἑμᾶς καὶ τὴν τιμίαν Συνοδείαν Σας ἐνταῦθα σήμερον εἰς μίαν πολυσήμερον καὶ πολυδιάστατον ἐπίσκεψιν Γνωριμίας καὶ Ἀνταποδόσεως. Εὐχόμεθα ὀλοψύχως νὰ εἶναι ὄχι μόνον εὐχάριστος, ἀλλὰ καὶ καρποφόρος ἡ παραμονή Σας εἰς τὴν Χώραν μας, τὸ λίκνον τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι ἐκ μέρους ἡμῶν θὰ καταβληθῇ πᾶσα φιλότιμος προσπάθεια, ὥστε ἡ παρ' ἡμῖν διαμονή Σας νὰ εἶναι ἀνταξία τῆς ὑπερόχου προσωπικότητός Σας, ἀλλὰ καὶ ἀνταποδοτικῆ πρὸς τὰς παροχὰς καὶ ἐπιδαφιλεύσεις, ὧν ἔτυχον οἱ Ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μας κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν των εἰς τὸ Βατικανόν, λαβοῦσαν χώραν κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Τὰ Μέλη τῆς Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, τὰ Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων καὶ ἄλλοι Ὑπηρεσιακοὶ Παράγοντες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Σας ὑποδεχόμεθα καὶ Σας καλωσορίζομεν εἰς τὴν παροῦσαν Σύσκεψιν, ὅπου θὰ συνομιλήσωμεν ἐν πνεύματι ἀληθείας καὶ ἀγάπης, θὰ ἀνταλλάξωμεν σκέψεις καὶ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ οἰκοδομήσωμεν, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ ἐφικτοῦ καὶ ἐν τῷ πλαίσιῳ τῆς ἡμετέρας εὐθύνης, ἕνα καλῦτερον μέλλον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐπιτρέψατέ μοι, εἰσαγωγικῶς, νὰ ἐκθέσω μερικὰς σκέψεις. Ἐκ προοιμίου ὁμῶς, παρακαλῶ, νὰ σημειώσετε, ὅτι διὰ τῆς πρὸς Ἑμᾶς προσφωνήσεώς Του, τῆς γενομένης σήμερον τὴν πρωΐαν, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἀνεφέρθη εἰς τὰ ἀμέσου προτεραιότητος κοινωνικά, περιβαλλοντικά καὶ ἠθικά ζητήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐγκαινιάσωμεν ἐδῶ καὶ τώρα μίαν συνεργασίαν. Ἡμεῖς κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην συνάντησιν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὀδηγήσωμεν τὴν σκέψιν ὅλων τῶν παρισταμένων, εἰς μίαν θεώρησιν τῶν πραγμάτων ἀπὸ μίαν ἄλλην ὀπτικὴν γωνίαν, προκειμένου νὰ προσεγγίσωμεν τὰ κράσπεδα μιᾶς μελλοντικῆς οὐσιαστικῆς ὑπερβάσεως, τόσον ἐπιθυμητῆς δι' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς.

1. Κατὰ τὴν εἰσοδὸν μας εἰς τὸν 21ον αἰ. ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τόσον εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν Δύσιν εὐρέθησαν νὰ ἀντιμετωπίζουν πολλὰ ἠθικά, διοικητικά, κανονικά κ.ἄ. προβλήματα ἐσωτερικῆς φύσεως.

Ἐπιπροσθέτως, μερικαὶ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν, ἀνήκουσαι εἰς τὸν τέως ἀνατολικὸν συνασπισμὸν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, δοκι-

μάζονται ἐπὶ πλέον καὶ ἀπὸ μίαν ἐπιθετικὴν πολιτικὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.

2. Ἐκ παραλλήλου, ἡ Κοινωνία μας σήμερα πορεύεται μίαν πορείαν ἐκκοσμικεύσεως. Ὁ Θεὸς ἀπωθεῖται ὅλον ἐν καὶ περισσότερον ἔξω ἀπὸ τὴν ζωὴν μας. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος προωθεῖται εἰς μίαν ὑλιστικὴν θεωρησιν τῆς ζωῆς, συχνάκις δὲ καὶ ἐγκλωβίζεται εἰς τὴν ὕλην καὶ εἰς μίαν ἄμετρον ἀπόλαυσιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἡ σύγχρονη καταναλωτικὴ Κοινωνία φαίνεται ὡς νὰ ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐπιγείων, ἐπιδεικνύει δὲ μίαν αὐξανομένην ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ἔλευσιν τῆς «βασιλείας τοῦ Θεοῦ». Ἡ χαλάρωσις τῶν πατροπαράδοτων δεσμῶν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν του ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀραιώσιν τοῦ ἐκκλησιασματος, τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν νέων ἀπὸ τὴν μάνδραν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν μείωσιν τοῦ ἱεραποστολικοῦ ζήλου κ.ἄ. Ταῦτα πάντα εἶναι φαινόμενα κοινὰ τόσον εἰς τὴν Δύσιν ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν.

3. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀβεβαιότης διὰ τὴν αὔριον, ἡ χαλάρωσις τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, τὸ ρεῦμα τῶν μεταναστῶν, τὰ μεγάλα ἐρωτήματα ἐκ τῆς βιοηθικῆς, ἡ ξενοφοβία, ὁ φόβος ἐνός νέου μεγάλου πολέμου κ.ἄ. προβληματίζουν ἐντόνως καὶ καθιστοῦν μελαγχολικὸν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

4. Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως αὐτῆς ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ προβάλλει ἐξαιρετικὰ ἀναγκαῖος. Τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς εἰς Χριστὸν χειραγωγίας των βαρύνει τοὺς ὄμους τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ εἰς τὴν Δύσιν, μάλιστα δὲ ὅσον μετέχουν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν.

5. Ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἐὰν καὶ ὅταν αὕτη διεξάγεται ἐν πνεύματι ἀληθείας καὶ ἀληθοῦς ἀγάπης, καθίσταται προϋπόθεσις ἐκ τῶν «ὧν οὐκ ἄνευ», προκειμένου νὰ παράσχωμεν τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεώς μας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

6. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὀφείλομεν νὰ ἐνδυναμώσωμεν καὶ νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν ἀνταλλαγὴν ἐπισκέψεων, τὰς συσκέψεις καὶ διασκέψεις, τὸν θεολογικὸν διάλογον, τὴν ἀνταλλαγὴν ἐμπειρίας καὶ ὅλα ὅσα συμβάλλουν εἰς τὴν ἐνότητα τῶν καρδιῶν ἐκατέρωθεν, ἕως ὅτου φθάσωμεν εἰς τὴν πολυπόθητον Μυστηριακὴν Ἐνωσιν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ἐπίσκεψις Ὑμῶν, Ἐκλαμπρότατε, καὶ τῆς τιμίας Συνοδείας Σας ἀποτελεῖ ἓνα εἰσέτι θετικὸν βῆμα πρὸς ὑπέρβασις τῆς καχυποψίας καὶ ἐνίσχυσιν τῆς μετὰς μας

ἀγάπης. Ἄλλωστε καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μας, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος, ἐπισκεφθέντες τὴν Ρώμην καὶ τυχόντες τῆς καλῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους Ὑμῶν, ἐπέστρεψαν κομίσαντες μεθ' ἑαυτῶν ἀρίστας ἐντυπώσεις. Μοναδικὸν σημεῖον, τὸ ὁποῖον σκιάζει εἰς τὴν μνήμην μας τὴν ἀποστολὴν ἐκείνην, ὑπῆρξεν ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας κυροῦ Τιμοθέου, μέλους τῆς Ἀντιπροσωπείας μας, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐκ Ρώμης.

7. Εἴπομεν μόλις, ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐνδυναμώσωμεν καὶ νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν ἀνταλλαγὴν ἐπισκέψεων καὶ τοὺς διαύλους ἐπικοινωνίας. Ὅφειλομεν ὁμῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ δρόμος τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τὴν Ὀρθόδοξον καὶ Ρωμαιοκαθολικὴν εἶναι διάσπαρτος ἀπὸ ἐμπόδια. Ἡ Δύσις, κατὰ βάσιν, ἐκ τῆς φύσεώς της εἶναι καὶ πολυσυλλεκτικὴ καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνεκτικὴ. Ἡ Ἀνατολή, ἀντιθέτως, ἴσταται εἰς τὸν ἀντίποδα· εἶναι ἐξόχως συντηρητικὴ καὶ ἄκρως αὐστηρὴ. Ὑπάρχει λοιπὸν ἓνα πολὺ διαφορετικὸν πνεῦμα μετὰς μας! Παρὰ ταῦτα, μετὰ ὁδηγὸν τὴν ἀγάπην, ὀφείλομεν νὰ συμπορευθῶμεν! Εἶναι ἐπιταγὴ τῶν καιρῶν! Φαντάζει ἴσως ἀπραγματοποίητὴ μιὰ τοιαύτη προοπτικὴ. Ἀλλὰ ὡς διερωτηθῶμεν: πῶς τοῦτο, δηλ. ἡ συμπόρευσις Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, κατέστη δυνατὴ εἰς τὴν ζωὴν τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς δέκα πρώτους αἰῶνας καὶ διατὶ νὰ ἐμφανίζεται ὡς ἀνέφικτος σήμερα; Πῶς οἱ χριστιανοὶ τῶν δέκα πρώτων αἰώνων ἦσαν ἐνωμένοι καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνωθῶμεν σήμερα; Τελικῶς «ὅπου Θεὸς βούλεται, νικάται φύσεως τάξις».

8. Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὡς εὐκόλη λύσις προβάλλεται «ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν παράδοσιν». Κατὰ βάσιν, βεβαίως, εἶναι ὀρθὴ ἡ ἀρχὴ αὕτη. Μόνον ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὰς ρίζας μας θὰ ἔδιδε τὴν πολυπόθητον ἐνωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ τὸ ἐπίπονον καὶ ἀγωνιώδες ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον προβάλλει ἐνώπιόν μας, εἶναι: πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ στρέψωμεν τὴν ἱστορίαν χίλια (1.000) τόσα χρόνια πίσω; πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερβῶμεν χάσματα, νὰ λησμονηθοῦν πάθη καὶ μίση, νὰ ἐπουλωθοῦν πληγαί; Ἴσως ἡ ἀρχὴ «συμφωνία εἰς τὰ οὐσιώδη, ἀνοχή εἰς τὰ ἐπουσιώδη», νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ μίαν ὁδὸν προσπελάσεως.

Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα, τὰ ἐμπόδια παραμένουν, ἔνεκα τῶν πληγῶν εἰς τὸ Σῶμα μας. Τὸ χριστιανικὸν Βυζάντιον π.χ. μετὰ τὴν συμβολὴν τῆς Ρώμης, ἀπωλέσθη διὰ παντός! Μαζὶ του ἀπωλέσθη καὶ τὸ γόητρον τῆς Ἀνατολῆς! Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ, μετὰ τὴν συνυπαιτιότητα τῆς Δύσεως, ἀνυψώθη ἡ Ἡμισέληνος! Ἡ Βασιλεύου-

σα ἔπεσε! Ἡ Κωνσταντινούπολις περιήλθεν εἰς ἀφασίαν! Αἱ Ὁρθόδοξοι Χῶραι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου ὠδηγήθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ Ὀθωμανικὴν Κυριαρχίαν! Ἡ Τουρκία ἔθεσε τὸν πόδα τῆς ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους! Τελικῶς, τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ ἐξισλαμισμὸς τῆς Εὐρώπης προβάλλει ὡς ὁ ὄρατος μέγας καὶ ἀπειλητικὸς κίνδυνος τῶν καιρῶν μας!

9. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια εἶναι τὰ ἐκ τοῦ μαρτυρικοῦ παρελθόντος τῆς ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας ἐμπόδια. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ σύγχρονα τοιαῦτα. Ἐς ἀπαριθμήσωμεν μερικά:

Ἐκ τῆς πλευρᾶς τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν:

α) Ἡ συντήρησις καὶ ἡ διατήρησις τῆς Οὐνίας εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν. Πρέπει νὰ καταργηθῇ, ὅσον δυσχερὲς καὶ ἐὰν εἶναι τοῦτο. Ὡς πρῶτον βῆμα, ἄς παύσῃ ἀμέσως ὁ προσηλυτισμὸς.

β) Ἡ διατήρησις τῆς Οὐνίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰδικώτερον. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ Σᾶς εἴπω, ὅτι ἡ κατάργησις τῆς Οὐνίας εἰς τὴν Χώραν μας εἰδικώτερον, θὰ ἀπετέλει μίαν πολὺ καλὴν βᾶσιν πρὸς γεφύρωσιν τῶν πολλῶν ἀντιθέσεων καὶ ἀντιπαράθεσιν καὶ πρὸς ἐγκαινισμὸν μιᾶς νέας ἐποχῆς ἐπικοινωνίας. Τὸ τίμημα διὰ τὴν Ρώμην θὰ ἦτο ἐλάχιστον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια θὰ προσεκόμιζεν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ γοήτρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης εἰς τοὺς κόλπους τῶν Ὁρθοδόξων καὶ εἰς τὴν πορείαν πρὸς Ἐνωσιν.

γ) Ἡ κατάληψις Ὁρθοδόξων Ναῶν εἰς Χώρας τῆς τέως Σοβιετικῆς Ἐνώσεως.

δ) Ἡ προβολὴ τοῦ Παπικοῦ Πρωτείου καὶ τοῦ Παπικοῦ Ἀλαθῆτου, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ρώμη εὐκαιρῶς - ἀκαιρῶς ἐπανέρχεται. Εἶναι καὶ τοῦτο μία παραλλαγὴ τῆς παγκοσμιοτικῆς. Εἰς τὸ *Balamant* ἐκ μέρους τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις ὅτι θὰ παύσῃ ἡ προβολὴ τῆς παραλόγου καὶ ἀνιστορήτου ταύτης ἀξιώσεως, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἡ πρόκλησις συνεχίζεται.

ε) Τὰ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὰς Ἐγκυκλίους τοῦ Πάπα: Περὶ τῆς Πετρινίου Διακονίας «*Ut Snim Sint*» καὶ περὶ τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας «*Dominus Christus*».

Ἐκ τῆς πλευρᾶς τῶν Ὁρθοδόξων:

α) Ἡ ἀρνητικὴ στάσις Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῶν Μοναχῶν γενικώτερον, μερίδος τοῦ ἱεροῦ Κλήρου,

τῶν Πανεπιστημιακῶν Διδασκάλων καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ ὅσοι ἀσπάζονται τὸ Παλαιὸν Ἑορτολόγιον, ἀποτελεῖ ἀνασταλτικὸν παράγοντα τῆς ἐπικοινωνίας μας. Διανοίγοντες τὰς ἀγκάλας μας πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀντιμετωπίζομεν τὸν κίνδυνον ἑνὸς νέου ἐσωτερικοῦ σχίσματος. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔλευσιν τῆς Α.Α. τοῦ Πάπα Ρώμης εἰς Ἀθήνας ἀντιμετωπίσαμεν θύελλαν ἐπιθέσεων ἐκ μέρους κληρικῶν καὶ λαϊκῶν Θεολόγων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν καὶ τινες Καθηγηταὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Χώρας μας.

β) Ἡ κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ἀρνητικῆς στάσεως μερίδος τοῦ λεγομένου θρησκευτικοῦ ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ Τύπου εἶναι ἓνα ἀκόμη ἐμπόδιον.

γ) Ἡ στάσις ὀρισμένων ἐκκλησιαστικῶν Ἐκπροσώπων, κάποτε δὲ καὶ Κορυφαίων Ἡγετῶν, τῆς Ὁρθοδοξίας, οἱ ὅποιοι ἐνίοτε ἐνεργοῦν εἴτε ἐν σπουδῇ εἴτε καὶ ἐσφαλμένως, παραβλέποντας τὰς τυχόν ἀντιδράσεις μερίδος τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας (π.χ. τὴν Διάσκεψιν θρησκευτικῶν Ἡγετῶν τῆς Ἀσίας, τὴν παρουσίαν -συμμετοχὴν;- τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου εἰς πανηγυρικὴν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον τῆς Ρώμης).

δ) Τὸ θεομίαιμον τοῦ χαρακτηρῶς ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων, ὡς μεσογειακῶν Λαῶν.

10. Α'. Ἐὰν αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀποτελοῦν τὰ ἀρνητικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τὴν προσέγγισιν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἐκ παραλλήλου ὑπάρχουν καὶ ἀρκετὰ θετικὰ βήματα ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ὅπως:

α) Ἡ παραχώρησις Ναῶν, εὐρισκομένων εἰς τὴν γεωγραφικὴν περιοχὴν τῆς Εὐρώπης καὶ ἀνηκόντων εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους, εἴτε πρὸς χρῆσιν, εἴτε διὰ τῆς ἐκχωρήσεως τῆς κυριότητος, προκειμένου νὰ διευκολυνθῇ ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ μυστηριακὴ ζωὴ τῶν μεταναστῶν μας καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐγκατεστημένων Ὁρθοδόξων Ἀδελφῶν μας Ἀρχιερέων.

β) Ἡ καλὴ ὑποδοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων ἐπισκεπτῶν, Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν, εἰς τὰς Μονὰς καὶ τὰ ἱερά Προσκυνήματα τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τῆς Ρώμης, ἥτις τὸ πρῶτον ἐγκαινιάζεται κατὰ τὴν δεκαετίαν 1960-1970, σήμερον δὲ ἀποτελεῖ αὐτονόητον γεγονός.

γ) Ἡ ὁσημέραι αὐξανομένη ἐπιστροφή Ἱερῶν Λειψάνων καὶ Κειμηλίων εἰς τὴν Χώραν μας, τὰ ὅποια κάποτε εἶχον ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὴν γῆν μας.

δ) Ἡ ἐκδηλωθεῖσα πρόθεσις τοῦ Ἁγιωτάτου Πάπα Ρώ-

μης διὰ μίαν ἐπανερμηνείαν τοῦ Πρωτείου του καὶ ἡ περὶ τὸ θέμα τοῦτο ἀναπτυσσομένη νέα θεολογικὴ Γραμματεία.

Β'. *Ἐκ παραλλήλου ὁμως ὑπάρχουν θετικὰ βήματα καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν προσέγγισιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν.*

α) Κατ' ἀρχὴν ἡ ἀνάρρησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον ἐσηματοδότησε ἓνα ἄνοιγμα τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς τὴν Εὐρώπην. Μιὰ μακρὰ περίοδος ἐσωστρεφείας ἔχει ἤδη παρῆλθει! Ἡ Ἐκκλησία μας ἀτενίζει τὸν κόσμον ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν συνόρων τῆς Χώρας μας, συνδιαλέγεται μὲ ὄλους, συμμετέχει εἰς τὰ δρώμενα τῆς συγχρόνου Κοινωνίας εἰς πανευρωπαϊκὸν ἐπίπεδον.

β) Ἡ ἀγαθὴ αὐτὴ προαιρέσις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου ἐπεσφραγίσθη μὲ Ἀπόφασιν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας μας.

γ) Ἡ σύστασις Γραφείου εἰς Βρυξέλλας καὶ ἡ Μόνιμος Ἀντιπροσωπεία μας ἐκεῖ ὑπὸ τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον Ἀχαΐας κ. Ἀθανάσιον ἐπεβεβαίωσεν ἐμπράκτως τὴν καλὴν πρόθεσιν ἐξόδου μας ἀπὸ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐσωστρέφειαν τῶν παλαιότερων χρόνων.

δ) Ἡ κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον τοῦ ἔτους 2001 καλὴ ὑποδοχὴ ἐν Ἀθήναις τῆς Α. Ἁγιότητος τοῦ Πάπα Ρώμης κ.κ. Ἰωάννου-Παύλου τοῦ Β', πραγματοποιήσαντος προσκυνηματικὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ ἐν τῇ Πνύκᾳ βῆμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

ε) Ἡ ἐπίσκεψις Ἐκπροσώπων-Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ἡμῶν προσωπικῶς, εἰς τὰς ἐν Βρυξέλλαις Ὑπηρεσίας τῆς COMECE καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων ἐπὶ τοῦ διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης μείζονος σημασίας ζητήματος τοῦ συντασσομένου νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, τοῦ Συντάγματος τῆς Ε.Ε.

στ) Ἡ ἐν Ἀθήναις ὑποδοχὴ καὶ φιλοξενία τοῦ Προεδρείου τῆς Συνόδου τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων τῆς Εὐρώπης (COMECE) κ.ἄ.

11. Μέτρα ἀμέσου προτεραιότητος:

α) Ἡ ἐπανάληψις τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μὲ προσθήκην καὶ νέων προσώπων, προκειμένου νὰ δοθῇ νέα δυναμικὴ εἰς αὐτόν.

β) Παραλλήλως πρὸς τὸν Θεολογικὸν Διάλογον ἡ ἀνταλλαγὴ ἐπισκέψεων μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως

εἰς τὸ ἐπίπεδον πρεσβυτέρων καὶ λαϊκῶν ἐπιτελικῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας.

γ) Ἡ διοργάνωσις Συνεδριακῶν ἐκδηλώσεων πρὸς ἐξέτασιν κοινωνικοῦ χαρακτῆρος θεμάτων.

δ) Ἡ τακτικὴ καὶ ἐπὶ σταθερᾶς βάσεως συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας μας μετὰ τῆς COMECE, κυρίως ἐπὶ Εὐρωπαϊκῶν θεμάτων. Ἡ συνεργασία αὐτὴ ὑπάρχει ἤδη μετὰ τοῦ Γραφείου μας ἐν Βρυξέλλαις καὶ τοῦ ἐκεῖ ἐκεῖ ἀπεσταλμένου μας Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀχαΐας κ. Ἀθανασίου. Συνιστᾶται καὶ προτείνεται ἡ προέκτασις τῆς συνεργασίας ταύτης ἀπ' εὐθείας μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρμοδίων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, ὅπως τῆς ἡμετέρας ἐπὶ τῶν Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, τῆς Ἐπιτροπῆς Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων, τῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς κλπ.

ε) Ἡ ἐνίσχυσις τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας μας ἐπὶ θεμάτων εἰδικῶς ἐνδιαφέροντος, τὰ ὅποια συγκινοῦν τὸ εὐρύτερον Πλήρωμα Αὐτῆς, ὅπως π.χ. αὐτὸ τῆς προαιρετικῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκευματος εἰς τὸ ἀτομικὸν δελτίον ταυτότητος.

στ) Ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις αὐτοτελῶς Διμερῶν Σχέσεων μετὰ τῆς προκαθημένης Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία ἀνατρέχει εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἀποστολικούς χρόνους.

Ἐκλαμπρότατε,

Ἐθεωρήσαμεν χρέος μας ἐναντι τῆς ἱστορίας, ὑποδεχόμενοι Ὑμᾶς σήμερον ἐνταῦθα, νὰ διατυπώσωμεν πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐν πνεύματι ἀληθείας καὶ ἀγάπης καὶ ὡς ἔκφρασις ψυχικῆς ὀδύνης ἐνεκα διαρραγέντος Χιτῶνος τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ «**ἵνα πάντες ἐν ὄσιν**» συνιστᾷ ἱεράν παρακαταθήκην πρὸς ὄλους ἡμᾶς τοὺς φέροντας τὸ ὄνομά Του καὶ παροικοῦντας εἴτε ἐν τῇ Ἀνατολῇ εἴτε ἐν τῇ Δύσει.

Ἐκληροδοτήθη εἰς ἡμᾶς ἡ διαίρεσις! Ἄς ἐργασθῶμεν διὰ τὴν Ἐνότητα! Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιταγὴ τῆς ἱστορίας! Ἄς προσευχώμεθα καθημερινῶς καὶ ἄς ἐργαζώμεθα μὲ ταπεινώσιν «*ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως*». Οἱ ἐγωῖσμοὶ μᾶς ἐχώρισαν! Ἡ ταπεινώσις ἄς μᾶς ἐνώνη καθημερινῶς ἕως τῆς τελικῆς «*τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως*»! Ἀμήν.

† Ὁ Μητροπολίτης Καλαβρύτων & Αἰγιαλείας Ἀμβρόσιος

Κοινή Συνεδρία Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν μὲ τὴν Ἀντιπροσωπεία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας

Κοινή Συνεδρία τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων καὶ Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν θεμάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν τετραμελῆ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν Καρδινάλιο κ. Walter Kasper, πού ἐπισκέπτεται τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πραγματοποιήθηκε τὴν Τρίτη 11 Φεβρουαρίου σὲ κλίμα ἀμοιβαίας ἐγκαρδιότητας καὶ κατανοήσεως.

Τὸν λόγο ἔλαβε κατ' ἀρχὰς ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καλαβρυτίων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιος, Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀναφορὰ περιστράφη στὰ ἐξῆς δύο κύρια θέματα: α) τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὁ ὁποῖος ἀντιμετωπίζει προβλήματα καὶ ἀγκυλώσεις, καὶ β) τῆς ἀνάγκης συνεννοήσεως καὶ περαιτέρω συνεργασίας μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ἐκκλησίας χώρας μονίμου μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως) καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προκλήσεων πού διαμορφώνονται στὸ Εὐρωπαϊκὸ γίγνεσθαι καὶ τὴν κατάθεση κοινῆς μαρτυρίας ἀπέναντι στὴν διαφαινόμενη τάση ὑποβαθμίσεως τῆς χριστιανικῆς κληρονομιάς τῆς Εὐρώπης. Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος κινήθηκε καὶ ἡ προσφώνηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος, Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν θεμάτων.

Στὴ συνέχεια, ἔλαβαν τὸ λόγο ὅλα τὰ ἄλλα μέλη τῶν δύο Ἐπιτροπῶν, τὰ ὁποῖα τόνισαν τὶς δυσκολίες πού παρουσιάζει ὁ Θεολογικὸς Διάλογος σήμερα, καθὼς καὶ τὶς πικρίες πού ὑπάρχουν στὸν ὀρθόδοξο χῶρο κατὰ τὴν πρόοδο τοῦ Διαλόγου, στὸν ὁποῖο συμμετέχει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡς μέλος τῶν θεσμικῶν ὀργάνων τῆς Πανορθοδοξίας. Ἐτέθη τὸ θέμα τῆς Οὐνίας πού προκαλεῖ ἔντονα δυσεπίλυτο πρόβλημα καὶ δυσάρεστο κλίμα, ἀκατάλληλο γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ Διαλόγου. Ὅπως ἐλέχθη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιχειρεῖ σήμερα ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία «ἱεραποστολή» σὲ παραδοσιακὰ ὀρθόδοξες χώρες, ὅπως εἶναι αὐτὲς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ὑπογραμμίσθη ἀπὸ ὅλους ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Θεολογικὸς Διάλογος νὰ προχωρήσει ἐφ' ὅσον ὑφίσταται αὐτὴ ἡ κατάσταση. Γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ Διάλογος πρέπει τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἀποτελεσματικά.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο θέμα, τῆς συνεργασίας δηλαδὴ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀπέναντι στὴν εὐρωπαϊκὴ πραγματικότητα, ὅπως αὐτὴ διαμορφώνεται σήμερα, τόνισθη ὅτι εἶναι ἐπιταγὴ τῶν καιρῶν ἡ κατάθεση κοινῆς μαρτυρίας πάνω στὰ σοβοῦντα μεγάλα θέματα πού ἀπασχολοῦν σήμερα τὸν Εὐρωπαῖο πολίτη καὶ ιδιαίτερα σὲ ὅσα συνιστοῦν τὸ χριστιανικὸ ὑπόβαθρο καὶ τὴν κληρονομιά τῆς Εὐρώπης.

Ἀπαντώντας ὁ Καρδινάλιος κ. Walter Kasper τόνισε ὅτι ἀντιλαμβάνεται πλήρως τὶς πικρίες τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γιὰ τὰ θέματα τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου καὶ κατέθεσε τὴν σταθερὴ ἀπόφαση τοῦ Βατικανοῦ νὰ ὑποσκελισθοῦν οἱ δυσκολίες αὐτές. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ θέμα τῆς συνεργασίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν σὲ Εὐρωπαϊκὰ θέματα ὑπογράμμισε ὅτι ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ τὴν συνεργασία μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν κατάθεση κοινῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας στὴν Εὐρώπη. Ἐπίσης, ὁ Καρδινάλιος Kasper εὐχαρίστησε θερμὰ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο καὶ τὰ μέλη τῶν δύο Ἐπιτροπῶν γιὰ τὴν ὑποδοχὴ, φιλοξενία καὶ τὴν κατανόηση τῶν ἀπόψεων στὰ δύο αὐτὰ σημαντικὰ θέματα καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία τῆς συνεσίσεως τῶν ἐπαφῶν αὐτῶν μὲ σταθερὰ βήματα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ*
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ
ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΡΟΣ
ΤΟΝ κ. VALÉRY
GISCARD
D' ESTAING

Πρόεδρο
 τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς
 (Convention)

Ἐξοχώτατε,

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος Σᾶς καλωσορίζει στήν Ἑλλάδα καί ἐπιθυμεῖ νά Σᾶς διαβεβαιώσει ὅτι παρακολουθεῖ μέ ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον τήν ἐργασία Σας στά πλαίσια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνέλευσης γιά τήν δημιουργία μιᾶς νέας εὐρωπαϊκῆς Συνθήκης γιά τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης.

Τά θέματα τὰ ὁποῖα ἐπεξεργάζεσθε στά πλαίσια τῆς ὡς ἄνω Συνέλευσης εἶναι ιδιαίτερος σημαντικά καί εὐχόμεθα ὀλοθύμως νά βροῦν τήν ἰδανική ἐκείνη διατύπωση, ἡ ὁποία θά ἀντανακλᾷ τήν πνευματική καί πολιτιστική παράδοση, δηλαδή τίς χριστιανικές ρίζες τῶν λαῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης.

Μέ αἴσθημα εὐθύνης ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐπισήμως ἐκφράσει ὀρισμένες θέσεις σχετικά μέ τή Συνταγματική Συνθήκη, τήν ὁποία προετοιμάζει ἡ ὑπό τήν Προεδρία Σας Συνταγματική Συνέλευση, καί θά ἐπιθυμούσαμε νά Σᾶς τίς γνωρίσει διά τοῦ κειμένου τῆς σχετικῆς Δηλώσεως, τὸ ὁποῖο καί ἀκολουθεῖ:

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος παρακολουθεῖ μέ ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον καί τήν ὀφειλόμενη εὐαισθησία τὸν σύγχρονο διάλογο γιά τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης καί θεωρεῖ τή συμμετοχή της σ' αὐτὸν ὄχι μόνο ἐπιβεβλημένη, ἀλλὰ καί σημαντική τόσο σέ ἐθνικό ὅσο καί σέ διεθνές ἐπίπεδο, ἀφοῦ ἀφορᾷ στό μέλλον καί τῶν Ἑλλήνων, 97% τῶν ὁποίων ἔχοντας λάβει τὸ βάπτισμα ἀποτελοῦν μέλη τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ της Σώματος.

Στόχος τῆς πορείας πρὸς τήν ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης πρέπει νά εἶναι σταθερὰ νά μὴ χάσει ὁ πολίτης τήν πίστη καί τὸ σεβασμὸ του στή Ζωή, τήν ὁποία μέσα στό χρόνο στηρίζουν ὅλα ὅσα δὲν ἀγοράζονται καί δὲν καταναλώνονται, γι' αὐτὸ καί μένουν ὡς αἰώνιες ἀξίες, ἀφθαρτες ἀκόμα καί μέσα στή δίνη τῆς παγκοσμιοποιημένης ἀγορᾶς, ἀκόμα καί τῆς ἀποκλειστικῆς ἀναζήτησης τοῦ κέρδους.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σέ ὅλη τή μακρὰ πορεία της, πιστὴ στήν πνευματική της παράδοση, ἀποδίδει ἐξαιρετική τιμὴ στήν ἱερότητα καί μοναδικότητα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου ὡς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο. Γι' αὐτὸ καί συμμερίζεται τήν ἀγωνία τῶν φτωχῶν, τῶν ἀνέργων, τῶν προσφύγων, τῶν ἀποκλεισμένων ἀτόμων, τῶν περιθωριοποιημένων καί τῶν καταπιεσμένων. Εἶναι ἀλληλέγγυα σέ κάθε προσπάθεια νά ἀντιμετωπιστοῦν ριζικά τὰ κοινωνικά προβλήματα αὐτὰ καί εἶναι πάντα ἔτοιμη νά συμβάλει μέ κάθε πρόσφορο σέ Αὐτὴ τρόπο, ὥστε νά ἐδραιωθεῖ ἡ ἐμπιστοσύνη, ἡ συνεργασία καί ἐπομένως ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἐλευθερία καί ἡ εἰρήνη μεταξὺ τῶν πολιτῶν καί τῶν λαῶν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποδίδει ιδιαίτερη σημασία στό θεσμὸ τῆς οἰκογένειας καί στή νεότητα, καί θεωρεῖ ἐξαιρετικῆς σημασίας τήν ἐνίσχυση μέ κάθε τρόπο τῶν μέσων κοινωνικῆς στήριξης καί ἐκπαίδευσης, ὡς ἐγγύηση γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς κοινωνικῆς συνοχῆς καί τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης μέσα στά πλαίσια τῆς διαχρονικῆς πνευματικῆς κληρονομιάς τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία γιά τήν πλειονότητα τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ἀποτελεῖ σύνθεση τοῦ ἑλληνικοῦ, τοῦ ρωμαϊκοῦ καί τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος φρονεῖ ὅτι ὀλόκληρη ἡ Εὐρώπη, ὄχι μόνον δὲν μπορεῖ νά ἀγνοήσει τήν μακραίωνη ἐπίδραση τοῦ Χριστιανισμοῦ σέ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος καί τῶν διασωζομένων θαυμασιῶν

* Παρεδόθη ἰδιοχείρως ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο στίς 20.2.2003.

ἔργων πολιτιστικῆς πανανθρώπινης κληρονομιάς ἀλλὰ ὀφείλει καὶ νὰ ἀνανεώσει τὶς προϋποθέσεις γιὰ μιὰ πανευρωπαϊκὴ νέα ἀναγέννηση μέσα στὰ πλαίσια τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δημοκρατίας.

Ἀποδίδει ἰδιαίτερο σεβασμὸ στὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, γι' αὐτὸ καὶ ἀντιμετωπίζει μὲ εὐλόγη εὐαισθησία ὅλες τὶς θεσμικὲς ἐκφράσεις, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στὴ συνέχεια ἢ τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς. Ὡς ἐκ τούτου, θεωρεῖ τὸ ρόλο τῆς Βιοηθικῆς πολὺ σημαντικό ἀπέναντι στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα μὲ σκοπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ἀκραίων ἐπιλογῶν τῆς βιοτεχνολογίας καὶ τῆς ἐπιστήμης γενικότερα, ὥστε ἡ ἀγωνία γιὰ τὰ ἐπιμέρους στοιχεῖα τῆς υἰείας τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴν καταστρέψουν τὸ ὅλον τῆς ἱερότητας τοῦ προσώπου του καὶ τῆς ζωῆς, διαφυλασσόμενου τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἀτομικῆς ζωῆς ὡς ἀνεκτίμητου δώρου τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει ἤδη καταδικάσει ἐπισήμως (1872) καὶ καταδικάζει συνεχῶς κάθε ἀκραία ἐκφραση ἐθνικισμοῦ, ἐθνοφυλετισμοῦ, ρατσισμοῦ καὶ κάθε μορφὴ φονταμενταλισμοῦ καὶ ἀναζητεῖ τὴν ἐνότητα μέσα στὴν ἐθνικὴ ταυτότητα, παράλληλα μὲ τὴν ἐπίδειξη σεβασμοῦ πρὸς τὸν πλοῦτο τῆς πολιτισμικῆς πολυμορφίας τῶν λαῶν. Ἔτσι, συμβάλλει θετικὰ στὴν ἐξάλειψη τοῦ φόβου ὅτι τὸ εὐρωπαϊκὸ γίγνεσθαι ἀποτελεῖ ἀπειλὴ γιὰ τὴν ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ ταυτότητα τῶν λαῶν, ἀποφεύγοντας τὸν κίνδυνο κάθε νοσηρῆς ἐθνικιστικῆς ἐσωστρέφειας. Τὰ ἐσώτατα στοιχεῖα τῆς ταυτότητας τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης ἀποτελοῦν, ὡς ἀξίες, ἰσχυροὺς κρίκους, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀναδεικνύονται, γιὰ νὰ σχηματίζουν ὅλοι μαζί μιὰ ἀρραγῆ ἀλυσίδα καὶ νὰ ἐγγυῶνται τὴ συνοχὴ καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, κατανοώντας τὶς σύγχρονες ἀναζητήσεις γιὰ ἓνα κοινὸ «Εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα», ὡς μιὰ δημοκρατικὴ διαδικασία γιὰ νὰ ἀποτυπωθεῖ σὲ συγκεκριμένους διατάξεις Δικαίου ἢ διαχρονικὴ συνείδηση καὶ πνευματικὴ κληρονομιά τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, καταθέτει τὶς ἐπόμενες προτάσεις πάνω σὲ θεμελιώδεις ἀρχές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες θεωρεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ Σύνταγμα εἶναι ἀπαραίτητο νὰ διέπεται :

α) Τὴν πλήρη καὶ ρητὴ κατοχύρωση τῆς ἀρχῆς τῆς

θηροσκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τὴν ἀπαγόρευση τοῦ κακόπιστου προσηλυτισμοῦ, ὅπως αὐτὰ διακηρῦχθησαν στὴ Σύμβαση τῆς Ρώμης καὶ βεβαιώνονται μὲ τὶς θεσμικὲς λειτουργίες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως.

β) Τὸ σεβασμὸ τῆς κοινῆς συνειδήσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν γιὰ τὶς χριστιανικὲς ρίζες τῆς διαχρονικῆς καὶ συγχρονικῆς πνευματικῆς τους κληρονομιάς, χωρὶς νὰ θίγεται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ ἀρχὴ τῆς θηροσκευτικῆς ἐλευθερίας γιὰ ὅλες τὶς Θηροσκευεῖς ἢ Ὁμολογίες.

γ) Οἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, οἱ ὁποῖες ἔχουν ἱστορικὸ διαχρονικὸ βάθος γιὰ κάθε συγκεκριμένο λαό, νὰ ἀφεθοῦν στὸ ἐσωτερικὸ Ἐθνικὸ Δίκαιο κάθε Κράτους, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀρχῆς τῆς θηροσκευτικῆς ἐλευθερίας, ὅπως αὐτὸ σαφῶς προβλέπεται ἀπὸ τὴ Δήλωση ὑπ' ἀριθμ. 11 τῆς Συνθήκης τοῦ Ἀμστερνταμ, ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν ἀνεπιθύμητες ἢ ἀλυσιτελεῖς ἐντάσεις σὲ εὐαίσθητα ζητήματα θηροσκευτικῶν παραδόσεων τῶν λαῶν, τὰ ὁποῖα προσδιόρισαν ἢ προσδιορίζουν τὴν ἐθνικὴ τους ταυτότητα.

Ἐξοχώτατε,

Ἐλπίζουμε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρξει μιὰ σχετικὴ ἀναφορὰ στὴν θηροσκευτικὴ κληρονομιά ἢ στὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ ἀποθέματα τῆς ἡπείρου μας στὴ μελλοντικὴ συνταγματικὴ Συνθήκη. Ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ στηρίζεται στὶς σταθερὲς ἀξίες (βλ. ἄρθρο 2), κυρίως στὴ σημερινὴ ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποίησης. Μιὰ ἀναφορὰ στὴν χριστιανικὴ κληρονομιά θὰ μποροῦσε ἐπίσης νὰ γίνῃ καὶ στὸ Προοίμιο τῆς ἴδιας Συνθήκης.

Κύριε Πρόεδρε, εὐχόμενοι καλὴ ἐπιτυχία στὸ εὐθινοφόρο ἔργο, τὸ ὁποῖο Σὰς ἔχει ἀνατεθεῖ καὶ τὸ ὁποῖο ἀγγίζει βαθύτατα ὅλους τοὺς Ἕλληνες ποὺ εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως βεβαίως καὶ κάθε εὐρωπαϊὸ πολίτη, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἱστορία ἀλλὰ καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ κοινοῦ μας οἴκου, διατελοῦμεν μετ' ἐνθέρμων εὐχῶν καὶ τιμῆς ἐξιδιασμένης.

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

**ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ
ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΔΗΜΑΡΧΟΝ
ΑΘΗΝΑΙΩΝ**

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Πρός
τὴν Ἐρίτιμον
κ. Θεοδώραν Μπακογιάννη.
Δήμαρχον Ἀθηναίων

Ἀθήνησι τῇ 18ῃ Φεβρουαρίου 2003

Ἐρίτιμε κυρία Δήμαρχε,

Μετ' ἰδιαίτερας ἱκανοποιήσεως ἐπληροφορήθημεν τὴν συμμετοχὴν ὑμῶν εἰς τὴν Στρογγύλην Τράπεζαν τῆς Ὁμάδος Ἐργασίας «Dream Team» τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, μετὰ ἀπὸ προσωπικὴν πρόσκλησιν τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Romano Prodi, δι' ὃ καὶ ὀλοθύμως συγχαίρομεν ὑμῖν. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς θὰ ἔχητε τὴν δυνατότητα νὰ παρεμβαίνητε, εὐεργετικῶς διὰ τὴν Πατρίδα ἡμῶν, εἰς τὰς ἐξελίξεις εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν γίνεσθαι. Τὸ γεγονός αὐτὸ δίδει εἰς ἡμᾶς τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταστήσωμεν ὑμᾶς μέτοχον ἐνίων ἡμετέρων σκέψεων καὶ προτάσεων ἀφορωσῶν εἰς τὴν ἤδη διαγραφομένην Εὐρωπαϊκὴν προοπτικὴν.

Τὸ κοινωνικὸν καὶ οικονομικὸν πρότυπον διὰ τὴν Εὐρώπην ἀποτελεῖ μίαν εἰσέτι πρόκλησιν διὰ τὸ μέλλον τῆς Γηραιᾶς Ἡπείρου. Ὁ τέως Πρόεδρος τῆς ὡς εἴρηται Ἐπιτροπῆς κ. Jacques Delors εὐστόχως ἐπεσήμανε ὅτι οἱ πολῖται τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ὀφείλουσιν «νὰ δώσουν μίαν ψυχὴν εἰς τὴν Εὐρώπην», ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦμεν ἢ προοπτικὴ τῆς Εὐρώπης νὰ εἶναι βιώσιμος καὶ λειτουργικὴ.

Ἡ Ἠνωμένη Εὐρώπη, ὡς γνωστόν, ἰδρύθη ἀπὸ τοὺς Χριστιανοδημοκράτας πολιτικούς Ἀντενάουερ, Μονέ, Ντὲ Γκάσπερι καὶ Σπάακ ὡς μία οικονομικὴ κοινότης, μετὰ τὴν προοπτικὴν, ὅμως, νὰ ἀποβῆ μία πολιτισμικὴ καὶ οικονομικὴ ὄντοτης μετὰ βάσιν τὸν Εὐρωπαϊκὸν Πολιτισμὸν, τὸν τεθεμελιωμένον εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, κυρίως, καὶ ἐκ δευτέρου εἰς τοὺς ἀρχαίους πολιτισμοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων, μετὰ ὅ,τι ὠφέλιμον οἱ πολιτισμοὶ αὐτοὶ ἀνέδειξαν. Παρὰ ταῦτα, διαπιστώνομεν καθημερινῶς ὅτι εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπογυμνώνεται ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἀπὸ τὴν πίστιν, καὶ ἀφήνει πολλακίς ὡς ἀπόλυτον κριτήριον τῶν ἀποφάσεων τὸν ἀνθρώπινον ἀτομικισμὸν, ἀποκόπτων αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἠθικὴν.

Δυστυχῶς, εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς ὑπάρχουσιν ἀπτὰ δείγματα ὅτι αἱ εἰρημέναι βάσεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀμφισβητοῦνται. Ἠκούσθη προσφάτως, διὰ πρώτην φοράν, ἡ θεωρία ὅτι πλὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς Λαοὺς ἐπέδρασαν πολιτισμικῶς καὶ κατ' ἴσιν μετοχὴν τὸ Ἰσλάμ, ὁ Ἰουδαϊσμός, ὡς καὶ ὁ Διαφωτισμός καὶ κατ' ἐπέκτασιν αὐτοῦ ἡ ἀθεΐα. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ρεῦμα, εἰς τὸ ὅποιον κυριαρχεῖ ἡ ἀποψις ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει κοινωνικῶς νὰ περιθωριοποιηθῆ, νὰ μὴν ἔχη φωνήν, νὰ μὴν κἀνη κοινωνικὰς καὶ πνευματικὰς παρεμβάσεις.

Ἡμεῖς δὲν συμφωνοῦμεν μετὰ αὐτὰς τὰς ἀπόψεις καὶ ἐπιδιώκομεν ὥστε νὰ ἀκουσθῶν αἱ ἡμέτεραι, ὅσον γίνεται εὐρύτερον καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον δυνατόν ἐπίπεδον. Πιστεῦομεν καὶ ὁμολογοῦμεν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι χωρὶς τὸν Χριστὸν δὲν ὑπάρχει οὐδένα ἐπιτυχὲς κοινωνικὸν καὶ οικονομικὸν πρότυπον, διότι οἱ ἄνθρωποι μετατρέπονται ἀπὸ πρόσωπα εἰς ἄτομα, ἄνευ οὐσιαστικοῦ καὶ

ύπαρξιακοῦ προορισμοῦ.

Αἱ λογικοκρατούμεναι ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι κυριαρχοῦν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαι εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑνωσιν ὠδήγησαν αὐτὴν εἰς ποικίλα ἀδιέξοδα.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, κατανοοῦσα τὰς συγχρόνους ἀναζητήσεις διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης καὶ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἀποτύπωσιν τῆς διαχρονικῆς συνειδήσεως καὶ πνευματικῆς κληρονομίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν, καταθέτει τὰς ἐπομένους προτάσεις, ἀφορώσας εἰς θεμελιώδεις ἀρχάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὅτι πρέπει νὰ διέπῃται ἐκάστη κοινωμία:

α) Πλήρης καὶ ρητὴ κατοχύρωσις τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἀπαγόρευσις τοῦ κακοπίστου προσηλυτισμοῦ, ὅπως αὐτὰ διεκηρύχθησαν εἰς τὴν Σύμβασιν τῆς Ρώμης καὶ βεβαιώνονται διὰ τῶν θεσμικῶν λειτουργιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως.

β) Σεβασμὸς τῆς κοινῆς συνειδήσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν διὰ τὰς χριστιανικὰς ρίζας τῆς διαχρονικῆς καὶ συγχρονικῆς πνευματικῆς τῶν κληρονομίας, χωρὶς νὰ θίγεται μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ἀρχὴ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας δι' ὅλας τὰς θρησκείαις ἢ Ὁμολογίας.

γ) Ἀναγνώρισις τῆς δυνατότητος νὰ ἀφεθοῦν αἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἱστορικὸν διαχρονικὸν βάθος δι' ἕκαστον συγκεκριμένον λαὸν, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν Ἐθνικὸν Δίκαιον ἐκάστου Κράτους, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ὅπως τοῦτο σαφῶς προβλέπεται ἀπὸ τὴν Δήλωσιν ὑπ' ἀριθμ. 11 τῆς Συνθήκης τοῦ Ἄμστερνταμ, ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν ἀνεπιθύμητοι ἢ ἀλυσίτελεῖς ἐντάσεις εἰς εὐαίσθητα ζητήματα θρησκευτικῶν παραδόσεων τῶν λαῶν,

τὰ ὁποῖα προσδιόρισαν ἢ προσδιορίζουν τὴν ἐθνικὴν των ταυτότητα.

Ἐρίτιμε κυρία Δήμαρχε,

Δὲν εἶναι εἰς τὰς προθέσεις ἡμῶν νὰ ἐνεργῶμεν μὲ πνεῦμα ἀντίθετον καὶ ἀπόλυτον. Δὲν θέλομεν νὰ ἀντικαταστήσωμεν τοὺς θεσμούς, μήτε καὶ νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν γνώμην ἡμῶν. Ἄλλ' ὅμως, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὴν εὐρωπαϊκὴν ἱστορίαν ἡμῶν καὶ τὰς κοινὰς χριστιανικὰς ρίζας αὐτῆς. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι πάντοτε ἀνοικτὴ εἰς τὸν διάλογον μεταξὺ τῶν πολιτισμῶν καὶ τῶν θρησκειῶν, διότι πιστεύει εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν διάστασιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἐχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀπὸ τὸ ἐξεταζόμενον, ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω Ὁμάδος Ἐργασίας, κοινωνικὸν καὶ οἰκονομικὸν πρότυπον δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζῃ ὁ πνευματικὸς προσανατολισμὸς τῆς Εὐρώπης καὶ κυρίως δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζῃ ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Παράδοσις, ἡ ὁποία βλέπει ἕκαστον ἄνθρωπον ὡς «εἰκόνα Θεοῦ». Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ὑμετέρα συμμετοχὴ εἰς τὴν Ὁμάδα αὐτὴν θὰ συμβάλῃ ἀποτελεσματικῶς πρὸς τὴν ἐπίτευξιν καὶ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, συγχαίροντες, καὶ αὐθις, ὑμῖν διὰ τὴν εἰς ὑμᾶς γενομένη τοιαύτη τιμὴ καὶ ἐπικαλούμενοι ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις ὑμῶν δαφιλεστάτην τὴν εὐλογίαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, διατελοῦμεν μετὰ πατρικῶν εὐχῶν καὶ τιμῆς ἐξαιρέτου.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

**ΕΠΙΣΚΕΨΗ
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟΥ
ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

(27.02.2003)

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος δέχθηκε στίς 27/2/2003 στό Ἀρχιεπισκοπικό Μέγαρο τόν Πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (CEC), Σεβ. Μητροπολίτη Ἑλβετίας κ. Ἱερεμία, τὰ μέλη τοῦ ἐν λόγω Προεδρείου (μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνονται ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας καὶ Μπουκοβίνας καὶ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰασίου κ. Δανιὴλ καὶ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κλιν. Ἀντιπρόσωπος τῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στή Γερμανία) καὶ ἄλλα σημαίνοντα στελέχη τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐκκλησιῶν γιά τοὺς Μετανάστες στήν Εὐρώπη (CCME).

Τὰ μέλη τοῦ Προεδρείου τοῦ Συμβουλίου ἦλθαν στήν Ἀθήνα, φιλοξενοῦμενα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀσχολήθηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐδῶ ἐργασιῶν τους μὲ τὴν προετοιμασία τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ CEC στό Τρόντχαϊμ τῆς Νορβηγίας τὸν προσεχῆ Ἰούνιο, στήν ὁποία ἔχει προταθεῖ νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς Συντονίστρια ἡ κ. Αἰκ. Ζορμπᾶ, μέλος τῆς νεοϊδρυθείσης Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιά τὴ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στὴ ζωὴ καὶ τίς εὐρύτερες δραστηριότητες τῆς Ἐκκλησίας.

Στὴ συνάντηση παρέστησαν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, μεταξὺ ἄλλων, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ CEC, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννης, Διευθυντῆς τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Θωμᾶς Συνοδινός, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης π. Ἐπιφάνιος Οἰκονόμου, ἐκπρόσωπος Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου, ὁ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης π. Ἰγνάτιος Σωτηριάδης καὶ ὁ Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Στέφανος Ἀβρααμίδης, Γραμματεῖς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων.

Τὸ Προεδρεῖο τοῦ CEC προσεφώνησε ὁ Μακαριώτατος. Τὸ πλήρες κείμενο τῆς προσφωνήσεως παρατίθεται στήν συνέχεια.

Στὴν ἀντιφώνησή του ὁ Πρόεδρος τοῦ CEC, Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Ἱερεμίας ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησή του γιά τοὺς λόγους τοῦ Μακαριωτάτου, πού ἀποδεικνύουν ὅτι παρακολουθεῖ κατὰ βῆμα κάθε ἐνέργεια τοῦ Συμβουλίου, ἐνῶ εὐχήθηκε ἡ συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πού τόσο ἐκτιμᾶται στοὺς κόλπους τοῦ CEC, νὰ γίνῃ ἀποτελεσματικότερη ἐπ' ἀγαθῶ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ὁ κ. Ἱερεμίας ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνη καὶ τίς εὐχαριστίες του γιά τὴν ἐνίσχυση καὶ τίς εὐλογίες τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τὴν εὐτυχία του γιά τὴν ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα, στὰ βήματα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ὅπως εἶπε, ἀνοίγονται νέοι ὁρίζοντες καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀνταποκρίνεται στίς ἀπαιτήσεις των. Εὐχήθηκε δὲ νὰ μὴ γίνῃ πόλεμος, ὅπως ἄλλωστε προσεύχονται ὅλες οἱ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίαι καὶ συμφωνοῦν ὅλες οἱ θρησκείαι, ἐνῶ ἐξῆρε τὴν πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου νὰ καλέσῃ τὸν πιστὸ λαὸ σὲ κοινὴ προσευχή, Ἱερὰ Ἀγρυπνία, ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ Ἀθηνῶν τὴν Παρασκευὴ 7 Μαρτίου ε.ε.

Τέλος, ἐπισημαίνοντας τὴν ὀξυδερκὴ σύλληψη τῆς πρότασης γιά τὴν Ὀλυμπιακὴ Ἐκεχειρία ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο, εὐχήθηκε νὰ ἀποτελέσει μῆνυμα καὶ ἔκκληση σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Ἀκολούθως, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ

CEC υπέγραψαν τὸ κείμενο τῆς Ὀλυμπιακῆς Ἐκχειρίας, τὸ ὁποῖο προσκόμισε ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Γεωργοῦντζος.

**Προσφώνησις τοῦ Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. Χριστοδούλου**

Σεβασμιώτατε, Ἐκλεκτὰ Μέλη τοῦ Προεδρείου τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν,

Ἀποτελεῖ μεγάλην ἱκανοποίησιν δι' ἐμὲ νὰ σᾶς ὑποδέχομαι σήμερον ἐδῶ εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν, τὴν Πρώτην Καθέδραν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἔχει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ φιλοξενῇ τὴν ἐν ἐξελίξει Συνάντησιν τοῦ Προεδρείου τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν. Αἰσθάνομαι ἰδιαιτέραν χαρὰν καὶ εὐτυχίαν διὰ τὴν παρουσίαν ὑμῶν ἐνταῦθα, ὅπως δὲ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ πεφλημένου ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ, τοῦ Μητροπολίτου Ἱερεμίου, Προέδρου τοῦ ΚΕΚ, καὶ δράττομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ τὸν συγχαρῶ προσωπικῶς διὰ τὴν πρόσφατον ἐκλογὴν του εἰς Μητροπολίτην Ἑλβετίας.

Εἶναι ὄντως σημαντικὸν ὅτι αὐτὴ ἡ Συνάντησις, ἡ τελευταία τοῦ Προεδρείου τοῦ ΚΕΚ πρὶν τὴν ἐπομένην Γενικὴν Συνέλευσιν, λαμβάνει χώραν ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐδάφους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς πρώτης Εὐρωπαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἡ Νεάπολις, οἱ Φίλιπποι, ἡ Ἀμφίπολις, ἡ Ἀπολλωνία, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Βέροια, αἱ Ἀθηναὶ ἀσφαλῶς, ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Νικόπολις, σύμπτασαι πόλεις εὐαγγελισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας τῆς. Οὕτω τὸ Συμβούλιον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν συναντᾶται ἐντὸς τῆς πρώτης Εὐρωπαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄντως εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Εὐρῶπη δημιουργεῖ μίαν νέαν δομὴν, ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς τὴν διαδικασίαν δημιουργίας ἐνός Συντάγματος διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν. Ὁ Παῦλειος χώρος τῆς συναντήσεώς σας πιστεύω ὅτι ἀποτελεῖ μίαν πρόκλησιν διὰ τὰς Ἐκκλησίας-Μέλη τοῦ ΚΕΚ διὰ νὰ ἐπανευαγγελισθοῦν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἠπειρο καὶ νὰ διακηρύξουν τὴν μοναδικότητα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ὡς ἐπράξεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν.

Ἐπιπλέον, τὸ ΚΕΚ πρέπει νὰ παρακινήσῃ τὰς

Ἐκκλησίας-Μέλη του, ἰδιαιτέρως δὲ ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι ἐδρεύουν ἐντὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, νὰ κάνουν κοινὴν καὶ συντονισμένην προσπάθειαν διὰ νὰ διατηρηθῇ ὁ χριστιανικὸς χαρακτὴρ τῶν ριζῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ ἐπηρεάσουν τοὺς συντάκτας τῆς νέας Συνταγματικῆς Συνθήκης ὥστε νὰ ἀναφερθοῦν μετὰ σαφηνείας εἰς τὴν Χριστιανικὴν κληρονομίαν τῆς Εὐρώπης. Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ἓνας εὐκόλος στόχος, καὶ ἐπειδὴ τὰ γεγονότα φαίνονται ἤδη νὰ δρομολογοῦνται, ἴσως πρέπει νὰ εἴμεθα ἱκανοποιημένοι μὲ μίαν γενικὴν ἀναφορὰν εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς καὶ ἀξίας. Ἡμεῖς, πάντως, δὲν πρέπει νὰ παύσωμεν νὰ ἀγωνιζώμεθα πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Ἐάν ἡ πρότασις τὴν ὁποίαν ἔκαμε ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΚΕΚ κατὰ τὴν Συνάντησιν τῆς ἐν Morgés (3-9 Ἰουνίου 2002), διὰ νὰ ὠθήσῃ τὴν «Συνέλευσιν διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης» νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς Εὐρωπαϊκὰς Ἐκκλησίας ὡς «συνομιλητάς», ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως, θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐφαλτήριο διὰ νὰ συζητηθῇ ἢ ἐπὶ τοῦ θέματος περιπτώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Γνωρίζω καλῶς ὅτι ἡ Συνάντησις σας θὰ ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐπικείμενης Συνελεύσεως, μιᾶς Συνελεύσεως τὴν ὁποίαν ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας μας ἤδη προετοιμάζει. Ὄντως θὰ ἦτο πολὺ χρήσιμον ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὸ κείμενον ἐργασίας τῆς Συνελεύσεως εἰς τὴν τελικὴν του μορφήν. Παρὰ ὅμως τὰς ἐπανειλημμένας μας αἰτήσεις, δὲν κατορθώσαμε ἀκόμη νὰ τὸ λάβωμεν.

Βεβαίως εἴμεθα πολὺ εὐτυχεῖς διότι ἐν μέλος τοῦ πιστοῦ μας ποιμινίου, ἡ κυρία Αἰκατερίνη Ζορμπᾶ, ἔχει προταθῆναι νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς Συντονίστρια τῆς Συνελεύσεως. Ἡ συμμετοχὴ τῆς κ. Ζορμπᾶ ὡς Συντονιστρίας τῆς Συνελεύσεως τοῦ Trondheim ὑπογραμμίζει ἐπίσης τὴν σημασίαν τῆς προσφάτως εἰλημμένης ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ ἰδρῶσιν μίαν Εἰδικὴν Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν Γυναικῶν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰς εὐρύτερας δραστηριότητας τῆς Ἐκκλησίας.

Διαβάζων ἐκ νέου τὸ Σχέδιον τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς Συνελεύσεως, παρετήρησα ὅτι τὸ σημεῖον ὑπ' ἀριθμ. 9 προβλέπει τὴν δυνατότητα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς νὰ προτείνῃ τροπολογίαν/προσθήκην εἰς τὰς Διαρκεῖς Διατάξεις τῆς Συνελεύσεως σχετικῶς πρὸς τὴν λήψιν ἀποφάσεων βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς συμφωνίας. Ὡς ἐτονίσθη εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου κ. Ἱερεμίου τῆς

22ας Ἰανουαρίου 2003, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐθίγη καὶ συνεζητήθη διεξοδικῶς κατὰ τὴν Συνάντησιν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΕΚ εἰς Morgés. Τοῦτο συνετελέσθη ἐντελῶς ἀνεξαρτήτως τῆς προτάσεως ἐπὶ τῆς μεθοδολογίας αὐτῆς, ἡ ὁποία ἐπαρουσιάσθη ὑπὸ τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΠΣΕ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν αὐτοῦ τοῦ σώματος, ἡ ὁποία ἀπεφάσισε, τὸν παρελθόντα Αὔγουστον, τὴν ἐφαρμογὴν τῆς κατὰ τὸ μεσοδιάστημα τὸ ὁποῖον προηγεῖται τῆς ἐπομένης Γενικῆς Συνελεύσεως εἰς Βραζιλίαν (2006). Ἀποτελεῖ ἐλπίδα μας καὶ προσευχὴν μας ὅτι καὶ τὸ ΚΕΚ θὰ υἰοθετήσῃ αὐτὴν τὴν διαδικασίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Γενικὴν του Συνέλευσιν.

Γνωρίζομεν ὅτι φωναὶ ἀντίθετοι ἔχουν ὑψωθῆ ἀπὸ ὠρισμένους κύκλους. Ἐχει διατυπωθῆ ἐπιχειρηματολογία ὅτι ἡ λήψις ἀποφάσεων βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς συμφωνίας θὰ προκαλέσῃ «τὴν ἀποφυγὴν ἀμφιλεγόμενων θεμάτων καὶ τὸν ἀποκλεισμὸν θαρραλέων ἢ ἀκόμη καὶ προκλητικῶν πολιτικῶν καὶ θεολογικῶν θέσεων» (Περιοδικὸ ΕΚΔ, Νο 4/2002, σελ. 19). Ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι οἱ φόβοι οὗτοι τυγχάνουν ἀβάσιμοι. Οἱ Οἰκουμενικοὶ Ὄργανισμοί, ὡς τὸ ΚΕΚ καὶ τὸ ΠΣΕ θὰ διατηρήσουν, ἂν δὲν αὐξήσουν μάλιστα τὴν σημασίαν των ὡς βήματα σοβαρῶν συζητήσεων καὶ ἐλευθέρως ἀνταλλαγῆς γνωμῶν καὶ θέσεων καὶ ὡς σώματα προωθήσεως καὶ διευκολύνσεως οἰκουμενικῆς συνεργασίας. Τοιοῦτοτρόπως, τὸ ἔργον ὄλων αὐτῶν τῶν Ὄργανισμῶν, τῶν ἐφαρμοζόντων αὐτὴν τὴν μεθοδολογίαν οὐχὶ μόνον δὲν θὰ παρακαλυθῆ, ἀλλὰ τοῦναντίον θὰ ἐνδυναμωθῆ περαιτέρω. Καὶ τὸ σημαντικώτερον, αὐτὸ θὰ γίνῃ εὐκολώτερον ἀποδεκτὸν ἀπὸ τὰ λαϊκὰ στρώματα, κάνοντας οὕτως τοὺς πιστοὺς ἡμῶν περισσότερο ἀνοικτοὺς εἰς τὴν οἰκουμενικὴν συνεργασίαν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐπιθυμῶ νὰ θέσω ὑπὸ τὴν ἔμφρονα κρίσιν σας τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ τῆς παραχωρηθῆ μία ἀκόμη θέσις εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ΚΕΚ, ὥστε αὕτη, μὲ τοὺς δύο ἐκπροσώπους τῆς νὰ δύναται νὰ συμβάλλῃ ἀποτελεσματικότερον εἰς τὴν προώθησιν τῶν κοινῶν μας στόχων.

Ἐπίσης, ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ Σχεδιασμοῦ τῆς Συνελεύσεως, θὰ συνεχίσῃ τὸ σημαντικὸν τῆς ἔργον, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ διὰ τῶν ποικίλων Ἐπιτροπῶν τῆς, ἰδίως εἰς τὸ μεστὸν προκλήσεων καὶ ἄκρως εὐαίσθητον πεδίου τῆς Βιοηθικῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν προσδίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρύψωμεν τὴν ἀνησυχίαν μας λόγω προσφάτων ἀναφορῶν εἰς ἰατρικὰ ἐργαστήρια ἀμφιβόλου ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου, εὐρισκομένων

εἰς στενὴν συνεργασίαν μεθ' αἰρετικῶν σεκτῶν, αἱ ὁποῖαι πειραματίζονται διὰ νὰ κατορθώσουν τὴν κλωνοποίησιν ἀνθρώπων. Αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ ἐνωθῶν διὰ νὰ ἀσκήσουν πίεσιν ἐπὶ τῶν ἀρμοδίων καὶ ὑπευθύνων ἐκείνων φορέων, οὕτως ὥστε νὰ γίνῃ σεβαστὴ ἡ ἱερότης τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐξασφαλισθῆ ὅτι ἡ ἀκεραιότης τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου θὰ παραμείνῃ ἀπαραβίαστος ἐσαεὶ. Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διασαλεύῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς ὅλης Ἐπιστήμης.

Ὁ καθηγητὴς Νευρολογίας κ. Σταῦρος Μπαλογιάννης, πιστὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας μας, ἔχει συντελέσει μὲ τὴν ἐπιτυχή συμμετοχὴν του εἰς τὴν Ὁμάδα Βιοηθικῆς τοῦ ΚΕΚ εἰς τὴν συναγωγὴν χρῆσιμων συμπερασμάτων. Ὁ ἴδιος εἶναι τακτικὸν μέλος τῆς ἡμετέρας Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς.

Ἐπιπλέον, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ θέμα τοῦτο, τῆς ἀκεραιότητος δηλονότι τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, δὲν δυνάμεθα νὰ παραθεωρήσωμεν τὸ ἐπιτελεσθὲν σημαντικὸν ἔργον, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τοὺς Μετανάστας ἐν Εὐρώπῃ (CCME) σχετικῶς πρὸς τὰ προβλήματα τῶν Μεταναστῶν, τῶν Προσφύγων καὶ τῶν Αἰτούντων Ἄσυλον ἐν Εὐρώπῃ. Εἰς τὴν προσφώνησίν μου εἰς ἕνα εἰδικὸν Συνέδριον τὸ ὁποῖον ὠργανώθη ὁμοῦ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ (CCME), πραγματοποιηθὲν ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ (CCME), τὸ ὁποῖον ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐν Ἀθήναις (Νοέμβριος 2002), ἀνεφέρθη εἰς ποικίλας ὀψεις αὐτῶν τῶν προβλημάτων καὶ εἰς τὰς προκλήσεις τὰς ὁποίας αὐτὰ παρουσιάζουν διὰ τὰς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐπίσης καὶ διὰ τὴν Πατρίδα ἡμῶν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναλήψεως τῆς Προεδρίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως.

Μεγάλῃ σημασίᾳ εἶναι ἐπίσης τὸ Περιβαλλοντικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ τοῦ ΚΕΚ καὶ ἰδίως ἡ ἐργασία του διὰ τὴν προώθησιν τῆς βιωσίμου ἀναπτύξεως. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συμμετεῖχε εἰς τὴν Ὁμάδα Ἐργασίας «Οἰκονομία, Οἰκολογία καὶ Κοινωνικά Θέματα» τῆς Ἐπιτροπῆς «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία» μὲ συντονιστὴν τὸν κ. Κωνσταντῖνον Ζορμπᾶν, ὁ ὁποῖος ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας τὸ ἔργον τῆς, μὲ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐκθέσεως «Βιώσιμος ἀνάπτυξις καὶ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις». Τὸ ἔργον τοῦτο προωθεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὸ ἀντικείμενον Εὐρωπαϊκοῦ Χριστιανικοῦ Δικτύου διὰ τὸ Περιβάλλον (ECEN). Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐνισχύσῃ

τήν προσπάθειαν ταύτην διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς εἰς τὸ προσεχές συνέδριον τοῦ (ECEN), τὸ ὁποῖον θὰ πραγματοποιηθῆ εἰς Βόλον τὸν προσεχῆ Μάϊον. Ὡς ἐπεσημάναμεν εἰς τὴν ἀπάντησίν μας πρὸς τὸ ΠΣΕ, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς Ἐκκλήσεως, τὴν ὁποῖαν αὐτὸ προηποίασε ἐν ἀλληλεγγύῃ πρὸς τοὺς πλέον θιγομένους ὑπὸ τῆς Ἀλλαγῆς Κλίματος διὰ τὴν Περιβαλλοντικὴν Συνάντησιν τοῦ Γιοχάννεσμπουργκ, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν βασικῶς συμφωνεῖ πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ τοῦ σπουδαίου κειμένου, διατηρεῖ μίαν ὀρισμένην ἐπιφύλαξιν σχετικὴν πρὸς τὴν πρότασιν ὅτι αἱ ἀνεπτυγμένα Χῶραι δέον ὅπως σταδιακῶς μειώσουν τὴν ἔκλυσιν ἀερίων τοῦ θερμοκηπίου ἐν ὀνόματι τῆς «Συστολῆς καὶ Σύγκλισης», ἐνῶ ταυτοχρόνως αἱ ἀναπτυσσόμεναι Χῶραι αὐξήσουν τὰ ἰδικὰ των. Ἀποτελεῖ γνώμην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὅτι οὗτος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ στόχος τοῦ ἐλέγχου τῆς Ἀλλαγῆς Κλίματος, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον αἱ πηγαὶ ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι μολύνουν τὸν ἀέρα, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντικατασταθοῦν ὁλοκληρωτικῶς ὑπὸ ἡπίων πηγῶν ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι δὲν μολύνουν τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τὸ φυσικὸν περιβάλλον.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς νέας στρατηγικὰς καὶ τοὺς νέους τρόπους ζωῆς, οἱ ὁποῖοι προτείνονται ὑπὸ τοῦ ΚΕΚ, αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ ἀσκητικὴ διάστασις τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος δύναται εἰς μέγιστον βαθμὸν νὰ συμβάλῃ «εἰς τὸ νὰ ζῶμεν ἡμεῖς ἀπλούστερον ὥστε οἱ ἄλλοι νὰ δύνανται ἀπλῶς νὰ ζοῦν».

Εἴμεθα ὄντως εὐτυχεῖς διότι τὸ ΚΕΚ ἀφιερώνει σοβαρὰν προσοχὴν εἰς αὐτὸ τὸ ἔξαιρετικῶς σημαῖνον θέμα, ἓνα θέμα τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῆ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν μὲ ἄκραν σοβαρότητα καὶ ὑπευθυνότητα.

Τελικῶς, τὸ θέμα «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θεραπεύει καὶ καταλλάσσει – ἡ Μαρτυρία τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Εὐρώπῃ» εἶναι πολὺ ἐπίκαιρον. Αἱ Ἐκκλησίαι ἐντὸς μιᾶς Ἠπείρου ἢ ὁποῖα βαίνει πρὸς ἐνοποίησιν, δὲν δύνανται νὰ ἔχουν τὴν πολυτέλειαν τῆς διαιρέσεως. Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης πρέπει νὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ νὰ αὐξηθοῦν αἱ προσπάθειαι ἡμῶν πρὸς συνεργασίαν ἡμῶν ἐπὶ κοινωνικῶν, πολι-

τικῶν καὶ ἠθικῶν θεμάτων, ἀλλ' ἐπίσης διδόντες μεγαλυτέραν ἔμφασιν εἰς τὴν μελέτην θεολογικῶν θεμάτων καὶ ἀρχῶν: καὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐνώνουν καὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα διαιροῦν ἡμᾶς, μὲ προοπτικὴν οὐχὶ μόνον νὰ κατορθώσωμεν μίαν «κοινὴν Χριστιανικὴν φωνήν», ἀλλ' ἐπίσης καὶ νὰ ἐνδυναμώσωμεν τὴν ἀλληλεγγύην ἡμῶν πρὸς ὑπέρβασιν τῶν ὑπαρχόντων ἐμποδίων εἰς τὸν δρόμον ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐνότητα.

Ἐν κατακλείδι, ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ προτείνω, ἐπικυρώνων τρόπον τινα τὴν ἀπόφασιν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς νὰ στηρίξῃ τὴν πρωτοβουλίαν διὰ μίαν «Ὀλυμπιακὴν Ἐκεχειρίαν» διὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων τοῦ 2004, νὰ ὑπογράψῃ τὸ Προεδρεῖον τοῦ ΚΕΚ, ἐπωφελοῦμενον τῆς παρουσίας του ἐδῶ ἐν Ἀθήναις, ὡς συμβολικὴν πράξιν, τὸ Βιβλίον προσυπογραφῆς, εἰς τὸ ὁποῖον πρῶτος θὰ ὑπογράψω ἐγώ. Τέλος, ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ἡ Συνέλευσις τοῦ Trondheim θὰ προσυπογράψῃ ἐπίσης τὴν Ἐκεχειρίαν, δανειζοῦσα δι' αὐτῆς τὴν βαρῦτητα τῆς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν μιᾶς τοιαύτης παύσεως ἐχθροπραξιῶν ἀνὰ τὸν κόσμον. Ὡς γνωρίζετε, ἡ Ἐκεχειρία ἦτο μία πράξις, ἢ ὁποῖα ἐνεθαρρύνετο ὑπὸ πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν Πόλεων-Κρατῶν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἀρχαίων πρὸ Χριστοῦ Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων. Εἶναι μία ὡραία καὶ ἱστορικὴ παράδοσις. Ἐὰν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Ἐκκλησίαι κατὰ τὴν Συνέλευσιν δανείσουν τὴν ὑποστήριξιν των, δύνανται νὰ καταστήσουν τὴν Ἐκεχειρίαν καθιερωμένην πρακτικὴν. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ εὐλογῆσῃ αὐτὴν τὴν πράξιν ὥστε νὰ ἐξαπλωθῇ πέραν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων καὶ νὰ ἔχῃ ἀποτελέσματα διαρκείας.

Προσευχόμεθα ὁ Κύριος νὰ ὁδηγῇ ἡμᾶς εἰς τὰς διαβουλευσεις ἡμῶν καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Προεδρείου νὰ ἀφήσουν μίαν εὐεργετικὴν καὶ ἀνεξίτηλον σφραγίδα ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν. Νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στηρίζει τὸ ἔργον τοῦ ΚΕΚ, ὡς τοῦτο ἐπιτελεῖται ὑπὸ τῶν Συνελεύσεών του, ὑπὸ τῶν Ἐπιτροπῶν του καὶ ὑπὸ τῶν Ὁμάδων Ἐργασίας του.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΟΣ - ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) με την απόφασή του της 12/12/2002 απέρριψε ως απαράδεκτη και άβάσιμη την προσφυγή Έλλήνων κληρικών και λαϊκών, οι όποιοι ζητούσαν να έχουν το δικαίωμα αναγραφής του θρησκειύματος στις αστυνομικές τους ταυτότητες και σε άλλα δημόσια έγγραφα. Το Δικαστήριο δεν δέχθηκε να συζητήσει την προσφυγή ενώπιον άκροατηρίου και δεν έδωσε την δυνατότητα να άκουσθούν τὰ έπιχειρήματα των Έλλήνων πολιτών που προσέφυγαν σ' αυτό. Η συγκεκριμένη απόφαση και ο τρόπος με τον όποιο έλήφθη προκαλεί πολλές άπορίες και μās δίδει την έντύπωση βεβιασμένης κινήσεως με συγκεκριμένη σκοπιμότητα. Πριν σχολιάσουμε, όμως, την απόφαση αυτή κρίνουμε σκόπιμο να ύπενθυμίσουμε έν συντομία τις μέχρι τώρα εξέλιξεις στο ζήτημα της αναγραφής του θρησκειύματος, το όποιο ή Έκκλησία της Ελλάδος θεωρεί ότι παραμένει άνοιχτό και ως νομικό θέμα, αλλά και ως ζήτημα σεβασμού προς την βούληση τριών και περισσότερων εκατομμυρίων Έλλήνων πολιτών.

Α. Πώς ξεκίνησε το ζήτημα

Στις 24 Μαΐου 2000 και ένψ ό Προκαθήμενος της Έκκλησίας της Ελλάδος εύρίσκετο στην Ρουμανία για επίσημη επίσκεψη, ό Πρωθυπουργός κ. Κώστας Σημίτης άπαντών σε έρώτηση της βουλευτού κ. Μαρίας Δαμανάκη στην Βουλή των Έλλήνων δήλωσε ότι το θρήσκειμα δεν θα αναγράφεται πλέον στις αστυνομικές ταυτότητες των Έλλήνων πολιτών. Είχε προηγηθεί ή απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων ύπ' άριθμ. 510/17 της 15/5/2000, ή όποια είσηγεϊτο *την μη αναγραφή του θρησκειύματος στις αστυνομικές ταυτότητες και έπεκαλείτο τον Νόμο 2472/1997 περί Προστασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρος*. Είμαι χαρακτηριστικό ότι το θέμα έτέθη ως κεραινός έν αιθρία από την κυβερνητική πλευρά λίγες μόνον εβδομάδες μετά τις εκλογές της 9ης Άπριλίου 2000, ένψ κατά την προεκλογική περίοδο δεν είχε ένημερωθεί ό λαός ότι έπρόκειτο να τεθεί αυτό το ζήτημα. Είμαι, πάντως, ένδεικτικό των κυβερνητικών προθέσεων το γεγονός ότι στις 8 Μαΐου 2000 ό τότε Υπουργός Δικαιοσύνης και Καθηγητής της Νομικής Σχολής κ. Μιχαήλ Σταθόπουλος παρεχώρησε συνέντευξη στην έφημερίδα ΕΘΝΟΣ, κατά την όποια πέραν του θέματος της αναγραφής του θρησκειύματος κατέθεσε και μία σειρά προτάσεων με σαφή στόχο την περιθωριοποίηση της Έκκλησίας και την άποκοπή του λαού μας από τις Όρθόδοξες ρίζες του.

Ό Νόμος 1988 του 1991 όρίζει ότι ή αναγραφή του θρησκειύματος στα Δελτία Ταυτότητος είναι *ύποχρεωτική*. Η Έκκλησία μας θεωρεί ότι ό Νόμος αυτός εξακολουθεί να ισχύει και δεν άνατρέπεται με μία σύσταση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, διότι στον νομικό πολιτισμό της Ελλάδος ένας Νόμος μπορεί να καταστεί άνεργός μόνον με την ψήφιση νεωτέρου Νόμου από την Βουλή των Έλλήνων. Και είμαι γνωστό σε όλους ότι από την Βουλή των Έλλήνων ουδέποτε έψηφίσθη Νόμος που να θεσπίζει την διαγραφή του θρησκειύματος από τις ταυτότητες. Παρ' όλα αυτά ή Έκκλησία μας έξ αρχής έτάχθη *ύπερ της προαιρετικής* και όχι της ύποχρεωτικής αναγραφής του θρησκειύματος. Πιστεύουμε ότι έτσι εκφράζεται καλύτερα ή θρησκευτική έλευθερία των πολιτών και δίδεται το δικαίωμα να μην αναγράφεται το θρήσκειμα στις ταυτότητες των συμπολιτών μας, οι όποιοι δεν το έπιθυμούν για όποιοδήποτε λόγο. Όσον άφορā δέ στο Νόμο 2472/1977, τον όποιο έπεκαλέσθη ή Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, θυμίζουμε ότι ό πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης κ. Ευάγγελος Γιαν-

Του

Κωνσταντίνου Χολέβα
Πολιτικού Έπιστήμονος

νόπουλος, ὁ ὁποῖος ἦταν καὶ ὁ κύριος συντάκτης τοῦ Νόμου, δήλωσε εὐθαρσῶς ὅτι ὁ *Νόμος αὐτὸς ἀναφέρεται στὴν ἠλεκτρονικὴ ἐπεξεργασία εὐαισθητῶν προσωπικῶν δεδομένων* καὶ οὐδεμία σχέση ἢ ἀναφορὰ ἔχει πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκευάτου. Ἔρα συμπεραίνουμε ὅτι ἡ Ἀρχὴ χρησιμοποίησε ἕναν οὐσιαστικὰ ἄσχετο Νόμο γιὰ νὰ δικαιολογήσει ἀποφάσεις, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἤδη ληφθεῖ με πολιτικὰ κριτήρια καὶ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση ἀκραίων ἀντιεκκλησιαστικῶν ἰδεολογημάτων μιᾶς μικρῆς μερίδος διανοουμένων ἀποκεκομμένων ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα καὶ ἀπὸ τὰ πραγματικὰ πιστεύματα τοῦ λαοῦ μας.

Β. Γιατὶ ἀντιδράσαμε

Κατόπιν ὄλων αὐτῶν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπεφάσισε νὰ ἀντιδράσει πρῶτον με τὴν λιαν ἐπιτυχῆ ὀργάνωση Λαοσυνάξεων στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Θεσσαλονίκη καὶ δεύτερον με τὴν συγκέντρωση ὑπογραφῶν γιὰ τὴν διεξαγωγὴ Δημοψηφίσματος. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔκανε προσκλητήριο καὶ ἀπευθύνθηκε στὴν ζωσα Ὁρθόδοξη Πίστη, τὴν δημοκρατικὴ εὐαίσθησία, τὴν ἱστορικὴ συνείδηση καὶ τὸ πληγωμένο αἶσθημα ἀξιοπρεπείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἔτσι, κληρὸς καὶ λαὸς στείλαμε δυναμικὰ τὸ μήνυμα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος ὅτι πάντοτε θὰ μᾶς βρίσκουν ἀντιμέτωπους ὅσοι προσβάλλουν τὴν ἑλληνορθόδοξη ταυτότητά μας καὶ πλήττουν βάνουσα τὶς ρίζες μας. Οἱ κυριώτεροι λόγοι τῆς ἀντιδράσεώς μας ἦσαν καὶ εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Ἡ Ἐκκλησία μας θεωρεῖ ὅτι ἡ προαιρετικὴ ἀναγραφὴ τοῦ θρησκευάτου στὶς ταυτότητες συνδέεται κατὰ τρόπο ἄμεσο με τὴν ἑλληνορθόδοξη ἰδιοπροσωπία τοῦ ἔθνους μας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἱστορικὸ στοιχεῖο τῆς διαχρονικῆς μας ἐπιβιώσεως καὶ ἀπαραίτητο ἔρεισμα τοῦ Λαοῦ, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποτελεῖ μείωση ἐναντι ὁποιοδήποτε ἑτεροδόξου ἢ ἀλλοδόξου πολίτου, τοῦ ὁποίου τὴν θρησκευτικὴ ἑτερότητα ἡ Ἐκκλησία σέβεται ἀπολύτως.

2) Ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ ὅτι ἦταν ἀντίθετη με τὴν δημοκρατικὴ παράδοση τοῦ τόπου μας ἡ μεθόδευση ποὺ ἀκολουθήθηκε γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς διαγραφῆς τοῦ θρησκευάτου. Ἡ Βουλὴ ἀχρηστεύθηκε καὶ ὑποκαταστάθηκε ἀπὸ μία διορισμένη «Ἀρχὴ» σὲ σημείο ποὺ γνωστὸς δημοσιογράφος σχολίασε τὸ συγκεκριμένο γεγονός με τὸν εὐστοχο τίτλο ἄρθρου του: «Δημοκρατία χωρὶς Βουλὴ καὶ χωρὶς Λαὸ»!

3) Ἡ Ἐκκλησία μας ἐξ ἀρχῆς τόνισε ὅτι τὸ ζήτημα τῶν ταυτοτήτων ἦταν ἀπλῶς ἡ κορυφὴ τοῦ παγόβουνου. Ὅπως ἔγινε φανερό ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τοῦ κ. Μ. Σταθό-

πουλου ποὺ προαναφέραμε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐνέργειες ἢ δημοσιεύσεις, ἂν δὲν ἀκουγόταν ἡ βροντερὴ φωνὴ διαμαρτυρίας τοῦ πιστοῦ λαοῦ μας γιὰ τὴν διαγραφὴ τοῦ θρησκευάτου θὰ ἀκολουθοῦσαν πολὺ γρήγορα καὶ ἄλλα μέτρα ἀποκοπῆς ἀπὸ τὶς ρίζες μας, ὅπως ἡ κατάργηση τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐπιβολὴ τοῦ πολιτικοῦ γάμου κ.ἄ. Στὸ σημείο αὐτὸ πιστεύουμε ὅτι ἡ στάση τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπέτρεψε, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, τὴν λήψη ἄλλων ἀντιχριστιανικῶν μέτρων. Πιστεύουμε ὅτι ἡ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς δώσαμε τὰ μηνύματα πρὸς πᾶσαν κατεύθυνση, ἀλλὰ δὲν ἐπαναπαύομαστε. Ἐπαγρυπνοῦμε καὶ εἴμαστε ἔτοιμοι γιὰ νέους εἰρηνικοὺς καὶ εὐγενεῖς ἀγῶνες στὸ πλαίσιο τῆς Παραδόσεώς μας.

4) Ἡ Ἐκκλησία μας ἰδιαίτερος ἐνοχλήθηκε ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ ἐμφανισθεῖ τὸ ὄλο ζήτημα ὡς ἐπιταγὴ δῆθεν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Ἔχει γίνε πλέον σαφές ὅτι οὐδέποτε ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις ζήτησε τὴν μὴ ἀναγραφὴ τοῦ θρησκευάτου στὶς ταυτότητες τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλωστε στὰ θεμελιώδη κείμενά της ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις δηλώνει ὅτι σέβεται τὴν πολιτιστικὴ ἰδιοπροσωπία τῶν λαῶν ποὺ τὴν ἀποτελοῦν. Καὶ γιὰ τὸν Ἑλληνα θεμέλιο αὐτῆς τῆς ἰδιοπροσωπίας εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Πίστη του, τὴν ὁποία δικαιούται νὰ ἐκφράζει δημοσίως καὶ ἐλευθέρως. Ἐκφραση τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῶν ἑλλήνων πολιτῶν εἶναι καὶ τὸ αἷμά μας νὰ μποροῦμε νὰ ἀναγράφουμε τὸ θρήσκευμα στὶς ταυτότητες προαιρετικῶς.

5) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπεσήμανε ἐπανειλημμένως ὅτι οὐδέποτε Ἑλληνας πολίτης, ἑτεροδόξος ἢ ἀλλόθρησκος, προσέφυγε σὲ δικαστήριο διαμαρτυρούμενος γιὰ τὴν ἀναγραφὴ τοῦ θρησκευάτου στὴν ταυτότητά του. Πιστεύουμε ὅτι στὴν σύγχρονη Ἑλλάδα δὲν γίνονται διακρίσεις εἰς βάρος Ἑλλήνων πολιτῶν με κριτήριο τὸ θρήσκευμά τους καὶ συμφωνοῦμε ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνονται. Ἄλλωστε γιὰ νὰ προστατεύσεις τὶς ὁποῖες μειονότητες ἢ θρησκευτικὲς κοινότητες ἔχεις σὲ μιὰ χώρα πρέπει νὰ τὶς ἀναδείξεις καὶ ὄχι νὰ τὶς ἀποκρύψεις. Ἐπίσης, ἡ Ἐκκλησία μας ἐξέφρασε τὴν θλίψη της, διότι κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἐντόνου συζητήσεως γιὰ τὸ ζήτημα τῶν ταυτοτήτων χρησιμοποιήθηκαν ἐναντίον της ἀπὸ ὀρισμένους Πανεπιστημιακοὺς καὶ διανοητὲς ἐπιχειρήματα τελείως ἀβάσιμα, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ὅτι δῆθεν τὴν ἀναγραφὴ τοῦ θρησκευάτου ἐπέβαλαν οἱ Γερμανοὶ κατακτητὲς μετὰ τὸ 1941. Ἀπεδείχθη βάσει ντοκουμέντων ὅτι ταυτότητες ποὺ ἀνέγραφαν τὸ θρήσκευμα κυκλοφοροῦσαν ἤδη ἀπὸ τὸ 1914!

Γ. Ἡ Συλλογὴ ὑπογραφῶν γιὰ τὴν διεξαγωγὴ δημοψηφίσματος

Μὲ ἀπόφαση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας μας ἄρχισε στὶς 14 Σεπτεμβρίου 2000 ἡ συλλογὴ ὑπογραφῶν γιὰ νὰ ἐνεργοποιηθεῖ τὸ ἄρθρο 44, παρᾶγραφος 2 τοῦ Συντάγματος περὶ διενεργείας δημοψηφίσματος. Ἡ Ἐκκλησία προσέφυγε στὸν λαὸ καὶ ζήτησε νὰ ἀκουσθεῖ ἡ φωνὴ του. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος δὲν ἔκανε δημοψήφισμα, ἀλλὰ συγκέντρωσε ὑπογραφές ὥστε νὰ πεισθεῖ ἡ Κυβέρνηση νὰ προκηρύξει δημοψήφισμα καὶ ἐκεῖ ὁ κάθε πολίτης νὰ ἐκφράσει τὴν ἀποψή του σχετικά μὲ τὴν ἀναγραφή ἢ μὴ τοῦ θρησκειώματος. Ἡ συλλογὴ τῶν ὑπογραφῶν ἔγινε βάσει τῶν ἄρθρων 5 καὶ 10 τοῦ Συντάγματος ποὺ κάνουν λόγο γιὰ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτη νὰ συμμετέχει στὴν οἰκονομικὴ, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ τόπου καὶ γιὰ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι πρὸς τὶς Ἀρχές. Ἐπρόκειτο γιὰ μία δημοκρατικότερη πρωτοβουλία, μὲ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία μας πρωτοπόρησε, θέτουσα πρώτη ἐκείνη τὸ αἶτημα νὰ ἐνεργοποιηθεῖ ἡ συνταγματικὴ διάταξη περὶ δημοψηφίσματος, ἡ ὁποία οὐσιαστικὰ ἔχει καταστῆ ἀνενεργός. Σὲ πολλὰ χωρὲς τῆς Εὐρώπης γιὰ σοβαρὰ ἔθνη καὶ κοινωνικὰ ζητήματα ἀποφασίζει ὁ λαὸς μὲσω δημοψηφισμάτων. Ἡ Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι μὲ τὴν πρωτοβουλία τῆς αὐτῆς συνετέλεσε στὴν δημοκρατικὴ ἀφύπνιση τῶν πολιτῶν καὶ στὴν συνειδητοποίηση τοῦ ρόλου ποὺ μποροῦν νὰ διαδραματίσουν σὲ μείζονα θέματα *Ἐθνικῆς Ἀξιοπρεπείας καὶ Αὐτογνωσίας*, ὅπως εἶναι ἡ διατήρηση τῆς ἑλληνορθόδοξης ταυτότητος τῆς Πατρίδος μας.

Ἡ συγκέντρωση τῶν ὑπογραφῶν ἔγινε μὲ τὴν εὐθύνῃ ειδιτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ μὲ τὴν ἐποπτεία τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου καὶ Διαφάνειας, ἡ ὁποία ἀπαρτίσθη ἀπὸ Πανεπιστημιακοὺς Καθηγητὲς Νομικῶν μαθημάτων, Ἀνωτάτους Δικαστικοὺς καὶ Νομικοὺς. Ἡ ἀνακοίνωση τῶν ἀποτελεσμάτων ἔγινε τὴν 28ῃ Αὐγούστου 2001 καὶ κατεγράφησαν τὰ ἑξῆς:

Συνολικὰ ὑπογεγραμμένα ἔντυπα: 3.025.245

Ἐγκυρα ἔντυπα: 3.008.901

Διπλοῦπογεγραμμένα - ἄκυρα ἔντυπα: 16.344

Περισσότεροι ἀπὸ τρία ἑκατομμύρια Ἑλληνες πολίτες ἀνταπεκρίθησαν στὸ κάλεσμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ζητοῦν δημοψήφισμα ἀντιτιθέμενοι στὸν αὐθαίρετο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀπεφασίσθη ἡ διαγραφή τοῦ θρησκειώματος. Πρόκειται γιὰ πολὺ μεγάλο ἀριθμὸ ἀνληφθεῖ ὑπ' ὄψιν ὅτι δὲν συμμετεῖχαν στὴν συλλογὴ ὑπογραφῶν οἱ Μητροπόλεις τῆς Κρήτης καὶ τῆς Δωδεκανήσου, οἱ ὁποῖες ὑπάγονται

στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Οὐδέποτε κατὰ τὴν νεώτερη Ἑλληνικὴ Ἱστορία συγκεντρώθηκε τόσος μεγάλος ἀριθμὸς ὑπογραφῶν ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ καὶ μάλιστα ἀπὸ πολίτες συνειδητοῦς, οἱ ὁποῖοι κατέθεταν τὸ ὄνομα τεπώνυμό τους καὶ τὸν ἀριθμὸ τῆς ἀστυνομικῆς τους ταυτότητος. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐχειρίσθη τὸ ὅλο θέμα μὲ εὐθύνῃ καὶ χωρὶς διάθεση ἀντιπαραθέσεων καὶ ὁ λαὸς μας ἔδειξε τὴν συμπαράστασή του μὲ σοβαρότητα, θάρρος καὶ συγκινητικὴ προθυμία. Δυστυχῶς, οἱ ἀρμόδιοι ἐκώφευσαν σ' αὐτὴν τὴν δυναμικὴ καὶ δημοκρατικὴ ἔκφραση τοῦ φρονήματος τοῦ πιστοῦ λαοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἔντονη συζήτηση μεταξὺ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὴν ἐπίσημη ἀνακοίνωση τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ὑπογραφῶν τῆ παρουσία καὶ Ἐπιτροπῆς Ἀρχιερέων. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐδήλωσε καὶ συνεχίζει νὰ δηλώνει μὲ κάθε τρόπο ὅτι ἡ νομικὴ, ἠθικὴ καὶ ἔθνικὴ πτυχὴ τοῦ ζητήματος παραμένουν ἀνοιχτὲς καὶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ριφθοῦν στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων οἱ ὑπογραφές τριῶν ἑκατομμυρίων καὶ πλέον Ἑλλήνων πολιτῶν.

Δ. Οἱ Προσφυγὲς στὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας καὶ στὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριο Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων

Λόγω τῆς ἀδιαφορίας τῆς Πολιτείας ἐναντι τῆς ὀγκώδους ἀντιδράσεως Ἐκκλησίας καὶ λαοῦ ὀρισμένοι συμπολίτες μας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ διακεκριμένοι Καθηγητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, προσέφυγαν στὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας (Σ.τ.Ε.), δηλαδὴ στὸ Ἀνώτατο Διοικητικὸ Δικαστήριο τῆς χώρας μας ζητώντας νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα προαιρετικῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκειώματος. Μὲ τὶς ἀποφάσεις ὑπ' ἀριθμ. 2279 - 2286/2001, οἱ ὁποῖες δημοσιεύθηκαν στὶς 27/6/1001, τὸ Σ.τ.Ε. δὲν ἔκανε δεκτὸ τὸ αἶτημα αὐτό. Ἔχει σημασία, πάντως, τὸ γεγονὸς ὅτι στὶς ἀποφάσεις σημειώνεται καὶ ἡ γνώμη τῆς ἰσχυρᾶς μειοψηφίας, δηλαδὴ δέκα Συμβούλων Ἐπικρατείας καὶ ἑνὸς Παρέδρου, ἡ ὁποία μὲ σοβαρότητα ἐπιχειρήματα καταδεικνύει ὅτι ἡ διαγραφή —καὶ ὄχι ἡ ἀναγραφή τοῦ θρησκειώματος— ἀναιρεῖ καὶ παραβιάζει τὴν ἐλευθερία ἐκδηλώσεως τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Ὄρισμένοι ἀπὸ τοὺς προσφυγόντες στὸ Σ.τ.Ε. προσέφυγαν ἐν συνεχείᾳ στὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριο Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τὸ ὁποῖο ἐδρεῖει στὸ Στρασβούργο. Ὅπως ἔχουμε ἤδη ἀναφέρει, τὸ ΕΔΑΔ μὲ τὴν πρόσφατη ἀπόφασή του ἔκρινε ὅτι ἡ προσφυγὴ εἶναι ἀβάσιμη γι' αὐτὸ δὲν τὴν συζήτησε ἐνώπιον ἀκροατηρίου, ἀλλὰ μόνον σὲ ἕνα κλειστὸ Συμβούλιο. Ἐγκριτοὶ Νομικοὶ σχολίασαν

ὅτι δὲν δικαιολογείται αὐτὴ ἡ στάση τοῦ ΕΔΑΔ, παρὰ μόνον ἂν δεχθοῦμε ὅτι ὑπῆρχε σκοπιμότης γιὰ νὰ τετρατισθεῖ ἡ ὑπόθεση χωρὶς δημοσία δίκη. Οἱ Εὐρωπαῖοι δικαστές δὲν ἐπέτρεψαν σὲ ἐκείνους ποὺ προσέφυγαν νὰ ἀναπτύξουν τὰ ἐπιχειρήματά τους. Καὶ διερωτᾶται κάθε λογικὸς ἄνθρωπος. Πῶς μπορεῖ νὰ ἀπορριφθεῖ ὡς ἀβάσιμη μία προσφυγὴ ὅταν ἡ ἀπόφαση στὸ ἑλληνικὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας ἐλήφθη μὲ ἰσχυρὴ μειοψηφία, ἡ ὁποία ἐτάχθη ὄχι μόνον ὑπὲρ τῆς προαιρετικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς υποχρεωτικῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκευάτος.

Ἡ συγκεκριμένη ἀπόφαση τοῦ ΕΔΑΔ διαπιστώνει ὅτι ἀκόμη καὶ ἡ προαιρετικὴ ἀναγραφὴ τοῦ θρησκευάτος σὲ δημόσια ἔγγραφα ἀποτελεῖ παραβίαση τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν. Μία τέτοια ἄποψη πιστεύουμε ὅτι ἀντιφάσκει ριζικὰ πρὸς τὴν πρακτικὴν ποὺ ἐφαρμόζεται σὲ ὀρισμένες εὐρωπαϊκῆς χώρες. Θυμίζουμε τὴν περίπτωση τῆς Γερμανίας, ὅπου ὁ κάθε πολίτης καλεῖται νὰ ἀναγράψει προαιρετικὰ στὴν φορολογικὴ του δήλωση τὴν θρησκευτικὴ ὁμολογία στὴν ὁποία ἀνήκει, ὥστε τὸ Κράτος νὰ δώσει ἓνα μέρος τοῦ φόρου στὴν θρησκευτικὴ αὐτὴ κοινότητα (θρησκευτικὸς φόρος). Ἡ φορολογικὴ δήλωση εἶναι σαφῶς δημόσιο ἔγγραφο καὶ οὐδεὶς Γερμανὸς πολίτης μέχρι σήμερα ἔχει διαμαρτυρηθεῖ γι' αὐτὸ τὸ μέτρο.

Πάντως πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ἀπὸ αὐστηρὰ νομικὴ σκοπιὰ ἡ ἀπόφαση τοῦ ΕΔΑΔ δὲν θεωρεῖται δικαστικὴ ἀπόφαση, ἀφοῦ δὲν ἔγινε συζήτηση ἐνώπιον ἀκροατηρίου, καὶ δὲν δεσμεύει τὴν ὁποιαδήποτε Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ἡ ὁποία θὰ ἤθελε νὰ φέρει πρὸς ψήφισιν στὴν Βουλὴ Νόμο περὶ τῆς προαιρετικῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκευάτος.

Πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας καὶ στὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριον δὲν προσέφυγε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Προσέφυγαν Ἑλληνες πολίτες, οἱ ὁποῖοι αἰσθάνθηκαν ὅτι θίγονται ἀπὸ τὸ μέτρο τῆς μὴ ἀναγραφῆς τοῦ θρησκευάτος στὶς ταυτότητες.

Ε. Ἀντιφάσεις καὶ ἄλλες συνέπειες

Αὐτὴ τὴν στιγμήν στὴν χώρα μας ἐπικρατεῖ μία τραγελαφικὴ κατάσταση ὅσον ἀφορᾷ στὸ θέμα τῶν ταυτοτήτων. Κυκλοφοροῦν τρία εἶδη ἀστυνομικῶν ταυτοτήτων καὶ συγκεκριμένα ἄλλοι Ἑλληνες ἔχουν τὴν παλαιὰ ταυτότητα μὲ τὸ θρήσκευμα, ἄλλη μία πιὸ πρόσφατη χωρὶς θρήσκευμα καὶ χωρὶς ἐθνικότητα καὶ ἄλλοι τὴν τελευταία ἐκδοχὴ, ἡ ὁποία ἀναφέρει τὴν ἐθνικότητα, ἀλλὰ

ὄχι τὸ θρήσκευμα. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ἀπόφαση –σύσταση τῆς Ἀρχῆς Προστασίας Προσωπικῶν Δεδομένων τῆς 15ης Μαΐου 2000 ζήτησε ὄχι μόνον τὴν διαγραφήν τοῦ θρησκευάτος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐθνικότητος. Ὅμως ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας ἔκριναν ὡς ἀπαραίτητη τὴν ἀναγραφὴν τῆς ἐθνικότητος ἀποδεικνύοντας σὲ ἓνα βαθμὸ πόσο μετέωρη καὶ ἀστήρικτη ἦταν ἡ ἐπιχειρηματολογία τῆς Ἀρχῆς.

Ἐξ ἄλλου, μὲ τὸ ἰσχύον σήμερα καθεστὼς ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἀρνεῖται ἓνα δικαίωμα στὴν Ὁρθόδοξην πλειοψηφία τῆς χώρας μας, τὸ ὁποῖο δικαίωμα ἰσχύει γιὰ τὶς θρησκευτικῆς μειονότητες τῆς Ἑλλάδος. Συγκεκριμένα ἓνας Μουσουλμάνος τῆς Θράκης δικαιούται νὰ εἰσαχθεῖ στὰ Α.Ε.Ι. χωρὶς ἐξετάσεις μόνον ἐπειδὴ ἀνήκει σὲ συγκεκριμένη θρησκευτικὴ κοινότητα. Δηλαδή δηλώνει τὸ θρήσκευμά του ἐνώπιον δημοσίας Ἀρχῆς καὶ ἐπὶ δημοσίου ἐγγράφου καὶ ἐπιβραβεύεται μὲ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὶς Πανελλήνιες ἐξετάσεις. Ἐπίσης, οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὴν ἐνοπλὴν θητεία καὶ ὑπηρετοῦν ἄοπλη θητεία ὡς νοσοκόμοι, ἀρκεῖ νὰ δηλώσουν τὶς θρησκευτικῆς τους πεποιθήσεις στὶς Στρατολογικῆς Ἀρχές, δηλαδή ἐπιβραβεύονται ὅταν ἀναγράψουν τὸ θρήσκευμά τους ἐπὶ δημοσίου ἐγγράφου. Οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, ὅμως, δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀναγράψουμε τὸ θρήσκευμά μας στὴν ταυτότητά μας ἔστω καὶ ἂν τὸ ζητήσουμε ἐνσυνειδήτως. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ παραβίαση τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσονομίας καὶ τῆς ἰσοπολιτείας. *Τελικὰ μέσα στὴν Ἑλλάδα οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχουμε λιγότερα δικαιώματα σὲ σύγκριση μὲ τὶς θρησκευτικῆς μειονότητες.*

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας μας θεωρεῖ ὅτι τὸ θέμα ὄχι μόνον δὲν ἔχει λήξει, ἀλλὰ παραμένει ἀνοικτὸ καὶ πολὺ σοβαρὸ. Μὲ προσεχὴ, μὲ συναίσθηση εὐθύνης καὶ μὲ σεβασμὸ πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες καὶ πρὸς τὸ Σύνταγμα τῆς πατρίδος μας ἡ Ἐκκλησία μας θὰ ἀποφασίσει ποιά θὰ εἶναι τὰ ἐπόμενα βήματα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν ταυτοτήτων. Ἡ Ἐκκλησία μας θεωρεῖ ὅτι χρησιμοποίησε ὅλους τοὺς τρόπους ἀντιδράσεως ποὺ εἶχε μέχρι σήμερα στὴ διάθεσή της, γι' αὐτὸ δὲν δικαιολογοῦνται οἱ μεμψιμοιρίες ποὺ ἀκούγονται ἀπὸ ὀρισμένους. Ἄς ἀποφύγουμε κάθε ὑπερβολὴ καὶ κάθε ἠττοπάθεια καὶ ἄς ἐμπιστευθοῦμε τὴν ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ ὁποία κατηύθυνε ἐπιτυχῶς τὸν ἀγῶνα. *Τὸ τελευταῖο κεφάλαιο στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ θρησκευάτος δὲν ἔχει γραφεῖ ἀκόμη.*

Παν. Τζουμέρκα. Ἡ συμβολὴ τοῦ Μητροπολίτη Κίτρους Βαρνάβα Τζωρτζάτου (†1985) στὴν πρόοδο τῶν Διορθοδόξων Σχέσεων στὴν χερσόνησο τοῦ Αἴμου, 2002. Ἔκδοσις τῆς Βαρναβείου Βιβλιοθήκης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κίτρους, Κατερίνης καὶ Πλαταμῶνος.

Παλαιὰ καὶ εἰλικρινὴς φιλία μὲ συνέδεε ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μὲ τὸν μακαριστὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν, ἡ δὲ ἐκτίμησις τὴν ὁποίαν εἶχα διὰ τὸ πρόσωπόν του ὡς Ἀρχιερέως, ὡς θεολόγου ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιστήμονος ἦταν εἷς ἐκ τῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποίους εἶχα κατ' ἐπανάληψιν προβεῖ εἰς παρουσίαισιν διὰ βιβλιοκρισιῶν διαφόρων ἔργων του. Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφορήθην ὅτι ὁ κ. Παν. Τζουμέρκας ἐπεξεργάζετο μελέτην διὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ἀειμνήστου ἱεράρχου εἰς τὴν πρόοδον τῶν διορθοδόξων σχέσεων στὴν χερσόνησο τοῦ Αἴμου ἐθεώρησα ὑποχρέωσίν μου νὰ τοῦ παράσχω κάθε στοιχεῖο, τὸ ὁποῖον εἶχα εἰς τὴν διάθεσίν μου καὶ ἦτο σχετικὸ μὲ τὸ θέμα τῆς διατριβῆς του ἢ τὸ ὁποῖον θὰ μπορούσε νὰ τὸν βοηθήσει εἰς τὴν τελειότεραν ἐπεξεργασίαν τῆς. Τὴν μικρὰν αὐτὴν βοήθειαν ἀναγνωρίζει ὁ κ. Τζουμέρκας εἰς τὸν πρόλογον τῆς προσφάτως κυκλοφορηθείσης διατριβῆς του διὰ τὸν ἀξέχαστον ἱεράρχην καὶ ἀγαπητὸν φίλον.

Ἡ ἐν λόγῳ διατριβὴ διαιρεῖται εἰς τρία κεφάλαια: εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον ὁ συγγραφεὺς ἐξιστορεῖ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ Κίτρους Βαρνάβα τὸν ὁποῖον πολὺ σωστὰ χαρακτηρίζει «πολυσχιδῆ, πληθωρικὴ, δυναμικὴ καὶ χαρισματικὴ προσωπικότητα». (σελ. 49) Ἄξιζεν νὰ διαβάσει κανεὶς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ διὰ νὰ ἐντυπωσιασθεῖ ἀπὸ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινωνικῶν γενικότερα δραστηριοτήτων τοῦ Βαρνάβα καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν συμβολὴν του εἰς τὴν μεταμόρφωσιν κυριολεκτικὰ τοῦ Νομοῦ Πιερίας ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀνεφέρθη κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῶν 30 χρόνων ἀρχιερατικῆς ποιμαντορίας του, μετατράπηκε «ἀπὸ βαλτοτόπι σὲ γόνιμο κάμπο» χάρις στὴν πολυσχιδῆ δράση του (σελ. 63). Μὲ τὴν μελέτην τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ ὁ ἀναγνώστης σχηματίζει πλήρη εἰκόνα διὰ τὸν ἱεράρχην Βαρνάβα καὶ συνεπῶς εἶναι πλέον εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσει πληρέστερα τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν πρόοδον τῶν διορθοδόξων σχέσεων στὴν Χερσόνησο τοῦ Αἴμου, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς διατριβῆς καὶ μὲ τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται εἰς τὰ κεφάλαια δευτέρου καὶ τρίτου.

Ἡ εἰσαγωγὴ ὁμῶς τοῦ ἀναγνώστη εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς διατριβῆς θὰ ἦταν ἴσως κάπως ἀπότομη καὶ δυσχερὴς ἐὰν ὁ ἀναγνώστης δὲν εἶχε προετοιμασθεῖ καὶ δὲν εἶχε γενικῶς ἐνημερωθεῖ σὲ γενικὰς γραμμὰς γιὰ τὶς διορθοδόξους σχέσεις κατὰ τὸν αἰῶνα ποὺ πέρασε καὶ γιὰ τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐκράτησε στὸ θέμα αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν μιᾶς τέτοιας δυσκολίας ὁ συγγραφεὺς προτάσει τοῦ πρώτου κεφαλαίου ἓνα, οὕτως εἰπεῖν, «Εἰσαγωγικὸ Κεφάλαιον» ἀφιερωμένον σ' αὐτὴν τὴν γενικὴν ἐνημέρωσιν τοῦ ἀναγνώστη, μετὰ τὴν ὁποίαν εἶναι αὐτὸς σὲ θέσιν νὰ ἐκτιμήσει πληρέστερον τὴν εἰς τὸ θέμα αὐτὸ συμβολὴν τοῦ Κίτρους Βαρνάβα.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον Δεύτερον ἐρευνᾶται ξεχωριστὰ ἡ συμβολὴ τοῦ Βαρνάβα εἰς τὴν πρόοδον τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ α) τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου β) τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας γ) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας καὶ δ) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας.

Τοῦ

κ. Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου

Δρ. Ν.

Ἐπιτ. Ἀντιπρόεδρου τοῦ Σ.τ.Ε.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἀπὸ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ἡ συμβολὴ τοῦ Κίτρου Βαρνάβα εἰς τὴν «ἀναθέριμανση καὶ σύσφιγξη» τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία κατὰ τὸ ἀ΄ μισὸ τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἦταν «ἡ πιὸ ἀπομονωμένη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία» (σ. 179) καὶ βρισκόταν «σὲ πλήρη ἀκοινωνησία μὲ τὶς λοιπὲς ἀδελφές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες» (σ. 180).

Τὸ «ἄνοιγμα», λοιπὸν, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας ἔκαμε πρῶτος ὁ μακαριστὸς Βαρνάβας ὅταν τὸν Μάρτιον τοῦ 1996 ἐπεσκέφθη, κατόπιν ἀδείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς καὶ ἐχαρκτηρισθῆ, κατὰ τὴν σχετικὴν προσφώνησιν, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου «πρῶτη χελιδόνα ἐξ Ἑλλάδος» (σελ. 186).

Ἐξ ἴσου σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ μακαριστοῦ Βαρνάβα εἰς τὴν πρόοδο τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν λοιπῶν ὡς ἄνω Ἐκκλησιῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπεσχίσθη ἡ ἐν Ἑλλάδι Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπὶ βαυαροκρατίας κατὰ τρόπον πρᾶξικοπηματικὸν καὶ μὲ τὴν συνέργειαν, δυστυχῶς, καὶ ἐλλήνων.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον Τρίτο ἐρευνᾶται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἡ συμβολὴ τοῦ Κίτρου Βαρνάβα στὶς διορθόδοξες σχέσεις τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου «μέσω τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου». Μὲ τὸ τμῆμα τῆς σχολιαζομένης μελέτης ἀποδεικνύεται πόσον σημαντικὴ μπορεῖ νὰ ἀποβῆ ἡ συγγραφικὴ δραστηριότης ὅταν αὐτὴ γίνεται μὲ προσοχή, ἀγάπη πρὸς τὸ ἀντικείμενον καὶ σοβαρότητα. Στὸν τομέα αὐτὸ ὁ μακαριστὸς Βαρνάβας ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος. Σημειῶνω ἀπλῶς τὸ ἔργον τοῦ μακαριστοῦ: «Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῶν Ὁρθόδοξων Πατριαρχείων μετὰ ἱστορικῶν ἀνασκοπήσεων», ἔργον τὸ ὁποῖον ὡς καὶ ὁ ἴδιος ὁ μακαριστὸς Βαρνάβας σημειώνει –καὶ

ὀρθῶς τὸ ἐπισημαίνει ὁ κ. Τζουμέρκας (σελ. 226)– «ὅπωςδῆποτε ἐπαυξάνει τὴν μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν οἰκειότητα».

Τέλος, ἐν Παραρτήματι τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Τζουμέρκα παρατίθενται δύο μνημειώδεις ὁμιλίαι τοῦ μακαριστοῦ Βαρνάβα: ἡ πρώτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἐν τῷ παρόντι χρέος τῶν ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν», ἐκφωνηθεῖσα κατὰ τὴν ἀναγόρευσίν του ὡς ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς ἐν Σόφια Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τὸ 1974 καὶ ἡ δευτέρα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ἡμεῖς», ἐκφωνηθεῖσα κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας τὴν 15ην Μαρτίου 1981 εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου στὴν Ἀθήνα, παρουσίᾳ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τοῦ Πρωθυπουργοῦ, Ὑπουργῶν κ.λπ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ κείμενα συμπληρώνουν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀλησμόνητου ἱεράρχη ὡς ὀλοκληρωμένης προσωπικότητος εἰς τὸν χώρον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ὁ κ. Τζουμέρκας συνέγραψε τὴν διατριβὴν του αὐτὴν μὲ ζῆλον καὶ ἀγάπη διὰ τὸ θέμα του καὶ μὲ ἐπιστημονικὴν συνέπειαν. Προσεπάθησε στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ, νὰ συγκεντρώσει ὅλα τὰ ὑπάρχοντα στοιχεῖα διὰ νὰ πλουτίσει τὸ ἔργον του καὶ διετύπωσε τὶς σκέψεις καὶ κρίσεις του εἰς γλώσσαν ἐλληνίδα καὶ ἔχει τοῦτο ἰδιαιτέραν σημασίαν στὴν σημερινὴ ἐποχὴ κακοποιήσεως τῆς γλώσσης ἀπὸ τοὺς διαφόρους «προοδευτικοὺς» κουλτουριάρηδες, οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι εἶναι τόσον περισσότερον δημοκράτες ὅσο περισσότερον βιάζονται τὴν γλῶσσα. Τρομάρα τους.

Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Τζουμέρκα, ἡ ὁποία ὡς μεταπτυχιακὴ ἐργασία εἰς τὸ τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. ἐβαθμολογήθη μὲ «ἄριστα», εἶναι ἔργον σοβαρὸν καὶ πολύτιμον εἰς ὅλους ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερα χρήσιμον διὰ τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς, οἱ ὅποιοι πολλὰ ἔχουν νὰ κερδίσουν ἀπὸ τὴν μελέτην του.

Ἑλληνισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία στὸν σύγχρονο κόσμο**Ἑλληνισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία
στὸν σύγχρονο κόσμο****Κάτω ἀπὸ τὸ ράσο του,
ἔφερε ὅλη τὴν Ὁμογένεια****Χαρισματικὸς πνευματικὸς
ἡγέτης τοῦ Ὁρθοδόξου
Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς****25 χρόνια πνευματικῆς
διακονίας στὸν Πειραιᾶ****Ποιμαντικὴ ἀκτινοβολία****Ὅραμα καθολικότητας τοῦ
εὐαγγελικοῦ κηρύγματος****«Ὅραμα ἐλπίδας»****Ἀξιόλογο βιβλίο γιὰ
τὸν Θεόκλητο Φαρμακίδη****Ἐπισημάνσεις γιὰ
τὴ σύγκρουσι Φαρμακίδη
καὶ Κωνστ. Οἰκονόμου
καὶ γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ
Πατριαρχεῖο****Ἐκκλησία καὶ κράτος:
Γαλλικοὶ προβληματισμοὶ****Ἐκθεση βυζαντινῶν
εἰκόνων στὸ Ἄμστερνταμ****Ἡ ἀλβανικὴ κυβέρνησις
παρακρατεῖ ἀγιογραφίες****Ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ὑπὲρ
τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης**

Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου ἄρχισε μὲ εὐνοϊωνες προοπτικὲς τὸ Β' Ἐξαμῆνο τῶν διαλέξεων καὶ συζητήσεων στὸ «Λαϊκὸ Πανεπιστήμιον, τὸ ὁποῖο μὲ ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὀργανώνεται ὑπὸ τῆς προεδρευομένης ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ κ. Ἰγνάτιο «Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτιστικῆς Ταυτότητος». Οἱ διαλέξεις αὐτὲς γίνονται, κατόπιν εὐγενοῦς ἐγκρίσεως τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γ. Μπαμπινιώτη, στὸ Ἀμφιθέατρο «Ἰ. Δρακοπούλου» τοῦ Κεντρικοῦ Κτιρίου τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὴν ἔναρξιν τῶν διαλέξεων τοῦ Β' Ἐξαμήνου ἔκαμεν ὁ διακεκριμένος ἱστορικός-συγγραφέας καὶ λαμπρὸς συνεργάτης ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν κ. Σαράντος Ἰ. Καργάκος, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν γνωστὸν γλαφυρὸν καὶ συναρπαστικὸν χειμαρῶδη λόγον του καὶ μὲ πολυδιάστατες ἐπισημάνσεις ἀνέπτυξεν εὐστοχότατα τὸ θέμα: «Ἑλληνισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία στὸν σύγχρονο κόσμος». Ἡ ἐξαίρετη διάλεξις του, –ποῦ ἦταν εὐστοχῆ εἰσήγησις στὸ γενικὸ θέμα τοῦ Β' ἔξαμήνου «Ἑλληνισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς στὴν ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποιήσεως: Εὐρώπη, Ἰσλάμ, σύγχρονες ἐξελίξεις»,– οἱ ἀπαντήσεις του στὰ ἐρωτήματα καὶ στίς παρεμβάσεις κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασα συζήτησι καὶ ἡ τελικὴ συνοπτικὴ ὁμιλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἅφ' ἑνὸς ἐπεσφράγισαν τὰ συμπεράσματα τῶν διαλέξεων καὶ συζητήσεων τοῦ Α' ἔξαμήνου περὶ τῶν ὄχι ἐχθρικών, ἀλλὰ φιλικῶν διαλεκτικῶν σχέσεων Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ καὶ ἅφ' ἑτέρου ἐπεσήμαναν ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴν ἀκρότητα τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, τοῦ σωβινισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας, εἶναι συμβατὴ πρὸς τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ε.Θ.

Κάτω ἀπὸ τὸ ράσο του, ἔφερε ὅλη τὴν Ὁμογένεια

Κατὰ τὴν πρόσφατη παρουσίαν στὴν Ἀθήνα τοῦ ἐκ 414 σελίδων βιβλίου «Ἐ γ ὦ, ὁ Ἰά κ ω β ο ς» (ἐκδόσεις ΣΚΑΪ – Ἐκδ. Οἶκος Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ), τὸ ὁποῖο συνετέθη κατὰ θαυμάσιον τρόπο καὶ μὲ πολλὴν εὐαισθησίαν καὶ κριτικὴν ἰκανότητα, ἡ ὁποία ἐπίσης εἶναι ἐκδηλη σὲ ὅλα τὰ ἀξιολογώτατα δημοσιεύματα τοῦ ἐκπονήσαντος τὸ ἔργον δημοσιογράφου καὶ συγγραφέως κ. Γεωργίου Μαλούχου, ὁ ἐκ τῶν ὁμιλητῶν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, στὴν ὁμιλία του, ποῦ δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενον τεῦχος τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ἀφοῦ ἀνεφέρθη στὴν σιωπὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου γιὰ τὴν ἐπιλογὴν του, οἱ ὁποῖες πάντοτε ἐλάμβαναν ὑπ' ὄψιν «τίς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του ἀσφαλῶς», προσέθεσε καὶ τὰ ἐξῆς: «Ὁ Ἰάκωβος, ὑπῆρξε Ἀρχιεπίσκοπος ὄχι τυχαῖος. Κάτω ἀπὸ τὸ ράσο του, ἔφερε ὅλη τὴν ὁμογένεια. Ὑπῆρξε ὁ Ἱεράρχης ποῦ ἀγκάλιασε τὸ ποίμνιόν του, τοὺς ξενητεμένους μας, ποῦ οἱ ἄλλοι τοὺς βλέπαν μὲ περιφρόνησι, καὶ τοὺς ἔβαλε μέσα στὴν ἀμερικανικὴ κοινωνία,

ισότιμους καὶ ἀποδεκτοὺς ἀπὸ ὅλους. Αὐτὸ ποὺ ἔκανε στὸ ποιμνιὸ του, εἶναι αὐτὸ ποὺ –καθὼς βλέπουμε στὸ βιβλίο–, ἔκανε πρῶτα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του: ἔγινε Ἀμερικανός, προσπαθώντας παράλληλα καὶ σκληρὰ νὰ μὴ χάσει τὴν ἑλληνικότητά του. Ἐντάχθηκε βεβαίως στὴν νέα κοινωνία, κρατώντας ὁμως ζωντανές τὶς ρίζες του. Μεγάλο εἶναι τὸ ἔργο του στὸν ποιμαντικὸ χῶρο, ἡ μέριμνά του νὰ ἔχουν οἱ ὁμογενεῖς ἐκκλησιές καὶ παπάδες. Ἀλλὰ καὶ ἡ φροντίδα του γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας ζωντανῆς, ἦταν μεγάλη. Τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς μὲ τὸ εὐρύτατο δίκτυο τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὑπῆρξεν ἀντικείμενο τῆς σοβαρῆς εὐθύνης τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου. Καὶ βέβαια, οἱ ὁμογενεῖς δὲν ξεχνοῦν τὸ φιλανθρωπικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμεῖς στὴν Ἑλλάδα θεωροῦμε αὐτονόητο πὼς κάθε μετανάστης ἐπετύχαινε πάντως ἐπαγγελματικά. Ὁ Ἰάκωβος ὁμως παρακολουθοῦσε μὲ ἀγρυπνο βλέμμα τὴ ζωὴ του ποιμνίου του, ἐγνώριζε ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς μας δὲν μπόρεσαν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιτυχία. Καὶ στάθηκε στὸ πλευρὸ τους ὀργανώνοντας μεγάλο δίκτυο βοήθειας, στὸ ὁποῖο πρωταρχικὸ ρόλο εἶχαν οἱ ἄξιες Ἑλληνίδες.

»Ὑπῆρξε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ποὺ κατόρθωσε νὰ μὴ θεωρεῖται ἡ Ὁρθοδοξία ὡς παραθρησκεία κάποιων μεταναστῶν, ἀλλὰ τὴν ἐπέβαλε στὶς ΗΠΑ ὡς ἐπίσημο θρησκευμα.

»Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἔγινε ἕνας ἐκκλησιαστικὸς ἠγέτης μὲ ιδιαίτερη καὶ ἔντονη ἀκτινοβολία στὴ νέα του πατρίδα. Ἀλλὰ δὲν κλείσθηκε μέσα στὰ ὄρια τῆς Ἀμερικῆς. Στόχος του ἔμεινε σταθερὰ ἡ υπεράσπιση τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὸ σύνολό του. Ἀγωνίστηκε γιὰ νὰ σηριξίει τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὸ ποιοὶ κόμμα εἶναι στὴν ἐξουσία, οὔτε ἀπὸ τὶς πολιτικὲς ἀναταραχές. Σταθερὴ του μέριμνα: ἡ σκληρὴ δουλειὰ γιὰ τὴν προώθηση τῶν ἐθνικῶν θεμάτων...»

Ε.Θ.

Χαρισματικὸς πνευματικὸς ἠγέτης τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς

Γιὰ τὸ ὅτι ὁ Σεβ. πρ. Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβος, κατὰ τὴν ἔξω ἀπὸ τὸ «πολιτικὸ παρασκήνιο» διατύπω-

σι τοῦ Μακαριωτάτου κ. Χριστοδοῦλου, «ὑπῆρξεν Ἀρχιεπίσκοπος ὄχι τυχαῖος», εὐγλωττα εἶναι καὶ τὰ σχετικὰ σχόλια, τὰ ὁποῖα ἐπὶ δεκαετίες ἔχουν δημοσιευθῆ στὸ παρὸν περιοδικόν. Πρὸ 17 ἐτῶν σημειώσαμε, ὅτι τὰ σχόλια αὐτὰ «ἔχουν ἐξάρει κατὰ καιροὺς τὴ ζωντανία τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, καὶ τὸν Ἐθναρχικὸ της ρόλο, ποὺ ἀναπτύχθηκαν ὑπὸ τὴν φωτεινὴ ἠγεσία τοῦ Σεβ. κ. Ἰακώβου. Ἰδιαίτερος ἐπισημάνσαμε «τὴν τεραστία συμβολὴ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς αὐτῆς στὴν ἀναζωογόνησι τῶν Ἑλληνορθοδόξων Κοινοτήτων τῆς Ἀμερικῆς, στὴν κατὰ ρεαλιστικὸ καὶ ὄχι οὐτοπιστικὸ τρόπο ἀποτροπῆ τοῦ ἀφελληνισμοῦ τους, στὴ διατήρησι τῆς ταυτότητος καὶ αὐτοσυνειδησίας τους, στὴν ἐξάπλωσι τῆς ἑλληνικῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας καὶ στὴν ἀνύψωσι τῆς ποιοτικῆς της στάθμης, στὴ δημιουργία θερινῶν κατασκηνώσεων, στὴν ἀνάπτυξι τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου καὶ τῆς ὀρθοδόξου κατηχήσεως, στὴ διατήρησι μέσα στὶς τάξεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς τῶν πολιτιστικῶν μας παραδόσεων καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, στὴ ζωντανὴ σύνδεσι τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας μὲ τὴν Ἐκκλησία, στὴν προβολὴ καὶ διάδοσι ἑλληνορθοδόξων ἐντύπων, περιοδικῶν, βιβλίων καὶ ὀπτικοακουστικῶν μέσων, στὴν ἀνύψωσι τῆς μορφωτικῆς στάθμης τοῦ ἱεροῦ κλήρου μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῶν θεολογικῶν σπουδῶν διὰ τῆς διοργανώσεως καὶ προβολῆς τῆς λαμπρᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου, στὴν ὀργάνωσι τοῦ διακονικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου, στὴν προώθησι τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης, στὴν προάσπισι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, στὴν ἐδραίωσι τῆς διεθνοῦς συνεργασίας, στὴν ἀνάπτυξι τῶν διορθοδόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν σχέσεων καὶ στὴν ἐπικράτησι τοῦ ὑγιοῦς οἰκουμενικοῦ πνεύματος».

Ὅφείλονται ἀληθῶς συγχαρητήριες εὐχαριστίες στὸν Ρ.Σ. ΣΚΑΪ καὶ στὸν διακεκριμένο δημοσιογράφου καὶ συγγραφέα κ. Γ. Μαλοῦχο, ὡς καὶ στὸν ἐκδοτικὸ οἶκο LIBANH γιὰ τὴν λαμπρὴ παρουσίαισι ἀγνώστων πτυχῶν τῆς δράσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου, ὁ ὁποῖος, ὅπως τονίσθηκε γλαφυρῶς καὶ ἀπὸ τὴν Δήμαρχο Ἀθηναίων κ. Ντόρα Μπακογιάννη, ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως μεγάλος χαρισματικὸς πνευματικὸς ἠγέτης τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς.

Ε.Θ.

25 χρόνια πνευματικῆς διακονίας στὸν Πειραιᾶ

Ἡ τηλεόρασις, ὁ τόπος καὶ ἰδίως τὸ θαυμάσιο περιοδικὸ «Πειραιϊκὴ Ἐκκλησία» κατέστησαν γνωστὲς τὶς ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις, ποὺ ἔγιναν στὴν Ἱ. Μητρόπολι Πειραιῶς ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμπληρώσεως 25 ἐτῶν ἀρχιερατικῆς διακονίας καὶ ποιμαντικῆς προσφορᾶς, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Καλλινίκου. Κορύφωσις τοῦ ἑορτασμοῦ ἦταν ἡ Πολυαρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία, στὴν ὁποία παρέστησαν ὁ συνενχόμενος Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, τὰ ἀνώτατα στελέχη τῆς πολιτειακῆς, πολιτικῆς, στρατιωτικῆς, πνευματικῆς καὶ τῆς παντοειδοῦς λοιπῆς ἡγεσίας τοῦ Πειραιῶς, ἄλλοι ἐκλεκτοὶ ἐπίσημοι καὶ πλῆθος εὐσεβοῦς λαοῦ.

Τὸ ἐπίκαιρον κήρυγμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ κ. Ἰγνατίου, ἐκλεκτοῦ καὶ διακεκριμένου πνευματικοῦ τέκνου τοῦ ἑορτάζοντος ἐν τέταρτον αἰῶνος πολυπρισματικῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας, παρουσίασε εὐσυνόπτως καὶ εὐστόχως τοὺς κεντρικοὺς ἄξονες αὐτῆς, τὴν ὁποίαν σκιαγραφοῦμε εὐσυνόπτως καὶ στὴν ἐπομένη παρατήρησι, καὶ ἔτσι οἱ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκτὸς αὐτῆς θεατὲς καὶ ἀκροατὲς τῆς τηλεοράσεως EPT 1 ἐπέισθησαν ὅτι ὁ Σεβ. Πειραιῶς κ. Καλλίνικος πραγματοποίησε καὶ συνεχίζει νὰ πραγματοποιῆ στὸν μέγιστο δυνατὸ βαθμὸ τοὺς ὁραματισμοὺς του, τοὺς ὁποίους ἀνέφερε στὸν πρὸ 25ετία ἐνθρονιστήριό λόγο του, ὅταν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἶπε: «Φιλοδοξῶ νὰ καταστήσω τὴν Ἱ. Μητρόπολι ταύτην ἕνα πνευματικὸν ἐργαστήριον ὅπου καὶ ὁ γραπτὸς καὶ ὁ προφορικὸς θεῖος λόγος θὰ καλλιεργηθῆ, ἡ θεία λατρεία θὰ τονωθῆ, τὰ ὄπλα τοῦ πνεύματος θὰ ἀξιοποιηθοῦν πρὸς καθάρσεις ὀχρωμάτων καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ δραστηριότης θὰ ἐξαπλωθῆ διὰ νὰ ἀγκαλιάσῃ πλουσίους καὶ πτωχοὺς, ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, ἐργάτας τοῦ πνεύματος καὶ ἐργάτας τοῦ μόχθου. Ἀνοίγουμε τὰ χέρια μας διὰ νὰ κλείσουμε εἰς τὰς ἀγκάλας μας ὅλους, εἰ δυνατόν, τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐπαρχίας ταύτης. Καὶ ἐκείνους ποὺ τιμοῦν τὸν Θεὸν καὶ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀρνοῦνται, χωρὶς μὲ τοῦτο νὰ παύουν νὰ εἶναι παιδιά Του καὶ ἀδελφοί μας... Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δίκαιοι καὶ ἄδικοι, σῶφρονες καὶ πλανεμένοι, ἐνάρετοι καὶ ἁμαρτωλοὶ εἶναι παιδιά της... Χωρὶς διακρίσεις θὰ ἀνοίξουμε πρὸς ὅλους διάπλατα τὰς πύλας τῆς Ἐκκλησίας, θὰ διαλεχθῶμεν μὲ τοὺς ἀντιορη-

σίας καὶ ἀμφισβητίας, θὰ κύψωμεν μὲ στοργὴν ἐπάνω εἰς τὴν χρυσοῦν μας ἐλπίδα, τὴν νεότητα, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Θὰ ἀγρυπνήσωμεν διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς οἰκογενείας... Θὰ ἐνδιαφερωθῶμεν διὰ τὸ πολὺν γῆρας, θὰ ἀγκαλιάσωμεν τοὺς ἐργάτας, θὰ πονέσωμε μὲ τοὺς πονοῦντας, θὰ κλαύσωμε μὲ τοὺς κλαίοντας. Ὁ καλὸς ποιμὴν ὀφείλει νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μυριάκις τὸν προφητικὸν λόγον: «τὸ ἀπολωλὸς ζητήσω καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέψω καὶ τὸ συντετριμμένον καταδήσω καὶ τὸ ἐκλείπον ἐνισχύσω καὶ τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω... μετὰ κρίματος» (Ἰεζ. λδ', 16)».

E.Θ.

Ποιμαντικὴ ἀκτινοβολία

Στὴ συνέχεια μὲ ἐλλειπτικὲς ἐκφράσεις καὶ μὲ σχήματα σωρείτου καὶ ἀσυνδέτου ἐπισημαίνομε χωρὶς αὐστηρὴ συστηματικὴ κατάταξι μερικὲς συγκεκριμένους πτυχῆς τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς κατὰ τὰ τελευταῖα 25 χρόνια:

Ἐντατικὴ καλλιέργεια ἀνανεωμένης λειτουργικῆς καὶ μυστηριακῆς ζωῆς· διάδοσις τακτικῆς ἐξομολογήσεως καὶ συχνῆς θείας κοινωνίας εἰς ὅλους τοὺς ἱεροὺς ναοὺς· πρωῖνὸ καὶ ἑσπερινὸ κήρυγμα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Σεβασμιώτατο Πειραιῶς καὶ ἀπὸ ἐκλεκτοὺς ἱεροκήρυκες· Φροντιστήριον Ὀμιλητικῆς· ἐνοριακοὶ κύκλοι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν γιὰ τὴν συμμελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς· πνευματικὰ ἐνοριακὰ κέντρα, συχνὰ πολυόροφα, ποὺ ἀνηγέρθησαν καὶ λειτουργοῦν σὲ ὅλους τοὺς ἱ. ναοὺς· σχολὲς γονέων σὲ πολλὰς ἐνορίες· διαλέξεις, εἰδικὲς ἐκδόσεις καὶ ἐξορμήσεις πρὸς καταπολέμησιν τῶν αἱρέσεων· σεμινάριον ἐπιμορφώσεως νέων κληρικῶν· κατηχητικὰ σχολεῖα σὲ ὅλες τὶς ἐνορίες· νεανικὲς ἐνοριακὲς συντροφικὲς μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Λυκείου· διετὲς σεμινάριο στελεχῶν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου· σεμινάρια ἐπιμορφώσεως κατηχητῶν καὶ στελεχῶν κατασκηνώσεων· ἐκκλ. φοιτητικὴ δρᾶσις· νεανικὰ ἐνοριακὰ κέντρα· φοιτητικὰ-νεανικὰ συνέδρια· πολυμελεῖς νεανικὲς ἐνοριακὲς χορωδίες καὶ ὀρχήστρες· συγκροτήματα παραδοσιακῶν χορῶν· ρηξικέλευθες ἐορτὲς νεολαίας-φεστιβάλ· κατασκηνώσεις ἀρρένων στὸ Πολυδένδριον καὶ θηλέων στὴν Παιανία Ἀττικῆς· ὁ πρωτοποριακὸς πρῶτος ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος· ἔκθεσις χριστιανικοῦ βιβλίου· πρότυπο δημοτικὸ σχολεῖο· παιδικὸς

σταθμός· σχολές βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ βυζαντινῆς ἀγιογραφίας· ἐκθέσεις-πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις· εἰδικὲς συνάξεις καὶ ἐκδηλώσεις γιὰ ἐπιστήμονες καὶ ἐπαγγελματίες· διάδοσις τοῦ γραπτοῦ θείου λόγου μὲ διανομὴ δωρεὰν χιλιάδων ἐξαίρετων ἐντύπων καὶ βιβλίων· τὸ θαυμάσιο περιοδικὸ «Πειραϊκὴ Ἐκκλησία»· ποικίλα καλλιτεχνικὰ καὶ οἰκοδομητικὰ ἡμερολόγια (λ.χ. γιὰ ναυτικούς)· θεατρικὴ σκηνὴ· εἴσοδος στὸν κυβερνοχώρο μὲ σύνδεσι στὸ Internet· πρόγραμμα προετοιμασίας νέων μὲ ἱερατικὴν κλήσιν· ποικίλα εὐαγγῆ ἰδρύματα («ταμεῖον εὐποΐας», «ἐκκλησιαστικὲς κατασκηνώσεις», «ἴδρυμα προστασίας νεότητος», «ἐκκλησιαστικὸν κέντρον ἐνημερώσεως», «γενικὸν φιλόπτωχον ταμεῖον», «ἴδρυμα προστασίας ὑπερηλίκων», «δὸς ἡμῖν σήμερον» – καθημερινὴ σίτισις ἀπόρων, ἀστέγων καὶ ἀνέργων, «στέγες γερόντων»)· ποιμαντικὴ μέριμνα ἀσθενῶν στὰ νοσοκομεία, φυλακισμένων, ἀποφυλακισμένων καὶ ναυτιλομένων· τράπεζα αἵματος· ταμεῖα ὑποτροφιῶν· συμπαράσταση σὲ κοινωφελῆ ἰδρύματα προεδρευόμενα ἀπὸ τὸν Σεβ. Πειραιῶς· ἁρμονικὴ συνεργασία μὲ ἀδελφότητες («Ζωή», «Σωτήρ», «Λυτρωτής», «Χριστιανικὴ Ὀργάνωσις Νέων»), μὲ τὸ Πανεπιστήμιον, τὸν Σύνδεσμον Ἐπιστημόνων Πειραιῶς, τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ δικαστικούς λειτουργούς, τὰ μέλη τῶν διαφόρων ἐπαγγελματικῶν κλάδων, τὴ Σχολὴ Δοκίμων, τίς Σχολὲς ἀξιωματικῶν τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, τὴ Σχολὴ τοῦ Λιμενικοῦ Σώματος· ἐκστρατεία πρὸς καταπολέμησιν τῶν ναρκωτικῶν· ἀναδιοργάνωσις τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως· ἀνέγερσις καὶ ἐγκαίνια ἰ. ναῶν χειροτονία δεκάδων κληρικῶν· φιλοξενία προσφύγων, παιδιῶν καὶ νέων ἀπὸ ἄλλες ὀρθόδοξες χώρες – αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα συντελοῦν, ὥστε ἡ Ἱ. Μητρόπολις Πειραιῶς νὰ εἶναι πρότυπον Ἱ. Μητροπόλεως ἐντὸς ὁλοκλήρου τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου μὲ λαμπρὴ ποιμαντικὴ ἀκτινοβολία.

Ε.Θ.

᾽Οραμα καθολικότητος τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος

Κατὰ τὸν καθιερωμένο ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὸ Ἐθνικὸ καὶ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, μετὰ τὴν εἰσαγωγικὴν προσφώνησιν τοῦ Πρωτάνεως κ. Γ. Μπαμπινιώτη, ὁ ὁποῖος γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ παρουσίασε τίς ἀξιέπαινες ἀπόψεις του περὶ τῶν θετικῶν διαλεκτικῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλληνισμοῦ καὶ

Χριστιανισμοῦ, τὸν πανηγυρικὸ τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Κωνσταντῖνος Β. Σκουτέρης, ὁμιλήσας γιὰ «τὸ ὄραμα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν».

Ὁ ἐμπεριστατωμένος καὶ τεκμηριωμένος λόγος του ἀπέδειξεν ὅτι «οἱ φιλόσοφοι καὶ θεολόγοι Ἱεράρχες ἀντέταξαν στὰ ποικίλα μονιστικά, ἀποκλειστικά καὶ ἀπομονωτικά φαινόμενα τὸ ὄραμα τῆς καθολικότητος τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μείζονα ἐπιτεύγματα τους, ἴσως μάλιστα καὶ τὸ μείζον, ὅτι δηλ. θεωρώντας τὸν οἰκουμενικὸ χαρακτήρα τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου ὡς θεμελιῶδες στοιχεῖο τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἐργάσθησαν ἐπίμονα γιὰ τὴν κατάλυση τῶν ποικίλων μονιστικῶν τάσεων καὶ μιᾶς διάθεσης αὐτάρκειας καὶ ἐσωστρέφειας, ἡ ὁποία στηριζόταν στὴν ὑποτίμησιν τοῦ ἄλλου καὶ σὲ μιὰν ἐγωτικὴν ὑπεροψία, ἡ ὁποία τελικὰ παραβίαζε τὸ νόημα τοῦ “ὑπὲρ τοῦ σύμπαντος κόσμου” ἔργου τοῦ Χριστοῦ».

Ε.Θ.

«᾽Οραμα ἐλπίδας»

Ἐς προσεθετῆ ὅτι ὁ λόγος τοῦ Κοσμήτορος κ. Σκουτέρη, συσχετίσας τὸ ὄραμα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μὲ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ, κατέληξε ὡς ἑξῆς:

«Υπάρχει μιὰ χαρακτηριστικὴ συγγένεια τῆς ἐποχῆς, στὴν ὁποία ἐξῆσαν οἱ τρεῖς Ἱεράρχες μὲ τὴ δικὴ μας. Ὁ κόσμος τους, ὅπως καὶ ὁ δικὸς μας, ἦταν κόσμος συσσωρευμένων προβλημάτων, ἐντάσεων σ’ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς. Στὸν τότε κόσμον τῶν μονισμῶν καὶ τῆς ἀποκλειστικότητος ὑπῆρξε ἐντυπωσιακὴ ἢ ἐπίμονη προσπάθεια τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν νὰ μιλήσουν ὄχι μόνον γιὰ τὸν Χριστὸ τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ ἐξ ἴσου γιὰ τὸν Χριστὸ τοῦ παρόντος καὶ γιὰ τὸν Χριστὸ τοῦ μέλλοντος, γιὰ τὸν Χριστὸ τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος συντρέχει στὴν ὁδὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁδηγεῖ τὸν κόσμον εἰς τὴ βασιλεία Του.

Ἐὰν ἀδιέξοδα τῆς ἐποχῆς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν δὲν τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὴν αὐτάρκεια κάποιου ἀπομόνωσης, ἀλλὰ τοὺς ὑποχρέωσαν νὰ μιλήσουν γιὰ τὴν καταπληκτικὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἀγκαλιάζει καὶ καλεῖ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὁλόκληρη τὴν κτίσιν εἰς τὸ ἔλεός του. Δὲν θεώρησαν τὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς τους ἀναπότρεπτα μοιραῖα, γι’ αὐτὸ καὶ δὲν ἀνέστειλαν τὸ οἰκουμενικὸ τους κήρυγμα.

»Μπροστά στη σημερινή ἀδυσώπητη εἰκόνα τοῦ κόσμου ἀποκτᾶ ἀποφασιστική ἐπικαιρότητα τὸ ὄραμα τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, γιὰ μιὰ οἰκουμένη, ἡ ὁποία μπορεῖ, μὲ τὴν πίστη καὶ τὴ δυναμικὴ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, νὰ νικήσῃ τίς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὸν ἀνθρώπο ὡς ἀνθρώπο. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, τὸ οἰκουμενικὸ ὄραμα τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν εἶναι ὄραμα ἐλπίδας».

Ε.Θ.

Ἄξιόλογο βιβλίο γιὰ τὸν Θεόκλητο Φαρμακίδη

Ἄ πνευματικός-πολιτιστικός ὀργανισμὸς Δήμου Νικαίας (περιοχῆς Λαρίσης) ἐξέδωσε σὲ δευτέρη βελτιωμένη καὶ ἐπιτηξιμένη ἔκδοσι ὀγκῶδες βιβλίο 360 σελίδων μεγάλου σχήματος ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἄ Θεόκλητος Φαρμακίδης Διδάσκαλος τοῦ Γένους» (Λάρισα 2002).

Συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι ὁ γλωσσομαθὴς διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς κ. Κωνσταντῖνος Παπακωνσταντίνου, ὁ ὁποῖος ἔχει διαπρέπει ὄχι μόνον ὡς δάσκαλος, ἀλλὰ καὶ ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (Τμημάτων Λαρίσης), ὡς συγγραφεὺς ἐξαιρετῶν δοκιμιακῶν, ταξιδιωτικῶν καὶ λαογραφικῶν βιβλίων, πού βραβεύθηκαν εἴτε στὴν Ἑλλάδα εἴτε στὸ ἐξωτερικό, ὡς μεταφραστὴς παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν δημοσιευμάτων, ὡς γλαφυρὸς συνεργάτης τῆς ἐφημερίδος «Ἐλευθερία» (Λαρίσης) κ.λπ.

Ἄ κ. Κ. Παπακωνσταντίνου, στὸ ἐντυπωσιακὸ ἔργο του, —γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ ὁποῖου ὑπερνίκησε τίς δυσκολίες τῆς ἐπαρχίας, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τίς βιβλιοθήκες καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς πρωτεύουσας—, ἀποδείχθηκε δόκιμος καὶ ἀκαταλόγητος ἐρευνητὴς παρακεινούμενος καὶ ἀπὸ τὸν ἀξιεπαινο πόθο του νὰ παρουσιάσῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐπιφανοῦς φιλελευθέρου κληρικοῦ, πού γεννήθηκε στὴ γενέτειρα τοῦ συγγραφέως, ἔζησε τὸν 18ο καὶ 19ο αἰῶνα, ἀναδείχθηκε σὲ διακεκριμένον ἄκρως φιλελεύθερο θεολόγο καὶ ἐπηρεάσε τίς ἐξελίξεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων στὴν ἀπελευθερωθεῖσα Ἑλλάδα, ἀναπτύξας πρωταγωνιστικὸν ρόλο στὴν ἀνακήρυξι τοῦ Ἀυτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ συγκρουσθεὶς κατὰ τρόπον ὀξύτατον μὲ τὸν —ἐπίσης διακεκριμένον— συντηρητικὸν κληρικὸν καὶ θεολόγον Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον τὸν ἐξ Οἰκονόμων, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπίσης Θεσσαλός. Ἄ σ., μὲ ἔκδηλη τὴν ἀγάπη του πρὸς

τὸν ὁμοχώριόν του Φαρμακίδην, διαφωτίζει μὲ πηγαῖο καὶ ἀρχεῖακὸ ὑλικὸ πολλὰς πτυχῆς τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ μὲ ἔκδηλη τὴν προσπάθεια νὰ εἶναι ἀντικειμενικὸς στὸ ζήτημα τῆς συγκρούσεως τῶν δύο Θεσσαλῶν, ἡ ὁποία στοὺς θεολογικοὺς κύκλους εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν σχετικῶν δημοσιευμάτων λ.χ. τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Δημητρίου Μπαλάνου, τοῦ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Σάββα Ἀγουρίδη καὶ τοῦ νέου Καθηγητοῦ τῆς ἰδίας Σχολῆς κ. Νικολάου Τζιράκη, στοὺς ὁποίους γίνονται παραπομπὲς ἀρκετὲς φορές.

Ε.Θ.

Ἐπισημάνσεις γιὰ τὴ σύγκρουσι Φαρμακίδη καὶ Κωνστ. Οἰκονόμου καὶ γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο

Στὴ συνέχεια ἐπισημαίνομε ὅτι γιὰ τὴ σχέσι Φαρμακίδη καὶ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ὁ κ. Παπακωνσταντίνου γράφει: «Ἡ διένεξι καὶ ὁ ὀξύς ἀγῶνας μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν Θεσσαλῶν ἀνδρῶν... ἦταν χαρακτηριστικὴ, διαρκὴς καὶ ἔντονη. Μαρτυρεῖ δὲ τὴ μεγάλη ἀντιπαλότητα ὄχι μόνον στὰ ἐκκλησιαστικά, ἀλλὰ καὶ στὰ θρησκευτικά, ἰδεολογικά καὶ πολιτικά προβλήματα τοῦ τόπου μας, πού προέκυψαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη».

»Τὰ δύο μεγάλα αὐτὰ πνεύματα τῆς Θεσσαλικῆς γῆς, οἱ ἀκραιοφνεῖς τοῦτοι Ἑλληνες καὶ διακεκριμένοι κληρικοί... θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι συνεργάτες, συνοδοιπόροι καὶ συναγωνιστὲς στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀναγέννησι τοῦ ἔθνους καὶ ὄχι ἀντίπαλοι κατακερματίζοντας τίς δυνάμεις τους σὲ ἀντιθέσεις πού δὲν ὠφέλησαν οὔτε καὶ τοὺς ἴδιους. Οἱ προθέσεις τους ἦταν ἀναμφισβήτητα ἀγαθὲς καὶ καλοπροαίρετες. Καὶ σὰν ὁμόροπες δυνάμεις θὰ μπορούσαν νὰ προσφέρουν πολλὰ, γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας», ἀφοῦ «οὐδέποτε ἔπαψαν νὰ ἀγωνίζονται γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑλλάδος» (σσ. 238-239).

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς συγκρούσεως τοῦ Φαρμακίδη μὲ τὸ Σεπτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τῆς «ἀπόσχισις» ἐξ αὐτοῦ «μὲ πρωταγωνιστὴ φυσικὰ τὸν Θεόκλητο Φαρμακίδη» ὁ συγγραφεὺς τονίζει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης, διαχρονικά καὶ μακριὰ ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ συγκυρίες,

ἐκτὸς ἀπὸ τροφὸς τοῦ Γένους, ὑπῆρξε καὶ συνεχίζει νὰ εἶναι ἡ Κεφαλὴ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, σύμφωνα μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη...

»Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἔχει παγκόσμιο κύρος καὶ ἀναγνώριση. Παρὰ τὰ διοικητικὰ ἢ διαδικαστικὰ προβλήματα, ποὺ δημιουργεῖ ἡ τουρκικὴ ἡγεσία, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μειώσῃ τὴν πνευματικὴ ἀκτινοβολία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου... Τοῦτο ἀποτελεῖ γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὸν Ἑλληνισμό μίαν πηγὴ δύναμης, σὲ διεθνὲς ἐπίπεδο» (σσ. 217-218).

Ε.Θ.

Ἐκκλησία καὶ κράτος: Γαλλικοὶ προβληματισμοὶ

Ἐντονος προβληματισμὸς ἐπικρατεῖ στὸν γαλλικὸ πολιτικὸ κόσμο σχετικὰ μὲ τὴν πιθανότητα ἀλλαγῆς τοῦ Νόμου περὶ σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὁ ὁποῖος ἐθεσπίσθη τὸ 1905. Ὁ Νόμος αὐτός, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ ἀντικλησιαστικὸ πνεῦμα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπιβάλλει πλήρη οὐδετερότητα τοῦ Κράτους στὰ θρησκευτικὰ θέματα καὶ ἀπαγορεύει τὴν χρηματοδότηση τῆς Ἐκκλησίας -ἐν προκειμένῳ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας- ἀπὸ τὸ Κράτος. Τώρα, ὅμως, ἔρχεται νὰ ταράξῃ τὰ ὕδατα ἓνα πιεστικὸ αἴτημα τῶν πολυαριθμῶν Μουσουλμάνων ποὺ ζοῦν στὴν Γαλλία, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἔχουν ἀποκτήσῃ τὴν γαλλικὴ ὑπηκοότητα. Οἱ Μουσουλμάνοι ζητοῦν κρατικὴ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση γιὰ τὴν δημιουργία καὶ λειτουργία τῶν τεμενῶν, δηλαδὴ τῶν λατρευτικῶν τῶν χώρων. Ἰσχυρίζονται δὲ ὅτι οἱ κοινωνικὲς συνθῆκες τοὺς ἀδικοῦν, διότι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία στὴν Γαλλία ἔχει οἰκονομικὴ εὐρωστία, ἐνῶ τὰ Μουσουλμανικὰ θρησκευτικὰ ἰδρύματα δὲν μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν χωρὶς τὴν κρατικὴ ἐνίσχυση. Τὸ δίλημμα γιὰ τὴν γαλλικὴ πολιτεία εἶναι προφανές. Ἄν δὲν χρηματοδοτήσῃ τὰ μουσουλμανικὰ τεμένη, θὰ κατηγορηθεῖ γιὰ ἀδιαφορία πρὸς μίαν πολυάριθμη, ἀλλὰ οἰκονομικῶς ἀδύναμη, μειονότητα. Ἄν, ὅμως, χρηματοδοτήσῃ τὰ τεμένη τότε θὰ παραβεῖ τὸν Νόμο τοῦ 1905. Ἡ πολυσυζητημένη «πολυπολιτισμικότητα» ἔχει καὶ τὰ διλήμματά της. Πάντως στὸν γαλλικὸ Τύπο ἐπικρατεῖ ἡ ἀποψη ὅτι εἶναι πιθανὴ ἡ τροποποίηση τοῦ Νόμου τοῦ 1905 ὥστε νὰ ἐπιτραπῇ ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τῶν τζαμιῶν. Χάριν, λοιπόν, τῶν Μουσουλμάνων ἴσως ὀδηγηθεῖ ἡ Γαλλία στὴν κατάργηση τῆς παραδοσιακῆς ἀρχῆς

περὶ μὴ ἀναμίξεως τοῦ Κράτους στὰ θρησκευτικὰ ζητήματα!

Κ.Χ.

Ἐκθεση βυζαντινῶν εἰκόνων στὸ Ἄμστερνταμ

Μὲ ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση πληροφοροῦμεθα ὅτι στὸ Ἄμστερνταμ τῆς Ὁλλανδίας ἀνοίξε τίς πύλες τῆς ἐκθέσεως Ὁρθοδόξων βυζαντινῶν εἰκόνων μὲ τὸν γενικὸ τίτλο: «Βυζαντινὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς Ἑλλάδος». Ἡ ἐκθεση θὰ διαρκέσῃ μέχρι τὴν 1η Ἰουνίου τ.ἔ. καὶ τὰ ἐκθέματα προέρχονται ἀπὸ τὴν Συλλογὴ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης καὶ Καμπανίας. Πρόκειται γιὰ εἰκόνες ποὺ ἀνήκουν ἱστορικὰ στὴν περίοδο ἀπὸ τὸν 13ο ἕως καὶ τὸν 18ο αἰῶνα. Κυριαρχοῦν οἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, ἐνῶ ἰδιαίτερη τιμὴ ἀποδίδεται στὸν Ἅγιο Δημήτριο καὶ στὸν Ἅγιο Νικόλαο. Τὸ εὐχάριστο εἶναι ὅτι τὸ βυζαντινὸ πρόσωπο τῆς Ἑλλάδος καὶ μάλιστα τῆς μακεδονικῆς γῆς προβάλλεται μέσα στὸ πλαίσιο τῆς Πολιτιστικῆς Ὀλυμπιάδος 2001-2004. Εὐχόμεθα τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ νὰ συμβάλῃ ἀκόμη περισσότερο στὴν προβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς κληρονομιάς ὡς θεμελιώδους στοιχείου τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτιστικῆς μας ταυτότητος.

Κ.Χ.

Ἡ ἀλβανικὴ κυβέρνησις παρακρατεῖ ἀγιογραφίες

Ἀπὸ δημοσιεύματα τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου ἔγινε γνωστὸ ὅτι ἔργα τέχνης μεγάλης ἀξίας, ποὺ φέρουν τὴν ὑπογραφή τοῦ γνωστοῦ ἀγιογράφου Ὀνούφριου Κυπριώτη, ἀνακαλύφθηκαν προσφάτως στὴν Ἀλβανία. Οἱ εἰκόνες προέρχονται ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Παναγίας στὸ χωριὸ Βλαχογοραντζή Ἀργυροκάστρου, τὸ ὁποῖο κατοικεῖται ἀπὸ ἑλληνικὸ πλῆθος. Ὡς χρονολογία δημιουργίας τῶν ἔργων ὀρίζεται τὸ ἔτος 1622, ἐνῶ διὰ χειρὸς Ὀνούφριου Κυπριώτη φιλοτεχνήθηκαν καὶ οἱ νωπογραφίες τῆς ἴδιας ἐκκλησίας. Τὸ δυσάρεστο εἶναι ὅτι καὶ αὐτές, ὅπως καὶ πολλὲς ἄλλες παλαιές Ὁρθόδοξες εἰκόνες μεγάλης ἀξίας, βρίσκονται στὰ χέρια τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους. Καὶ ἐνῶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἐπιθυμεῖ τὴν ἐπιστροφή τους στὸν φυσικὸ τους χώρο, τὸ ἀλβανικὸ κράτος ἀρνεῖται πεισματικὰ, μὲ τὸ αἰτιολογικὸ

ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει δυνατότητες διαφυλάξεως τῶν ἔργων. Ὁμολογοῦμε ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε αὐτὴ τὴν δικαιολογία δεδομένου ὅτι εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἔχει πραγματοποιήσει θαυμαστὰ καὶ ταχύτατα βήματα πνευματικῆς καὶ ὀργανωτικῆς προόδου ὑπὸ τὴν σепτὴ διαποίμανση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου.

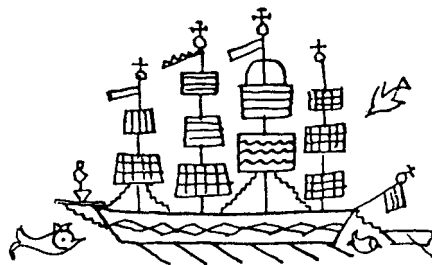
K.X.

Ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης

Πανευρωπαϊκὴ διάσταση ἔχει λάβει τὸ θέμα τῆς ἀναγραφῆς τῶν Χριστιανικῶν ριζῶν τῆς Εὐρώπης στὸ νέο Εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα πού συντάσσει εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Ἐσταίν. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἐνεργὸ καὶ πρωτοποριακὸ ρόλο στὸν ἀγῶνα αὐτὸ διαδραματίζει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἀξιοποιεῖ κάθε εὐκαιρία πού τοῦ παρουσιάζεται γιὰ νὰ τονίσει πρὸς Ἕλληνες

καὶ ἄλλους Εὐρωπαίους πολιτικούς καὶ πνευματικούς ἡγέτες τὴν ἀνάγκη νὰ δηλωθεῖ γραπτῶς, σαφῶς καὶ δημοσίως ἡ ἐμμονὴ τῆς Εὐρώπης στὶς Χριστιανικὲς καταβολές. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ ἰσχυρὴ εἶναι καὶ ἡ συνηγορία τοῦ Βατικανοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν Εὐρωπαϊῶν πολιτικῶν, παρὰ τὰ ἀντιρροπα ρεύματα πού δημιουργοῦνται μέσα στὰ εὐρωπαϊκὰ ὄργανα. Γι' αὐτὸ θεωροῦμε ὅτι ἀξίζει ἰδιαίτερα μνεῖα ἡ σχετικὴ πρόταση τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Συντακτικὴ Συνέλευση γιὰ τὸ Μέλλον τῆς Εὐρώπης. Μὲ ἐπίσημη τροπολογία πού ὑπέβαλαν οἱ Ἴταλοι ἐκπρόσωποι ζητεῖται νὰ περιληφθεῖ στὸ κείμενο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος ἡ φράση ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀναγνωρίζει τίς χριστιανικὲς ἀξίες ὡς στοιχεῖο τῆς κοινῆς κληρονομίας τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ἡ τροπολογία αὐτὴ ὑπεβλήθη στὶς 20 Φεβρουαρίου ἐ.ε. Καὶ ἐξ ὅσων γνωρίζουμε εἶναι ἡ πρώτη ἐπίσημη φωνὴ ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης πού προέρχεται ἀπὸ Κυβέρνησις χώρας-μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι θὰ ὑπάρξουν ἀντίστοιχες θετικὲς φωνές καὶ ἀπὸ ἄλλες εὐρωπαϊκὲς Κυβερνήσεις.

K.X.

Ἱερά Σύνοδος τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Μ.Κ.Ο. Ἀλληλεγγύη

Ἀποστολική Διακονία

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή
Ἀθηνῶν

Ἱεραὶ Μητροπόλεις

Δημητριάδος

Κορίνθου

Σιδηροκάστρου

Σταγῶν & Μετεώρων

Αἰγίνης

Φθιώτιδος

Ἀττικῆς

Σύρου

Χαλκίδος

Καλαβρύτων & Αἰγιαλείας

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Κρήτης

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων

Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ τῆς 5ης Φεβρουαρίου 2003

Περί τῶν δηλώσεων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσοστόμου

Μὲ ἐκπληξη καὶ λύπη ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος πληροφορήθηκε ἀπὸ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης τὶς δηλώσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσοστόμου μετὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ Εἰσαγγελέως κατάθεσή του.

Τὴν θλίψη τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου καὶ τῶν δώδεκα Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν ἐνέτεινε τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Ἱεράρχης ἐνέπλεξε, χωρὶς νὰ προσκομίζει ἀποδείξεις, στὶς καταγγελίες του καὶ τὰ σεπτὰ πρόσωπα τῶν Προκαθημένων τῶν Ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, «μηδενὸς ἐξαιρουμένου». Αὐτοὶ εὐρισκόμενοι μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο καὶ μαχόμενοι γιὰ τὴν προάσπιση τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα ἀμέσου παρεμβάσεως καὶ προασπίσεως τῶν ἐαυτῶν τῶν ἐναντι τῆς ἀπαραδέκτου μομφῆς ποῦ ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου ἀπευθύνει σὲ ὅσους γνωρίζουν καὶ δὲν καταφεύγουν στὴν «Δικαιοσύνη, χαρακτηρίζοντας μάλιστα τὴν στάση του ὡς «ὑποπτη».

Ἡ ἄκρως ἀντιδεοντολογικὴ ἐνέργεια αὐτῆ τοῦ Σεβασμιωτάτου προκαλεῖ ἰσχυρὸ σκανδαλισμὸ τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος γιὰτὶ ἓνας Ἱεράρχης μὲ ἀοριστίες ἐπιχειρεῖ νὰ πλήξει συνολικῶς τὸ Ἱερὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας μὲ τὶς δηλώσεις του ὅτι ὅλοι οἱ Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔπασαν θύματα ἐκβιασμοῦ καὶ οὐδεὶς ἀντέδρασε καταγγέλοντας τὸ γεγονός ἐνώπιον τῶν Συνοδικῶν Ὁργάνων καὶ τῆς ἀνεξάρτητης Δικαιοσύνης. Ἡ προχειρότης τοῦ κακοῦ λόγου, ἡ συκοφαντία καὶ ἡ ἀνευθυνότητα μειώνουν τὰ πρόσωπα καὶ τὸν ἱερὸ τους ρόλο στὸ χῶρο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ διὰ τοῦτο ἡ Δ.Ι.Σ. ἀποδοκιμάζει ὁμοφώνως καὶ ἐντόνως ὡς πρωτοφανῆ, ἀπαραδέκτα καὶ καταδικαστέα τὰ ὅσα περιέχονται στὶς ἀνέριστες καὶ ἔωλες δηλώσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζακύνθου.

Ἡ συμπεριφορὰ αὐτῆ εἶναι καὶ ἀνεπίτρεπτη, πολλῶ μᾶλλον, διότι μὲ γενικότητες καὶ ἀόριστες ἀναφορὲς ποῦ μοιάζουν νὰ προσπαθοῦν —ἐκτὸς τῶν ἄλλων— νὰ ἐπηρεάσουν τὶς ἀποφάσεις τῆς ἀνεξάρτητης Δικαιοσύνης, δὲν πατάσσονται οὔτε τὰ φαινόμενα ἐνδεχομένης σήψεως, τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι αὐτὸς στηλιτεύει, οὔτε προστατεύεται τὸ κύρος τῆς Ἱεραρχίας. Οὐδεὶς δύναται ὅσο ἀνεύθυνος καὶ ἂν εἶναι νὰ ἀφήνει αἰχμὲς ἄκρως μειωτικὲς γιὰ τὸ σύνολο τῶν Μελῶν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ναὶ μὲν ὀφείλει ὁ κάθε Ἱεράρχης, ὅπως εἶναι τὸ καθῆκον κάθε πολίτη, νὰ ἐπικουρήσει τὸ ἔργο τῆς Δικαιοσύνης, γιὰ τὴν ὁποία ἡ Ἱερά Σύνοδος ἔχει τὴν πεποίθηση ὅτι θὰ πράξει τὸ καθῆκον της, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ τὸ κάνει μὲ τρόπο ποῦ νὰ μειώνει τὸ ποιμαντικὸ τοῦ κύρος καὶ τὴν διακονία του στὸ Ὁρθόδοξο πλήρωμα.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος μὲ βαθύτατη λύπη παρακολουθεῖ τὸν ὀρυμαγδὸ τῶν ἀθλιότητων στὸ περιθώριο τῶν ὑποθέσεων «διαφθορᾶς καὶ ἐκβιασμῶν» καὶ προσεύ-

χεται γιὰ τὴν εὐόδωση τῶν προσπαθειῶν τῆς Δικαιοσύνης νὰ διαλευκάνει τὶς ἐγερθεῖσες καταγγελίες καὶ θὰ εἶναι ἀρωγὸς τῆς σὲ κάθε βῆμα τῆς μὲ τὴν ὑπευθυνότητα καὶ τὴν σοβαρότητα ὅμως ποὺ ἀπαιτεῖται.

Πέραν τούτων, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλει αὐστηρὸ ἔγγραφο στὸν δεινῶς παρεκτραπέντα Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ζακύνθου κ. Χρυσόστομο γιὰ τὰ ὅσα δήλωσε μὲ τὴν ὑπογράμμιση ὅτι, ὅ,τι στοιχεῖα ἔχει, θὰ πρέπει νὰ τὰ καταθέσει στὰ ἀρμόδια ὄργανα.

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

Οἱ ἐργασίες τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου Μηνὸς Φεβρουαρίου

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 13ης Φεβρουαρίου 2003

Συνῆλθε ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου τὴν 4η, 5η καὶ 7η Φεβρουαρίου ἐ.ἔ., στὴν τακτικὴ κατὰ μῆνα Συνεδρία τῆς ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὶς Συνεδριάσεις:

Α. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἐνημέρωσε τὰ μέλη τῆς Δ.Ι.Σ.:

– Γιὰ τὶς δηλώσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσόστομου στὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης, ποὺ ἔγιναν μετὰ τὴν κατάθεσή του στὸν ἀρμόδιο Εἰσαγγελέα, γιὰ τὸ θέμα τῶν «ἐκβιασμῶν». Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἔγινε διεξοδικὴ συζήτηση καὶ ἀποφασίσθηκε νὰ ἐκδοθεῖ Ἀνακοινωθὲν γιὰ τὴν ἐνημέρωση τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος, καθὼς ἐπίσης νὰ ἀποσταλεῖ αὐστηρὸ ἔγγραφο στὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ζακύνθου κ. Χρυσόστομο γιὰ τὰ ὅσα ἀτυχῶς δήλωσε, μὲ τὴν ὑπογράμμιση ὅτι πρέπει νὰ καταθέσει ὅποια στοιχεῖα ἔχει στὰ ἀρμόδια ὄργανα.

– Γιὰ τὴν ἀναβολὴ τῆς Ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων κ. Ἐπιφανίου, λόγῳ τῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Ἡ Ἐνθρονίσις τοῦ Σεβασμιωτάτου πραγματοποιήθηκε τὴν Κυριακὴ 9 Φεβρουαρίου 2003.

– Γιὰ τὴν συνάντησή του μὲ τὸν Κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Ἐλλογιώτατο κ. Κ. Σκουτέ-

ρη καὶ τοὺς Ἐλλογιμωτάτους Προέδρους τῶν δύο Τμημάτων κ. Γόνη καὶ κ. Χριστινάκη, κατὰ τὴν ὁποία συζητήθηκε τὸ θέμα τοῦ νέου Νομοσχεδίου περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως. Οἱ Πανεπιστημιακοὶ Καθηγητὲς ἔτυχαν εὐρείας ἐνημερώσεως ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο γιὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ Νομοσχεδίου.

– Γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ποὺ ἔγινε στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν καὶ στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης, στίς 5 καὶ 6 μηνὸς Φεβρουαρίου 2003. Ἰδιαιτέρως ὁ Μακαριώτατος ἀναφέρθηκε στὴ κοινὴ συνάντηση μεταξὺ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν Καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης ποὺ πραγματοποιήθηκε στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Ἐλλογιμώτατος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Χαράλαμπος Σωτηρόπουλος εἰσηγήθηκε τὸ θέμα: «Τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τοῦ Ἁγίου Φωτίου ὡς βιωματικὴ καὶ διαχρονικὴ ἔκφρασις ὀρθοδόξου ἡθους». Ὁ Μακαριώτατος πρότεινε στὴν Δ.Ι.Σ., μὲ ἀφορμὴ σχετικὴ παρέμβαση τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης κ. Μιλτιάδη Κωνσταντίνου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως, νὰ πραγματοποιηθεῖ κοινὴ συνάντηση μεταξὺ τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ τῶν Καθηγητῶν τῶν δύο Θεολογικῶν Σχολῶν. Στὴν συνάντηση αὐτὴ θὰ συζητηθεῖ τὸ θέμα σχέσεων τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν. Μετὰ ἀπὸ διεξοδικὴ συζήτηση ἀποφασίσθηκε ὅπως δύο Συνοδικοὶ Μητροπολίτες, ἦτοι ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεος καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Νικόλαος μελετήσουν τὸ θέμα καὶ προτείνουν στὴν προσεχῆ Συνεδρίαση τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου πρακτικoὺς τρόπους γιὰ τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς τέτοιας συνάντησης, ἀφοῦ συνεννοηθοῦν, ὁ μὲν πρῶτος μὲ τὸν Κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὁ δὲ δεῦτερος μὲ τὸν Κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

– Γιὰ τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπισκέψεως στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τοῦ Καρδινάλιου Walter Kasper, Προέδρου τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν προώθηση τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν, ὁ ὁποῖος θὰ εὐρίσκεται στὴν Ἀθήνα ἀπὸ 10 ἕως 14 μηνὸς Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. ἐπικεφαλῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

– Γιά τίς διαφανείς διαδικασίες καί τίς ὡς τώρα δαπάνες καί τήν ἐν γένει πορεία τῶν ἐπιτελουμένων ἐργασιῶν ἀνακαινίσεως τοῦ Μεγάρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Β. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνημερώθηκε:

1) Ἀπό τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεο γιά τὴν ἐπίσκεψη τῆς πολυμελοῦς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὶς Βρυξέλλες μὲ πρόσκληση τοῦ Εὐρωβουλευτοῦ κ. Ἐμμανουήλ Μπακοπούλου. Ἡ Ἐπιτροπὴ συναντήθηκε μὲ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Βελγίου κ. Παντελεήμονα, τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ, ὑπεύθυνο τοῦ Γραφείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὶς Βρυξέλλες, τὸν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Ἀχαΐας κ. Ἀθανάσιο, ὑπεύθυνο τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, τὸν Πρόεδρο τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου κ. Pat Cox, τὸν εἰδικὸ Σύμβουλο τοῦ κ. Pronti γιά θέματα Ἐθνησκειῶν καί ἠθροσκευτικῶν Κοινοτήτων κ. Michael Weniger, τὸν ἐπιστημονικὸ Σύμβουλο τῆς Ἐπιτροπῆς «Ἐκκλησία - Κοινωνία» τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Κ.Ε.Κ.) Dr. Peter Pavlovic, τὸν ὑπεύθυνο τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἐπιτροπῆς Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (COMECE) κ. John Coughlan, καί τὸν σύμβουλο τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἄννας Διαμαντοπούλου κ. Γεράσιμο Ζορμπᾶ. Ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας μας ἐνημερώθηκε γιά τὸν τρόπο λειτουργίας τῶν Ὄργάνων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, τὸν προβληματισμὸ τῆς γιά τὴν ἐνότητα τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν διατήρηση τῆς ταυτότητος ἀλλὰ καί τῆς πολιτιστικῆς ἐτερότητος, τὴν θεσμικὴ μετεξέλιξη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως μὲ τὴν ὁποία ἀσχολεῖται ἡ Συνέλευση, ἡ ὁποία σύντομα θὰ καταθέσει τίς ἀπόψεις τῆς, τὴν πορεία τῶν ἐργασιῶν στὸ κτίριο τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὶς Βρυξέλλες κ.λ.π. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεος, ὑπογράμμισε ὅτι ἦταν μία ἐπίσκεψη ἐνημερωτικὴ, ἀποδοτικὴ καί ὠφέλιμη. Γιά τὴν συνάντηση τῶν πέντε Ἀρχιερέων μὲ τὸν Πρόεδρο τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου κ. Pat Cox καί τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἐξέδωσε Ἀνακοίνωση τὸ Γραφεῖο τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση. Ἐπίσης καί τὸ γραφεῖο τοῦ κ. Μπακοπούλου στὶς Βρυξέλλες ἀπέστειλε Μνημόνιο γιά τὴν συ-

νάντηση τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας μας μὲ τὸν Πρόεδρο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου.

2) Ἀπὸ τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Νικολέως καί Πρεβέζης κ. Μελέτιο καί Ἄρτης κ. Ἰγνάτιο, γιά τὴ συνάντησή τους μὲ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητο καί τίς διαπιστώσεις τους, ὅτι εἶναι ὑπερβολικὰ τὰ ὅσα λέγονται καί γράφονται περὶ τοῦ Μητροπολίτου. Κατόπιν τούτου, ἡ Διάρκῃς Ἱερὰ Σύνοδος ἔκρινε ὅτι πρὸς τὸ παρὸν δὲν συντρέχουν λόγοι νὰ κινηθεῖ ἡ διαδικασία ἢ προβλεπόμενη ὑπὸ τοῦ Νόμου, διότι ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητος, παρὰ μερικὰ συμπτώματα τῆς γεροντικῆς του ἡλικίας, ἀσκεῖ τὰ ποιμαντικὰ καθήκοντά του.

Σχετικῶς μὲ τὴν περίπτωση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου, ἀποφασίσθηκε νὰ ἀποσταλεῖ ἀπάντηση τῆς Διάρκους Ἱερᾶς Συνόδου στὴν ἐπιστολὴ πού ἀπέστειλε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο καί ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης. Ἐπίσης, ἡ Διάρκῃς Ἱερὰ Σύνοδος θὰ ἀναμείνει τίς διαπιστώσεις τῆς Συνοδικῆς ἐκ δύο Ἀρχιερέων Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως κ. Θεόφιλο.

Γ. Κατὰ τίς συνεδριάσεις τῆς ἡ Δ.Ι.Σ., ἀποφάσισε ἀκόμη:

– Νὰ κάνει ἀποδεκτὴ τὴν παραίτηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου κ. Σπυρίδωνος ἀπὸ τὸν Μητροπολιτικὸ Θρόνο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου γιά λόγους ὑγείας καί ἡλικίας. Ἡ Δ.Ι.Σ. θὰ προβεῖ στὶς δέουσες ἐνέργειες γιά τὴν ἔκδοση τοῦ σχετικοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος.

– Νὰ φιλοξενήσει στὴν Ἀθήνα τὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τὴν Μαρτυρία καί τὴν Ἱεραποστολὴ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πού θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ ἔτος 2005. Σὲ εὐθετώτερο χρόνο θὰ ἀνακοινωθοῦν λεπτομέρειες γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ.

– Νὰ ἐκδοθεῖ Ἀνακοίνωθὲν γιά τὴν εἰρήνη στὸν κόσμο.

– Νὰ ἀναθέσει στὸν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Κορωνείας κ. Παντελεήμονα νὰ καταρτίσει πρόγραμμα γιά τὴν βελτίωση τοῦ Ὀρθόδοξου Κηρύγματος στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς, καί ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καί ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἐκφωνήσεώς του, τὸ ὁποῖο θὰ καταθέσει στὴν Ἱερὰ Σύνοδο.

– Νὰ ἀποσταλοῦν: α) στοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες, στὴν περιοχὴ τῶν ὁποίων λειτουργοῦν Ἐκκλησιαστικὲς Σχολὲς καὶ β) σὲ ὅλες τὶς Ἐκκλησιαστικὲς Σχολὲς, οἱ ἀπαντήσεις ἀπὸ τὴν ἔρευνα τὴν ὁποία διενήργησε ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως ἀνάμεσα σὲ 300 Ἱεροσπουδαστὲς, οἱ ὁποῖοι ἀπήντησαν σὲ συγκεκριμένα ἐρωτήματα, ὅπως: περὶ τῆς ἀντιδράσεως, θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς, τῶν γονέων τους, ὡς πρὸς τὴν ἐπιθυμία τους νὰ σπουδάσουν στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση, περὶ τῶν αἰτίων ποὺ τοὺς ὤθησαν νὰ σπουδάσουν σὲ Ἐκκλησιαστικὲς Σχολὲς, περὶ τῆς ἀπόψεώς τους γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση, περὶ τοῦ ποιὸς ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας στὴν λειτουργία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, περὶ τῶν σπουδαίων προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζουν κατὰ τὴν διάρκεια τῶν σπουδῶν, περὶ τῆς ἀπόψεώς τους γιὰ θέματα ποὺ δὲν θίγονται στὶς πιὸ πάνω ἐρωτήσεις, προκειμένου νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενο μελέτης καὶ σχολιασμοῦ.

– Νὰ ἀποστείλει ἔγγραφο στοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο, κατὰ τὶς πανηγύρεις τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων νὰ προσκαλοῦνται καὶ νὰ ἱεουργοῦν ἕως πέντε Ἀρχιερεῖς, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου.

– Νὰ δοθοῦν πέντε (5) ὑποτροφίες σὲ στελέχη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Μέσων Μαζικῆς Ἐνημερώσεως προκειμένου νὰ ἐπιμορφωθοῦν σὲ Σχολὲς Δημοσιογραφίας.

– Νὰ συνεργασθεῖ ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Τύπου μὲ τὴν Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων γιὰ τὴν μελέτη δημιουργίας τηλεοπτικοῦ Σπὸτ γιὰ τὸν σατανισμό καὶ τὶς ἐπικίνδυνες Αἰρέσεις.

– Νὰ ἀποσταλεῖ συγχαρητήριο ἔγγραφο πρὸς τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Πειραιῶς κ. Καλλίνικο μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως εἰκοσιπενταετοῦς καλλικάρπου Ἀρχιερατικῆς Διακονίας στὴν Ἱερά Μητρόπολη Πειραιῶς.

– Νὰ διοργανωθεῖ συζήτηση στρογγυλῆς Τραπέζης γιὰ τὸ θέμα τῆς κλωνοποίησης σὲ κεντρικὴ αἴθουσα τῶν Ἀθηνῶν.

– Νὰ πραγματοποιηθεῖ συζήτηση στρογγυλῆς Τραπέζης γιὰ τὸν ἐγκεφαλικὸ θάνατο σὲ αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου Πειραιᾶ.

– Νὰ πραγματοποιηθεῖ συζήτηση στρογγυλῆς Τραπέζης γιὰ τὸ θέμα τῆς ὑποβοηθουμένης ἀνθρώπινης ἀναπαραγωγῆς ἐντὸς τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου στὶς ἐγκαταστάσεις τοῦ Κέντρου Βιοϊατρικῆς Ἠθικῆς.

– Νὰ διοργανωθεῖ Ἡμερίδα γιὰ τὸ ἴδιο θέμα (ὑποβοηθούμενη ἀνθρώπινη ἀναπαραγωγή) στὴ Θεσσαλονικὴ τὸν προσεχῆ Μάιο.

– Νὰ διοργανωθεῖ ἐπιμορφωτικὸ σεμινάριο γιὰ δημοσιογράφους στὸ χῶρο τοῦ Κέντρου Βιοϊατρικῆς Ἠθικῆς.

– Νὰ ἀποσταλοῦν οἱ Εἰσηγήσεις τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτιστικῆς Ταυτότητος γιὰ τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στὰ Σχολεῖα καὶ στὸ Ἐποπτικὸ Συμβούλιο Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως.

– Νὰ διοργανωθεῖ Συνέδριο γιὰ τὸν Ἐθνικὸ μας Ποιητὴ Κωστὴ Παλαμᾶ.

– Νὰ ἐνισχυθεῖ οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὸ Σχολεῖο Ἑλληνικῆς γλώσσας στὴ Λιθουανία.

– Νὰ ἐκτυπωθεῖ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀνατύπων τῆς ἐργασίας τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀντωνίου Παπαδοπούλου μὲ θέμα: «Φονταμενταλισμὸς καὶ Ἀρχαιολατρεία ἢ Νεοειδωλολατρεία» καὶ νὰ ἀποσταλοῦν στὶς Ἱερὲς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

– Νὰ ὀρισθοῦν οἱ Ἅγιοι Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἐορτάζεται τὴν 13η Φεβρουαρίου ὡς προστάτες τῆς ἐγγάμου συζυγίας.

– Νὰ ὀριστεῖ ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὶς Γενικὲς Συνελεύσεις τῶν Α.Ε.: α) Διαχειρίσεως Χώρων Σταθμεύσεως Αὐτοκινήτων καὶ β) Ἐπιχειρησιακῶν καὶ Χρηματοδοτικῶν Προγραμμάτων, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐστάθιος Πρόεδρος τῆς Ε.Κ.Υ.Ο.

– Νὰ τιμηθοῦν μὲ τὴν ἀπονομὴ τοῦ Παρασήμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου) οἱ κ.κ. Φαίδων Μπουμπουλίδης, Καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ καὶ Χαράλαμπος Μπούρας, Καθηγητῆς τοῦ Πολυτεχνείου Ἀρχιτέκτων γιὰ τὴν μεγάλη προσφορὰ τους στὴν Ἐπιστήμη καὶ τὴν κοινωνία καὶ γιὰ τὴν ἀφοσίωσή τους στὴ Μητέρα Ἐκκλησία.

– Νὰ γίνουν οἱ παρακάτω Ἐκδηλώσεις μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Ἑβδομάδας Ἱερατικῶν Κλήσεων (Γ' Ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν, 24-30 Μαρτίου ἐ.ἔ.)

α. Νὰ τελεσθεῖ θεία Λειτουργία στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, τὸ Σάββατο 29 Μαρτίου ἐ.ἔ.

β. Νὰ ἀποσταλεῖ μήνυμα ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο πρὸς τοὺς κ.κ. Καθηγητὲς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, μὲ τὸ ὅποιο θὰ ἐξαίρεται ἡ μεγάλη συμβολὴ τους στὸν καταρτισμὸ τῶν ὑποψηφίων Κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ ἐκφράζονται οἱ εὐχαριστίες καὶ οἱ εὐχὲς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ.

γ. Νὰ ἀποσταλεῖ Γράμμα ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο πρὸς τοὺς Ἱεροσπουδαστὲς μὲ εἰδικὸ γιὰ τὴν περίπτωση περιεχόμενο.

δ. Νὰ ἀποσταλεῖ Ἐγκύκλιος πρὸς τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ τὶς Ἱερές Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἑβδομάδας Ἱερατικῶν Κλίσεων.

ε. Νὰ γίνεῖ ἀφιέρωμα ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὶς Ἱερατικὲς Κλίσεις.

Δ. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀσχολήθηκε ἐπίσης μὲ θέματα τῆς Ε.Κ.Υ.Ο., μὲ διάφορα ὑπηρεσιακὰ θέματα τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, ἐγκρίσεις ἀποσπάσεων Κληρικῶν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ διορισμοὺς μελῶν Ἐπισκοπικῶν Δικαστηρίων Ἱερῶν Μητροπόλεων κ.λπ.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

Ἡμερίδα γιὰ τὸν ἐγκεφαλικὸ θάνατο

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 14ης Φεβρουαρίου 2003

Ἡμερίδα μὲ θέμα «Ἐγκεφαλικὸς Θάνατος, ἐπιστημονικὰ δεδομένα, θεολογικὴ προσέγγιση» ὀργάνωσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ Σάββατο 15 Φεβρουαρίου 2003, ὥρα 9.30-14.00 στὸ Ἀμφιθέατρο τοῦ Γενικοῦ Νοσοκομείου Ἀεροπορίας (Γ.Ν.Α.) Λεωφόρος Κατεχάκη (ἐναντι Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως).

Ὁμιλητὲς ἦσαν:

α) Ὁ κ. Σεραφεῖμ Νανάς, ἐπίκουρος καθηγητὴς Ἐντατικῆς Θεραπείας τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μὲ θέμα: «Ἐγκεφαλικὸς Θάνατος. Ἡ ἔμπειρία τῆς Ἐντατικῆς Μονάδας».

β) Ὁ κ. Σταῦρος Μπαλογιάννης, καθηγητὴς Νευρολογίας τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μὲ θέμα: «Ἐγκεφαλικὸς Θάνατος. Κλινικὰ, νευρολογικὰ καὶ νευροχημικὰ δεδομένα».

γ) Ὁ κ. Ἀντώνιος Κουτσελίνης, Ἀντιπρύτανης Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ καθηγητὴς Ἱατροδικαστικῆς, μὲ θέμα:

«Ἐγκεφαλικὸς Θάνατος, ἠθικοδεοντολογικὴ προσέγγιση».

δ) Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρ. Ἐρζεγοβίνης κ. Ἀθανάσιος (Γιέβιτις), μὲ θέμα: «Θάνατος καὶ ρήξη τῆς ψυχοσωματικῆς συμφύϊας».

Τὸ μεσημέρι πραγματοποιήθηκε συζήτηση Στρογγυλῆς Τραπέζης μὲ συντονιστὴ τὸν Πανοσιολογώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Νικόλαο Χατζηνικολάου, πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Φορεὺς διοργανώσεως ἦταν ἡ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

Μ.Κ.Ο. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Ἐπίσκεψη ἀντιπροσωπείας τῆς «Ἀλληλεγγύης» στὴ Συρία

Μὲ τὴ στενὴ συνεργασία καὶ τὴν ἀμέριστη συμπαράσταση τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνεχίζει νὰ προσφέρει κάθε δυνατὴ βοήθεια στὸ δοκιμαζόμενο πληθυσμὸ τῆς Συρίας, μὲσω τῆς Μὴ Κυβερνητικῆς Ὀργάνωσής της, «Ἀλληλεγγύη».

Μάλιστα, ἀντιπροσωπεῖα τῆς «Ἀλληλεγγύης», μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Διευθυντὴ της, κ. Δημήτριο Φουρλεμάδη, συνόδευσε τὸν ὑφυπουργὸ Ἐξωτερικῶν, κ. Ἀνδρέα Λοβέρδο στὴ συνάντησή ποὺ εἶχε μὲ τὸν Μακαριώτατο Πατριάρχην Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιο Δ΄, στὸ πλαίσιο τῆς πρόσφατης ἐπίσκεψής του στὴ Συρία.

Ὁ κ. Φουρλεμάδης μετέφερε στὸν Μακαριώτατο Πατριάρχην Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιο Δ΄ τοὺς ἀδελφικοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου. Ἐπίσης, τόνισε τὴν πρόθεση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ σταθεῖ ἀρωγὸς στὸ δύσκολο ἔργο ποὺ ἐπιτελεῖ τὸ Πατριαρχεῖο καὶ νὰ προχωρήσει στὴ δημιουργία ἀναπτυξιακῶν ἔργων, ὅπου κριθεῖ ἀναγκαῖο.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ΜΚΟ «Ἀλληλεγγύη» ἀνταποκρίθηκε, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, στὶς ἀνάγκες ποὺ διαπιστώθηκαν στὴ Συρία καὶ τὸν μῆνα Δεκέμβριο ἀπέστειλε ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια σὲ τρόφιμα, ἱατροφαρμακευτικὸ ὑλικό, ἱματισμὸ κ.ἄ. στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Χαλεπίου. Ἡ βοήθεια δόθηκε τόσο σὲ Χριστιανοὺς, ὅσο καὶ σὲ Μουσουλμάνους.

(4.3.2003)

**Άπολογισμός τριμήνου Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2002 Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς
τῆς ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς ἐστάλησαν, κατὰ τὸ τρίμηνο Ὀκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2002, στὶς ἱεραποστολικές χώρες, τὰ κάτωθι:

Κένυα:

• Μισθοὶ 123 κληρικῶν	29.520	
• Συντάξεις χηρῶν κληρικῶν	3.600	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	1.300	
• 3 σὲτ ἐγκαινίων ναῶν	776	
• 1 δέμα μὲ ἱερατικὲς στολές ἐκ δωρεῶν	—	35.196 €

Μπουκόμπα:

• Μισθοὶ 22 κληρικῶν	5.280	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	150	
• Ἐπίδομα ἱεραποστόλου	900	6.330 €

Τανζανία:

• Μισθοὶ 2 κληρικῶν	480	480 €
---------------------	-----	--------------

Ουγκάντα:

• Μισθοὶ 28 κληρικῶν	6.720	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	645	7.365 €

Καμερούν:

• Εἰσιτήριο τοῦ νεοεκλεγέντος Μητρ. Καμερούν	650	650 €
---	-----	--------------

Γκάνα:

• Μισθοὶ 19 κληρικῶν	4.560	
• Συντάξεις 3 χηρῶν κληρικῶν	720	
• Ἐπίδομα ἱεραποστόλου	450	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	3.902	9.362 €

Ἀκτὴ Ἐλεφαντοστοῦ:

• Μισθὸς 1 κληρικοῦ	240	240 €
---------------------	-----	--------------

Νιγηρία:

• Μισθοὶ 13 κληρικῶν	3.120	
• Σύνταξη 1 χήρας κληρικοῦ	240	
• Λειτουργικὰ καὶ θεολογικὰ βιβλία	518	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	11.340	15.218 €

Μπενίν:

• Μισθοὶ 7 κληρικῶν	1.680	
• Ὑποτροφία ἑνὸς σπουδαστοῦ ἱατρικῆς	1.174	2.854 €

Κογκό:

• Μισθοὶ 55 κληρικῶν	13.200	
• Ἐπίδομα ἱεραποστόλου	3.150	
• Εἰσιτήρια ἱεραποστόλων	2.354	
• Οἰκοδομικὸ πρόγραμμα	2.105	20.809 €

Μπραζαβίλ:

• Μισθοὶ 3 κληρικῶν	720	
• Οἰκοδομικὸ πρόγραμμα	1.685	2.405 €

Μαδαγασκάρη:

• Μισθοὶ 13 κληρικῶν	3.120	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	1.800	4.920 €

Κορέα:

• Μισθοὶ 7 κληρικῶν	1.680	
• Ἐπίδομα 2 ἱεραποστόλων	600	2.280 €

Ἰνδία:

• Μισθοὶ 8 κληρικῶν	1.920	
• Ἐπίδομα ἱεραποστόλου	900	
• Εἰσιτήριο ἱεραποστόλου	620	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	1.105	4.545 €

Ἰνδονησία:

• Μισθοὶ 7 κληρικῶν	1.680	
• Σύνταξη 1 χήρας κληρικοῦ	240	1.920 €

Φιλιππίνες:

• Μισθοὶ 3 κληρικῶν	720	
• Μισθοὶ 4 μοναχῶν	960	1.680 €

Ταϊλάνδη:

• Ἐπίδομα ἱεραποστόλου	450	450 €
------------------------	-----	--------------

Ταϊβάν:

• Ἐπίδομα ἱεραποστόλου	450	
• Γιὰ ἱεραποστολικὸ ἔργο ἐκ δωρεῶν	1.060	
• Λειτουργικὰ καὶ θεολογικὰ βιβλία	366	1.876 €

Αἴτη:

• Μισθοὶ 3 κληρικῶν	720	720 €
---------------------	-----	--------------

Κούβα:

• Μισθοὶ 6 κληρικῶν	1.440	1.440 €
---------------------	-------	----------------

Μεξικὸ:

• Μισθοὶ 4 κληρικῶν	960	960 €
---------------------	-----	--------------

Κολομβία:

• Μισθοὶ 13 κληρικῶν	3.120	720 €
----------------------	-------	--------------

Μπελίζ:

• Μισθοὶ 3 κληρικῶν	720	720 €
---------------------	-----	--------------

Μαρτινίκα:

• Μισθὸς 1 κληρικοῦ	240	240 €
---------------------	-----	--------------

Πουέρτο Ρίκο:

• Μισθὸς 1 κληρικοῦ	240	240 €
---------------------	-----	--------------

Συνολικὸ ποσὸ ἐπιχορηγήσεων 126.290 €

Σ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω κλιμάκια ἐστάλησαν τὰ Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 2003.

Ἀνάλυση Ἐσοδῶν	Δραχμές
Υπόλοιπο διαθέσιμο 2000	19.063.653
Προϊόν δίσκου	
Ἐβδομάδος Ἐξωτ. Ἱεραποστολῆς	73.605.194
Δωρεές	134.386.333
Ἔσοδα περιοδικῶ «Πάντα τὰ Ἑθνη»	861.857
Τόκοι καταθέσεων	231.490
Ἐπιχορήγηση Ὑπουργείου Ἐθν. Παιδείας	10.000.000
Ἔσοδα ἀπὸ ἀκίνητα	21.932.804
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	260.081.331
Υπόλοιπο λογαριασμοῦ Ἐξωτ. Ἱεραποστολῆς	31.12.01

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνοριακῶν αἰμοληψιῶν τῆς Ι.Α.Α. γιὰ τὸ ἔτος 2002

Ἰδιαίτερα ἱκανοποιητικὰ χαρακτήρισε τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνοριακῶν αἰμοληψιῶν γιὰ τὸ ἔτος 2002 ὁ Πρωτοσύγγελος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Θωμᾶς Συνοδινός, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁμιλίας του, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, στὴν ἐτήσια συνάντηση ἀπολογισμοῦ καὶ προγραμματισμοῦ τῶν ὑπευθύνων Ἱερέων-Προέδρων τῶν Ἐνοριακῶν Ἐπιτροπῶν Αἰμοδοσίας τῆς Ι.Α.Α., ποὺ πραγματοποιήθηκε προχθὲς τὸ ἀπόγευμα στὸν Ἱ. Ναὸ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Πλάκας. Ὅπως σημειώθηκε, ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς μονάδων αἵματος, οἱ ὁποῖες συγκεντρώθηκαν ἀπὸ τὶς 163 αἰμοληψίες ποὺ πραγματοποιήθηκαν σὲ 100 Ἐνορίες τῆς Ι.Α.Α., ἀνῆλθε σὲ 5.586, ἐνῶ ὁ ἀντίστοιχος ἀριθμὸς γιὰ τὸ ἔτος 2001 ἦταν 5.256.

Ὁ Πρωτοσύγκελλος ἐξῆρε τὶς μεθοδικὲς προσπάθειες τοῦ Γραφείου Αἰμοδοσίας τῆς Διεύθυνσης Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης τῆς Ι.Α.Α., τὸ ὁποῖο, ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Μακαριωτάτου, ἔχει θέσει ὡς στόχους τὴ δημιουργία σὲ κάθε Ἐνορία τῆς Ι.Α.Α. Ἐνοριακῆς Τράπεζας Αἵματος (ὑπὸ τὴ διεύθυνση πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς ἀπαρτιζομένης ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνο Ἱερέα αἰμοδοσίας, ἓναν ἰατρὸ καὶ τρία ἀκόμη στελέχη τῆς Ἐνορίας), ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ καλύπτει κατὰ τὸ δυνατόν τὶς ἀνάγκες τῶν ἐνοριτῶν, καὶ τὴν προσφορὰ κάθε δυνατῆς βοήθειας σὲ πανελλήνια ἐκκλησιαστικὴ κλίμακα, προκειμένου νὰ ὑπάρξει συντονισμέ-

Ἀνάλυση Ἐξόδων	Δραχμές
Ἐπιχορηγήσεις ἱεραποστολικῶν κλιμακίων	187.937.106
Ὀδοιπορικὰ ἱεραποστολικῶς ἐργαζομένων	1.901.836
Ἔξοδα ἀγορᾶς καὶ ἀποστολῆς εἰδῶν	11.820.077
Ὑποτροφίες καὶ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση φοιτητῶν	650.000
Διάφορα ἐξοδα λειτουργίας	2.806.942
Ἔξοδα ἐκδόσεως περιοδ. «ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ» καὶ λοιπῶν ἐντύπων	16.810.651
Ἔξοδα ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως κτιρίων ἱεραποστολῆς	3.472.635
Φόροι εἰσοδήματος ἀκινήτων ἱεραποστολῆς	3.468.610
ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	228.867.857
	31.213.474

νη κινητοποίηση ἀπὸ κάθε Ἱ. Μητρόπολη. Ἐξῆρε ἐπίσης, τὴν ἀξιοθαύμαστη ἀνταπόκριση τῶν πιστῶν, ἰδιαίτερα δὲ τῶν νέων σὲ ἡλικία ἀνθρώπων.

(12.2.2003)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

Ὁμιλία Μακαριωτάτου στὴν Ἡμερίδα ποὺ διοργάνωσε ἡ Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἀλληλεγγύη» καὶ τὸ ΚΕ.Σ.Ο. τῆς Ι.Α.Α. γιὰ τὸ δουλεμπόριο γυναικῶν καὶ παιδιῶν

Τὴν ὑποχρέωση τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐνημερώσει καὶ νὰ εὐαισθητοποιήσει τοὺς πιστοὺς γιὰ τὶς σύγχρονες μορφὲς δουλείας, «γιὰ τὶς μαφίες ποὺ ἐκμεταλλεύονται γυναῖκες καὶ παιδιά», ὑπογράμμισε σήμερα τὸ μεσημέρι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁμιλίας του στὸ πλαίσιο τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἡμερίδας μὲ θέμα «Ἡ παράμνη διακίνηση καὶ ἐμπορία γυναικῶν καὶ παιδιῶν καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν στὴν ἀρωγὴ τῶν θυμάτων», ποὺ διοργάνωσε στὸ Ἀμφιθέατρο τοῦ Πολεμικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ἡ Μὴ Κυβερνητικὴ Ὄργάνωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἀλληλεγγύη» καὶ τὸ Κέντρο Στήριξης Οἰκογένειας (ΚΕ.Σ.Ο.) τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Ὁ Μακαριώτατος τόνισε ὅτι πρὶν νὰ εἶναι πολὺ ἀργά, ὀφείλουμε νὰ ἀντισταθοῦμε στὴν παρακμῆ, ἀξιοποιώντας τὴ μεγάλη δύναμη τῆς ἀγάπης ποὺ βρίσκεται στὰ χέρια μας, τὸν ἀδαπάνητο θησαυρὸ τῆς ἑλληνορθόδοξης παράδοσής μας. «Δὲν μπορούμε νὰ κλείνουμε ὑπο-

κριτικά τὰ μάτια καὶ τὰ αὐτιά μας μπροστὰ στὰ θλιβερά αὐτὰ φαινόμενα ποὺ συνθλίβουν τὴν ἀνθρώπινη ἀξιόπρεια καὶ δυναμιτίζουν τὰ θεμέλια τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας. Καὶ φυσικὰ δὲν πρέπει νὰ μένουμε μόνο στὰ ὠραῖα λόγια. Πρέπει νὰ προχωροῦμε σὲ συγκεκριμένες ἐνέργειες, γιατί διαφορετικὰ θὰ θεωρούμαστε ἀνάξιοι τῆς ἱστορικῆς συνέχειάς μας», ἐπίσημανε χαρακτηριστικὰ. Προέτρεψε δὲ τὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις καὶ ἄλλους φορεῖς νὰ μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ νὰ ἰδρῦσουν Ξενῶνες ποὺ θὰ φιλοξενοῦν κακοποιημένες γυναῖκες καὶ ἄγαμες μητέρες μὲ τὰ παιδιὰ τους. «Ἐμεῖς θὰ συνεχίσουμε καὶ θὰ ἐντείνουμε τὶς προσπάθειές μας, ἀγωνιζόμενοι γιὰ τὶς ἠθικὲς ἀρχὲς πάνω στὶς ὁποῖες βασίζεται ἡ κοινωνία καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς ἀγάπης», εἶπε.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρθηκε στὶς διατάξεις τοῦ Ν. 3064/02 «περὶ ἐμπορίας ἀνθρώπων κ.λπ.», ἰδιαίτερα δὲ σὲ αὐτὲς ποὺ ἀφοροῦν στὴν ἀρωγὴ στὰ θύματα τῆς νέας αὐτῆς μορφῆς βίας, ἐξῆρε τὶς προσπάθειες τῶν Μ.Κ.Ο. καὶ τόνισε τὴν ἀνάγκη συντονισμοῦ καὶ συνεργασίας ὄλων τῶν φορέων τῆς κοινωνίας μας, ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς Ἐκκλησίας μας, ἢ ὁποῖα ἀγκαλιάζει τὸν ἄνθρωπο ὡς σῶμα καὶ ὡς ψυχὴ. (12.2.2003)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

Προσευχὴ γιὰ τὴν εἰρήνη Δήλωση Μακαριώτατου

Σὲ κοινὴ προσευχή, Ἱερὰ Ἀγρυπνία, ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, ποὺ θὰ τελεστεῖ στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ Ἀθηνῶν τὴν Παρασκευὴ 7 Μαρτίου ἐξ. (8μ.μ.-1π.μ.) καλεῖ τὸν πιστὸ λαὸ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, σὲ μία περίοδο κατὰ τὴν ὁποῖα τὰ σύννεφα τοῦ πολέμου ἔχουν πυκνώσει, ἔκανε τὴν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ συνεχῶς αὐξανόμενη ἀπειλὴ κατὰ τῆς εἰρήνης καὶ ὁ κίνδυνος πολεμικῆς ἔκρηξης στὴν εὐρύτερη περιοχὴ μας, συνέχει τὶς καρδιὲς ὄλων τῶν εἰρηνόφιλων ἀνθρώπων ὅπου γῆς. Ἐλάχιστες πλέον ἐλπίδες φαίνονται νὰ ἀπομένουν γιὰ τὴν ἀποτροπὴ μίας σύρραξης, ποὺ μέλλει νὰ ἔχει καταστροφικὲς συνέπειες σὲ βάρους ἑκα-

τοντάδων χιλιάδων ἀθῶων ἀνθρώπων, δραματικὲς ἐπιπτώσεις στὸ περιβάλλον καὶ ἀνεξέλεγκτες παρενέργειες στὸ σύστημα τῆς παγκόσμιας ἀσφάλειας, σταθερότητας καὶ οικονομίας.

Ἡ Ἐκκλησία μας κατέστησε ἐγκαίρως σαφῆ τὴν θέση Τῆς κατὰ τοῦ πολέμου καὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, προσπαθώντας νὰ πείσει τὰ ἀρμόδια διεθνή ὄργανα καὶ ἐν γένει τοὺς Ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου τούτου ὅτι ὁ πόλεμος δὲν ἀποτελεῖ μέσον διευθέτησης τῶν κρίσεων, ἀλλὰ ὄχημα τροφодότησης τῶν ἐντάσεων, ποὺ προκαλοῦν, ἐπώδυνες γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, μακροπρόθεσμες ἀντιδράσεις καὶ ἀντεκδικήσεις, οἱ ὁποῖες καὶ αὐτὲς ἔχουν ὡς στόχο ἀθῶους, θύματα μίας ἀπάνθρωπης «λογικῆς» ποὺ ἐξουδετερώνει τὰ πρόσωπα καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ καθυποτάξει τὶς συνειδήσεις στὸ φάσμα τοῦ τρόμου καὶ τῶν ἀπειλῶν.

Τελευταία ἐλπίδα ποὺ ἀπομένει εἶναι ἡ προσευχή. Ἀντὶ νὰ παρακολουθοῦμε μὲ ἀγωνία τὴν ἐξάντληση τῶν χρονικῶν περιθωρίων καὶ τὴν προετοιμασία τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἄς καταφύγουμε ὅλοι στὴν προσευχή. Ἄς ἐνώσουμε τὶς δεήσεις μας πρὸς τὸν Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης καὶ ὅλοι μαζί ἄς Τὸν ἱκετεύσουμε νὰ ἀποτρέψει, ἔστω καὶ αὐτὴ τὴν ἔσχατη ὥρα, τὴν ἀπειλὴ τοῦ πολέμου. Νὰ φωτίσει τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτες, ὥστε νὰ ἀναζητήσουν ἄλλες μεθόδους διευθέτησης τῶν κρίσεων, ποὺ θὰ διασφαλίζουν τὴν παγκόσμια εἰρήνη, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐγγυῶνται τὴ δημοκρατία καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα ἐνὸς λαοῦ, ποὺ ζώντας χρόνια στὸ πετσί του τὸν ὀλοκληρωτισμὸ καὶ τὴν καθολικὴ δυστυχία, δὲν ἀντέχει καὶ δὲν πρέπει νὰ κατακτήσει τὴν ἐλευθερία του θρηνώντας ἀθῶους. Νὰ ἀποτρέψει τὴν ἀπειλούμενη γενικότερη σύγκρουση τῶν πολιτισμῶν μὲ ἀδηλες τὶς συνέπειες. Καὶ νὰ ἐμπνεύσει σὲ ὅλο τὸν κόσμον ἐνότητα καὶ ἀγάπη γιὰ μίαν κοινὴ συμβίωση καὶ κοινὴ πρόοδο». (25.2.2003)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

«Ἐκκλησία καὶ Нарκωτικά» (Μία νέα ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν)

Τὸ ἴδρυμα «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» εἶναι μὴ κυβερνητικὸς, μὴ κερδοσκοπικὸς ὀργανισμὸς, ὁ ὁποῖος ὑπάγεται στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, ἀποτελώντας ταυτόχρονα αὐτοτελὴ ὑπηρεσία (ΝΠΙΔ),

Ἰδρύθηκε τὸ 1999 ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκο-

πο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλο, ὁ ὁποῖος προεδρεύει καὶ τοῦ δωδεκαμελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου (βλ. Φ.Ε.Κ. ὑπ' ἀριθμ. 1789, τεῦχ. Β', 28.09.1999).

Τὸ ἴδρυμα «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» ἔχει ὡς στόχο νὰ βοηθήσει νέους μὲ ψυχοκοινωνικά προβλήματα, εἰδικὰ οὐσιοεξαρτημένους, οἱ ὁποῖοι διαμένουν στὴν ἐπικράτεια τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Τὸ «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» ἔχει ἤδη ἓνα δίκτυο τριάντα περίπου ἱερέων στὶς 13 Ἀρχιεπισκοπικὲς Περιφέρειες, οἱ ὁποῖοι ἔχουν λάβει μὴ πρώτη ἐκπαίδευση στὸ χῶρο τῆς πρόληψης τῆς οὐσιοεξάρτησης. Οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ χειρίζονται περιστατικά οὐσιοεξαρτημένων ποὺ προσφεύγουν σ' αὐτοὺς γιὰ βοήθεια, παρέχοντας ψυχολογικὴ ὑποστήριξη καὶ παραπέμποντάς τους σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα θεραπευτικὰ προγράμματα, ἕως ὅτου τὸ «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» δημιουργήσει δικό του θεραπευτικὸ πρόγραμμα.

Ἄκομη, πιὸ συγκεκριμένα, τὸ «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» ἔχει δημιουργήσει ἓνα Κέντρο Πρόληψης στὴν περιοχή Παγκρατίου (ὁδ. Ὑμηττοῦ 147, Τ.Κ. 116 33, τηλ.-fax. 210 7513580). Τὸ προσωπικὸ τοῦ ὡς ἄνω Κέντρου, ἐκτὸς τοῦ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ χῶρο τῶν ἐπαγγελματιῶν ψυχικῆς ὑγείας καὶ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἔχει ἐπιπλέον εἰδικὴ ἐκπαίδευση σὲ θέματα οὐσιοεξάρτησης.

Στόχος εἶναι νὰ βοηθήσει ἀνθρώπους, ἰδιαίτερα παιδιά, ἐφήβους, νέους νὰ ἀναπτύξουν ἰκανότητες καὶ δεξιότητες ποὺ θὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ ἀποφύγουν αὐτοκαταστροφικὲς συμπεριφορές, ὅπως τὴ χρήση οὐσιῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ τοὺς διδάξει προσωπικὲς καὶ διαπροσωπικὲς δεξιότητες ποὺ θὰ τοὺς κρατήσουν μακριὰ ἀπὸ τὴν οὐσιοεξάρτηση. Στόχος ἐπίσης εἶναι ἡ ἐκπαίδευση γονέων καὶ δασκάλων σὲ τρόπους οὐσιαστικῆς βοήθειας τῶν νέων.

Ἢδη σήμερον παρακολουθοῦν 200 περίπου γονεῖς καὶ κατηχητὲς πεντάμηνο πρόγραμμα ἐκπαίδευσης σὲ θέματα πρόληψης.

Ἡ παραπάνω λοιπὸν συντονισμένη προσπάθεια ἐρχεται νὰ προστεθεῖ στὴν ἐν γένει ποιμαντικὴ δράση τῆς Ἐκκλησίας μας ἐναντι τῶν συνανθρώπων μας. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου ποὺ καταγράφηκαν στὸ μήνυμά του γιὰ τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα κατὰ τῶν Ναρκωτικῶν, ποὺ ἀναγνώσθηκε στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. «...Καλῶ τὰ πληγωμένα ἀπὸ τὴν οὐσιοεξάρτηση παιδιὰ μας νὰ σηκώσουν τὸ κεφάλι, νὰ ζητήσουν τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀπευθυνθοῦν καὶ στὴν Ἐκκλησία γιὰ τὸ πρόβλημά τους. Στους οἰκείους τῶν χρηστῶν, ἐκτὸς ἀπὸ

τὶς πατρικὲς εὐχὲς καὶ εὐλογίες μου, προτρέπω νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα τους, γιὰ τὸν ἔχουν ἀνάγκη οἱ δικοὶ τους καὶ, ἀκόμη, γιὰ τὸ Θεὸς εὐλογεῖ καὶ ἀνταμειβεῖ τοὺς ἀγωνιστὲς τῶν καλῶν ἔργων.

Σ' ὁλόκληρη τὴν κοινωνία μας, στὸ εὐσεβὲς ποίμνιο τῆς Ἐκκλησίας μας, παρακαλῶ νὰ ἀποφύγουμε κάθε εἶδους ρατσιστικὲς, ἀπορριπτικὲς διαθέσεις ἐναντι τῶν χρηστῶν καὶ τῶν οἰκείων τους. Ἄς μὴν προσθέσουμε μὲ τὴ στάση καὶ τὰ λόγια μας πόνον πᾶνω στὸν πόνον τους καὶ μάλιστα ἂς κάνουμε τὴν αὐτοκριτικὴ μας καὶ ἂς δοῦμε ὁ καθένας τὶς εὐθύνες του γιὰ τὸ πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπο ποὺ μπορεῖ νὰ συμβάλλει στὴν ἀντιμετώπισή του.

Μερικὲς χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὸ ἴδρυμα «ΔΙΑΚΟΝΙΑ»

- Γ. Διεύθυνση - Γραμματεία: Ἐθν. Ἀντιστάσεως 29
157 72 Ζωγράφου
Τηλ.- fax. 210 7486181 e-mail: diakonia@hol.gr
- Κέντρο Πρόληψης: Ὑμηττοῦ 147, Ἀθήνα
Τηλ.- fax. 210 7513580
- Δωρεές - Εἰσφορές: Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος
Ἀριθμ. Λογαριασμοῦ: 067/48000368

(25.2.2003)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

ΙΕΡΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Μονίμως στὸ Βόλο ἱερὸ Λεῖψανο τοῦ Ἁγίου Νικολάου

Μὲ τιμὲς ἀρχηγοῦ Κράτους ὁ Κλῆρος, οἱ Ἀρχεῖς καὶ ὁ λαὸς τοῦ Βόλου καὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος ὑποδέχθηκαν τὴν Τρίτη 28 Ἰανουαρίου τεμάχιο ἱεροῦ Λειψάνου τοῦ Ἁγίου Νικολάου, Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ Θαυματοουργοῦ, μεταφερθὲν ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴ πόλη τοῦ Ρίμινι. Τὸ ἱερὸ Λεῖψανο τοποθετήθηκε στὸν ὁμώνυμο Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Βόλου, τοῦ ὁποῖου προΐσταται ὁ Ἐκπρόσωπος Τύπου τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν & πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Ἀρχιμ. Ἐπιφάνιος Οἰκονόμου.

Πρόκειται γιὰ μίαν ἀπὸ τὶς πιὸ ἱστορικὲς στιγμὲς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δημητριάδος, καθὼς ἓνα ὄνειρο πολλῶν δεκαετιῶν ἐκπληρώνεται, ἀφοῦ τὸ ἱερὸ Λεῖψανο παρα-

χωρεῖται μονίμως ἀπὸ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ θὰ βρίσκεται διὰ παντός πλέον στὸ Βόλο, ὕστερα ἀπὸ πολὺμηνες προσπάθειες καὶ διαπραγματεύσεις, τὶς ὁποῖες διεξήγαγε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, μὲ τὴν πολύτιμη βοήθεια καὶ συμπαράσταση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἰταλίας κ. Γενναδίου.

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, τὸ ἔτος 1087 Λατίνοι ναῦτες ἔκλεψαν ὁλόκληρο τὸ Λεῖψανο τοῦ Ἁγ. Νικολάου ἀπὸ τὰ Μύρα τῆς Λυκίας καὶ τὸ μετέφεραν στὸ Μπάρι, ὅπου φυλάσσεται μέχρι καὶ σήμερα. 90 χρόνια μετὰ, ὅμως, τὸ 1177, ὁ Γερμανὸς Ἐπίσκοπος Emericia ἀπέσπασε τὸν ἀριστερὸ βραχίονα τοῦ Ἁγίου, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν μεταφέρει στὴν Ἐπισκοπὴ του στὴ Γερμανία. Ἐν πλῶ, ὅμως τὸ πλοῖο ναυάγησε καὶ σώθηκαν ἅπαντες ὡς ἐκ θαύματος, τὸ ὁποῖο ὁ Ἐπίσκοπος ἀπέδωσε στὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀφιερώνοντας τὸ ἱερὸ του Λεῖψανο στὴν ἀκτὴ ὅπου τὸν ἐβγαλε τὸ κύμα, στὴν περιοχὴ τοῦ Ρίμινι. Ἀπὸ τότε τὸ ἱερὸ Λεῖψανο φυλάσσεται στὸν ὁμώνυμο μεγαλοπρεπὴ Ναὸ, καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἱερὸ θησαύρισμα καὶ τὸ πνευματικὸ καύχημα τῆς περιοχῆς. Ἀπὸ αὐτὸν τὸν βραχίονα τοῦ Ἁγίου ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐπισκοπὴ τοῦ Ρίμινι συγκατένευσε καὶ παραχώρησε στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου, Νικολάου στὸ Βόλο, ἕνα μικρὸ τεμάχιο, τὸ ὁποῖο θὰ ἀποτελεῖ πλέον τὴν ἀπτή καὶ ὀρατὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου, πρὸς τὸν ὁποῖο ὁ λαὸς τοῦ Βόλου τρέφει ἰδιαίτερη εὐλάβεια καὶ σεβασμὸ.

(26.1.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Κορίνθου

Τὴν 16ην Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. εἰς τὸν μεγαλοπρεπέστατον ναὸν τοῦ Γηροκομείου ἀνδρῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ» διενεργήθη ἡ κατ' ἔτος καθορισμένη προικοδοτήσις ἀπόρων κορασίδων.

Ἡ ἐκδήλωσις αὐτὴ πραγματοποιεῖται τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν 13ην Φεβρουαρίου, ἡμέραν τῆς μνήμης τῶν Ἁγίων Ἀκύλα καὶ Πρισκίλλης, ἀφοῦ προηγηθῆ πανηγυρικὸς ἔσπερινὸς πρὸς τιμὴν των.

Ὁ ἐφετινὸς ἑορτασμὸς τῶν σκηνοποιῶν Ἁγίων συνέπεσεν μὲ τὴν ἀποφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως οἱ Ἅγιοι αὐτοὶ εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς οἱ προστάται τῆς ἐν Χριστῷ συζυγίας. Διὰ τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου ἡ ἑορτὴ τῶν προ-

μνημονευθέντων Ἁγίων εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἔμπρακτον προστασίαν τοῦ ὄντως δυσκόλου ἔργου τοῦ γάμου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1977. Τότε διὰ πρώτην φορὰν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων καθιέρωνε τὸν θεσμὸν τῆς κατ' ἔτος προικοδοτήσεως ἀπόρων νεαρῶν κοριτσιῶν ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν Ἁγίων συνεργῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἀκύλα καὶ Πρισκίλλης. Ἐκτοτε, συνεχίζεται ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἐπὶ εἴκοσι ἕξ (26) συναπτὰ ἔτη.

Τὸ χρηματικὸν ποσὸν, τὸ ὁποῖον ἐφέτος προσεφέρθη εἶναι τῆς τάξεως τῶν δέκα τριῶν χιλιάδων τριακοσίων πενήκοντα (13.350) Εὐρῶ (ἢ 4.549.012 δρχ.) καὶ τὰ βιβλιάρια καταθέσεων τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν ὀγδοήκοντα ἑννέα (89) τὸν ἀριθμὸν.

(23.2.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Σιδηροκάστρου

– Ὁμάδα Συμπαραστάσεως Ἀσθενῶν καὶ μοναχικῶν ἀτόμων συνέστησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος μὲ σκοπὸ τὴ συμπαράστασις σὲ ὅσους συνανθρώπους μας ἔχουν ἀνάγκη ἢ εἶναι μοναχικὰ ἄτομα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς Κυρίες Δέσποινα Χρυσοστόμου, συνταξιούχο ἰατρό, Σοφία Κουρδούπαλου, συνταξιούχο νοσηλεύτρια, Ἐλένη Λαζαρίδου, συνταξιούχο νοσηλεύτρια, Μαγδαληνὴ Μπουταχίδου, συνταξιούχο νοσηλεύτρια, Πόπη Κουντουρᾶ, συνταξιούχο μὲ γνώσεις νοσηλευτικῆς. Ἐδρα τῆς ὁμάδος αὐτῆς εἶναι τὸ δεῦτερο Γραφεῖο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ὅσοι ἔχουν προβλήματα νὰ ἀπευθύνονται στὰ τηλέφωνα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν Ναῶν τοῦ Σιδηροκάστρου.

– Φιλόπτωχα Ταμεῖα σὲ 15 κωμοπόλεις καὶ μεγάλα χωριά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σιδηροκάστρου ἵδρυσεν ὁ Σεβασμιώτατος πρὸ τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων. Ἦδη ἀπ' ὅλα τὰ προαναφερόμενα Φιλόπτωχα διενεργήθηκε παραμονὴς τῶν ἑορτῶν ἔρανος Ἀγάπης καὶ μὲ τὸ συγκεντρωθὲν ποσὸ καλύφθηκαν τοπικὲς ἀνάγκες συνανθρώπων μας ποὺ εἶχαν ἀνάγκη.

– *Τράπεζα τροφίμων - Τράπεζα ἀγάπης* δημιούργησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη. Στὸν ἱερὸ Ναὸ τῆς Εὐαγγελιστρίας Σιδηροκάστρου συγκεντρώνονται τρόφιμα, τὰ ὁποῖα σὲ δέματα διοχετεύονται σὲ ὅσους ἔχουν

ανάγκη βοήθειας. Τὰ μέλη τῶν Φιλοπτώχων Ταμείων θὰ ὑποδεικνύουν ὅσους συνανθρώπους μας στεροῦνται τὰ πρὸς τὸ ζεῖν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ ομάδα διαχειρίσεως θὰ προσφέρει σ' αὐτοὺς τὰ ἀπαραίτητα.

(7.2.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Γνωστοποιεῖται πρὸς κάθε ἐνδιαφερόμενο ὅτι ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σιδηροκάστρου ἀπέκτησε μὲ τὴ συνεργασία τοῦ ΤΕΙ Σερρῶν τὴν ἰδική της ιστοσελίδα στὸ Internet καὶ στὴ διεύθυνση:

<http://infolab.teiser.gr/ims>

Ἡ ιστοσελίδα φιλοξενεῖται σε server τοῦ ΤΕΙ Σερρῶν, ἀφοῦ δὲ ὀλοκληρωθῶν οἱ διαδικασίες ἡ Ἱ. Μητρόπολις Σιδηροκάστρου θὰ ἀποκτήσει καὶ τὴ μόνιμη διεύθυνσή της, περὶ τῆς ὁποίας καὶ θὰ σᾶς ἐνημερώσουμε.

(13.2.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Σταγῶν & Μετεώρων

Τὸν Ἰανουάριο, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, προσκλήθηκε ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο καὶ ὠμίλησε στοὺς Ἐκπαιδευτικούς μας ὁ Ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Γαλίτης με θέμα: «*Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ τὸ πρόβλημα τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ*». Ζωντανὴ καὶ νευρώδης ἡ ὁμιλία του, ἐντυπωσίασε καὶ γιὰ ἀρκετὴ ὥρα συνεχίστηκε συζήτησις μὲ ἐνδιαφέρουσες ἀπορίες τῶν ἀκροατῶν Ἐκπαιδευτικῶν μας, ὥστε νὰ παρακληθῆ ὁ κ. Καθηγητὴς νὰ ξαναέλθῃ στὴν πόλιν μας γιὰ νὰ προσφέρει τὴν θεολογικὴν του ἐμπειρία.

Δύο ἀκόμα σημαντικὰ γεγονότα ἔδωσαν μεγάλη χαρὰ στὴ Μητρόπολή μας. Ἡ προσέλευση δοκίμων στὶς Ἱερὰς Μονές μας καὶ ἡ Χειροτονία δύο ἐκλεκτῶν μοναχῶν-φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς - τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βαρλαάμ Μετεώρων. Ὁ π. Νήφων ἐχειροτονήθη ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Διάκονος στὴν Ἱερὰν Μονὴν του, σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα κατανύξεως καὶ βαθειᾶς εὐλαβείας. Καὶ ὁ π. Βενέδικτος ἐπὶ δύο χρόνια Διάκονος, ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῶν Ὁσίων Μετεωριτῶν Πατέρων στὴν πόλιν μας -ἔργο ἐξ' ὀλοκλήρου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς

Βαρλαάμ- μὲ τὴ συμμετοχὴ πολλῶν κληρικῶν καὶ μεγάλου πλήθους λαοῦ. Ἦτο μία ξεχωριστὴ εὐλογία γιὰ τὴ Μητρόπολή μας καὶ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Βαρλαάμ Μετεώρων.

(17.2.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης

Ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης κ. Ἐφραίμ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐορτῆς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν παρέθεσε ἐν Ὑδρᾷ τὴν Πέμπτη 13η Φεβρουαρίου ἔ.ἔ. δεῖπνο πρὸς τὴν πᾶντων τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς νήσου.

Στὸ δεῖπνο παρακάθισαν ἅπαντες οἱ ἐκπαιδευτικοί: Διοικητὴς καὶ Καθηγηταὶ Α.Ε.Ν., καθηγηταὶ Γυμνασίου-Λυκείου, Διδάσκαλοι Δημοτικῶν Σχολείων, καὶ νηπιαγωγοί. Ὁ Σεβ. ἀπεύθυνε λόγους ἀγάπης εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς, εὐλόγησε τὴν τράπεζα καὶ ἀντηλλάγησαν ἐποικοδομητικὲς θέσεις ἐπὶ παιδαγωγικῶν θεμάτων. Τὴν ἐκδήλωση τίμησε μὲ τὴν παρουσία του καὶ ὁ Δήμαρχος Ὑδραίων. Ἐπίσης, ὁ Σεβ. προσέφερε 8 καλαίσθητες εἰκόνες μὲ τὴν μορφή τοῦ συγκροτήματος Γυμνασίου-Λυκείου Ὑδρας.

Παρόμοιαι συνεστιάσεις διὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς πραγματοποιήθηκαν εἰς Αἴγινα καὶ Σπέτσας.

(15.2.2003)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ εἶχε ἡ 2η Σύναξις Ἱεροπαίδων (παιδιῶν ποὺ ὑπηρετοῦν στὸ ἱερὸ Βῆμα καὶ ψάλλουν στὸ ἀναλόγιο), ποὺ πραγματοποιήθηκε τὴν Κυριακὴ 2 Μαρτίου, στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Λαμίας.

Ἀπ' ὅλες τὶς ἐνορίες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἶχαν συγκεντρωθεῖ στὶς 11 τὸ πρωῖ γιὰ νὰ συμμετάσχουν στὴ θεία Λειτουργία ποὺ τέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Νικόλαος μὲ τὴ συμμετοχὴ Ἱερέων καὶ Διακόνων. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦταν πολὺ ἐνθουσιώδης καὶ ἡ εἰκόνα ἐντυπωσιακὴ μὲ 300 παιδιὰ ἡλικίας Δημοτικοῦ μέχρι Λυκείου νὰ φοροῦν τὶς ὠραῖες στολές τους, μὲ δύο νεανικοὺς χοροὺς νὰ ψάλλουν καὶ μὲ τὸ Σεβασμιώτατο στὸ ἱερὸ Βῆμα νὰ περιβάλλουν ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνώστες ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς.

Τῆ θεία Λειτουργία παρηκολούθησε καὶ πολὺς κόσμος ποὺ συμμετέχει στὴ δεύτερη Λειτουργία τῆς Κυριακῆς καὶ μεταδόθηκε ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν τηλεοπτικὸ ΣΤΑΡ Κεντρικῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης κ. Νικόλαος μὲ ζεστὰ πατρικὰ λόγια μίλησε στὰ παιδιὰ καὶ τοὺς εὐχήθηκε γιὰ ὅλη τους τὴ ζωὴ νὰ εἶναι κοντὰ στὴ θεία Λατρεία καὶ νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους στὴν Ἁγία μας Ἐκκλησία. Πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐχειροθέτησε στὸ βαθμὸ τοῦ ψάλτου πέντε παιδιὰ ποὺ ἀνελλιπῶς ψάλλουν τὰ Σάββατα καὶ τὶς Κυριακὲς στὸ δεξιὸ ἀναλόγιο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Λαμίας κοντὰ στὸν πρωτοψάλτη κ. Δημήτριο Μαντέ.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς δεύτερης Συνάξεως τῶν Ἱεροπαίδων ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη προκηρύσσει διαγωνισμὸ Ἐκθέσεως μὲ θέμα: «*Τὶ αἰσθάνομαι ὅταν βρίσκομαι στὸ ἱερὸ Βῆμα τῆς Ἐκκλησίας*» στὸ ὁποῖο θὰ συμμετάσχουν παιδιὰ. Οἱ τρεῖς καλύτερες ἐκθέσεις θὰ βραβευτοῦν μὲ τὸ ποσὸ τῶν 150 Ευρῶ ἢ κάθε μία. Ὅλοι οἱ συμμετέχοντες στὸ διαγωνισμὸ θὰ λάβουν «Ἐπαινο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως», ποὺ θὰ συνοδεύεται ἀπὸ ἀναμνηστικὸ δῶρο. (3.3.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀττικῆς

Μὲ μεγάλη ἐπιτυχία, μέσα σὲ κλίμα εὐφορίας, πραγματοποιήθηκε τὴν παρελθούσα Κυριακῆ, 23 Φεβρουαρίου τ.ἔ. τὸ ἀπόγευμα, στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Ἱ. Ν. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἀμαρουσίου, ἡ συνάντηση ἐπικοινωνίας τῶν Θεολόγων καθηγητῶν Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς μὲ τὸ Σεβασμιώτατο Ποιμενάρχη κ. Παντελεήμονα. Τοὺς ἐκπαιδευτικούς καλωσόρισε ὁ Ὑπεύθυνος τοῦ Γραφείου Νεότητος Πρωτοπρεσβύτερος π. Ἀναστάσιος Μπαστούνης. Ἀκολούθησε χαιρετισμὸς τοῦ Λυκείαρχου τοῦ βου Λυκείου Ἰλίου Θεολόγου-Φιλολόγου κ. Εὐαγγέλου Παπαδημητρίου, ὁ ὁποῖος ἐξήρε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς Θεολόγους ἐκπαιδευτικούς. Κεντρικὸς ὁμιλητὴς ἦταν ὁ κ. Μάριος Μπέγζος, Ἀναπληρωτῆς Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Ἡ ἐκπαίδευση στὴν ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποίησης». Τὸν λόγο, ἐν συνεχείᾳ, ἔλαβαν διάφοροι Θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι ἐξέφρασαν τὶς ἀπορίες καὶ τὶς τοποθετήσεις τους. Κα-

τόπιν, ὁ Σεβασμιώτατος εὐχαρίστησε τὸν ὁμιλητὴ, τοὺς προσελθόντες καθηγητὰς, ὑπογράμμισε τὸ σημαντικὸ ρόλο καὶ τὴ σημασία τους στὴν παιδεία τοῦ ἔθνους μας, σημειώνοντας ὅτι ἡ Ἑλλαδικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι, ἴσως, ἡ μοναδικὴ στὸ χριστιανικὸ κόσμο μὲ τόσοσους πολλοὺς λαϊκοὺς Θεολόγους, εὐχαρίστησε τοὺς διοργανωτὲς τῆς ἐκδηλώσεως καὶ ἀνεφέρθη ἐκτεταμένως στὸ θέμα τῆς παγκοσμιοποίησης καὶ στὴν ἀντιμετώπισή του, ἀπὸ Ὁρθοδόξου ἀπόψεως. Ἐν συνεχείᾳ, προσφέρθη σὲ ὅλους ἓνα βιβλίο ὡς ἐνθύμιο, ἐνῶ ἀκολούθησε πλούσιος μπουφές ποὺ οἱ κυρίες τῆς «Ἐνοριακῆς Δράσεως» μὲ πολλὴ ἀγάπη εἶχαν ἐτοιμάσει, ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ δραστήριου πρωτοπρεσβυτέρου π. Χρήστου Μαρούδα, προΐσταμένου τοῦ Ἱ. Ναοῦ καὶ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Μητροπόλεως μας. (24.2.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Σύρου

Στὰ πλαίσια τῆς ποιμαντικῆς μέριμνας πρὸς τοὺς πάσχοντες, ἐμπεριστάτους καὶ ἀσθενοῦντες ἀδελφούς, ἡ Ἱερὰ μας Μητρόπολη προσέβη στὴν δημιουργία Ξενῶνος φιλοξενίας τῶν ἀπόρων συγγενῶν τῶν νοσηλευομένων στὸ Γενικὸ Νοσοκομεῖο Σύρου ἀσθενῶν, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμία: «Τὸ σπίτι τοῦ ταξιδιώτη», τὰ ἐγκαίνια τοῦ ὁποῖου ἐτέλεσε ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης κ. Δωρόθεος Β' τὴν Τετάρτη 19 Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Σύρου, ὡς καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς Νήσου.

Χαιρετίζοντας τὴν τελετὴ, ὁ Νομάρχης Κυκλάδων κ. Δημήτριος Μπαίλας ἐπαίνεσε τὴν ἔμπρακτη αὐτὴ κίνηση ἀγάπης καὶ συναλληλίας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς δοκιμαζομένους ἀπὸ τὴν σωματικὴ κόπωση καὶ τὴν ἀγωνία γιὰ τοὺς ἀσθενοῦντες συγγενεῖς τους ἀδελφούς, ἐκφράζων τὴν ἱκανοποίησή του Χριστεπωνύμου πληρώματος ἀπὸ τὸ ἐπιτελούμενο πολυσχιδὲς πνευματικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ διαβεβαίωσε τὴν ἀμέριστη συμπαράσταση ὅλων πρὸς αὐτό.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἀνεφέρθη στὴν ἀείμνηστη Ἀλεξάνδρα Βλάμη, ἡ ὁποία ἐκκληροδότησε τὸ ἀκίνητο, ὅπου στεγάσθηκε ὁ Ξενῶνας, πρὸς τὴν τοπικὴ μας Ἐκκλησία καὶ ἐπεσήμανε ὅτι αὐτὸς θὰ ἐξυπηρετῆσει τοὺς κατοίκους ὅλων τῶν νήσων τῶν Κυκλάδων, σὲ συνεργασία καὶ μὲ τὶς Ἱερὲς Μητροπόλεις Παροναξίας καὶ Θήρας.

Σε τηλεφωνική συνομιλία με τὸν Σεβασμιώτατο, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἐξέφρασε τὴν ἀγωνία καὶ τὴν συμπάρασταση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἰδίου προσωπικῶς, πρὸς τοὺς πλημμυροπαθεῖς ἀδελφούς τῶν νήσων τῆς Μητροπολιτικῆς μας Περιφέρειας.

Ἐπίσης, τηλεφάρημα πρὸς τὸν Σεβασμιώτατο ἀπέστειλε ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκφράζουσα τὴν συμπάθειά Της πρὸς τοὺς ἐμπεριστάτους Χριστιανούς.

Τηλεγράφημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θλιβερὸν συμβάν καταστρεπτικῆς πλημμύρας πληξάσης ἰδιαιτέρως τὰς πλείστας τῶν νήσων τῆς ὑμετέρας Μητροπολιτικῆς Περιφέρειας ἐπλήρωσε πάντας ἡμᾶς βαθυτάτης ὀδύνης. Ἐκφράζοντες ὅθεν πρὸς ὑμᾶς καὶ πλήρωμα ἱερᾶς Μητροπόλεως ὑμῶν συμπάθειαν Ἱερᾶς Συνόδου, εὐχόμεθα πᾶσαν παρὰ παντοδυνάμου Θεοῦ παρηγορίαν καὶ σύντομον ἀποκατάστασιν τῶν πλημμυρο-

παθῶν ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ ποιμνίου τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἰς τὰ εἰρηνικὰ ἔργα αὐτῶν. (24.2.2003)

Ἐγκαίνια Ἐργαστηρίου Ἀγιογραφίας

Τὴν Δευτέρα 3η Μαρτίου, πραγματοποιήθηκαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀγιογραφίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, στὴν Ἐρμούπολη. Κατὰ τὴν ὁμιλία του πρὸς τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατέκλυσαν τὴν αἴθουσα τοῦ Ἐργαστηρίου, ὁ Σεβασμιώτατος κ. Δωρόθεος Β' ἐξέφρασε τὴν χαρὰ του γιὰ τὴν ὑλοποίηση τῆς νέας αὐτῆς δραστηριότητος τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας, ἐπεσήμανε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι κοιτίδα πολιτισμοῦ καὶ χαρακτήρισε τὴν βυζαντινὴ ἀγιογραφία, μία ἀπὸ τὶς ωραιότερες ἐκφράσεις Της, προτρέποντας τοὺς περὶ αὐτοῦ ἀμφισβητοῦντες νὰ ἐντρυφήσουν στὰ ἐκκλησιαστικὰ μνημεῖα καὶ κειμήλια. Ἀναφερόμενος στὴν ἀπόφαση τῆς δημιουργίας τοῦ Ἐργαστηρίου, εἶπε ὅτι αὐτὴ ὑποκινήθηκε ἀπὸ τρεῖς μόνον ἀνθρώπους καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς πενήντα πρῶτους μαθητές, εὐχήθηκε νὰ κατα-

Ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀγιογραφίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου στὴν Ἐρμούπολη, 3.3.2003.

στοῦν ἄξιοι συνεχιστὲς τῶν σπουδαίων ἀγιογράφων τοῦ Γένους, καταλιπόντες μία λαμπρὴ ὑστεροφημία, ὥστε καὶ οἱ δύο Τήνιοι μαῖστορες διδάσκαλοι Παναγιώτης καὶ Νικόλαος Μεταξᾶς, νὰ καυχῶνται, ἂν θὰ εἶναι οἱ γενάρχες σπουδαίων Κυκλαδῶν ἀγιογράφων.

Χαιρετίζων τὴν ἐκδήλωση, ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Καθολικῶν Σύρου, Θήρας καὶ Κρήτης κ. Φραγκῖσκος, συνεισφέρει τὸν Σεβασμῶτατο γιὰ τὴν νέα αὐτὴ προσπάθεια καὶ χαρακτήρισε τὴν τέχνη τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, ὡς ἀποτέλεσμα προσευχῆς, τὴν ὁποία οἱ παλαιοὶ ἀγιογράφοι διακονοῦσαν προσευχόμενοι γονυκλιῶς.

(4.3.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερὰ Μητρόπολις Χαλκίδος

Ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη τοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος στὴ Σκόπελο – Χειροτονία Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου

Ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη στὴ Σκόπελο τῶν Βορείων Σποράδων, πραγματοποιήθηκε, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἑορτῆς τοῦ Πολιοῦχου τῆς νήσου Ἁγίου Ρηγίνου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Παν/το Ἀρχιμ. Νικηφόρο Εὐσταθίου καὶ τοὺς Ἱερ/τους Διακ. Φιλόθεο Θεοχάρη καὶ Αἰμιλιανὸ Χρήστου, ἀπὸ 21 ἕως 25 Φεβρουαρίου 2003.

Ὁ Σεβασμῶτατος, κατὰ τὸ διάστημα τῆς παρουσίας του στὴ Σκόπελο, ἐπισκέφθηκε τὶς Ἐνορίες καὶ τὶς ἱστορικές Ἱερές Μονές τοῦ νησιοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, τὸ Δημαρχεῖο, ὅπου συναντήθηκε μὲ τὸ νέο Δημοτικὸ Συμβούλιο καὶ τὸ Δήμαρχο κ. Γεώργιο Παχῆ, ὁ ὁποῖος τὸν ἀκολούθησε σὲ ὅλο του τὸ πρόγραμμα, ἐπισκέφθηκε ἀκόμη ὅλα τὰ Σχολεῖα τοῦ νησιοῦ, ὅπου καὶ συνομίλησε ἐπὶ μακρὸν μὲ τοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ συνεργάστηκε μὲ τὸν Ἀρχιερατικὸ Ἐπίτροπο Αἰδ. Πρωτ. Νικόλαο Κασσανδριανὸ καὶ τοὺς Ἱερεῖς τοῦ νησιοῦ.

Τὴν Κυριακὴ 23 Φεβρουαρίου, στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἁγίου Νικολάου Λουτρακίου, ὁ Σεβασμῶτατος τέλεσε τὸ μυστήριον τῆς εἰς Διάκονον χειροτονίας τοῦ καταγομένου ἀπὸ τὸ Ἑλιος Σκοπέλου κ. Νικολάου Σκιαθίτη, ἀποφοίτου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Βόλου.

(26.2.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Πέτρας καὶ Χερρονήσου, μὲ ἔγκριση τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ εὐλογία τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου ἐξέδωσε τὸ τρίτομο ἔργο «*Κρητικὸν Πανάγιον*».

Τὸ «*Κρητικὸν Πανάγιον*» περιλαμβάνει τὶς ἀκολουθίες «*πάντων τῶν ἐν Κρήτῃ διαλαμπάντων Ἀγίων*». Τὸ ἔργο αὐτὸ πέραν ἀπὸ ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἀγιολογικὸ, εἶναι ἔργο πολιτισμοῦ, ἱστορίας καὶ τιμῆς στὴν «*πολυθαύμαστον Κρήτην*», κατὰ τὸν ἱερὸ ὑμνογράφο.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου εἶναι ἀγιότοκος. Ἔχει πολλοὺς Ἁγίους ποὺ δυστυχῶς παρέμειναν ἄγνωστοι στοὺς περισσότερους Κρητῆτες καὶ εὐρύτερα στὴν Ἐκκλησία, γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐτιμῶντο στὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς.

Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ ξεκίνησε τὸ ἔτος 2000 καὶ ἐντάχθηκε στὰ πλαίσια τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ἰωβηλαίου τῆς συμπληρώσεως 2000 ἐτῶν ἀπὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου μας.

Σκοπὸς τοῦ ἐμπεδόμοχθου αὐτοῦ ἔργου εἶναι νὰ προβληθοῦν οἱ μεγάλες μορφές τῶν Ἀγίων τῆς Κρήτης, τῶν ὁποίων οἱ προσευχές, οἱ ἀσκητικοὶ πόνοι, οἱ τίμιοι ἀγῶνες, τὰ μαρτυρικὰ αἵματα ἐπότισαν καὶ ἀγίασαν ὁλόκληρὴν τὴν Κρήτην καὶ συνετέλεσαν στὴν ἀληθινὴ πρόοδο καὶ τὴν πραγματικὴ ἐλευθερία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κρητικοῦ Παναγίου εἶχε ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Πέτρας καὶ Χερρονήσου, ἡ ὁποία ἀνέλαβε καὶ τὸ μεγάλο βᾶρος τῶν ἐξόδων τῆς ἐκδόσεως, τὴν δὲ εὐθύνη ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Εὐάγγελος Παχυγιαννάκης, προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς πόλεως τοῦ Ἁγίου Νικολάου μὲ συνεργάτη του τὸν Ἀρχιμανδρίτη Κύριλλο Κογεράκη, Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης. Μᾶς συμπαραστάθηκαν πολῦτιμα ὁ κ. Παντελῆς Πάσχος, καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἄλλοι.

(14.2.2003)

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἀνακοινώνεται ὅτι ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Μακαριότης, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ.κ. Εἰρηναῖος, μὲ τηλεγραφήματα πού ἀπέστειλε στὸν Ἀμερικανὸ Πρόεδρο κ. Τζόρτζ Μπούς καὶ στὸν Πρόεδρο τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ κ. Μοσσὲ Κατσάμπ, ἐκφράζει τὴν βαθιὰ του θλίψη, διὰ τὴν ἀπροσδόκητο τραγωδία τῆς καταστροφῆς τοῦ διαστημικοῦ ὀχήματος «ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ» καὶ τὸ θάνατο τῶν ἑπτὰ ἀστροναυτῶν.

(5.2.2003)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου Ἀθηνῶν)

Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία

– Ὁ Πάπας καὶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ Ἐπίσκοποι ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, ὅπως καὶ τῆς Ἑλλάδος, ποικιλοτρόπως κατεδίκασαν τὶς τελευταῖες ἐβδομάδες τὸν ἐπαπειλούμενον πόλεμον.

– Ὁ Πάπας κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ δικαστικοῦ ἔτους στὴν Ρώμη δέχθηκε τοὺς δικαστὲς εἰς ἀκρόασιν. Κατὰ τὴν ὁμιλία του πρὸς αὐτοὺς ἐπεσήμανεν ὅτι πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ συντελοῦν στὴν κατανόησι τῆς ιερότητος τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ νὰ βοηθοῦν στὸ νὰ ἀποφεύγεται ἡ διάλυσίς τους.

– Ὁ Πρόεδρος τοῦ Παπικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴν προώθησι τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος, Καρδινάλιος Walter Kasper ἀνακηρύχθηκε Ἐπίτιμος Διδάκτωρ τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ Πανεπιστημίου στο Löwen τοῦ Βελγίου, τιμηθεὶς γιὰ «τὴν διεθνή ἀκτινοβολία του, τὴν ὁποῖαν ἔχει ὡς σημαντικὸς ἐκπρόσωπος τῆς Χριστοκεντρικῆς Θεολογίας».

– Ὁ Πάπας δέχθηκε σὲ ἀκρόασιν τοὺς καλλιτέχνες τοῦ ἰταλικοῦ τσίρκου «Medrano» καὶ ἐξεδήλωσε μὲ χειροκροτήματα τὴν ἱκανοποίησί του γιὰ μερικὰ ἀκροβατικὰ δείγματα, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ μὲ τὶς στολὲς τους παρουσίασαν μπροστὰ του.

– Ἐκτενὲς ἄρθρο τῆς γερμανικῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐφημερίδος (Kirchenzeitung) τῆς ἐπισκοπῆς Hildesheim προβάλλει τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Γερμανίας κ. Αὐγουστίνον ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμπληρώσεως τοῦ 65ου ἔτους τῆς ἡλικίας του ὡς ἐπιφανῆ προσωπικότητα, πού δημιουργεῖ γέφυρες ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανοὺς διαφόρων ὁμολογιῶν.

– Τὸ Βατικανόν, διακηρύσσοντας μὲ ἐγγραφὸ του ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ δοτὴρ τοῦ ζώντος ὕδατος, κα-

τεδίκασε τὴν διάδοσι τοῦ θρησκευτικοῦ σχετικισμοῦ ἀπὸ τὴν κίνησι τῆς λεγομένης «Νέας Ἐποχῆς» (New Age).

– Γιὰ πρώτη φορὰ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ τῆς Εὐρώπης διαπιστώνουν ὅτι ἐλαττώνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται στὴν ἱερωσύνη. Γι' αὐτὸ ἔκλεισαν τὶς πόρτες τοὺς μερικὰ σεμινάρια ἱερέων στὴν Ἰσπανία, στὴν Ἱρλανδία καὶ στὴν Ἑλβετία.

– Ὁ Πάπας στὸ ἐφετεινὸ μήνημά του γιὰ τὴν περιοδὸ τῆς νηστείας τόνισε ὅτι ἡ νηστεία πρέπει νὰ συνδυάζεται μὲ τὴν ἐλεημοσύνη γιὰ νὰ ἀναδείξῃ τὸν «πολιτισμὸν τῆς ἀλληλεγγύης» καὶ καταπολεμήσῃ τὸν ἠδονισμὸν καὶ τὴν πλεονεξίαν.

– Οἱ νοσηλευόμενοι στὸ λεπροκομεῖο τοῦ Ντονταποντί τῆς Ἰνδίας, στοὺς ὁποίους ἀπαγορεύεται ἡ ἐπαφή μὲ τὸν κόσμον, δὲν ἔχουν ἄλλον τρόπον ἐπικοινωνίας μὲ αὐτὸν παρὰ μόνον τὶς ἡρωϊκὲς «Ἀδελφὲς τοῦ ἐλέους», πού ζοῦν κοντὰ τους καὶ τοὺς φροντίζουν μὲ ἀγάπη.

– Ὁ διεθνὴς Τύπος ἔδωσε μεγάλη δημοσιότητα στὸ γεγονός ὅτι, ὅπως σημειώνει καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐφημερίς «Καθημερινή», τὸ Βατικανὸν δημοσίευσε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 2003 «ὅλα τὰ ἐγγραφα τῶν ἀρχείων ὅσα ἀφοροῦν στὴ δράση τὴν ὁποῖα εἶχε ἀναπτύξει ἡ νουντσιατούρα τοῦ Βερολίνου ἐπὶ Πάπα Πίου ΙΑ' (1922-1939)». Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὁ Εὐγένιος Πατσέλλι, μετέπειτα Πάπας Πίος ΙΒ', ἦταν «ἀποστολικὸς νούντιος» στὴ Γερμανία (1922-1929) καὶ κατόπιν γραμματεὺς τοῦ «Κράτους» τοῦ Βατικανοῦ (1930-1939). Ἡ δημοσίευσιν ἀρχείων θὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐρευνητὲς νὰ πληροφορηθοῦν κατὰ πόσον ἡ «Ἁγία Ἔδρα» γνῶριζε τὸν διωγμὸ τῶν Ἑβραίων πρὸ τοῦ 1939.

– Ὁ Πάπας, ὁμιλῶν πρὸς Λουθηρανούς τῆς Φινλανδίας, πού τὸν ἐπισκέφθηκαν, τόνισε τὸ οἰκουμενικὸν ἐνδιαφέρον τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ κοινὴ διακήρυξις Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Λουθηρανῶν γιὰ τὴ διδασκαλία περὶ δικαιοσεως τοῦ ἔτους 1999 εἶναι ἓνα σημεῖον τῆς «ἀνακαλυφθείσης ἐκ νέου ἀδελφωσύνης» μεταξὺ αὐτῶν.

– Ὁ Πάπας, ὁμιλῶν πρὸς ἀφρικανούς ἐπισκόπους, πού τὸν ἐπισκέφθηκαν στὴν Ρώμη, εἶπεν ὅτι ὁ διάλογος μὲ τὸ Ἰσλάμ πρέπει νὰ γίνῃ πάνω στὴ βάσι τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ Fundamentalismus, ἀλλὰ οὐδέποτε μὲ παρασιώπησι τῆς ἀληθείας ἢ μὲ ἐπιδίωξι πολιτικῶν σκοπῶν ἐν ὀνόματι τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Ε.Θ.

**Προκηρύξεις
Ἱερῶν Μητροπόλεων:**

**Νεαπόλεως και
Σταυρουπόλεως
Νικαίας
Μεσογαίας και
Λαυρεωτικής
Κεφαλληνίας
Πειραιῶς
Ἄρτης
Παρναξίας
Φλωρίνης, Πρεσπῶν και
Ἑορδαίας
Σερβίων και Κοζάνης
Σιδηροκάστρου
Φθιώτιδος
Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὀρους
και Ἀρδαμερίου
Κυδωνίας και
Ἀποκορώνου
Ἀττικής
Καλαβρύτων και
Αἰγιαλείας
Ζακύνθου
Ρεθύμνης και
Αὐλοποτάμου
Μονεμβασίας και Σπάρτης
Μεσσηνίας
Νέας Κρήνης και
Καλαμαριάς
Μηθύμνης
Δράμας
Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως
και Πολυκάστρου
Ἐλασσῶνος
Καρυστίας και Σκύρου
Καστορίας
Ἀξώμης**

**Κλητήριον Ἐπίκριμα
Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Γρεβενῶν**

ΙΕΡΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τῶν ἄρθρων 33-37 του ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν και Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Κοιμήσεως Θεοτόκου Ὁραιοκάστρου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους και ἔχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Νεαπόλει τῆ 3ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικαίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» και τῶν ἄρθρων 33-37 του ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν και Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Γεωργίου Κορυθαλλοῦ

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους και ἔχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Νικαίᾳ τῆ 7ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Νικαίας ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικαίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μίας (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Νικαίας, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους και ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» και τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Νικαίᾳ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Νικαίᾳ τῆ 6ῃ Μαρτίου 2003

† Ὁ Νικαίας ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῶ

Ἁγίου Ἀνδρέου Λαυρίου - Ἀττικῆς

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σπάτα τῆ 12ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κεφαλληνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῶ

Ἁγ. Μαρίνης Βλαχάτων

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῆ 15ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Κεφαλληνίας ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Πειραιῶς

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν δύο (2) θέσεων Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων κλάδου ΔΕ Διοικητικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρού-

σης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλωσιν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ ἐν Πειραιεῖ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ὡς ἄνω θέσεων.

Ἐν Πειραιεῖ τῆ 17ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 817/1978 (ΦΕΚ 170, Α', 8.10.1978) «Περὶ ρυθμίσεως ἐνίων ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων», ὡς καὶ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα 582/1980 (ΦΕΚ, 158, Α', 11.7.1980) «Περὶ κατανομῆς θέσεων Ἱεροκλήρων εἰς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποφασίζομεν ὅπως προκηρύξωμεν διὰ τῆς παρούσης τὴν πλήρωσιν κενῆς θέσεως Ἱεροκλήρος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὰς περαιτέρω ὑπηρεσιακὰς ἐνεργείας πρὸς τοποθέτησίν των.

Ἐν Ἄρτῃ τῆ 17ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Ἄρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Παροναξίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Παροναξίας, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλωσιν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ ἐν Νάξῳ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Νάξῳ τῆ 20ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Παροναξίας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἐορδαίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πληρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΔΕ ὁδηγοῦ αὐτοκινήτου τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Φλωρίνης, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/20614π.ε./29-1-2003 ἀπόφασης τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρου 2 παρ. 1 τῆς ὑπ' ἀριθμ. 55/1998 Π.Υ.Σ. (ΦΕΚ 252/Α'/1998), καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Φλωρίνη Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Φλωρίνῃ τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν & Ἐορδαίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σερβίων καὶ Κοζάνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Τιμίου Προδρόμου Ρυμνίου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Κοζάνῃ τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σιδηροκάστρου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πληρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Σιδηροκάστρου, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς

δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Σιδηροκάστρῳ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Σιδηροκάστρῳ τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Σιδηροκάστρου ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πληρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ (θέσιν *Λογιστοῦ*) τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Φθιώτιδος, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Λαμῖα Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Λαμῖα τῇ 24ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Φθιώτιδος ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὀρους καὶ Ἀρδαμερίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: α) Τὸ ἄρθρον 42 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/77 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», β) Τὰς Διατάξεις τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ Ν. 1476/84, γ) Τὰς Διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5/1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων», δ) Τὸ Ν.Δ. 1398/1973 (ΦΕΚ 112 τ. ΑΔ) «Περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων διακόνων παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ε) Τὴν πρότασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ποὺ περιλαμβάνεται εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 3976/1887/13-9-2000 καὶ 4190/1977/27-9-2000 ἔγγραφα τῆς, ς) Τὴν ὑπ' ἀριθμ. Α1/293/22-11-2000 Ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων «Περὶ κατανομῆς 100 θέσεων λαϊκῶν ὑπαλλήλων κατὰ κλάδον, συμφώνως τῷ Ν. 2819/2000 (ΦΕΚ. 84 τ. ΑΔ) ἄρθρον 19 παρ. 5 εἰς τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις», ὡς καὶ

τὴν ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ.ΕΓΚΡ. 10/20611 Π.Ε./29 1-2003 Ἀπόφασιν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἄρθρου 2 παρ. 1 τῆς ὑπ' ἀριθμ. 55/1998 ΠΥΣ (ΦΕΚ 252/Α/12-11-1998), μετὰ τὴν ὁποίαν ἐνεκρίθη ἡ πλήρωσις ἐνενήντα ἐννέα (99) κενῶν θέσεων διοικητικοῦ καὶ βοηθητικοῦ Προσωπικοῦ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα (Κλάδου ΠΕ καὶ ΔΕ), ὅπως ἐντὸς 20ῆμέρου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλουν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν δύο θέσεων κανονικῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου.

Ἐν Ἀρναίᾳ, τῆ 24ῆ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν δύο (2) θέσεων Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Πειραιῶς, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οἰκ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ ἐν Ἀρναίᾳ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ὡς ἄνω θέσεων.

Ἐν Ἀρναίᾳ τῆ 24ῆ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Σταλοῦ Κυδωνίας

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διοικητικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθμ.

2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χανίοις τῆ 24ῆ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀττικῆς

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΥΕ Κλητῆρων τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Ἀττικῆς, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οἰκ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ ἐν Κηφισίᾳ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Κηφισίᾳ τῆ 24ῆ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Ἀττικῆς ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν δύο (2) θέσεων Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ (θέσιν *Λογιστοῦ*) τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Καλαβρύτων, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οἰκ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ ἐν Αἰγίῳ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Αἰγίῳ τῆ 24ῆ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ζακύνθου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλά-

δου ΔΕ Οικονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Ζακύνθου, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Ζακύνθῳ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Ζακύνθῳ τῆ 25ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Ζακύνθου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΥΕ Κλητῆρων τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Ρεθύμνης, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Ρεθύμνῃ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Ρεθύμνῃ τῆ 25ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ΑΝΘΙΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΤΕ Διοικητικοῦ - Οικονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Σπάρτῃ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Σπάρτῃ τῆ 26ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οικονομικοῦ καὶ μιᾶς θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΔΕ Γραφέων - Δακτυλογράφων τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Καλαμάτῃ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ὡς ἄνω θέσεων.

Ἐν Καλαμάτῃ τῆ 27ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ

Ἁγίου Παύλου - Νέας Κρήνης

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Καλαμαριᾷ τῆ 27ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μηθύμνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφη-

μερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1. Ζωοδόχου Πηγῆς Καλλονῆς
2. Ἀγίου Νεκταρίου Καλλονῆς
3. Κοιμήσεως Θεοτόκου Δαφίων
4. Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Παρακοίλων
5. Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Ρεύματος
6. Ἀγίου Παντελεήμονος Μηθύμνης
7. Ἀγίας Κυριακῆς Μηθύμνης
8. Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Μηθύμνης
9. Ἀγίας Κυριακῆς Πετρίου
10. Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Πελόπης
11. Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Ὑψηλομετώπου και
12. Κοιμήσεως Θεοτόκου Λεπετύμνου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καλλονῇ τῇ 27ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Μηθύμνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Δράμας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Δράμας, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλωσιν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Δράμα Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Δράμα τῇ 3ῃ Μαρτίου 2003

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν

Μητροπόλεως Γουμενίσσης, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλωσιν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Γουμενίσση Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Γουμενίσση τῇ 5ῃ Μαρτίου 2003

† Ὁ Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως & Πολυκάστρου
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἐλασσῶνος

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν δύο (2) θέσεων Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων κλάδου ΔΕ Ὁδηγοῦ Αὐτοκινήτου καὶ ΥΕ Κλητῆρος τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Ἐλασσῶνος, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλωσιν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Ἐλασσῶνι Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Ἐλασσῶνι τῇ 6ῃ Μαρτίου 2003

† Ὁ Ἐλασσῶνος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἐλασσῶνος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ

Προφήτου Ἡλιοῦ Βερδικούσας Ἐλασσῶνος

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσιν τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολο-

γητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἐλασσώνι τῇ 6ῃ Μαρτίου 2003

† Ὁ Ἐλασσώνος ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καρυστίας καὶ Σκύρου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1. Ὁσίου Λουκᾶ Ἀγίου Λουκᾶ
2. Ἀγίου Γεωργίου Κατσαρωνίου
3. Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Παρθενίου καὶ
4. Ἀγίας Σοφίας Πλατάνας

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κύμῃ τῇ 6ῃ Μαρτίου 2003

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καστορίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΠΕ Διοικητικοῦ - Οἰκονομικοῦ (θέσιν *Λογιστοῦ*) τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Καστορίας, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/οικ. 5839/13-3-2001 Π.Υ.Σ., καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Καστορία Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Καστορία τῇ 7ῃ Μαρτίου 2003

† Ὁ Καστορίας ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀξώμης

Φέρομεν εἰς γνῶσιν ὅτι ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀξώμης ἐπιθυμεῖ τὴν τοποθέτησιν κληρικοῦ ὡς ἐφημερίου εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἀγίου Φρουμεντίου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος εἰς τὴν Ἀδδὶς Ἀμπέμπα. Ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης προσφέρει ἀρκετὰ κατάλληλον οἰκίαν καὶ μισθὸν ἱκανοποιητικόν. Ὁ Ἱερός Ναὸς καὶ ἡ κατοικία εὐρίσκονται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ πλησίον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ καὶ αἴτησιν νὰ ἀπευθυνθεῖτε εἰς τὰ τηλέφωνα 002511-552440 ἢ 002511-551419.

Ἐν Ἀξώμῃ τῇ 15ῃ Φεβρουαρίου 2003

† Ὁ Ἀξώμης ΠΕΤΡΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Γρεβενῶν

ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν Ἱεροδιάκονον
Καλλίστρατον Τσαγγαδᾶν
Κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν
(νῦν ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμεν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Ἱεροδιδασκάλου Χρήστου Κούτσικου, ἐνεργούντος ὡς ἀνακριτοῦ συνωδᾶ τῇ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 1/3ῃ Φεβρουαρίου 2003, ἐντολῇ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γρεβενῶν κ. Σεργίου καὶ δυνάμει τῶ ἄρθρω 110 τοῦ Ν. 5383/1932, τὴν 28ῃ μηνὸς Μαρτίου 2003 ἡμέραν Παρασκευῆν καὶ ὥραν 11 π.μ. ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ κανονικοῖς παραπτώμασι.

Γρεβενά, 7ῃ Φεβρουαρίου 2003

Ὁ Ἀνακριτῆς

Πρωτ. Χρήστος Κούτσικος

Ἱεροδιδάσκαλος

Ὁ Γραμματεὺς

Πρωτ. Αλέξανδρος Φιλιόπουλος

Ἱεροδιδάσκαλος

ISSN: 1105-719X

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)

Ίω. Γενναδίου 14 - 115 21 Άθηναι

Τηλ.: 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251

PORT
PAYE
HELLAS

